

T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL KÜTAHYA EVLERİNİN
KORUNMASI VE YENİDEN KULLANIMI
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ:
“AHİRBASAN SOKAĞI VE EVLERİ”

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

BERK MİNEZ

Tez Yöneticisi: Yrd.Doç.Dr.Sennur Akansel
EDİRNE - 2006

**T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**GELENEKSEL KÜTAHYA EVLERİNİN
KORUNMASI VE YENİDEN KULLANIMI
BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ:
“AHİRBASAN SOKAĞI VE EVLERİ”**

BERK MİNEZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

Tez yöneticisi: Yrd.Doç.Dr.Sennur Akansel

2006 EDİRNE

ÖZET

Geleneksel konutların sağlıklı ve yaşanabilir alanlara dönüşümü; sağlıklı bir envanter ve planlama çalışmasıyla, bugünün kullanıcı ihtiyaçlarının bu mekânlara kazandırılmasıyla mümkündür. Tez kapsamında; “Geleneksel Kütahya Evleri” ve “Ahierbasan Sokağı” örnekleme alanı tespitleri ilişkilendirilerek, Kütahya Evi’nin gerek tekil ölçekte, gerekse doku ölçeğinde mimari özelliklerinin geri kazanımı amaçlanmıştır.

Tez altı bölümden oluşmaktadır ve her bölüm kendi içinde bölümlere ayrılmaktadır;

Bölüm 1’de; “Geleneksel Kütahya Evlerinin Korunması ve Yeniden Kullanımı bağlamında Değerlendirilmesi: “Ahierbasan Sokağı ve Evleri” olarak belirlenen tez konusunun yöntemi, kapsamı ve amacı açıklanmıştır.

Bölüm 2’de; “Tarihi Kentsel Doku”, “Koruma”, “Sıhhileştirme”, “Yeniden İşlevlendirme” ve “Yenileme” kavramları incelenmiştir.

Bölüm 3’te; Kütahya kenti’nin tarihsel ve fiziksel verileri değerlendirilmiştir. Kentin tarihi, coğrafyası, kentsel gelişimi ve imar planı gelişim süreci incelenmiştir.

Bölüm 4’te; Geleneksel Kütahya Evleri’nin tasarımını etkileyen faktörler ve mimari özellikleri incelenmiştir.

Bölüm 5’te; Ahierbasan Sokağı analizi ve sokakta yer alan geleneksel konutların yeniden kullanımına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Bölüm 6’da; tezin genel olarak sonuçları, çözüm ve öneriler değerlendirilmiştir.
Anahtar Kelimeler: “Geleneksel Kütahya Evleri”, “Koruma”, “Tarihi Kentsel Doku”, “Yeniden İşlevlendirme”

ABSTRACT

Conservation of traditional houses into healthy and liveable areas is available through the study of inventory and planning and with gaining of contemporary needs into these spaces. It is aimed to regain the architectural features of Kütahya House both in mono and fabric scale through associating detections of examples area which consist of Traditional Kütahya Houses and Ahierbasan Street in this thesis.

This thesis consists of six parts and every part separates different sections in themselves.

In the first part, the thesis entitled “Evaluation of Traditional Kütahya Houses in the context of Conservation and Revitalization: “Ahierbasan Street and Houses” the method concept and aim are explained.

In the second part, the thesis concepts of “Historical Urban Areas”, “Conservation”, “Rehabilitation”, “Revitalization” and “Renovation are analyzed.

In the third part, the historical and physical data’s of Kütahya city are considered. The history and geography of the city, urban development and the period of development plan are examined.

In the fourth part, the factors and architectural features that effect the design of traditional Kütahya houses are analyzed.

In the fifth part, Ahierbasan Street is analyzed and suggestions regard to revitalization of traditional houses in Ahierbasan Street are developed.

In the sixth part, the general result of the thesis, solutions and suggestion are considered.

Key Words : “Traditional Kütahya Houses”, “Conservation”, “Historical Urban Areas”, “Revitalization”

ÖNSÖZ

Tez çalışmalarım süresince engin bilgileriyle ve yaptığı olumlu eleştirilerle bana yol gösteren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Sennur Akansel' e, yoğun geçen günlerimde yanımda olan ve bana destek olan sevgili eşim Yük.Fiz. Sema Minez'e, benden öğrenim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen annem Serpil Minez' e, babam Erdoğan Minez' e, ağabeyim Barkın Minez'e, çalışmalarımda yardımcı olan arkadaşlarıma, Kütahya Belediyesi yetkilerine, sayın İbrahim Gülpınar'a sonsuz teşekkür ederim.

Bu tez, Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Komisyonu tarafından desteklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİL LİSTESİ	viii
RESİM LİSTESİ	xiv
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL AÇIKLAMALAR	3
2.1. Tarihi Kentsel Doku	3
2.2. Koruma	4
2.3. Sıhhileştirme	6
2.4. Yeniden İşlevlendirme-Yenileme	7
3. KÜTAHYA KENTİNİN TARİHSEL VE FİZİKSEL VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	17
3.1. Kütahya Kentinin Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi	17
3.2. Coğrafi Konumu ve İklimi	22
3.3. Günümüzde Kütahya' nın Kentsel Gelişimi	23
3.4. Kütahya İmar Planı Gelişimi	27
4. GELENEKSEL KÜTAHYA EVLERİNİN MİMARİ ÖZELLİKLERİNİN ANALİZİ	31
4.1. Kütahya Evlerinin Tasarımını Etkileyen Faktörler	31
4.2. Mimari Bakımdan Kütahya Evlerinin Analizi	32

4.2.1. Plan Özellikleri	32
4.2.2. Cephe-Kesit Özellikleri	67
5. AHİERBASAN SOKAĞI ANALİZİ VE SOKAKTA YER ALAN GELENEKSEL KONUTLARIN YENİDEN KULLANIMINA YÖNELİK ÖNERİLER	83
5.1. Alan Verileri	83
5.1.1. Fiziksel Verileri	83
5.1.2. Mimari Verileri	84
5.2. Örneklemeye Alanı Öneri (Ahierbasan Sokağı) Çalışması	85
5.2.1. Yapısal Düzeyde İyileştirme	85
5.2.1.1. Cephe İyileştirmesi:	87
5.2.1-2. Yeniden İşlevlendirme	89
5.2.2. Ulaşım düzeyinde iyileştirme (Sokağın yayalaştırılması)	101
6. SONUÇ	103
KAYNAKLAR	106
EKLER	109
Ek A. Geleneksel Kütahya Evleri	110
Ek B. Kütahya Kentsel Sit ve Etkilenme Geçiş Alanları Plan Raporu	145
ÖZGEÇMİŞ	177

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1. Performans değerlendirilmesi (Douglas,2002, Özel,2006)	10
Şekil 2.2. Müdahale Sıralaması (Douglas,2002, Özel,2006)	10
Şekil 2.3. Yeniden kullanımda müdahale ölçüsü-Yarar İlişkisi (Sarıcı, 1990)	13
Şekil 2.4. Yeniden işlevlendirme sürecine ilişkin şema (Tümer, 2003)	14
Şekil 3.1. Kütahya Kalesi planı (Altun, 1981)	19
Şekil 3.2. Tarihi Kent Çekirdeğinde Önemli Anıt ve Yapıların Dağılışı (Altun, 1981)	20
Şekil 3.3. Kütahya' nın Coğrafi Konumu (Larousse, 1986)	15
Şekil 3.4. Kütahya Kenti' nin Gelişim Yönleri (Aru, 1998)	17
Şekil 3.5. Kütahya Kenti' nin Eski ve Yeni Kent Dokusu (Aru, 1998)	17
Şekil 3.6. 1970-1990 Yıllarında Kütahya Planı (Aru, 1998)	19
Şekil 3.7. Kent Gelişimi- Kütahya İmar Planı	20
Şekil 4.1. Kayseri-Güpgüpoğlu Evi-15.Yüzyıl (Çakıroğlu, 1952)	33
Şekil 4.2. Bursa, Saray Önü Mahallesindeki Ev, 16.Yüzyıl (Eldem, 1986)	33
Şekil 4.3. Çiyanzade Evi Kat Planları, (Eldem,1986)	34
Şekil 4.4. Mutafzade Evi Kat Planı, 18. Yüzyıl Başı (Eser, 1955)	34
Şekil 4.5. Defterdar Konağı Kat Planları (Eser, 1955)	35
Şekil 4.6. Ali Paşa Evi Kat Planları (Eser, 1955)	35
Şekil 4.7. İsmail Çakır Evi Kat Planları (Eser, 1955)	35
Şekil 4.8. Bandımzade Evi Kat Planları (Eser, 1955)	36
Şekil 4.9. Yarılgayan Evi Kat Planları (Eser, 1955)	36
Şekil 4.10. Macar Evi Kat Planları (Eser, 1955)	36
Şekil 4.11. Ali Paşa Evi Merdiven Detayı (Eser, 1955)	37
Şekil 4.12. Ali Paşa Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	38
Şekil 4.13. Macar Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	38
Şekil 4.14. Yarılgayan Evi Esas Kat Planı- Giriş Cephesi (Eser, 1955)	39
Şekil 4.15. İsmail Çakır Evi Esas Kat Planı- Giriş Cephesi (Eser, 1955)	39
Şekil 4.16. Macar Evi Esas Kat Planı-Hayat Cephesi (Eser, 1955)	39

Şekil 4.17. Defterdar Konağı Esas Kat Planı-Hayat Cephesi (Eser, 1955)	39
Şekil 4.18. Yarılgayan Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	40
Şekil 4.19. Macar Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	40
Şekil 4.20. İsmail Çakır Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	40
Şekil 4.21. Defterdar Konağı Esas Kat Planı (Eser, 1955)	40
Şekil 4.22. Mutafzade Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	40
Şekil 4.23. BandıMZade Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	40
Şekil 4.24. Hacı Efendi Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	41
Şekil 4.25. Defterdar Konağı Asma kat Planı- Esas Kat Planı (Eser, 1955)	41
Şekil 4.26. Hacı Efendi Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	41
Şekil 4.27. Yarılgayan Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	41
Şekil 4.28. Yarılgayan Evi Abdest Alma Yeri Detayı-Çörten (Eser, 1955)	42
Şekil 4.29. Yarılgayan Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	43
Şekil 4.30. Ali Paşa Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	43
Şekil 4.31. Yarılgayan Evi Baş Oda Görünüşü (Eser, 1955)	43
Şekil 4.32. Ali Paşa Evi Baş Oda Görünüşü (Eser, 1955)	43
Şekil 4.33. BandıMZade Evi Esas Kat Planı- Baş Oda Görünüşü (Eser, 1955)	44
Şekil 4.34. İsmail Çakır Evi Asma Kat Planı- Esas Kat Planı (Eser, 1955)	44
Şekil 4.35. Hacı Efendi Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	44
Şekil 4.36. Macar Evi Asma Kat Planı (Eser, 1955)	44
Şekil 4.37. Macar Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	45
Şekil 4.38. Ali Paşa Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	45
Şekil 4.39. Hacı Efendi Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	45
Şekil 4.40. BandıMZade Evi Şahnişin Detayı (Eser, 1955)	46
Şekil 4.41. İsmail Hacı Çakır Evi Baş Oda Sokak Cephesi- Kafa Penceresi Detayı (Eser, 1955)	46
Şekil 4.42. Hacı Efendi Evi Baş Oda Sokak Cephesi- Kafa Penceresi Detayı (Eser, 1955)	46
Şekil 4.43. Ali Paşa Evi Kafa Penceresi Detayı (Eser, 1955)	47
Şekil 4.44. Macar Evi Kafa Penceresi Detayı (Eser, 1955)	47
Şekil 4.45. Mutafzade Evi Baş Oda Yüklük- Dolap Detayı (Eser, 1955)	47
Şekil 4.46. Yarılgayan Evi Zemin Kat Planı- Açık Pişirme Yeri (Eser, 1955)	48

Şekil 4.47. Hacı Efendi Evi Esas Kat Planı-Ocak (Eser, 1955)	48
Şekil 4.48. BandıMZade Evi Esas Kat Planı-Ocak (Eser, 1955)	48
Şekil 4.49. Macar Evi Asma Kat Planı- Kiler & Depo (Eser, 1955)	48
Şekil 4.50. İsmail Çakır Evi Esas Kat Planı- Kiler & Depo (Eser, 1955)	49
Şekil 4.51. Hacı Efendi Evi Esas Kat Planı-Baş Oda-Ocak- Gusulhane Tarafı Görünüşü (Eser, 1955)	49
Şekil 4.52. Ali Paşa Evi Asma Kat Planı- Gusulhane (Eser, 1955)	50
Şekil 4.53. Macar Evi Asma Kat Planı- Gusulhane (Eser, 1955)	50
Şekil 4.54. BandıMZade Evi Vaziyet Planı-Hamam (Eser, 1955)	51
Şekil 4.55. BandıMZade Evi Zemin Kat Planı- Hela (Eser, 1955)	51
Şekil 4.56. İsmail Çakır Evi Zemin Kat Planı (Eser, 1955)	52
Şekil 4.57. Ali Paşa Evi Zemin Kat Planı (Eser, 1955)	52
Şekil 4.58. BandıMZade Evi Bodrum Kat Planı (Eser, 1955)	52
Şekil 4.59. İsmail Çakır Evi Zemin Kat Planı (Eser, 1955)	53
Şekil 4.60. Defterdar Konağı Zemin Kat Planı (Eser, 1955)	53
Şekil 4.61. Yarılgayan Evi Asma Kat Planı (Eser, 1955)	53
Şekil 4.62. BandıMZade Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	54
Şekil 4.63. Mutafzade Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	54
Şekil 4.64. Macar Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	55
Şekil 4.65. İsmail Çakır Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	55
Şekil 4.66. Hacı Efendi Evi Esas Kat Planı (Eser, 1955)	56
Şekil 4.67. Defterdar Konağı Esas Kat Planı (Eser, 1955)	56
Şekil 4.68.18. Yüzyıl Birgi-Çakırağa Konağı (Kuban, 1995)	57
Şekil 4.69. Ertokuş Evi Zemin Kat Planı (Kütahya Belediyesi Arşivi)	58
Şekil 4.70. Ekmekçioğlu Evi Zemin Kat Planı (Kütahya Belediyesi Arşivi)	58
Şekil 4.71. Karaa Evi Birinci Kat Planı- Giriş Cephesi (Kütahya Belediyesi Arşivi)	59
Şekil 4.72. Ülker Evi Birinci Kat Planı- Ön Cephesi (Kütahya Belediyesi Arşivi)	59
Şekil 4.73. Elifoğlu Evi İkinci Kat Planı- Ön Cephesi (Kütahya Belediyesi Arşivi)	59
Şekil 4.74. Ülker Evi İkinci Kat Planı- Kesit (Kütahya Belediyesi Arşivi)	60
Şekil 4.75. Karaa Evi Zemin Kat- Birinci Kat- İkinci Kat (Kütahya Belediyesi	60

Arşivi)	
Şekil 4.76. Ekmekçioğlu Evi Zemin Kat- Birinci Kat- İkinci Kat (Kütahya Belediyesi Arşivi)	60
Şekil 4.77. Gürer Evi Zemin Kat- Birinci Kat- İkinci Kat (Kütahya Belediyesi Arşivi)	60
Şekil 4.78. Ölçücü Evi Zemin Kat Planı- B-B Kesiti (Kütahya Belediyesi Arşivi)	61
Şekil 4.79. Ölçücü Evi Bodrum Kat Planı- Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	61
Şekil 4.80. Gürer Evi Bodrum Kat Planı- Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	61
Şekil 4.81. Elifoğlu Evi Birinci Kat Planı-Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	62
Şekil 4.82. Defter Evi Birinci Kat Planı- B-B Kesiti (Kütahya Belediyesi Arşivi)	62
Şekil 4.83. Demirbağ Evi Birinci Kat Planı- B-B Kesiti (Kütahya Belediyesi Arşivi)	63
Şekil 4.84. Aşman Evi Birinci Kat Planı- A-A Kesiti (Kütahya Belediyesi Arşivi)	63
Şekil 4.85. Aşman Evi Zemin Kat Planı- Birinci Kat Planı- B-B Kesiti (Kütahya Belediyesi Arşivi)	63
Şekil 4.86. Bahşi Evi Zemin Kat Planı- Birinci Kat Planı- A-A Kesiti (Kütahya Belediyesi Arşivi)	64
Şekil 4.87. Bilge Evi Zemin Kat Planı- Birinci Kat Planı- Ön Cephe (KMYO Arşivi)	64
Şekil 4.88. Erçetin Evi Zemin Kat Planı- Birinci Kat Planı- B-B Kesiti (Kütahya Belediyesi Arşivi)	64
Şekil 4.89. Erçetin Evi İkinci Kat Planı- A-A Kesiti (Kütahya Belediyesi Arşivi)	65
Şekil 4.90. Seki Evi Birinci Kat Planı- B-B Kesiti (Kütahya Belediyesi Arşivi)	65
Şekil 4.91. Ölçücü Evi Birinci Kat Planı- B-B Kesiti (Kütahya Belediyesi Arşivi)	66
Şekil 4.92. Nuri Bozbay Evi İkinci Kat Planı- Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	66
Şekil 4.93. Demirbağ Evi İkinci Kat Planı- Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	67
Şekil 4.94. Gürer Evi Birinci Kat Planı- Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	67
Şekil 4.95. İsmail Çakır Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	68

Şekil 4.96. Ali Paşa Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	68
Şekil 4.97. Macar Evi Giriş Avlusu (Kütahya Belediyesi Arşivi)	68
Şekil 4.98. Ali Paşa Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	68
Şekil 4.99. Yarılgayan Evi Giriş Avlusu (Kütahya Belediyesi Arşivi)	69
Şekil 4.100. İsmail Çakır Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	69
Şekil 4.101. Defterdar Konağı Hayat Cephesi (Kütahya Belediyesi Arşivi)	69
Şekil 4.102. Macar Evi Giriş Avlusu (Kütahya Belediyesi Arşivi)	69
Şekil 4.103. İsmail Çakır Evi Yan Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	69
Şekil 4.104. İsmail Çakır Evi Baş Oda Sokak Cephesi (Kütahya Belediyesi Arşivi)	70
Şekil 4.105. Ali Paşa Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	70
Şekil 4.106. Özşahin Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	70
Şekil 4.107. Erçetin Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	70
Şekil 4.108. Gürer Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	71
Şekil 4.109. Bilge Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	71
Şekil 4.110. Tezgah Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	72
Şekil 4.111. Elifoğlu Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	72
Şekil 4.112. Aşman Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	72
Şekil 4.113. Erçetin Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	72
Şekil 4.114. Karaa Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	72
Şekil 4.115. Ülker Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	72
Şekil 4.116. Elifoğlu Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	73
Şekil 4.117. Nuri Bozbay Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	73
Şekil 4.118. Karaa Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	73
Şekil 4.119. Ertokuş Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	73
Şekil 4.120. Tabaklar Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	74
Şekil 4.121. Tezgah Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	74
Şekil 4.121. Ölçücü Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	74
Şekil 4.122. Ekmekçioğlu Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	74
Şekil 4.123. Kahraman Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	74
Şekil 4.124. Bahşi Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	75
Şekil 4.125. Erçetin Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	75

Şekil 4.126. Bilge Evi Ön Cephe (Kütahya Belediyesi Arşivi)	75
Şekil 4.127. Pencere Tipleri 1	78
Şekil 4.128. Pencere Tipleri 2	79
Şekil 4.129. Kapı Tipleri 1	80
Şekil 4.130. Kapı Tipleri 2	81
Şekil 5.1. Ahierbasan Sokağının Kent İçindeki Konumu	83
Şekil 5.2. Ahierbasan Sokağının Bölge İçindeki Konumu	84
Şekil 5.3. Ahierbasan Sokağı Siluetleri	84
Şekil 5.4. Bilge Evi Zemin Kat Planı (Öneri)	90
Şekil 5.5. Bilge Evi Birinci Kat Planı (Öneri)	91
Şekil 5.6. Bilge Evi Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Çizimleri	92
Şekil 5.7. Tezgah Evi Zemin Kat Planı (Öneri)	94
Şekil 5.8. Tezgah Evi Birinci Kat Planı (Öneri)	94
Şekil 5.9. Tezgah Evi İkinci Kat Planı (Öneri)	95
Şekil 5.10. Tezgah Evi Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Çizimleri	96
Şekil 5.11. Emekli Evi Zemin Kat Planı (Öneri)	97
Şekil 5.12. Emekli Evi Birinci Kat Planı (Öneri)	98
Şekil 5.13. Emekli Evi İkinci Kat Planı (Öneri)	99
Şekil 5.14. Emekli Evi Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Çizimleri	100
Şekil 5.15. Ahierbasan Sokağı Mevcut Durum	102
Şekil 5.16. Ahierbasan Sokağı Öneri Çalışması	102

RESİM LİSTESİ

Resim 3.1-2. 1900' lerin başlarında Kütahya Kalesi'nin görünümü	18
Resim 3.3-4 Günümüzde Kütahya Kalesi'nin görünümü	18
Resim 3.5-6. Macar Evi Görünüşleri	21
Resim 3.7-8. Atakent toplu konutlarından görünüş	25
Resim 4.1. Kütahya Sokaklarından Görünüş (Ümit Sirel Arşivi)	57
Resim 4.2. Kütahya Sokaklarından Görünüş (Ümit Sirel Arşivi)	57
Resim 4.3. Kütahya Evlerinden Görünüşler	58
Resim 4.4. Kütahya Evlerinden Görünüşler	65
Resim 4.5. Kütahya Sokaklarından Görünüş	71
Resim 4.6. Bilge Evi Ön Cephe	75
Resim 5.1. Bilge Evi Görünüşleri	96
Resim 5.2. Tezgah Evi Görünüşleri	95
Resim 5.3. Emekli Evi Görünüşleri	99

1.GİRİŞ

Kütahya Batı Anadolu ile İç Anadolu arasındaki geçit alanı üzerinde, doğuda Eskişehir, güney batıda Manisa, batıda Balıkesir, kuzeyde Bursa ve Bilecik ile çevrilidir. Tüm tarihi değerlerin yanı sıra yakında bulunan kaplıcalar, doğal güzellikler ve arkeolojik zenginlikler Kütahya'yı ilgi çekici kılmaktadır.

Kütahya zengin bir tarihi geçmişe sahiptir. Kütahya tarih içerisinde farklı kültürleri barındıran, Anadolu' nun en eski yerleşimlerinden biri olmasından dolayı birçok döneme ait mimari esere ev sahipliği yapmaktadır. Kentin tarihi karakteristik dokusunun günümüze ulaşabilmiş örnekleri Kale Surunun dışında ve çevresindedir. Geleneksel konut dokusu bölgenin en önemli öğesidir ve gün geçtikçe yok olmaktadır. Geleneksel konutların tarihi eser olmalarından kaynaklanan müdahale zorlukları ve yasal kısıtlamalar gibi çeşitli nedenlerle yok olmaları; geçmişteki yaşam biçimini yansıtan en önemli unsur olan kültürel mirasımızın yok olması anlamına gelmektedir.

Geleneksel konutların korunabilmesi ve yaşatılması; hızlı ve sağlıklı bir envanter çalışması, planlama ile bugünün kullanıcı ihtiyaçlarının bu mekânlara kazandırılmasıyla mümkündür.

Mevcut nitelikli potansiyele rağmen Kütahya Evleri ile ilgili kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. 1955 yılında Lami Eser tarafından yapılan "Kütahya Evleri" başlıklı doçentlik çalışması, Kütahya Evlerinin "Hayatlı Ev" planına sahip (18.yüzyıl) örneklerini içermektedir. Fakat değişen sosyo-kültürel yapıyla 19-20. yüzyılda "İç Sofalı" plan tipine geçiş olduğu bir gerçektir. Türk evi plan gelişimi Kütahya evlerinde açıkça görülmektedir. Bu amaçla, "Türk Evi" plan gelişimine paralel olarak, değişen sosyal ve ekonomik veriler doğrultusunda 34 adet "Kütahya Evi" ölçekli çizimleri yapılmış ve tablo düzeni içerisinde boyutlandırılmıştır.

Fiziksel ve fonksiyonel özelliklerini kaybetmiş geleneksel konutların sağlıklı ve yaşanabilir alanlara dönüşümü için çözüm yollarının ortaya konması gerekmektedir.

Örnekleme alanı olarak seçilen “Ahierbasan Sokağı” tarihi çekirdek içinde yer alması, ticaret alanlarına yakınlığı ve bozulmaya yüz tutan geleneksel dokusu ile korunup yaşatılması gerekli olan bir bölgedir. Çalışmada; “Ahierbasan Sokağı” için tespit ve analiz çalışmaları yapılmıştır. Bu doğrultuda; kuramsal verilerin ışığında Ahierbasan Sokağı’ nın yeniden kullanımına yönelik öneri getirilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada; Kütahya Geleneksel Evleri ve Ahierbasan Sokağı örnekleme alanındaki tespitler ilişkilendirilerek, Kütahya Evi’ nin gerek tekil ölçekte gerekse doku ölçeğinde mimari özelliklerinin geri kazanımı amaçlanmış ve bu bakış açısıyla çalışma ele alınmıştır.

2-KURAMSAL AÇIKLAMALAR

2.1. Tarihi Kentsel Doku (Historical Urban Areas)

Eski kent ve mahalleleri incelemek, bugünü anlamaya, kendimizi tanımaya yardımcı bir araçtır (Ahunbay, 1996).

Geçmişe ait her türlü göstergesi olan, taşınabilir veya taşınmaz ögenin yer aldığı tarihi çevreler, yaptıkları devirlerin sosyo kültürel, teknolojik yönlerini ve ayrıntıya inildiğinde toplumların beğenilerini, dini görüşlerini, anlayışlarını vb. özelliklerini yansıtırlar. Bu özelliklerin yanı sıra bir kentin veya kentsel alanın tarihi yerleşme olarak adlandırılması için bazı temel ölçütleri bulundurması gerekmektedir (Velioğlu, Öztürk, 1993).

- Orijinal ve karakteristik bir kent strüktürü,
- Önemli mimari özellikler,
- Devam eden bir sosyal yaşam,

Tarihi olmayı; yerleşmenin ortaya çıkış tarihi değil, taşıdığı tüm tarihsel gelişim belirlemektedir. Bu bağlamda tarihi çevrelerin oluşumu ve sürekliliğinde önemli olan mimari değerleri açıklamak gerekir (Papajeargiou, 1971).

Yaşam koşullarının, geleneklerin, yapım tekniklerinin hızla değiştiği bir dünyada tarihi kent mekânları geçmişte nasıl bir çevre içinde yaşandığını gösteren açık hava müzeleri olarak da düşünülebilir. Tarihi çevreler; arkeolojik, tarihi, estetik önemlerinin yanı sıra, folklorik değerleri nedeniyle de korunurlar (Ahunbay, 1996).

2.2. Koruma (Conservation)

Tarihsel ya da sanatsal değer taşıyan yapıların, doğal değerlerinin, ya da kent parçalarının yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli önlemleri alma (Hasol, 1995) olarak tanımlanan koruma kavramı içerisinde, eskiden pek önemsenmeyen sivil mimarlık örnekleri ile birlikte kentlerin tarihsel merkezleri ve kentsel dokular **korunması gereken kültürel miras** olarak değerlendirilmeye başlamıştır (Ekinci, 1993).

Koruma kavramı ile ilgili amaçları;

- kültürel sürekliliğin sağlanması
- tarihi ve kültürel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması
- çağdaş insana tarih ile birlikte yeni yaşam olanaklarının sağlanması olarak sıralanabilir (Eruzun, 1987).

Geçmişten kalan izlerin tümünün gelecek kuşaklara aktarılması olası değildir. Bu nedenle, uygulamada öncelikle korunması gerekli vazgeçilmez, ya da korunması rastlantılara bırakılmayacak anıtların seçimine yardımcı olabilecek ölçütlerden yararlanılmaktadır. Koruma kararı bir yapının veya yapı kümelerinin

- A. Tarihi belge niteliği
- B. Eskilik özelliği
- C. Estetik değer

yönlerinden sahip olduğu öneme bağlı olarak alınmaktadır (Kuban, 1970).

Koruma çalışmaları, ilk kez uluslar arası ölçekte 1931 yılında Atina’ da toplanan “Tarihi Anıtların Korunması ile ilgili Mimar ve Teknisyenlerin I. Uluslar arası Konferansı’ nda (Atina Konferansı) uzmanlar tarafından tartışılmıştır.

Bu konferansta üzerinde önemle durulan asıl konu, tarihi yapıtlara olan saygının oluşturulmasıdır. Her devlete bu konuda yükümlülükler düşmektedir. Mal sahibine ait bir tarihi yapı için, koruyucu önlemlerin devlet tarafından alınması öngörülmektedir. Bütün bunların yanında, anıtların korunması için uluslar arası işbirliğine ve anıtlara

duyulacak saygının kazanılmasında eğitimin önemine değinilmiş, çalışmaların Uluslar arası Müzeler Örgütü' nde derlenmesi ve ayrıca tarihi yapıtların korunmalarında, her devletin tescilleme işlemine geçmesi gereğini vurgulamıştır (Erder, 1975).

Tarihi yapıların korunmalarında ve onarılmalarında belli uluslararası ilkeleri oluşturmak amacıyla 25–31 Mayıs 1964 tarihleri arasında II. Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresi' nde ise, bugüne dek sık sık tartışılmakla birlikte, korumanın esasını oluşturan “Venedik Tüzüğü” ortaya çıkmıştır. Buna göre; tek yapı ölçeğinde ele alınan kültürel miras, artık tarihi bir olayın tanıklığını yapan kırsal, kentsel boyutta da değerlendirilmelidir. Tüzükteki başlıca ilkeler ise; korumada bilimsel tekniklerin uygulanması (geleneksel teknikler yeterli değilse, modern tekniklerin kullanılması), devamlılığın olması, anıtın çevresiyle birlikte korunmasıdır. Anıtların tekrar kullanımında toplum yararı için işlevsel değişiklik yapılabilir, fakat bu tarihi yapının gerek planında gerekse de bezemelerinde tahribata yol açmayacak şekilde olmalıdır. Tarihi yapının, farklı dönemlerine ait müdahaleler söz konusu ise, onların da koruma kapsamı içinde ele alınmaları gerekir. Ayrıca anıtın eksik olan kısımları, yapıt için yanılğı oluşturmuyacak şekilde orijinalinden farklı bir malzeme ile tamamlanabilir. Bütün tarihi yerlerle ilgili çalışmalarda yapılan işlerin fotoğraflanması ve çizilmesi, aynı zamanda raporlar halinde sunulması gerekmektedir (Erder, 1975).

Kültür varlıklarının araştırılmasıyla, dokümantasyon ve teknik yardım konularıyla ilgili olarak 1965 yılında Icomos Vakfı kurulmuştur.

UNESCO (The United Nations Organization for Education, Science and Culture), Icomos (International Council on Moments and Sites) ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar, sık sık yapılan toplantılarda koruma ilkeleri, geleneksel malzemenin korunması, tarihi yapı ve çevrelerin çağdaş yaşam içindeki yerleri, kültürel kimliğin tanımına katkıları gibi konularda tartışma ortamı yaratarak, gelişen koşullara uygun yol gösterici ilkeler belirtmektedirler. Bu kurallarda alınan ve basın aracılığıyla geniş kitlelere duyurulan tavsiye kararlarıyla, kamuoyu bu konuda aydınlatılmaya ve uyanık tutulmaya çalışılmaktadır (Ahunbay, 1996).

2.3. Sıhhileştirme (Rehabilitation)

Sıhhileştirme; iyileştirme, düzeltme olarak açıklanmaktadır. Sıhhileştirmenin amacı bir mekânın (bina ya da kent ölçeğinde) sağlıklı koşullara kavuşturulması, verimli hale getirilmesidir.

Eskimiş bina veya şehir parçalarını çağdaş kullanım durumuna getirmek için yapılan kısmi yenilemeler ile beraber uygulanan süreç ve yöntemler de sıhhileştirme ve yenileme eylemlerini içerir (Arkon, 1989)

Herbert Grabe (1968) Sıhhileştirme alanının farklı sorunlarına göre 3 değişik yöntem önermektedir (Aysu, 1977).

1- Koruma Sıhhileştirmesi (Conservation)

Var olan çok değerli tarihi (eski eser, anıt niteliğinde) yapıların ve eski kent parçalarının bakımı ve korunması

2- İyileştirme Sıhhileştirmesi (Rehabilitation)

- Ayıklama, boşaltma ve yıkma

-Varolan yapıların modernleştirilmesi

3- Total Sıhhileştirme (Redevelopment)

Bütün yapısal malzemeyi ortadan kaldırmak suretiyle yeniden yapılanma.

Sıhhileştirme ve yenileme eylemleri koruma kavramı ile yakın ilişkilidir. Belirli bir tarih süreci içerisinde insan eliyle yaratılan ve kültürel varlığın birer göstergesi olan maddi kalıntıların; yaşam süresince kültürel sürekliliğini sağlamak için girişilen çabaların içerisinde yer alan sıhhileştirme ve yenileme fiziksel müdahaleler içerisinde yer alır.

2.4. Yeniden İşlevlendirme-Yenileme (Revitalization-Renovation)

Tarihi çevrelerin yeniden canlandırılması çalışmalarında, insan yaşamını etkileyen iç mekân ile dış mekân düzenlemesi bir bütün olarak ele alınıp incelenmesi gerekmektedir. Kültürel sürekliliğin sağlanması mahalle ölçeği ile sağlanamayacağı gibi sadece iç mekân ölçeği ile de mümkün olmamaktadır.

Kentler kültürel zenginliklerini tarihi kimliklerinden alırlar. Tarihi kimliklerin sürekliliği ise geleneksel ile yeni çevrelerin bütünleşerek canlanması ile sağlanır. Tarihi çevrelerin yeniden canlandırılması çalışmalarının temelinde; tarihsel-kültürel nedenler, fonksiyon değişiklikleri ve ekonomik faktörler vardır.

Zamanla değişen yaşam biçimi ve ona bağlı istekler nedeniyle birçok tarihi yapı özgün işlevini yitirmekte, ilk yapılış amacından farklı bir işleve hizmet etmek için uyarlanmaktadır. Hamam, kervansaray, tekke, manastır gibi tarihi yapı türleri ancak özel durumlarda özgün işlevlerini sürdürdüklerinden, bu yapı türlerinin farklı amaçlarla kullanılmaları zorunlu olmaktadır. Konut, otel gibi işlevleri günümüzde de geçerli olan binalar ise bugün yapılan benzerlerinin konfor koşullarını sunmaktan uzak olduklarından, işlevsel olarak eskiyerek standart altı kalmakta, güncelleştirme yapılmadığında, terk edilerek harap olmaktadır (Ahunbay, 1996).

Yeniden işlevlendirme, restorasyon türleri olarak düşünülen sağlama, bütünlüme hatta yeniden yapma gibi bütün klasik müdahale türlerinden farklıdır. Çünkü bu bir yapıya yeni bir işlev vermek demek, onu doğal bir mimari tasarım sürecine sokmak demektir. Başka bir deyişle biraz koruma, biraz kullanım değişikliği değildir. Eğer bir kışla eğitime, bir eski konut bir yeni büroya tahsis edilmişse, bu işlevleri yarım yamalak görmeleri söz konusu değildir. Bu işlevleri tam görmek zorundadırlar. Bunun sonucu yapının belli ölçüde fizyonomi değiştirmesi, gerekiyorsa yeni eklerin yapılmasıdır. İdeal bir restorasyon düşüncesine aykırı görünen bu kararın aşağıdaki zorunluluklarla alındığı unutulmamalıdır.

1.Yapının, yeni işlevlendirme yapıp, restorasyonu için bir ekonomik olanak yaratılmadan kurtarılması olanaksızdır.

2.Yeni işlev, yeni bir yapı tanımlar. Bu yapı, restoratörün özgün mimari müdahalesine açık olmak zorundadır. Fakat bu tür bir tasarımda mimarın özgürlüğü eski yapıdan kalan verilerle sınırlıdır. Mimar, yaratıcı özgürlüğünü bu sınırlar içinde kullanmak zorundadır (Kuban, 2000).

Eski işlevlerin anlamını yitirmesi, arsa fiyatlarının yükselmesi, yapıların strüktür ve konstrüksiyon olarak büyük masraflar gerektiren müdahalelere lüzum göstermesi, kentsel boyutta koruma kararlarının gerektirdiği büyük parasal masraflar, bu mali kaynakların kamu kuruluşlarınca sağlanamaması, yeni işlev vererek restorasyonu sağlayacak ekonomik kaynak yaratmayı en yaygın müdahale türü haline getirmiştir. Çarşıya çevrilen Tahtakale Hamamı, yurt haline getirilen medreseler, müze haline getirilen saraylar, otel olan hapishaneler (Four Seasons - Sultanahmet), otel haline getirilen konaklar ve sıra evler (Yeşil Konak - Sultanahmet, Soğuk Çeşme Sokağı – Sultanahmet, Akaretler – Beşiktaş, Richmond Oteli – Beyoğlu), büro olarak restore edilen Maçka Palas, Üniversite olarak kullanılan Taşkışla ve Maçka Kışlası İstanbul'da sayısı çok olan bu uygulamalara örnektir. Otel yapılan Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı, araştırma merkezi olan Edirne Beyazıt Külliyesi Tıp Medresesi, yine bir enstitü olan İstanbul Kuyucu Murat Paşa Medresesi, otel olan Kuşadası Öküz Mehmet Paşa Hanı, otel yapılan Safranbolu Cinci Hanı, müze olan Bodrum Kalesi, lokanta olan Çeşme Kalesi: turistik otel, çarşı, lokanta kompleksi olan Antalya Eski Limanı yapıları bu uygulamanın oldukça uzun bir zamandan beri ekonomik olarak geçerli, kamuoyuna kabul ettirilmesi en kolay restorasyon türü olduğunu göstermektedir (Kuban, 2000).

Kültürel ve tarihsel mirasımızın en önemli öğelerinden olan “Geleneksel Konut” ların yaşatılması, günümüz yaşam koşulları dikkate alınarak gerekli mekânların düzenlenmesi veya farklı fonksiyonlarla işlevlendirilmeleri ile mümkündür. Yeni işlev verilen yapının işlevinin yapıyla ve çevresiyle uyumu dikkate alınmalıdır.

Bir yapının eskimesi, yapısal, işlevsel, çevresel ve ekonomik açıdan yorumlanabilir. Çevresel ve ekonomik eskime, genellikle işlevsel eskimenin sonuçlarıdır. Bununla birlikte binaların yapım tekniğine ve malzemesine bağlı olarak belli ömürleri vardır. Binaların fiziksel yıpranmasındaki en önemli etkenler zaman, insan ve doğadır. Yapısal eskime yavaş ve sürekli bir gelişme gösterir ve deprem, yangın, savaş gibi yıkıcı bir dış etken olmadığı sürece belirgin kademeleri olmaz. Belirli dönemlerde yapılan onarımlar ile geciktirilebilir ama bu onarımlar yapı performansını hiçbir şekilde özgün düzeyine çıkaramaz (Avcı, 2003).

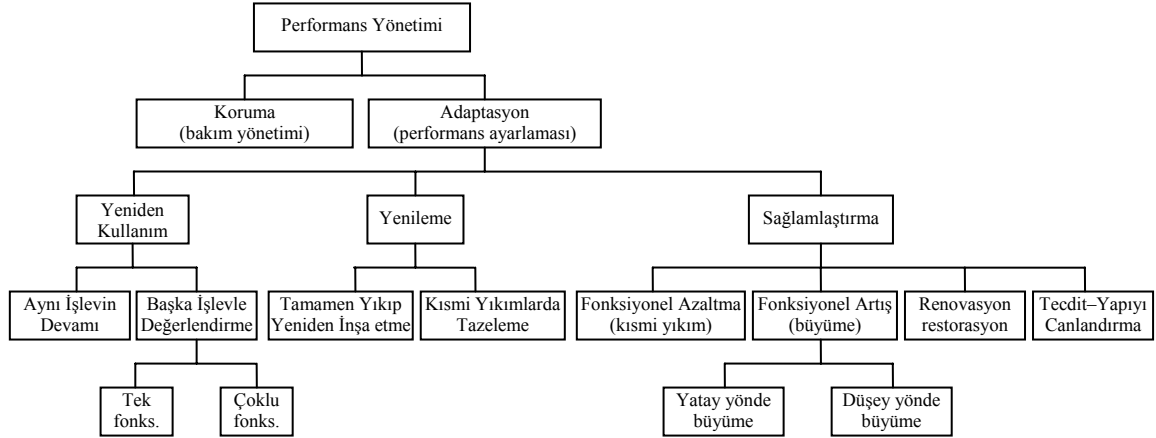
Çağdaş restorasyon; yeni işlev vererek müdahale sadece tarihi yapı statüsü olan yapılar için değil, yeni yapılar için de söz konusudur. Amerika’da bu örnekler çoktur. Bunların en ünlülerinden biri San Francisco’da 1964’te eski bir çikolata fabrikasının alışveriş merkezine dönüştürülmesidir (Ghirardelli Square). İngiltere’de birçok kentte doklar konut ve ofis bloklarına çevrilmiştir. Restorasyonun bu yeni boyutu, kentsel gelişme ile ilgilidir. Yeniden kullanma, harp sonrasında (yeniden değerlendirme) (rehabilitation) çalışmalarının sonucudur.

+

Tescilli veya tescile değer bir yapıda yapılacak yeniden işlevlendirme çalışmalarında sınır koşulları, yapının tarihi verilerinin korunmasıdır. Restorasyonla mimari tasarımın bir bütün oluşturduğu yeniden işlevlendirmede; yapılacak değişikliklerde ve eklerde bu koşullar dikkate alınmalıdır.

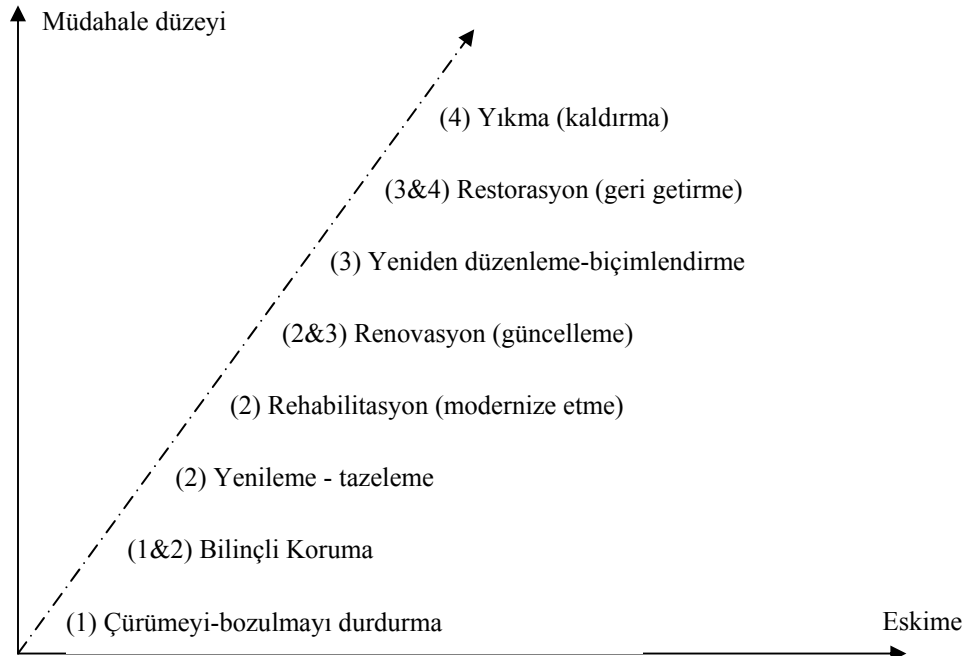
İşlevsel değişiklik koruma yöntemlerini ve ilkelerini zorlayamaz. Yani bir işlev ile yaşatılması düşünülen yapıların, çağdaş anlayış ve gereksinimlerin değerlendirilmesi sonucu bazı eklerin, değişikliklerin olması zorunludur (Ülker, 1985).

James Douglas Performans yönetimini, koruma ve adaptasyon olarak ayırmıştır. Adaptasyon; yeniden kullanımı, yenilemeyi ve sağlamlaştırmayı kapsamaktadır (Douglas, 2002).

Şekil 2.1. Performans değerlendirilmesi.(Douglas, 2002, Özel, 2006)

James Douglas' a göre yapılara müdahale sıralaması:

Şekil 2.2. Müdahale Sıralaması (Douglas,2002, Özel,2006)

- 1- Bakım&Koruma
- 2- Konsolidasyon&Sağlamlaştırma&Takviye Yapma
- 3- Stabilizasyon
- 4- Yeniden inşa

Yapılar medeniyet tarihine dayanan, yavaş yavaş gelişen ve değişen, fakat yeniden kullanımlarının devamlılığı üstünde durulması gereken bir husustur. Bir yapı ilk işlevini ve değerini hatırdan tutan; strüktürü ile önceki amacını ortaya koyan, akılda bırakan nitelikte olmalıdır. Yapının işletmesi ve gelişmesi bir arada bir anlam ve sonucun ortaya çıkmasını sağlayabilir. Binanın kendine has nitelikleri ve çevresel etkiler birleşerek gelecekteki oluşumunu önceden ortaya koyar ve çok katmanlı kompleks tekrarlanması yeni bir yapıda imkânsız olan bir üretim ortaya koyar (Broker, Stone, 2004).

Eski bir binaya yeni işlev verilirken temel öğeler tasarımcı tarafından yeterince araştırılmalıdır. Bunlar şu başlıklar altında toplanabilir(Altınoluk,1998, Özel,2006) :

1-) Binanın mekânsal oluşumu:

- Yapı tek bir hacimden oluşabilir,
- Yapı tekrarlanan hacimlerden oluşabilir,
- Yapı karmaşık bir plan şeması gösterebilir,

Yapının mekânsal oluşum şeması, verilecek yeni işlevle doğrudan bağlantılıdır. Ve belki de en önemli faktördür. Bir ön şarttır. Bir şehir içi hanı sinema olarak kullanılamaz ama çağdaş bir konaklama tesisi olabilir. Bunun gibi tek mekân özelliğine sahip örneğin kilise, sınıflara bölünüp okul haline getirilemez.

2-) Binanın hacim boyutları:

Eski bir şehir içi hanı ilk şıkta ele aldığımızda mekânsal kurgu öğesi itibariyle belki bir konaklama tesisi olabilir ama bu defa mekânın boyutları sorun olabilir. Bunun

için önce verilecek fonksiyonun esas biriminin analizi gerekir. Yapı otel olacaksa; otel yatak odası, ilkokul olacaksa sınıf gibi.

Belki, iki han odası bir yatak odası olabilecektir. Ya da tersi. Bir han odası iki yatak odası gibi. Burada özellikle anıtsal yapılara (architectural monument) çok yönlü yaklaşmak gerektiği konusu açıktır.

3-) Binanın işlevsel ilişki kurgusu:

Bir şehir içi hanının konaklama tesisi olarak kullanılması düşünülmüşse, burada doğal olarak sirkülasyonda zorlamalar olabilir. Odasından çıkan bir insan direkt olarak danışmaya gidebilmek için burada, zorunlu olarak avludan geçmek durumundadır ya da oluşturulacak yapay iletişimi izleyecektir. Bu durum belki yaz aylarında, ilkbahar ve sonbaharın sıcak günlerinde, gecelerinde mümkündür ama diğer zamanlarda sorun yaratacaktır.

4-) Binanın bulunduğu konum:

Mimarlık alanındaki doğal, yapay ve toplumsal çevre girdileri burada da önemli verileri oluşturur. Örneğin şehrin ticaret kesimindeki bir han otel olabilir, fakat şehir içindeki konumu itibarıyla o yapının, alışveriş fonksiyonuna ayrılması ekonomi açısından daha doğru bir davranıştır (Altınoluk, 1998).

Gereksinimlerin değişkenliği göz önüne alınarak tarihsel yapılarda titiz davranmalı, yanlışlar yaşanmamalıdır. Özellikle anıtsal yapılar kapsamında her önüne gelen karar verici olmamalıdır.

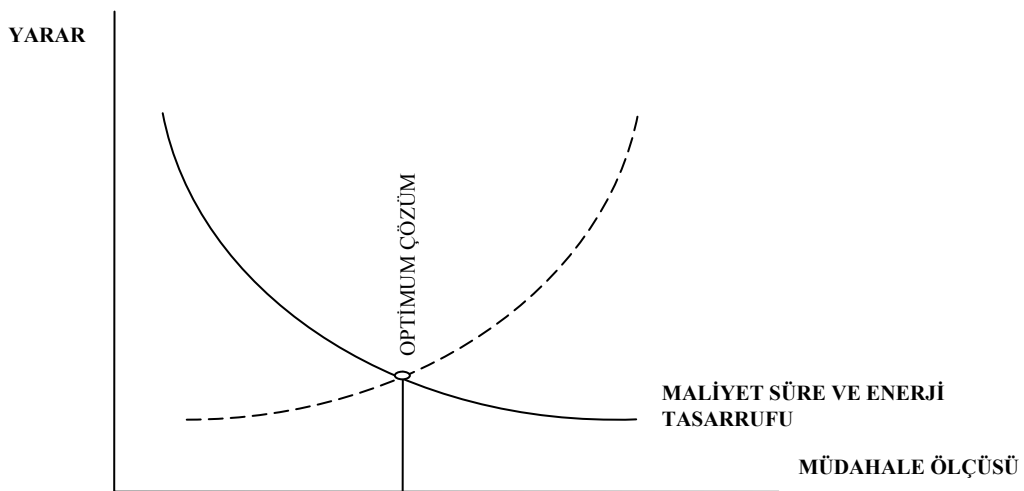
Yeniden kullanım yararlarını; kültürel (tarihsel)-toplumsal ve ekonomik olarak ele alan Sarıcı, (Sarıcı,1990, Özel,2006).

Kültürel ve toplumsal yararlar; yeniden kullanım, kültür ve tarih miraslarımızın yaşamasında önemli yararlılıklar sağlanmaktadır. Yeniden kullanım

yoluyla yöreye getirilecek yeni işlevler, sosyal, kültürel ve ekonomik gereksinimleri karşılayacak türden olmalıdır. Özellikle kültürel canlandırma politikasıyla, tarihi merkezler belirli aktivite alanlarına dönüşerek önemli bir gelir kaynağı ile burada ve çevresinde yaşayan halkın sos yo-ekonomik gelişimini sağlayacaktır (Sarıcı, 1990).

Ekonomik yararlar; yeniden kullanım, ekonomik açıdan değişik yararlar içermektedir. Yeniden kullanım mevcut kaynakların değerlendirilmesi nedeniyle bir enerji tasarrufu söz konusudur. Stein ve çalışma grubu yaptığı çalışmalarında; mevcut bir binaya getirilen yeni yapı için harcanan enerji miktarının, mevcut yapının değerlendirilerek kullanılmasında harcanan enerji miktarından fazla olduğunu gözlemlenmiştir. Yani yeniden kullanım “ekonomik tasarruf” sağlamaktadır. Yeniden kullanımda, yeni inşaat yapımına göre inşaat süresi daha kısadır, bu nedenle yapıdan yararlanma süresi öne alındığı için, yapıdan sağlanacak gelirin kısa sürede elde edilebilmesi yapı sahibi açısından önemli ölçütlerden biridir. Yeniden kullanıma, maliyetinin, yeni inşaata göre düşük olabildiği, iki tür işlemin eşdeğer maliyetlerde yapılabilirdiği, yeniden kullanımın maliyetleri ile yeni inşaat maliyetlerinin karşılaştırılması konusunda öne sürülen değişik görüşlerdir (Sarıcı, 1990).

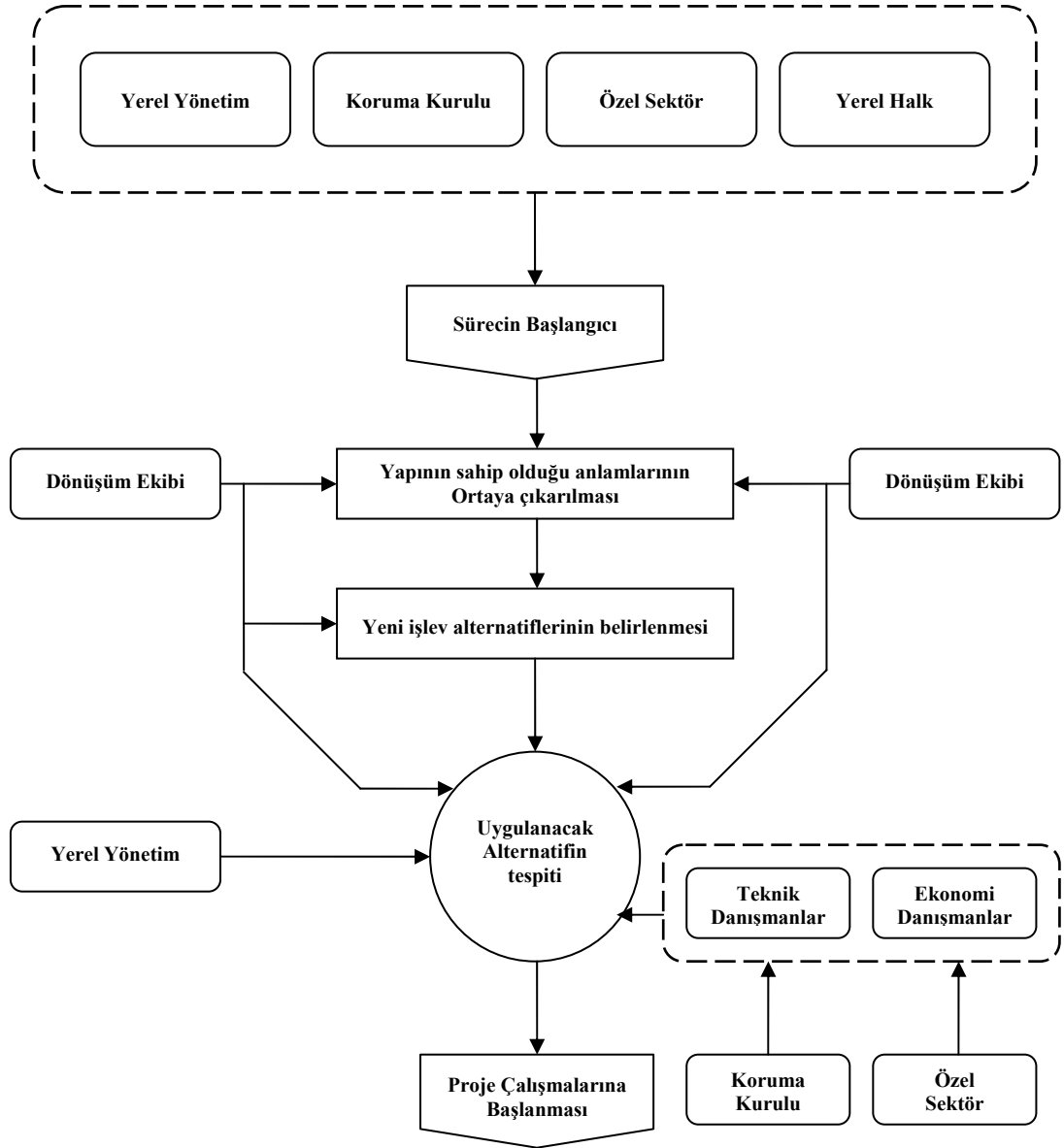
Yapıya uygulanan müdahale ölçüsü arttıkça, yeni kullanıma uyum olasılığının arttığı, buna karşılık maliyet, süre ve enerji tasarrufunun azaldığı ortaya çıkmıştır. Şekildeki gibi, müdahale, uyum kapasitesi (mekânsal uyum) ile doğru orantı sağlarken, maliyet, süre ve enerji tasarrufu sağlama ile ters orantılıdır.

Şekil 2.3. Yeniden kullanımda müdahale ölçüsü-Yarar İlişkisi (Sarıcı, 1990)

İşlev değişikliğinin olabilirliği ve şartları genel olarak evrensel kararlar ile belirlenmiştir. Türkiye tarafından da bu kararlar kabul edilmiştir. Bu kararlarda işlev değişikliği sırasında korunması gerekli yapıların, sanat ve tarihi kişiliklerine saygılı olunması, değişik kullanımları, binaların içinde ve dışında ne yapılarına ne de karakterlerine etkin etmediği takdirde uygun olabileceği tavsiye edilmektedir. Verilmesi düşünülen fonksiyonun, o yapıda işleyip işleyemeyeceği, gerekli mahaller için yeterli olup olmadığı, gerek yapısal gerekse mekânsal açıdan çok iyi analiz edilmelidir (Erdinç, 2002).

Yeniden işlevlendirme süreci aşağıdaki gibi açıklanabilir (Tümer, 2003)

Şekil 2.4. Yeniden işlevlendirme sürecine ilişkin şema (Tümer, 2003)

Yeniden işlevlendirmenin önemli kriterlerinden biride **yapılabilirliktir (Fizibilite)**;

Ekonomik şartların gitgide önem kazandığı günümüzde, yalnız kültür değeri olan yapıların değil, fiziksel olarak ömrünü yitirmemiş yapıların da değerlendirilip yeniden kullanıma sunulması ekonomik yönden önemlidir. Kısıtlı kaynaklar ve yapı ihtiyacı göz önüne alındığında bu yapıların onarılıp yeniden kullanım olanaklarının araştırılması gerekecektir. Mimari planlamanın en önemli evrelerinden biri yapılabilirlik (uygulanabilirlik) etütlerinin hazırlanmasıdır. Bu etütlerin(yer seçimi, maliyet, v.b.) kesin program ve tasarıma geçilmeden tamamlanmış olması gerekir. Yapılabilirlik etütleri, ön program ve ön tasarım evreleri süresince ya da sonunda yapılmalıdır. Özellikle belirli bir yapının birkaç işlevden birine ayrılması gerektiğinde, yapılabilirlik etütleri seçimi yönlendirecektir (Tokman, 1989)

Yeniden işlevlendirmede “**mevcut konstrüksiyon analizi**” önem taşıyan diğer bir başlıktır;

Bina kat alanlarının yetersizliğinin saptanmasında kullanıcı ihtiyaçlarının belirlenmesi zorunludur. Kullanıcılar için minimum alansal ve boyutsal değerlerin üzerindeki değerler “konfor” kriteri olarak ifade edilir. Gerekli minimum değerlerin sağlanmasında kullanıcı ihtiyaçlarının belirlenmesi gerekmektedir. Yatay düzlemdeki boyutların yeterliliğinin yanı sıra düşey boyutların yeterliliği zorunludur (Tokman, 1989).

Yeni işlev bir takım yapısal müdahaleleri de beraberinde getirmektedir. Bu müdahaleler için mevcut malzeme analizi yapılmalıdır.

Yeni işlevler için yeni tesisat gereksinimleri de yine uzman mühendislerin yardımlarıyla yapılır. Başka bir deyişle, restorasyon uygulamasının yöntemi ve restorasyon tasarımının kendine özgü özellikleri dışında, restoratör ve mimar aynı koşullarda çalışırlar. Büyük strüktürel müdahaleler gerektiği zaman modern malzeme kullanılır. Taşıyıcı sistemde sınırlı bozulmalar varsa, geleneksel harç, tuğla ve taş kullanılabilir. Yüzeyin tümüyle yenilendiği büyük onarımlarda çağdaş malzeme ve

teknikler öngörülebilir. Bu uygulamada en önemli sorun, yeni malzeme ile yapılan müdahalelerde eski ile yenin açıkça belirtilmesidir (Kuban, 2000).

Yeniden işlevlendirme çalışmalarında seçilecek fonksiyonlar için mevcut çevre koşulları incelenmelidir. Mevcut kullanımlar ve çevre özellikleri belirlendikten sonra; ekonomik ve sosyal yönden fayda sağlayacak uygun fonksiyonlar seçilmelidir. Yeni fonksiyonların işlerliği ve sürekliliği önem taşımaktadır.

Boş bir arsaya yapılan bir binaya göre daha sınırlı görünen bu durum, yaratıcı güç için daha kışkırtıcı ve daha zordur. Normal yapıdaki bütün kararlar tanımlanmış sınır koşulları içinde alınır. Her tasarım bağlamsal (contextual) dir. Yeni işlevlendirme çoğu kez çevre amaçları düşünülerek alınır. Burada en önemli sınır koşulu, eski yapının dış boyutlarıdır. Çünkü eski yapı valümetresi tarihi çevre özelliklerinin önemli bir parçasıdır. İkinci sınır koşulu cepheleridir (Kuban, 2000).

Yeniden işlevlendirmede, uluslararası bir kural **geriye dönülebilirlik**dir. Bu da genellikle yeni eklerin, eski strükture zarar vermeden yapılması (bu bağımsız bir strüktür gerektirebilir), merdiven, giriş, sundurma, saçak, bölme gibi öğelerin kaldırılabilmesini öngören bir proje hazırlamaktır. Bu davranış, ileride başka koşullarda, yapının yine bugün bulunduğu duruma döndürülmesi amacını içerir. Ne var ki böyle bir durum, ancak çok önemli tarihi yapılar için öngörülebilir (Kuban, 2000).

Tarihi ve estetik değeri yüksek, kültür ve sanat tarihindeki statüsü belli bir yapının restorasyonu, yeni bir işlevle de olsa “geriye dönülebilir” ilkesine göre yapılmalıdır. Çünkü bu konumda sorun, özel bir estetik ve kültür mesajını, bir uygarlık birikimi olarak geleceğe bırakmaktır (Kuban, 2000).

3. KÜTAHYA KENTİNİN TARİHSEL VE FİZİKSEL VERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Kütahya Kentinin Tarihsel Süreç İçindeki Gelişimi

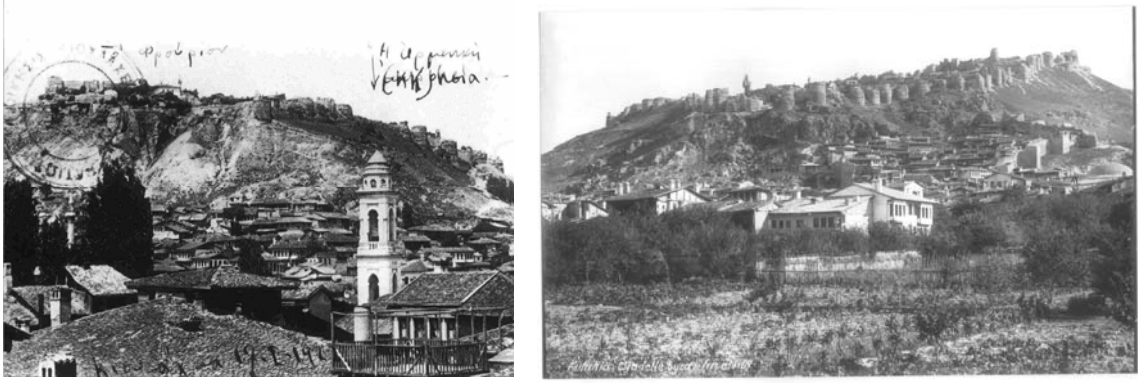
Kütahya Anadolu'nun en eski yerleşimlerinden biridir. Bir çok uygarlığın izlerini barındıran şehrin ne zaman kurulduğu ve adının nereden geldiği kesin olarak bilinmemektedir.

“Kütahya'nın eski ismi (Catyom=Katyoem) ve (Katyom) ve daha doğrusu (Kutyom) dur. Şimdiki ismi bu eski isimden bozmadır. Kütahya şehri hisar denilen kale ile Acem Dağı ismi verilen dağın eteklerinde bina olunarak, sonradan yanlara ve ovaya doğru genişlemiştir (Uzunçarşılı, 1932).

Bazı kaynaklarda Kütahya şehrinin Esop'un doğduğu yer olarak verilir, bu dikkate alındığında Kütahya'nın M.Ö. VI. yüzyılda mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Kütahya'da ilk siyasi hâkimiyeti Frigler kurmuştur. M.Ö. 546 yılında Pers kralı Kyras'un Kütahya'yı almasıyla Pers'lerin eline geçmiştir. M.Ö. 278 de Bitinya Krallığı, M.Ö. 133 yılında Bergama Krallığının hâkimiyetinden çıkarak Roma İmparatorluğu'na bağlanmıştır.

Kütahya, Romalılar zamanında Hristiyanlığın önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir (M.Ö. 133). Roma İmparatorluğunun ikiye ayrıldığı döneme kadar önemli bir yer görünümünde değildir. Bizans döneminde şehir piskoposluk merkezi haline gelmiş ve ticaret artmıştır. “Bizans İmparatorları şehre hakim yüksek ve sarp bir tepe üzerine şato yaptırarak bunu burçlarla çevirmişler ve bundan başka şatoyu iki kat sur içine almışlardır. İşte şimdi bile görünmekte olan Kütahya Kalesi budur.” (Uzunçarşılı, 1932).

Resim 3.1-2. 1900' lerin başlarında Kütahya Kalesi'nin görünümü

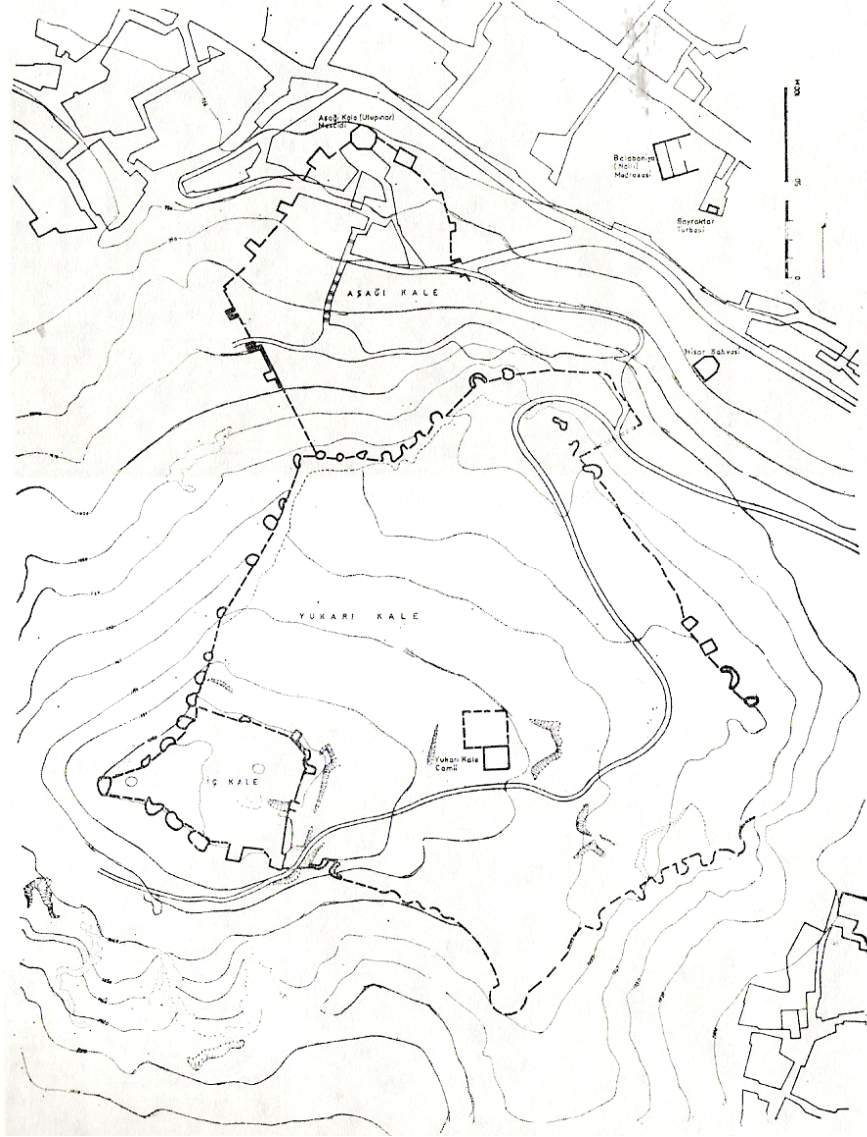
Weber kaleyi ya da hisarı: “Lord ve onun memurları veya kişisel takipçisi olarak ona tabi savaşçıları ile onların aileleri ve hizmetçileri tarafından işgal edilen bir kaledir.” ifadesiyle anlatmıştır (Weber, 2000).

Evliya Çelebi kaleyi: “.....bu kalenin yetmiş burcu ve üç giriş kapısı vardır. Doğu kapısının dışında, iki sıra halinde dizilmiş korkunç aslan heykelleri vardır, kalede iç kaleden başka içinde askerlerin yaşadığı yetmiş ev, bir camii, bir mescit ve bir de çeşme olduğunu kaydeder. Dışarıdaki su kuyusunu içeri almak maksadıyla yapılan yeni hisarda yirmi evi kuşatmaktadır. ” (Şahmurat, 1995).

Resim 3.3-4 Günümüzde Kütahya Kalesi'nin görünümü

Şekil 3.1. Kütahya Kalesi planı (Altun, 1981)

Bizanslıların yaptırdığı şato Germiyan Oğulları ve Osmanlılar devrinde yapılan Kütahya Kalesinin esasını teşkil etmiştir. Şimdiki kale kalıntıları, Bizanslılar tarafından yaptırılmış ve daha sonra Osmanlılar tarafından restore edilmiş kısımlarıdır. Kütahya, Malazgirt savaşından sonra Türklerin yönetimine geçmiştir (1074) ve Anadolu Selçuklu Devletinin bir uç şehri olmuştur. Daha sonra Germiyan Oğlu Yakup Bey zamanında şehir Germiyan Oğulları Beyliğinin merkezi haline gelmiştir.

Kütahya XIX. asrın ortalarında bir defa daha Avrupa’da ve milletlerarası siyasette adı geçen bir yer olmuştur. 1848 ihtilalleri neticesinde başlayan Macar milli hareketi Avusturya ve Rusya tarafından kanlı bir şekilde bastırılınca bu hareketin liderlerinden Kossuth Lajos, Batthyayi ve Mérséras Eylül 1849 tarihinde Osmanlı devletine iltica etmişlerdir. Macar mültecileri Kütahya’ya yollanır ve Eylül 1851 yılına kadar bugün “Macar Evi” olarak bilinen evde kalmışlardır.

Resim 3.5-6. Macar Evi Görünüşleri

Sultan Abdülmecit zamanında başlanan, Almanlar tarafından 1896 yılında tamamlanan “Eskişehir-Kütahya-Konya” demir yolu hattı şehre ekonomik canlılık getirmiştir (Yıldız, 1981).

Kütahya Kurtuluş savaşı yıllarında 17 Temmuz 1921-26 Ağustos 1922 tarihleri arasında Yunan işgalinde kalmıştır. Mustafa Kemal Atatürk’ün yönettiği Milli Mücadeleyi zafere ulaştıran Başkomutanlık Meydan Savaşı, 26 Ağustos 1922’de Dumlupınar’da başlamış ve 30 Ağustos 1922’de Adatepe’de kazanılan zaferle sonuçlanmıştır.

Kütahya 08.10.1923 tarihinden itibaren il olmuştur. Cumhuriyetin ilanı ile başlayan ekonomik gelişmelere paralel olarak yerleşim alanları geleneksel yerleşim alanlarının dışına genişlemeye başlamıştır. 1932 yılında açılan demiryolu-tren garı, 1954 yılında kurulan Şeker ve Azot fabrikaları ve organize sanayi gelişim akslarını belirleyen en önemli etkenler olmuştur.

Sanayi kuruluşların şehrin kuzeyinde yoğunlaşmasından ötürü toplu konut alanları çoğunlukla şehrin doğusunda gelişmiştir.

3.2. Coğrafi Konumu Ve İklimi

Kütahya doğuda Afyon, Eskişehir; kuzeyde Bilecik, Bursa; batıda Balıkesir, Manisa; güneyde Uşak illeriyle çevrilidir. 1000 metreyi aşan bir rakıma sahip olup, iç-Batı Anadolu bölgesinin yüzey şekillerine sahiptir.

Şekil 3.3. Kütahya' nın Coğrafi Konumu

Kütahya Kenti 1,773 m rakımla Yellice Dağı'nın kuzeydoğuya bakan sırtlarının eteklerinde, batı-doğu yönünde uzanan, ova halinde geniş bir vadinin güney kenarında ve kuzeydoğuya eğimli bir alanda kurulmuştur. Kütahya Kenti arkasını tepeye vermiş yamaç ve aşağıdaki ova üzerinde bulunmaktadır (Aru, 1998).

Kuzey rüzgârlarına açık olan şehrin iklimi Ege, Marmara ve İç Anadolu bölgeleri arasında bir geçiş tipidir. Diğer bir ifadeyle iklim bakımından her üç bölgenin de özelliklerini taşır (Dönmez, 1981).

Kapan deresi adı verilen akarsu, güney-kuzey doğrultusunda kentin eski çekirdek yerleşimini ikiye ayırmaktadır. Günümüzde derenin üzeri çoğunlukla kapatılmıştır.

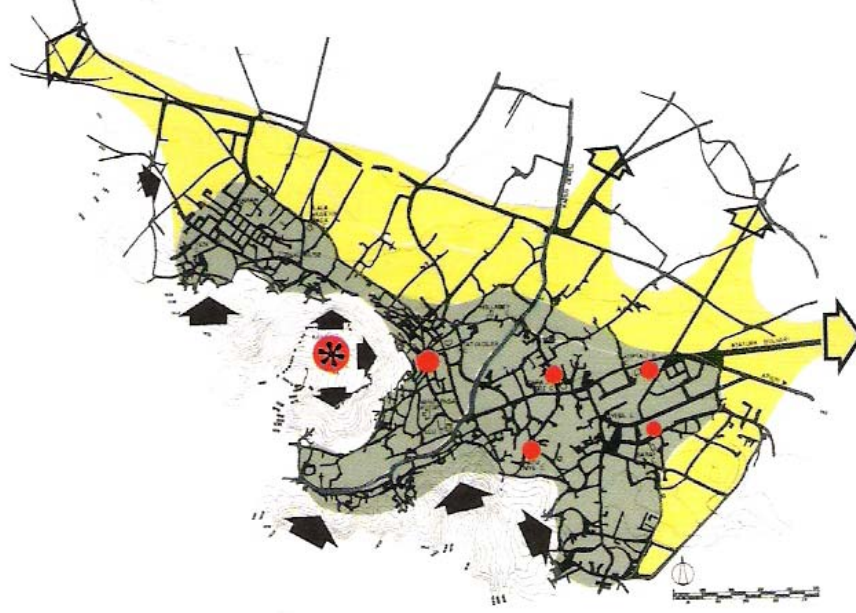
3.3. Günümüzde Kütahya'nın Kentsel Gelişimi

Kütahya kenti, Bizans kalesinin bulunduğu sarp tepenin yamaçlarında, topografyaya uygun, yay biçiminde kurulmuştur. Bu yerleşme güneydeki dağlar ile kalenin etekleri arasına girmiş ve daha sonraları ovaya doğru kayarak yayılmıştır.

Kent çekirdeği Hisar Tepesi (1000m) ve Hıdırlık Tepesi önündedir. Yükselti çarşı kesiminde 960-970m ye istasyonda 935m ye düşer. Kütahya, hisar kalıntılarının bulunduğu tepenin eteklerinden kuzeye doğru yayılır. Kent ekonomik gelişime paralel olarak gelişim göstermiş. Geleneksel yerleşim alanının merkezi olan Ulu Cami ve Pekmez pazarı ile Hükümet konağı-belediye binası-vazo aksı şehrin en yoğun ticaret alanını belirlemektedir.

Tarihi çekirdek Ulu Cami merkez olmak üzere, ışımsal bir sistem meydana getirmektedir. Kent güney batıda, kuvvetli topografik eşikler nedeniyle, gelişme olanaklarından yoksundur. Aksine kuzey-doğu yönünde kuvvetli gelişme olanaklarına sahiptir ve bu yöne doğru gelişmektedir (Aru, 1998).

Gelişme Yönleri

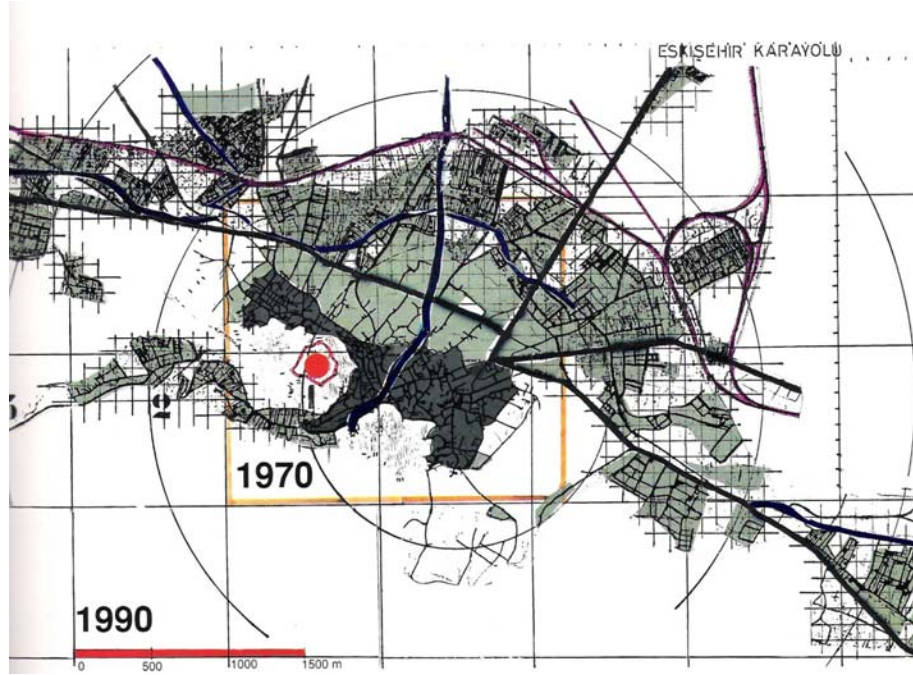

Şekil 3.4. Kütahya Kenti' nin Gelişim Yönleri(Aru, 1998)

Şekil 3.5. Kütahya Kenti' nin Eski ve Yeni Kent Dokusu, (Aru, 1998)

Kentin doğusunda bulunan hava tugayı, kent gelişiminin yellice dağıının eteklerine paralel olarak gelişmesine neden olmuştur. Fakat özellikle kent merkezindeki askeri alanların kamulaştırılarak, konut alanlarına dönüştürülmesi projesindeki gelişmeler doğrultusunda; Cephanelik mevki (42 ha) ve Taksurit alanı (12 ha) kamulaştırılmış ve konut alanı olarak ilan edilmiştir (Tuna, vd., 1996).

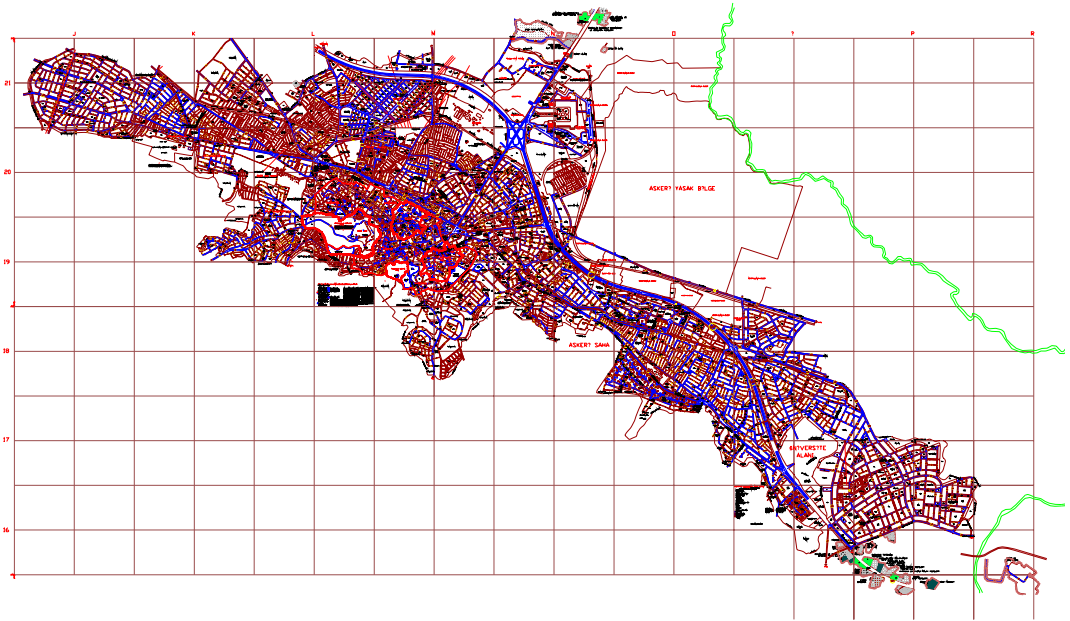
Şekil 3.6.1970-1990 Yıllarında Kütahya Planı, (Aru, 1998)

Bu alanlarda konutlaşma hızla başlamış: Çinikent konutları, Atakent, Sporkent, Zafertepe konutları, Sosyal konutlar, Çevre yolu ve Üniversite kampüsü çevresinde yapılmıştır. Bu yapılaşma ile planlı bir konut politikası sürdürülmeye çalışılmıştır.

Resim 3.7-8. Atakent toplu konutlarından görünüş

Konut alanları, kuzeyde Eskişehir yolu üzerindeki şehirlerarası otobüs terminali ve şeker fabrikası yönünde fabrika alanlarına yaklaşımadan tren yoluyla sonlanmıştır. Batı-kuzeybatı yönünde Menderes Caddesi boyunca giriş katları ticaret fonksiyonlarına ayrılan konut alanları gelişimini organize sanayiye kadar düzenli ve çok katlı olarak sürdürmekte fakat organize sanayi çevresinde plansız gelişim görülmektedir. Şehrin doğusunda bulunan kent meydanı(vazo) ile tren istasyonu arasındaki aksta okullar, spor alanları, lojmanlar ve konut alanları mevcuttur.

Şekil 3.7. Kent Gelişimi- Kütahya İmar Planı

3.4. Kütahya İmar Planı Gelişimi

1950' ler den itibaren hızla gelişen kentleşmeye paralel olarak yeni yerleşim alanları oluşurken, merkezi tarihi doku içindeki alanlar değer kazanmıştır. Bununla birlikte artan rant tarihsel çevreyi tehdit etmektedir.

“Koruma” nın öncelikle hızlı ve sağlıklı bir tespit ve tescil, sonra da planlama ile yapılacağı kaçınılmaz bir gerçektir.

1948 yılında hazırlanmış olan Kütahya'nın ilk imar planı, batı taklidi bir yaklaşımla, düzgün yapı adaları elde edilmek amacıyla, mevcut kent bünyesiyle birlikte, tarihi kent dokusunun tamamını göz ardı ederek, boş bir arazi üzerine yeni bir şehir kurulumuş gibi ele alınmıştır. Yol şebekesi ve konut adalarının, mevcut yol ve konut adaları ile hiçbir benzerliği bulunmamaktadır. Bu plan, çok zengin ve cazip kent dokusu ile sivil mimari örneklerinin tamamını yıkmaktadır. Gerçek dışı ve uygulama olasılığı olmayan bu plan uygulanmamış ve kent kendi kendine bağımsız olarak gelişerek, bozulma meydana gelmemiştir (Solmaz, Taşkınısı, 1994).

1968 yılında yapılan ikinci imar planı ise, tarihi eserlere, tarihi ve geleneksel dokuya, mevcut sivil mimariye karşı son derece saygılı ve duyarlı davranılarak ele alındığı halde, mevcut dokuyu koruyucu olmaktan çok, bozucu özelliktedir. Tarihi doku “meskûn alan” olarak isimlendirilip, diğer konut alanlarıyla aynı kefeye konulmuş, ayrıca hiçbir koruma kararı getirilmemiştir. Tarihi doku içindeki binalar diğer binalar gibi yıkılabilir ve yenilenirken çevreye uygunluğunun aranması söz konusu olmamaktadır. Bu dönemde yapılan diğer benzer imar planlarında da görüldüğü gibi bu planda en büyük bozulmaya, Karayolları Genel Müdürlüğü tarafından kentin ortasından geçirilen 30m genişliğindeki karayolu neden olmuştur. Tarihi kentsel doku bıçak gibi ikiye bölünerek, yol boyu ve yakın çevresi yüksek binalar için çok cazip hale gelmiştir. Ulaşım şebekesindeki diğer yollarda her ne kadar mevcut yollara oturtulmuş ise de, genişletilmeleri halinde etrafındaki binaların yıkılmasına ve daha yüksek binaların yapılmalarına neden olmuşlardır (Akçura, Çapan, 1973).

Kütahya mevcut imar planı, 1980 yılında İller Bankasınca, ihale edilmiş ve ihaleyi alan müellif (Y. Mimar Polat Sökmen) çalışmalara başlamıştır. Nazım imar planı çalışmaları esnasında, gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek kurulu tarafından sit alanları belirlenerek, tarihi eser ve sivil mimari örnekleri tescil çalışmaları yapılmıştır. Tarihi kentsel sit alanı ile birlikte, üç adet de arkeolojik ve doğal sit alanı saptanmış, ancak daha sonra belediyenin itirazı üzerine, III. Arkeolojik ve doğal sit alanı Danıştay tarafından iptal edilmiştir. Bu alanlar, 1/5000 ölçekli Nazım imar planı üzerine aynen işlenmiştir.

Nazım imar planı genel kararlarına göre tüm Kütahya kentini kapsayan uygulama imar planı çalışmalarına veri teşkil edecek araştırmalar sürdürülürken Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından saptanan sit sınırları içinde sivil yapıları kapsayan tescil çalışmaları tamamlanmıştır. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu sit alanları içinde özel araştırmalara dayanan bir “Koruma İmar Planı” hazırlanıp yürürlüğe girmeden her türlü imar faaliyetini durdurmuştur. Kentin taşınmaz değerlerinin en yoğun olduğu bu kesimde halk kesiminden önemli gerilimler ve baskılar ortaya çıkmıştır. Kütahya Belediyesi sit alanlarının imar faaliyetine biran önce açılabilmesi için “Koruma İmar Planı” nı ivedilikle yaptırmayı kararlaştırmıştır. Kütahya İmar Planı Yüklenicisinin sit alanı için uygulama imar planının “Koruma, Yaşatma, Geliştirme” prensipleri doğrultusunda bir “Koruma İmar Planı” niteliğinde olması gerektiği ve bu konuda uzmanlaşmış bir ekibin çalışmaları daha doğru yönlendirebileceği önerisi üzerine Kütahya Belediyesi anlayış göstermiş ve böylece koruma planı çalışmalarına başlanmıştır (Eruzun, 1988).

Kütahya belediyesi, İller Bankası aracılığı olmadan Kentsel Sit Alanı “Koruma ve Geliştirme” imar planını yaptırmak üzere bu konuda uzmanlaşmış ve deneyimi olan bir planlama bürosu ile anlaşmıştır.

Genelde bir “Uygulama İmar Planı” özelde ise “Koruma İmar Planı” olarak ele alınan Kütahya Tarihi Sit Alanı Planlaması, bu iki yönlü koordinasyon anlayışı ile yürütülmüştür. Sonuçta, Kütahya Uygulama İmar Planı’nın bir bölümünü oluşturan bu çalışma 1983 yılında bitirilmiş ve Kütahya Belediyesine teslim edilmiştir. Ancak

mahalli seçimlerin yaklaşması üzerine Kütahya Belediyesinin o dönemdeki yönetim kadrosu “Koruma İmar Planı”nın onay mercine gönderilmesini, daha sonra gelecek yönetime bırakmıştır. Mahalli seçimlerin yapıldığı tarihlerden hemen sonra “Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu” ile ilgili yasa değiştirilerek “Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu” oluşturulmuştur (Eruzun,1988).

Kütahya Belediyesinin isteği üzerine T. K. T. V. Y. K. Kütahya’da sit alanlarını yeniden gözden geçirmiş ve daraltılmasına karar vermiş ayrıca daha önce tescili yapılmış yapıların bir kısmını da tescilden düşürmüştür. Buna rağmen Plan Müelliflerinin Korumaya olan duyarlılığı sonucu, eski sit sınırlarına kadar olan bölgenin “Etkilenme/ Geçiş Alanı” olarak planlanması uygun görülmüştür. Bunun sonucunda, “Koruma Planı”, “Kentsel Sit ve Etkilenme Geçiş Alanı İmar Planı” adı altında yeniden hazırlanmış; İller Bankası tarafından imar planı müellifince imar planına entegre edilmesi sağlanmıştır. “Kentsel Sit ve Etkilenme Geçiş Alanı Koruma İmar Planı” 20. 12. 1985; “İmar Planı” bütünü de 9. 2. 1988 tarihinde Belediye tarafından onayı, yasal süreç tamamlandıktan sonra yürürlüğe girmiştir.

İmar planı ve Koruma İmar planının elde edilmesinde birtakım teknik sorunlarla karşılaşmıştır:

Kazanılmış haklar konusunun çözümü için, kentsel sit bölgesi içindeki yapılanma koşullarının, bölge halkının tepkilerini ve baskıları azaltmak amacıyla, mevcut imar planına göre kazanılmış haklarda dikkate alınarak, bir taraftan korumayı bozmayacak, diğer taraftan plan bütünü ile uyum sağlayacak şekilde düzenlenmesine özen gösterilmiştir.

Önemli diğer bir sorun ise, Tarihi Kent Merkezinin organik yapısını, (organik ulaşım ağı, çıkmaz sokaklar, vb...) bugünün şartlarında yaşatmaya çalışmanın güçlüğünden kaynaklanmıştır. Tarihi kentsel dokunun özelliklerini aynen muhafaza etme isteği, çağdaş yaşam biçiminin gereksinmelerini karşılayacak mekân ve ulaşım sisteminin elde edilmesini güçleştirmiştir. Bu nedenle sit alanı içindeki eski tarihi yerleşme dokusunda, yol genişlikleri standartların altında tutulmuş, araç trafiğine minimum ölçülerde yer verilmiştir. Bu durum, gerek tarihi doku içindeki ulaşımın

özömlenmesini, gerekse kentin diğer bölgeleriyle bağlantısını zorlaştırmıştır. Kent trafiğindeki bu olumsuzluklar özellikle geleneksel ticaret bölgesinde hala ciddiyetini korumaktadır. Bazı caddeler trafiğe kapatılmış ise de bütöncöl anlayışla yapılmayan bu çalışmalar amacına ulaşmamıştır. Yayalaştırma projeleri fikirsel anlamda sürdürölmektedir.

Planlama donatı alanlarının (yeşil alan, otopark v.b.) oluşturulmasında sorunlar ortaya çıkmıştır. Sorunlar, tarihi dokunun organik, kompakt yapısından kaynaklanan donatı alanlarının düzenlenebileceği gerekli boş alanların bulunmayışından kaynaklanmaktadır. Bu sorunlar bazı büyük yapı adalarının boş kalmış iç kesimlerinin kullanılması yolu ile özölmeye çalışılmıştır.

4. GELENEKSEL KÜTAHYA EVLERİNİN MİMARİ ÖZELLİKLERİNİN ANALİZİ

4.1. Kütahya Evlerinin Tasarımını Etkileyen Faktörler

Evlerin tasarımında iklimin etkisi önemli bir faktördür. Soğuk rüzgârlara maruz kalan cephelerde 0.80-1.00 m kalınlığında kerpiç duvarlar kullanılmış ve bu duvarlar mümkün olduğunca sağır yapılmıştır. Özellikle kış günlerinde soğuktan korunmak üzere genellikle ara katlarda alçak tavanlı, küçük pencereci kış odaları yapılmıştır. Ayrıca açık olan hayat cephesi camekânlarla kapatılmıştır. Yaz aylarının sıcaklığında ise hayatın yüksek ve havadar yerlerinde konumlandırılan köşklerde veya tahtlarda oturulmaktadır. Yağmura karşı geniş saçaklar yapılmış ayrıca kerpiç duvarları sudan korumak amacı ile bazı duvarlar ahşap kaplanmıştır. Merkezi plana geçişle birlikte açık sofanın (hayatın) yerini iç sofa almıştır.

Diğer bir faktörde malzemedir. Kütahya Evlerinde taş malzeme sadece temel kısımlarında kullanılmıştır. Çatı kaplaması alaturka kiremittir. Kütahya ve civarında zengin ormanların olması, gerek karkasta gerekse doğramalarda ahşap kullanımını sağlamıştır. Genellikle dayanımı daha iyi olan sarıçam kullanılmıştır. Ancak ahşabın nem, su gibi dış faktörlere ve yangınlara karşı dayanımı düşüktür, bu sebeple birçok Kütahya Evi günümüze ulaşamamıştır.

Gelişim süreci içerisinde bahçeye yönelen içe dönük “Dış Sofalı (Hayatlı) Ev” in yerini, sokağa yönelen “İç Sofalı Ev” almıştır. 18.yy. Kütahya Evlerinde çoğunlukla; inanışların etkisiyle, sokağa bakan cepheler ya tamamen sağır bırakılmış (Macar Evi) ya da pencereler çok yüksekte açılmıştır (İsmail Hacı Çakır Evi). Hayat cephelerinin sokağa bakan kısımları görülmek için sağırlandırılmıştır. 19.-20. yy Kütahya Evleri ise sokakla direk ilişkilidir. Üst katlar çıkmalar ile zenginleştirilmiş, farklı yönlerde

açılan pencerelerle değişik görüş açıları ve aydınlık mekânlar elde edilmiştir. Bazı evlerde harem ve selamlık vardır. Bu kısımların ayrı girişleri olduğu gibi bölme ile de ayrılmıştır.

Kütahya’da ki evlerde tamamlanmamış bazı kısımların bırakılması geleneğini Lami Eser;

“ Bunun sebebi kökleşmiş bir inancın neticesidir ki bunu şöyle izah edebiliriz. İnsanların amaçlarından biride kendine bir yuva yapmaktır. Kütahyalı için bu gaye en başta gelir, bunun için çalışır, bunun için didinir ve nihayet bunun için yaşar ve bu işi başarırsa dünyada işi kalmadığına ve artık yaşamasına da lüzum olmadığına inanır. Hâlbuki her insan hayata doyamaz. Yaşamak ister işte bunun içindir ki evin daima bir kısmı tamamlanmaz. Bir odanın tavanı veya doğramaları yada herhangi bir elemanı tamamlanmadan bırakılır.” şeklinde açıklamaktadır (Eser, 1955).

18.yy Kütahya Evlerinde; odalar tek bir fonksiyon için tasarlanmamıştır. Odalar; gündüz oturma odası iken gece yatak odası, gün içerisinde aynı zamanda yemek odasıdır. Değişen sosyal yaşamla birlikte 19-20. yy Kütahya Evlerinde fonksiyonlar farklı mekânlara ayrılmıştır. (Kültür ve Sosyal Hayatın Etkisi).

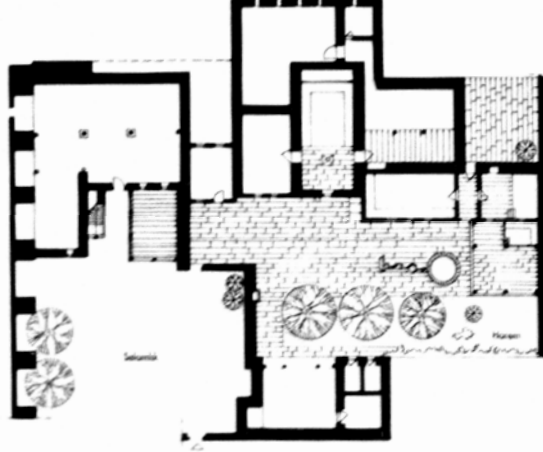
4.2. Mimari Bakımdan Kütahya Evlerinin Analizi

4.2.1. Plan Özellikleri

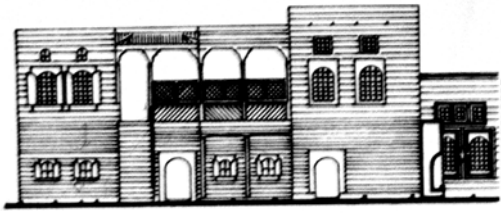
Türk Evi plan tiplerinin gelişimi Kütahya Evlerinde aynen görülmektedir. 18. yüzyıla tarihlenen en eski Kütahya evleri (Mutafzade, Çiyanzade Evi) çoğunlukla bir veya iki katlı, dış sofalı (hayatlı) plan tipindedir. Kütahya ‘da sofaya hayat veya sergah ismi verilir. 19-20. yüzyıl Kütahya Evleri ise genellikle iki veya üç katlı ve “İç Sofalı” plan tipindedir.

Anadolu’da Hayatlı evin ortaya çıkışı kimi uzmanlara göre 15. yüzyılda kimilerine göre ise 16. yüzyıldadır. N. Çakıroğlu tarafından 15. yüzyılda yapıldığı

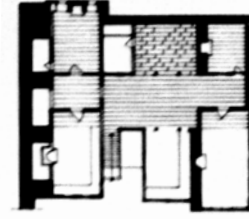
düşünülen Kayseri'deki Güpgüboğlu ailesinin evi (Çakıroğlu, 1952) temel öğeleri ve mekânsal özellikleri ile hayatlı evin oldukça erken ortaya çıktığını göstermektedir (Kuban, 1995).

Zemin Kat Planı

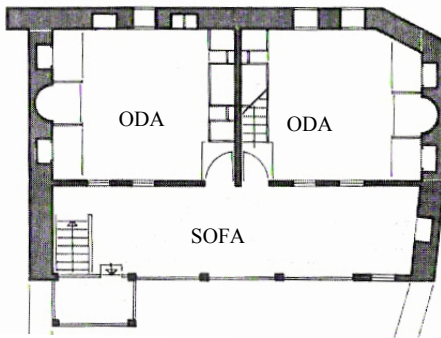
Selamlık Cephesi

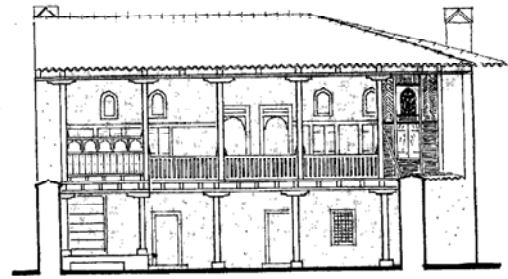
Selamlık Birinci Kat

Şekil 4.1. Kayseri-Güpgüboğlu Evi-15.Yüzyıl (Çakıroğlu, 1952)

S. Hakkı Eldem ise; 16. yüzyıldan kalma olan, Bursa'da Sarayönü'ndeki ahşap evin klasik Hayatlı Ev'in en iyi örneklerinden biri ve tarihi bilinen en eski ev olduğu kanısındadır (S. H. Eldem, 1986).

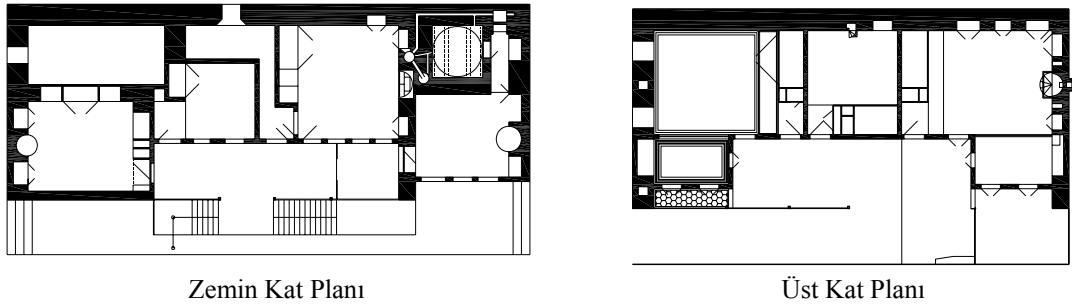
Ana Kat Planı

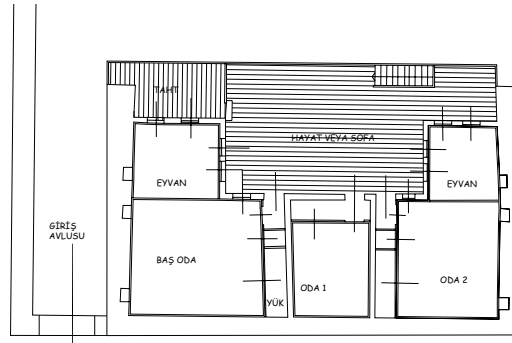
Hayat Cephesi

Şekil 4.2. Bursa, Saray Önü Mahallesiindeki Ev, 16.Yüzyıl (Eldem, 1986)

En eski Kütahya evleri (Mutafzade Evi, Çiyanzade Evi) çoğunlukla bir veya iki katlıdır ve hayatlı plan tipindedir. Basit ve geometrik biçimleriyle hareketli bir plan tipine sahip olmayan yapılardır. Ana cepheleri yalnızca avluya bakan yapılardır. Üst kata daha fazla ışık, güneş, hava ve manzara sağlamak için zeminden yükseltilmeye çalışılmıştır. Bu oturma katının altı bazen kısmen bazen de tamamen boştur. Binaların alt kısmının açık bırakılmasının sebeplerinden biride üst katı rutubete karşı korumaktır.

Şekil 4.3. Çiyanzade Evi, 18. Yüzyıl Başı

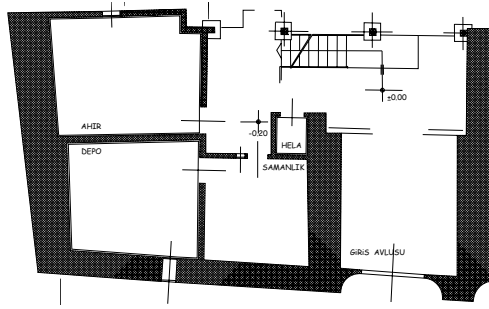

Kat Planı

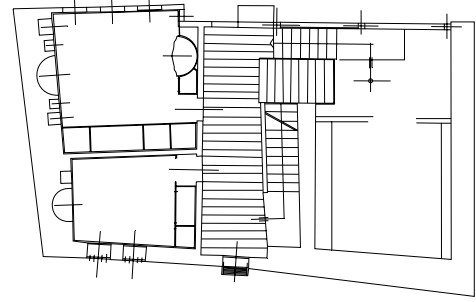
Şekil 4.4. Mutafzade Evi, 18. Yüzyıl Başı

Zemin katta bulunan odalar tek katlı evlerde günlük kullanım odaları olarak (kışlık mekânlar) kullanılabileceği gibi; kat adedinin artması ve ihtiyaca göre duvarlarla ayrılarak ahır, samanlık depo olarak kullanılır. Kütahya evlerinde ara kat kullanımı yaygındır. Birçok Anadolu evinde olduğu gibi bu kat kışlık kattır. Ara kat (asma kat) bazen binanın bütün katını işgal etmez, zemin katın bazı kısımlarını kaplar. (Defterdar Konağı, Ali Paşa Evi, İsmail Hacı Çakır Evi).

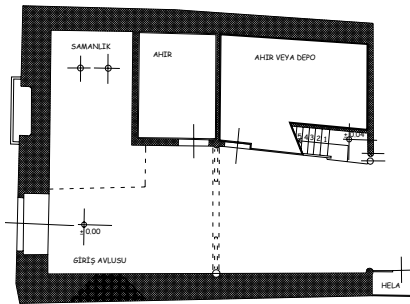

Zemin Kat Planı

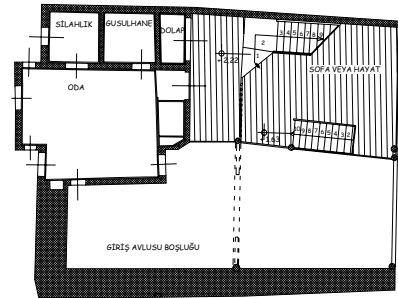

Ara Kat Planı

Şekil 4.5. Defterdar Konağı

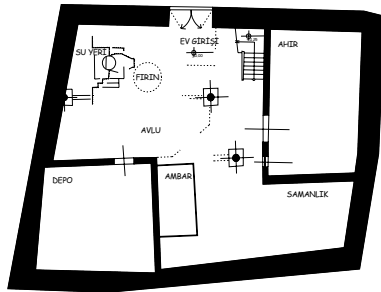

Zemin Kat Planı

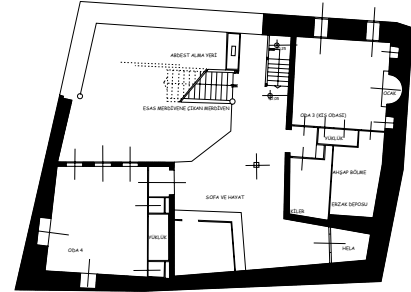

Ara Kat Planı

Şekil 4.6. Ali Paşa Evi

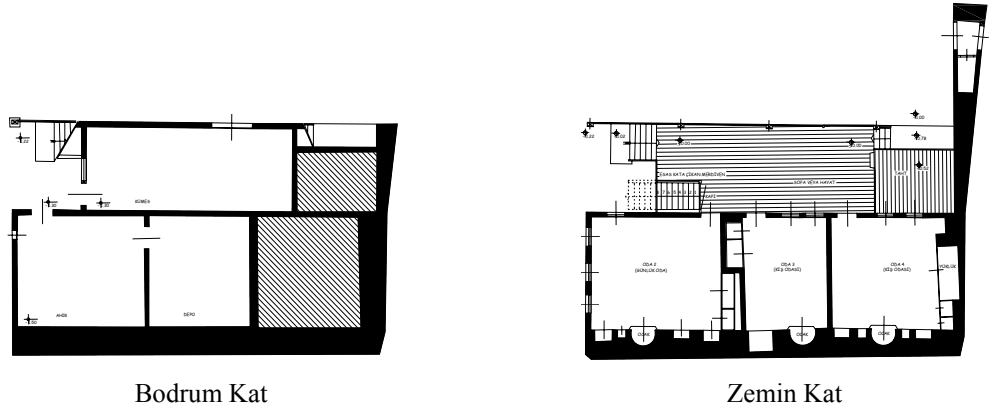
Zemin Kat Planı

Ara Kat Planı

Şekil 4.7. İsmail Çakır Evi

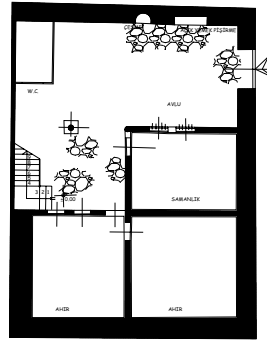
Bazen de ara katların önemi artmış ve ayrı bir kat haline gelmiştir (Bandırmazade Evi, Yarılgayan Evi, Macar Evi). Bu kattaki odalar daima ikinci derece odalardır. Ara katta bulunan odalar, kışlık olarak kullanılan odalardır. Bu odaların tavanları alçak ve küçük pencerelidir.

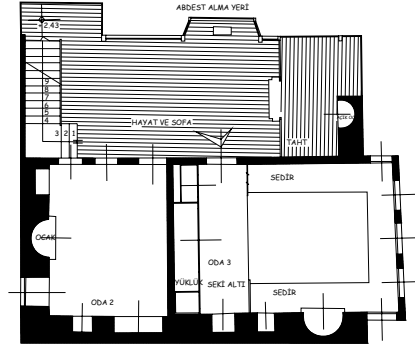
Bodrum Kat

Zemin Kat

Şekil 4.8. Bandımcı Evi

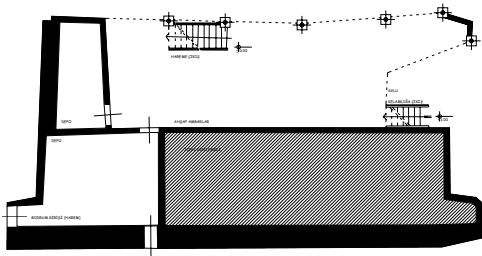

Zemin Kat Planı

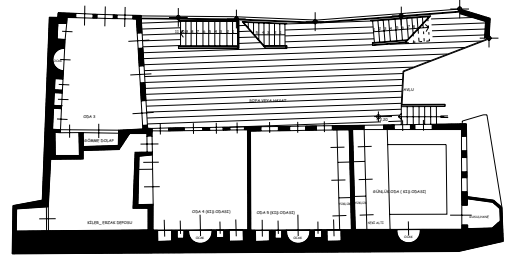

Ara Kat Planı

Şekil 4.9. Yarlıgayan Evi

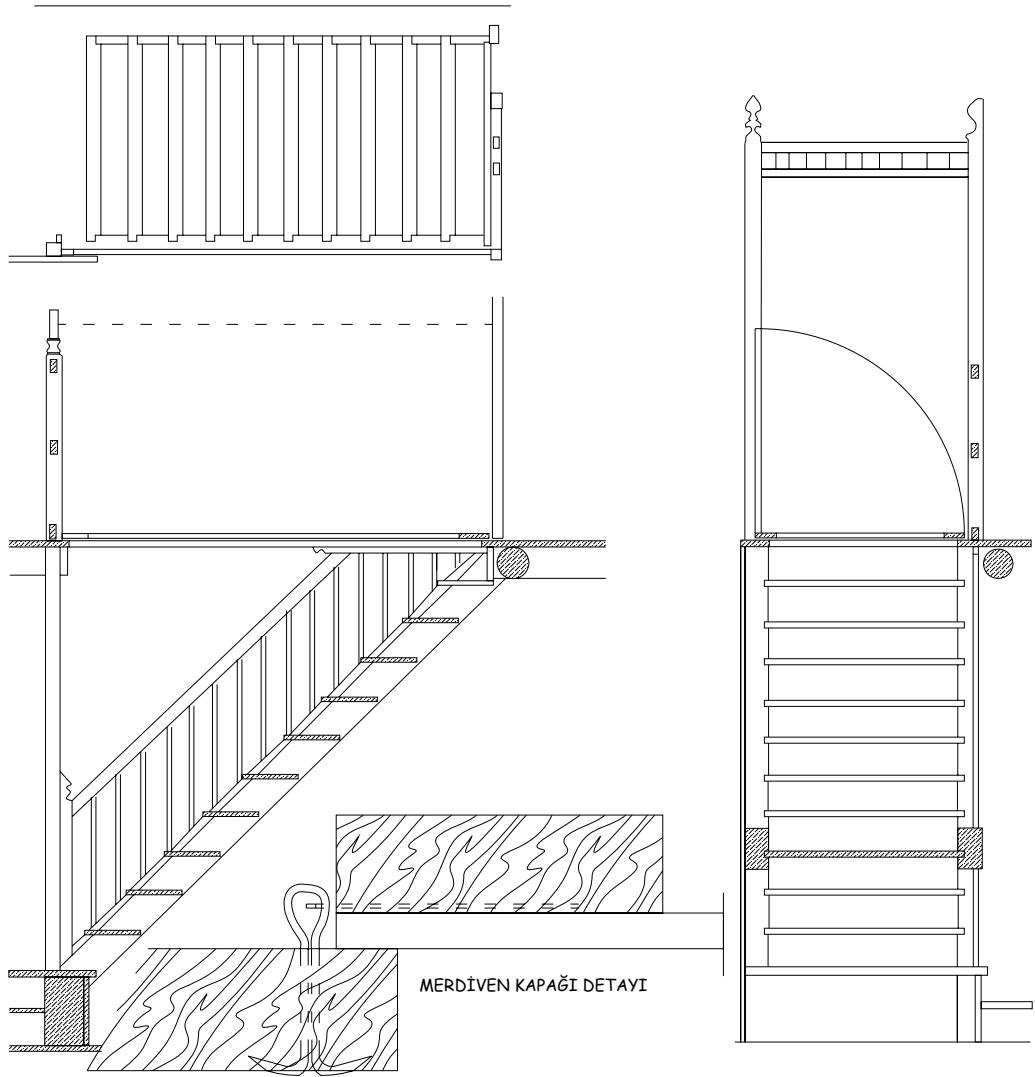
Bodrum Kat Planı

Ara Kat Planı

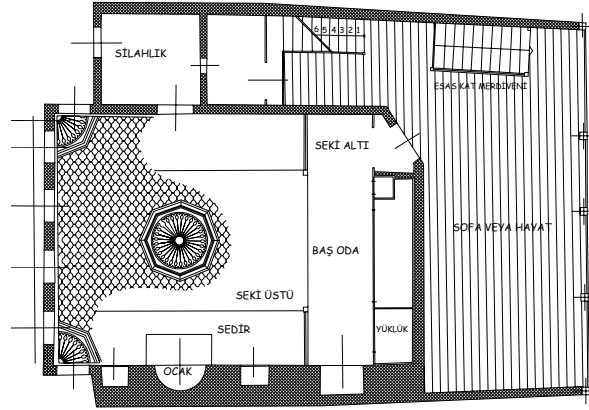
Şekil 4.10. Macar Evi

Hayat; dolaşım merkezi olma işlevinin yanı sıra, odalardakine benzer işlevler de üstlenmiştir. Hayat; eyvanlar, tahtlar, köşkler gibi oturma alanlarını barındırır. Esas kat hayatına ara kattan bir merdivenle çıkılır ve bazı örneklerde merdiven üstü gerekli olduğunda kapak ile kapatılır (Ali Paşa Evi).

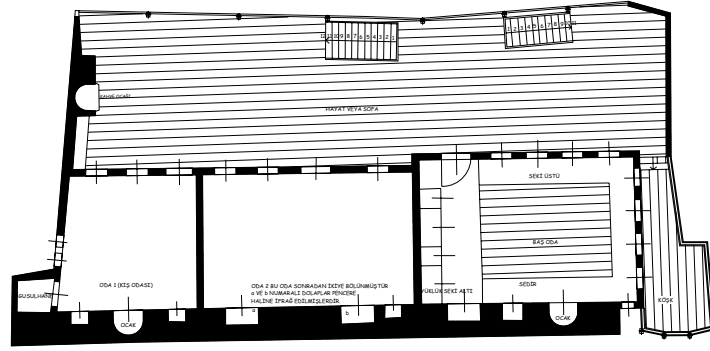

Şekil 4.11.Ali Paşa Evi Merdiven Detayı

Hayatın üstü çatı ile kapalı olmakla beraber dış yüzeyleri açıktır. Bu şekilde olan evler hem soğuk rüzgâra ve yağmura maruz kalırlar hem de mahremiyeti sağlayamazlar. Bu sebeplerden dolayı hayatlı ev planında çeşitli gelişmeler olmuştur ve hayatın iki yan cephesi sağırlandırılmıştır (Ali Paşa Evi, Macar Evi).

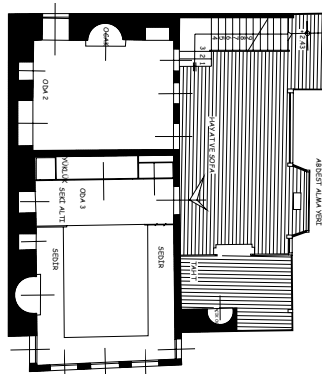

Şekil 4.12. Ali Paşa Evi Esas Kat Planı

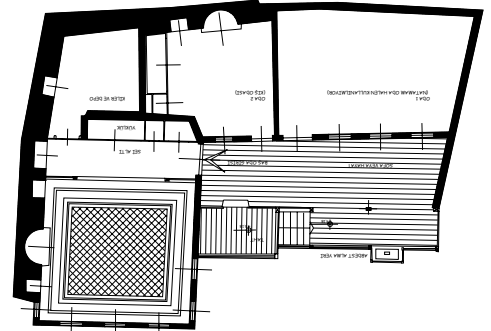

Şekil 4.13. Macar Evi Esas Kat Planı

Ayrıca mahremiyet için ise; dikmelerin, sokaktan veya komşudan görülebilecek kısımları kafeslerle veya ahşap kaplama ile örtülmüştür (Yarlıgayan Evi, İsmail Çakır Evi , BandıMZade Evi).

Esas Kat Planı

Esas Kat Planı

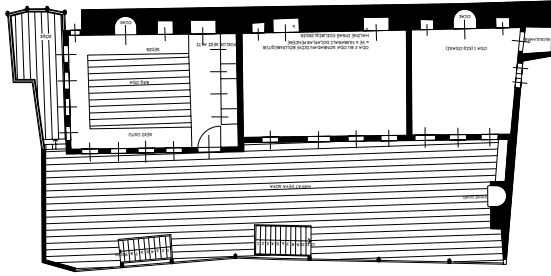

Giriş Cephesi
Şekil 4.14. Yarlıgayan Evi

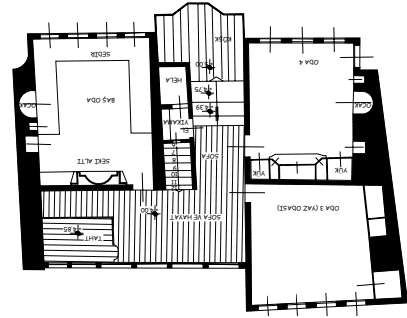

Giriş Cephesi
Şekil 4.15. İsmail Çakır Evi

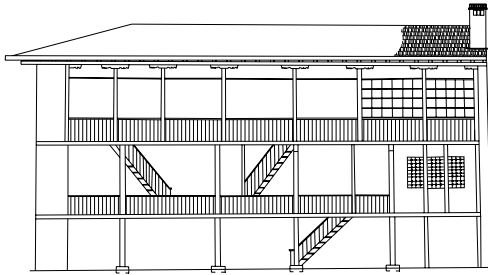
Soğuğa karşı tedbir olarak da hayatta direkler arasında camekânlar yapılmış, (Macar Evi) sonradan da camekânlar büyük pencereler şeklinde binanın bünyesine dahil edilmiş ve açık sofa kapalı hayat haline getirilmiştir (Defterdar Konağı).

Esas Kat Planı

Esas Kat Planı

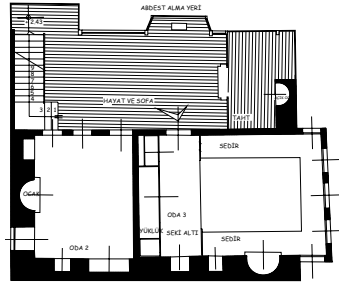
Hayat Cephesi
Şekil 4.16. Macar Evi

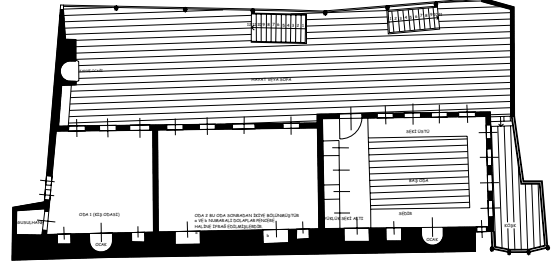
Hayat Cephesi
Şekil 4.17. Defterdar Konağı

Sade sayılabilecek plana zenginlik kazandıran tahtlar, köşkler ve eyvanlardır. Taht ve köşk, sofanın içinde veya ona dışarıya doğru ekli bulunan, havadar bir oturma yeridir. Sofanın bir veya iki ucunda bulunurlar. Tahtların ve köşkerin zeminleri hayatinkinden birkaç basamak yükseltilmiştir. Bunun sebebi havadar ve serin bir yer

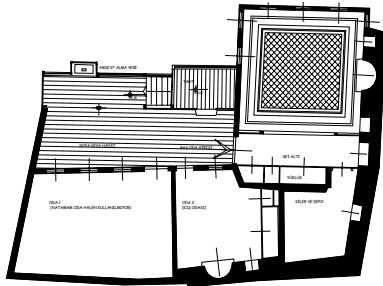
sağlamaktadır (Yarlıgayan Evi, Macar Evi , İsmail Çakır Evi, Defterdar Konağı). Bazı örneklerde köşk hayatın dış cephesine yansımaktadır.

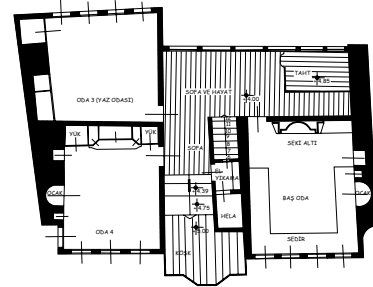
Esas Kat Planı
Şekil 4.18. Yarlıgayan Evi

Esas Kat Planı
Şekil 4.19. Macar Evi

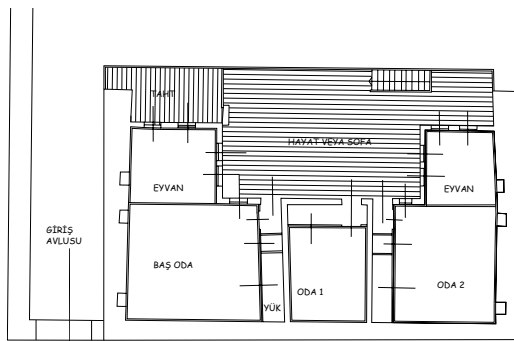

Esas Kat Planı
Şekil 4.20. İsmail Çakır Evi

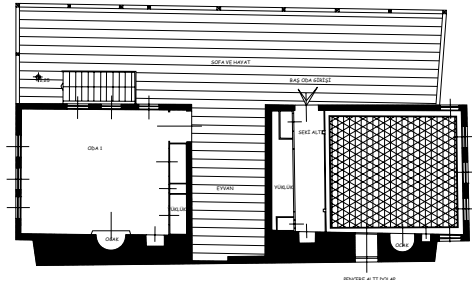

Esas Kat Planı
Şekil 4.21. Defterdar Konağı

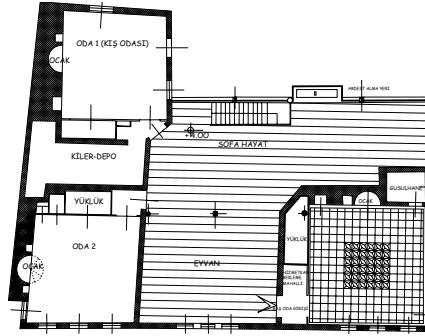
Eyvan, yarı-açık galerinin evin içine doğru olan mekânsal uzantısıdır (Kuban, 1995) . Kütahya evlerinde Hayat ve Eyvan arasındaki işlevsel ayırım belli belirsizdir. Eyvan, köşk ve tahta göre daha korunaklı doğal bir oturma yeridir. Merkezi planlı evlerde eyvanın yerini odalar almıştır (Mutafzade Evi, Bandımzade Evi, Hacı Efendi Evi) .

Esas kat Planı
Şekil 4.22. Mutafzade Evi

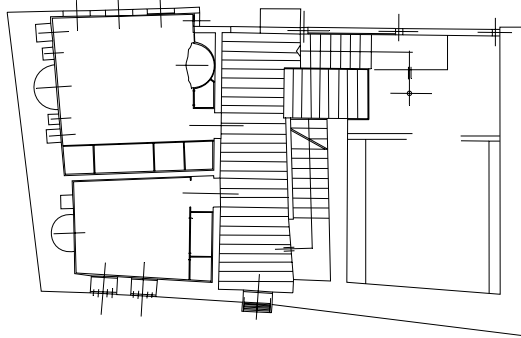

Esas kat Planı
Şekil 4.23. Bandımzade Evi

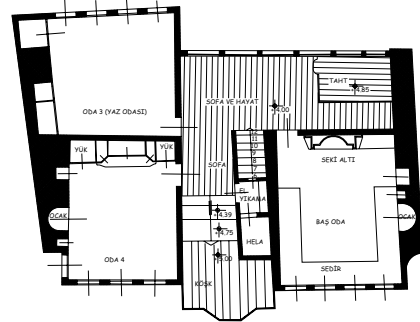

Esas kat Planı
Şekil 4.24. Hacı Efendi Evi

Hayat üzerine çıkmalı bir kısım olarak el yıkama yeri yapılmıştır. Dökülen su doğrudan doğruya veya çörlen vasıtasıyla avluya dökülür (Halit Yarılgayan Evi, Hacı Efendi Evi). Bazı örneklerde ara katta bazılarında ise hem ara katta hem de esas katta el yıkama yeri vardır (Defterdar Konağı, Hacı Efendi Evi ve Yarılgayan Evi).

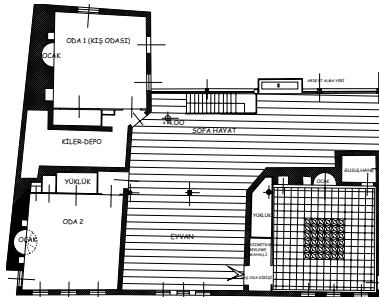

Ara kat Planı

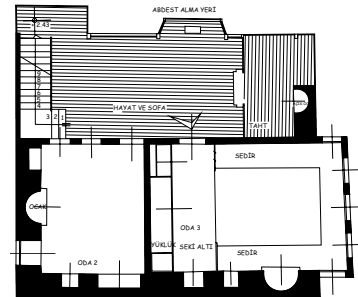

Esas kat Planı

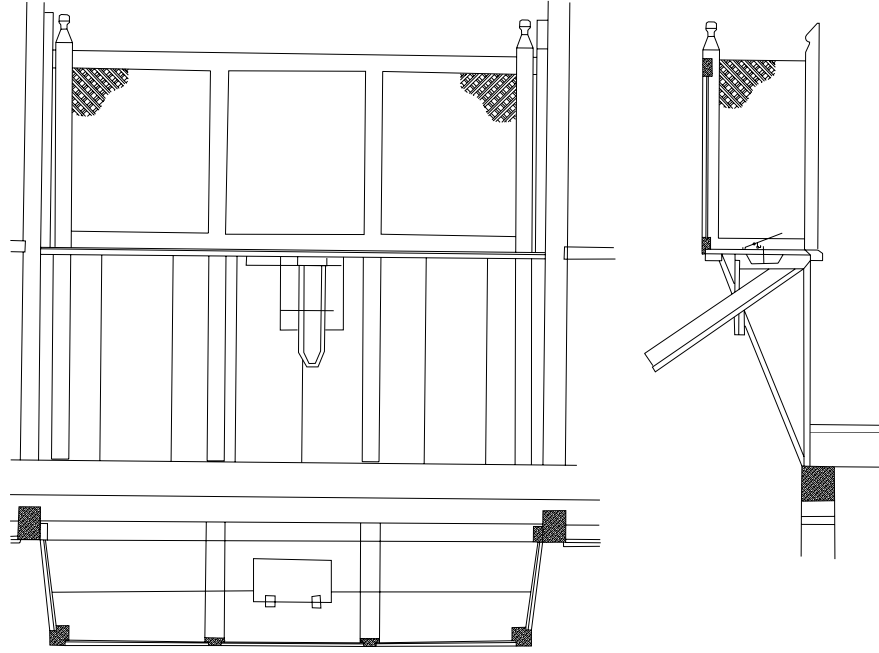
Şekil 4.25. Defterdar Konağı

Esas kat Planı
Şekil 4.26. Hacı Efendi Evi

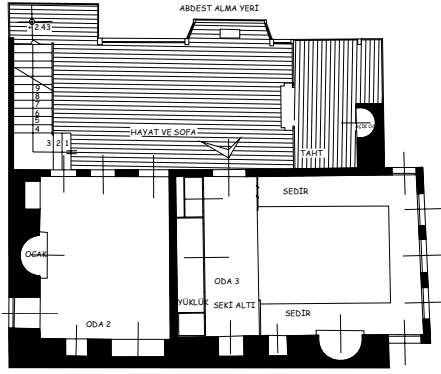
Esas kat Planı
Şekil 4.27. Yarılgayan Evi

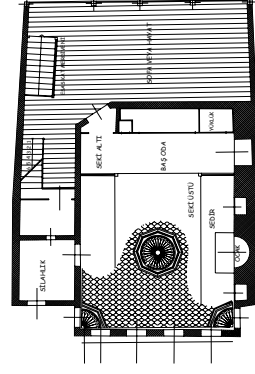
El Yıkama Yeri Detayı-Çörten
Şekil 4.28. Yarlıgayan Evi

Hayatlı evde planlamayı belirleyen esas kattır (her oda çeşitli amaçlar için kullanılır yemek, yatak, oturma gibi) ve esas katın en önemli ögesi başodadır. Başoda; misafir kabul edilen ve aile reisinin oturduğu odadır. Bu oda yüksek tavanlıdır. Başodada çıkma yapılarak birkaç yönde görüş imkânı sağlamak üzere pencereler vardır. Bazen normal pencerelerin üzerinde motifli kafa pencereleri bulunmaktadır. Başoda genellikle iki kısma ayrılır. Bu kısımlar seki üstü(oturma kısmı) ve seki altı(kapı)dır. Bu iki yer birbirinden kat farkı ve parmaklık ile ayrılmıştır. Seki altı ayakkabılık görevi görür ve ayrıca burada hizmet edenler hazır bulunurlar. Seki üstü zemini bir kademe daha yüksek olan kısım oturma alanıdır. Burada pencerelerin önünde sedirler vardır. Başodanın bir veya daha fazla cephesine şahnişin denilen çıkmalar yapılır. Sosyal yaşamdaki değişiklikler planlamaya yansımış olsa da başoda önemini yitirmemiştir (Bandırmzade Evi, Yarlıgayan Evi, Ali Paşa Evi).

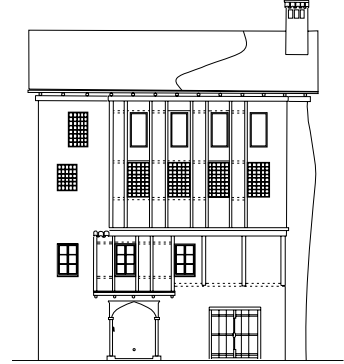
Esas kat Planı
Şekil 4.29. Yarlıgayan Evi

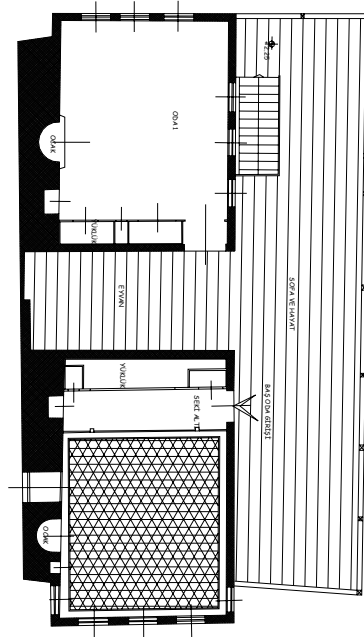
Esas kat Planı
Şekil 4.30. Ali Paşa Evi

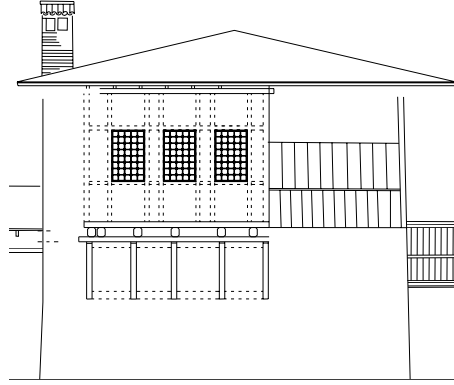
Baş Oda Görünüğü
Şekil 4.31. Yarlıgayan Evi

Baş Oda Görünüğü
Şekil 4.32. Ali Paşa Evi

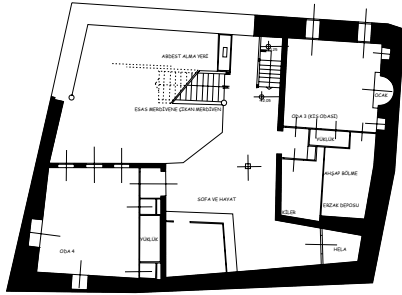

Esas kat Planı

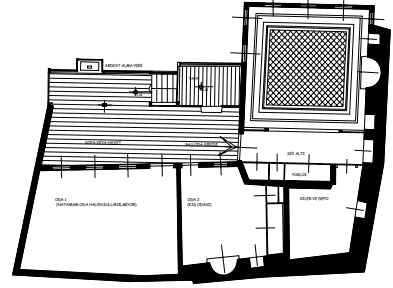

Baş Oda Görünüşü
Şekil 4.33. Bandımcı Evi

Başoda dışındaki odalar ise yemek, yatma, oturma gibi çeşitli eylemlerin yapıldığı odalardır. Bazı odalarda bağlantılı, duvarları sağır olan kiler depo mekânları vardır (İsmail Çakır Evi, Hacı Efendi Evi, Macar Evi).

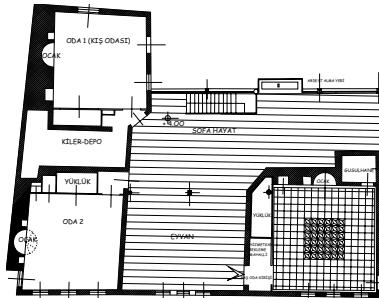

Ara Kat Planı

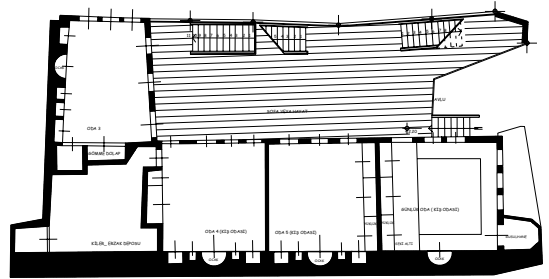
Esas Kat Planı

Şekil 4.34. İsmail Çakır Evi

Esas Kat Planı

Şekil 4.35. Hacı Efendi Evi

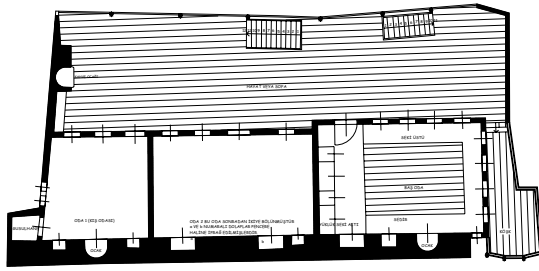

Ara Kat Planı

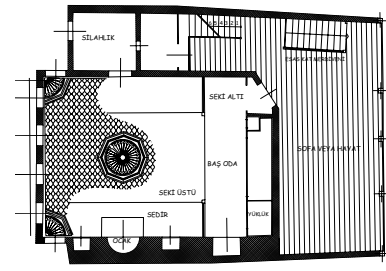
Şekil 4.36. Macar Evi

Oda elemanlarını incelediğimizde;

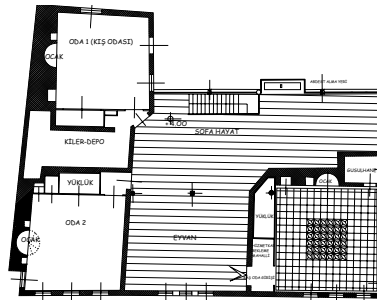
Kütahya evlerinde **kapılar** küçük denilebilecek ölçülerdedir. Kapılar genellikle seki altına açılırlar. Bazen kapı kanadı açıldığı zaman dolap kapağı vazifesi görür.(Macar Evi). Kapı kanadı açıldığı zaman oda içinin görünmemesine dikkat edilmiştir (Ali Paşa Evi). Bu, bazen kapının dolap derinlikleri içerisinde bırakılan boşluğa açılması ile sağlanmıştır. Bazı örneklerde; bu boşlukta baş odaya hizmet edenler için bir alan bırakılmıştır (Hacı Efendi Evi).

Esas Kat Planı
Şekil 4.37. Macar Evi

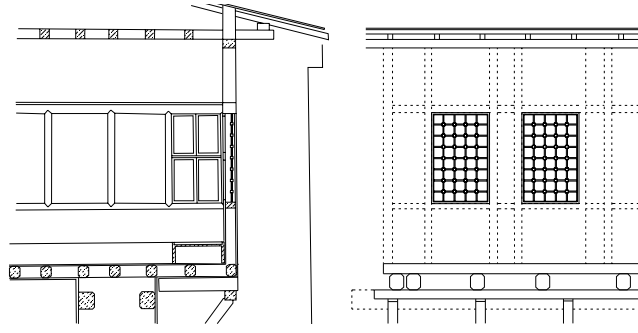

Esas Kat Planı
Şekil 4.38. Ali Paşa Evi

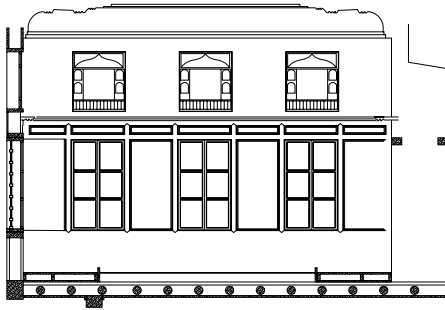
Esas Kat Planı
Şekil 4.39. Hacı Efendi Evi

Kütahya evlerinde özellikle başodaların **pencerelerine** önem verilmiştir. Birden fazla yönde pencere açılarak manzara, hava ve güneşten daha fazla yararlanılmıştır (Bandımzade Evi). Bazı örneklerde bir alt birde üst pencere (kafa penceresi) mevcuttur (İsmail Hacı Çakır Evi , Hacı Efendi Evi, Ali Paşa Evi, Macar Evi,).

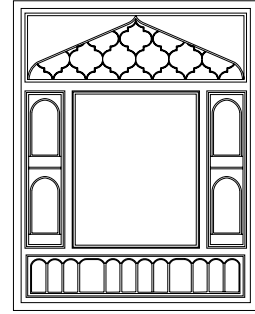

Şahnişin Detayı

Şekil 4.40. Bandımzade Evi

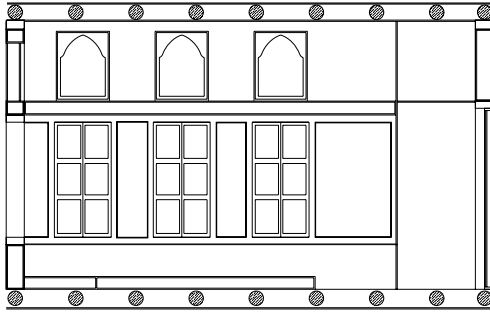

Baş Oda Sokak Cephesi Detayı

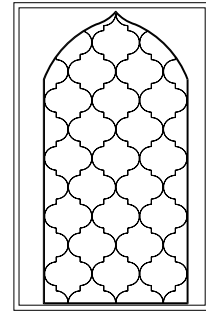

Kafa Penceresi Detayı

Şekil 4.41. İsmail Hacı Çakır Evi

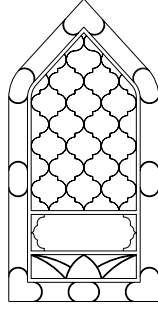

Baş Oda Sokak Cephesi Detayı

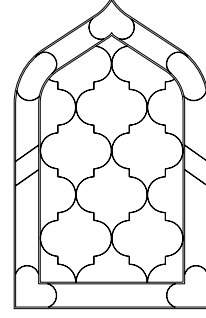

Kafa Penceresi Detayı

Şekil 4.42. Hacı Efendi Evi

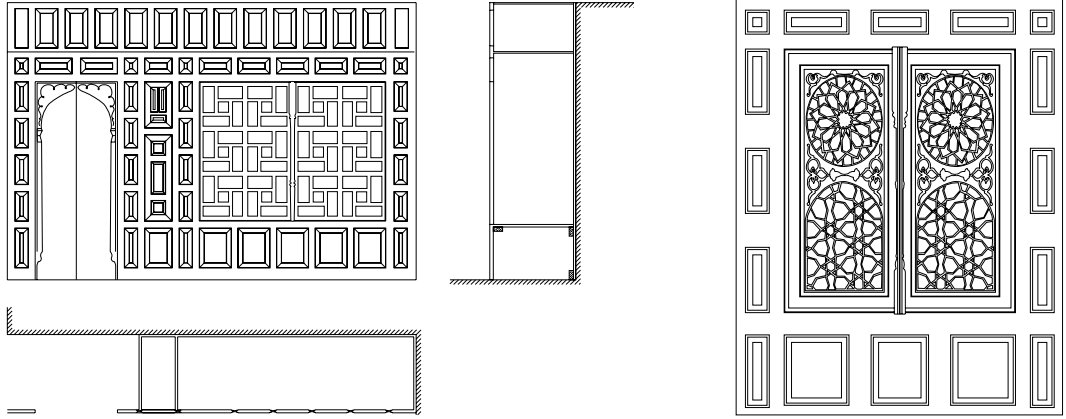

Kafa Penceresi Detayı
Şekil 4.43. Ali Paşa Evi

Kafa Penceresi Detayı
Şekil 4.44. Macar Evi

Dolaplar genellikle gömmedir. Yarıdıkları işe göre yüklük; çubukluk, testilik, lambalık, tembel deliği gibi isimler alırlar (Mutafzade Evi). Raflar odanın dört cephesinde yapılarak üst ve alt pencere birbirinden ayrılır, aynı zamanda oda yüksekliği ikiye bölünür.

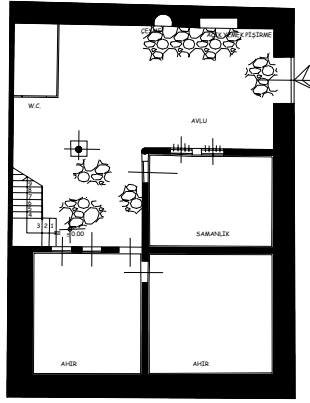
Baş Oda Yüklük Görünüş ve Kesitleri

Dolap Detayı

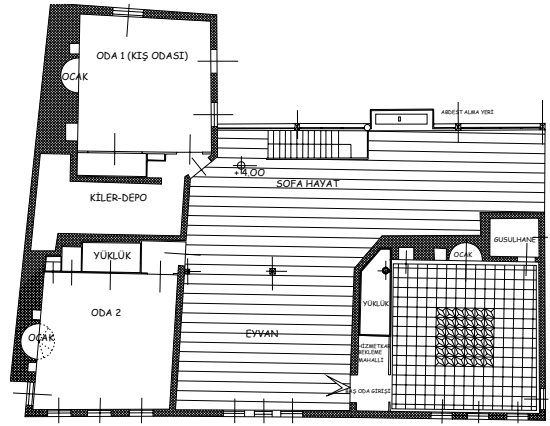
Şekil 4.45. Mutafzade Evi

Kütahya evlerindeki ikincil mekânlar ise;

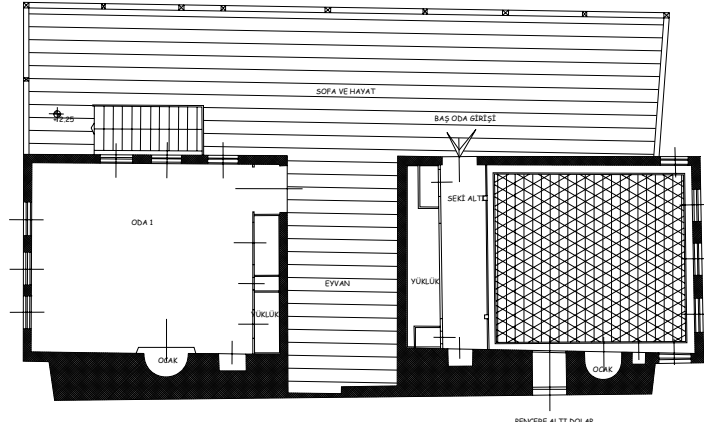
-Mutfaklar: Kütahya evlerinde çoğunlukla ayrı bir mutfak yapılmamıştır. İhtiyaca göre zamanla ya odalardan biri bu fonksiyona ayrılır ya da avluya mutfak inşa edilir (Defterdar Konağı, Yarılgayan Evi). Odalarda daha çok kahve yapmak için yapılan ocaklar vardır (Hacı Efendi Evi, Bandımzade Evi) . Bazı odalardan kiler-depo mekânına geçilir (Macar Evi, İsmail Çakır Evi).

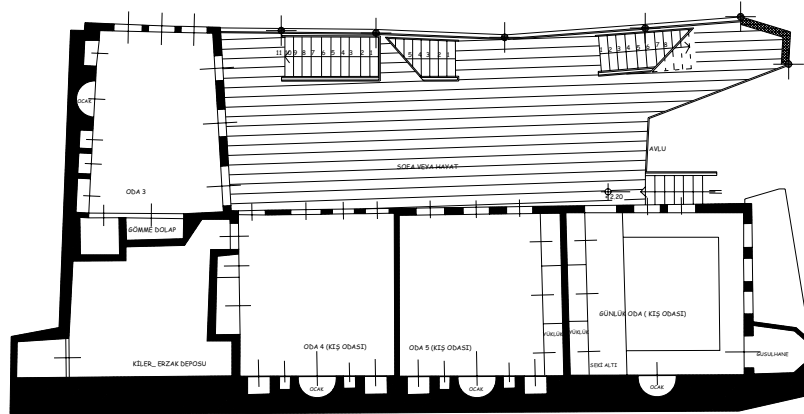
Zemin Kat Planı-Açık Pişirme Yeri
Şekil 4.46.Yarlıgayan Evi

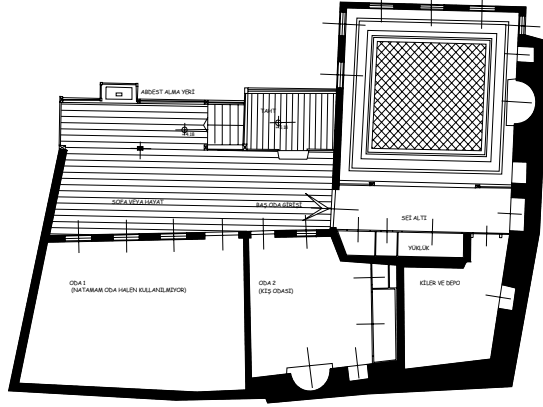
Esas Kat Planı -Ocak
Şekil 4.47.Hacı Efendi Evi

Esas Kat Planı -Ocak
Şekil 4.48. Bandımzade Evi

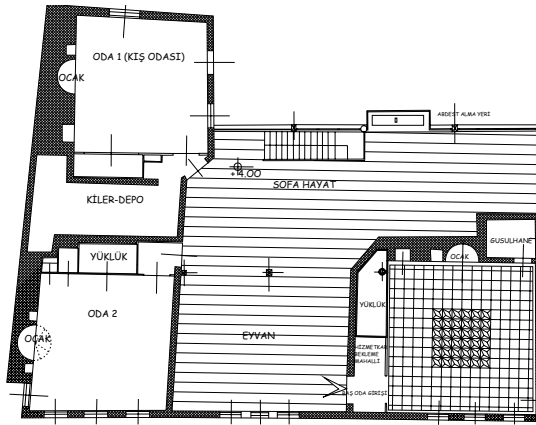
Ara Kat Planı- Kiler & Depo
Şekil 4.49.Macar Evi

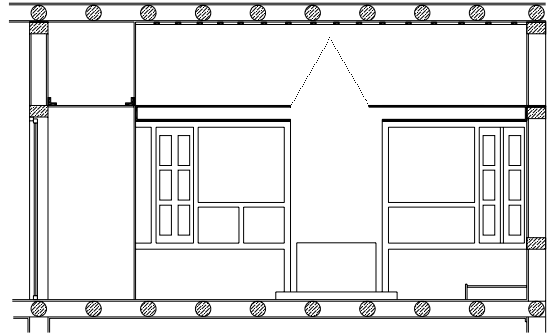
Esas Kat Planı- Kiler

Şekil 4.50. İsmail Çakır Evi

- **Banyo** vazifesi gören yıkanma ve el yıkama yerleri (gusülhane): Gusülhaneye odaların içinden dolap kapağına benzeyen alçak yükseklikte, çift kanatlı küçük kapıdan girilir. Odalardaki büyük dolaplardan biri bu fonksiyona ayrılır (Hacı Efendi Evi, Ali Paşa Evi, Macar Evi). Zeminleri çinko ile kaplanmıştır ve genellikle eğimli olarak binanın dış yüzeylerinde yapılarak suları dışarı atılır. Bazı örneklerde binanın dışında sıcak suyunu fırından sağlayan kurnalı bir mekân (hamam) vardır (Bandırmazade Evi).

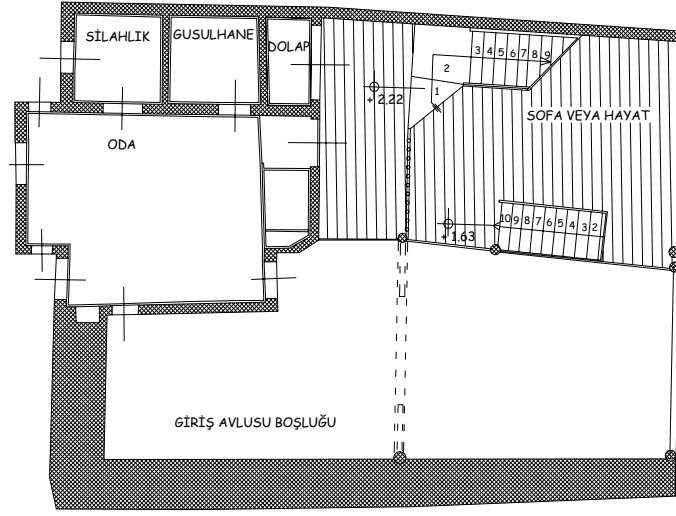

Esas Kat Planı-Baş Oda- Ocak

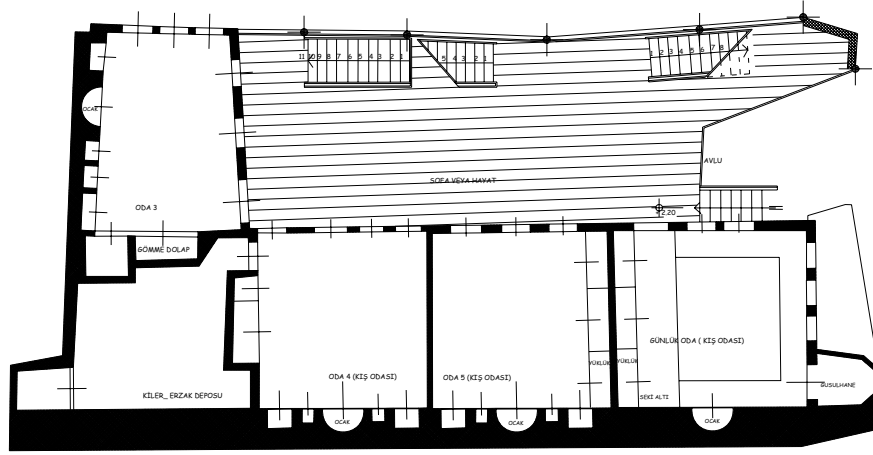
Baş Oda-Gusülhane Tarafı Görünüşü

Şekil 4.51. Hacı Efendi Evi

Ara Kat Planı- Gusülhane

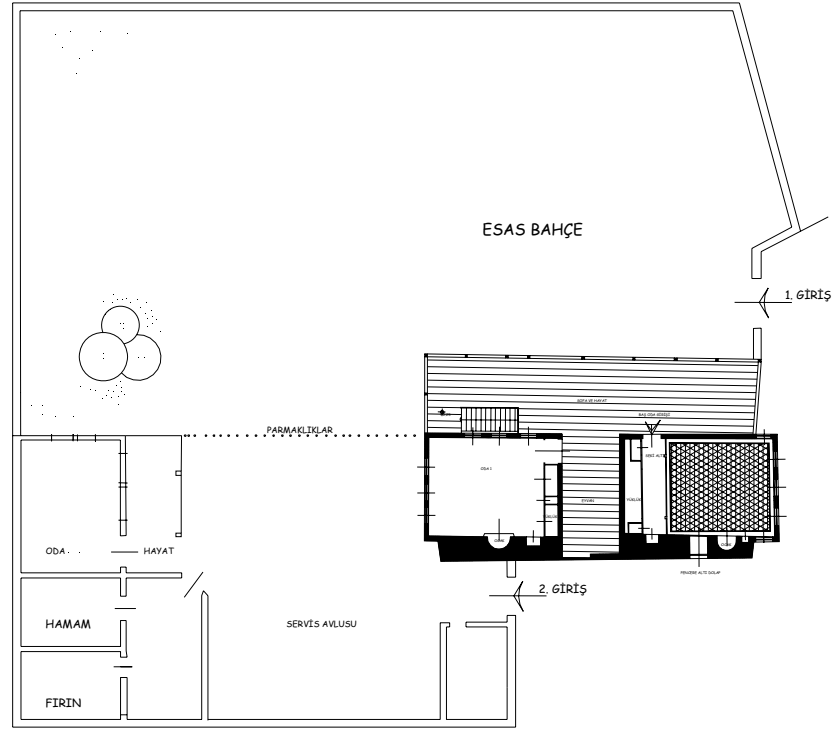
Şekil 4.52. Ali Paşa Evi

Ara Kat Planı- Gusülhane

Şekil 4.53. Macar Evi

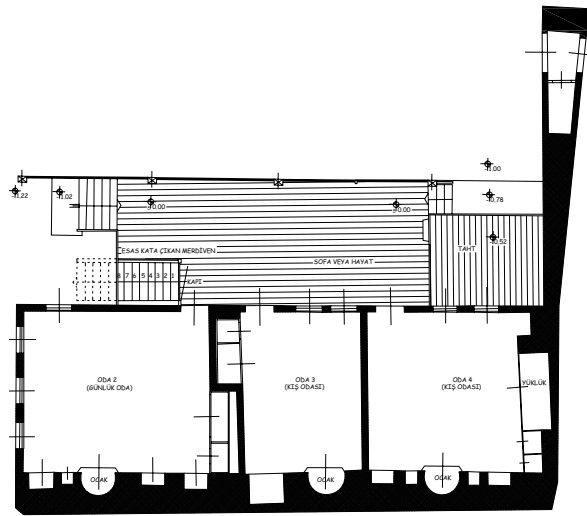

Vaziyet Planı-Hamam

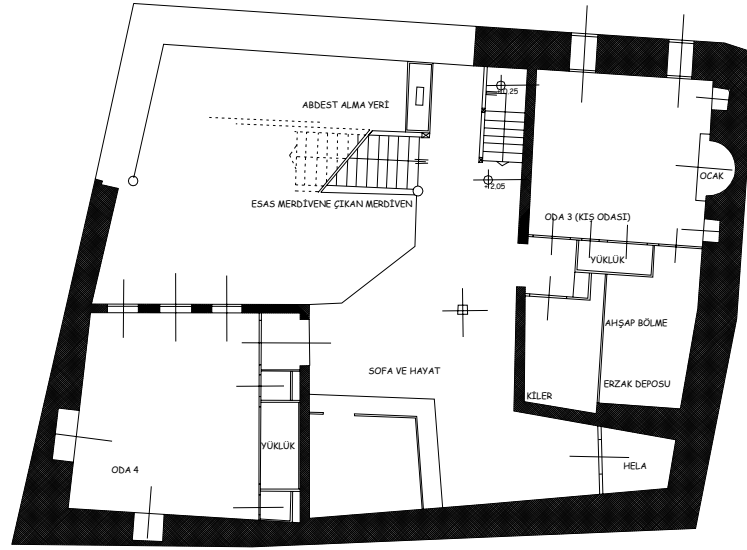
Şekil 4.54. Bandımzade Evi

-Tuvaletler (helâlar): Kütahya evlerinde tuvaletler çoğunlukla bahçede yapılan duvarları ahşap veya kerpiç yerlerdir. Bazen giriş kapısının bulunduğu bahçe duvarlarının kalınlığından faydalanılarak bu duvarın içinde inşa edilirler (Bandımzade Evi). Bazı örneklerde ara kata alınmıştır (İsmail Çakır Evi).

Zemin Kat Planı- Helâ

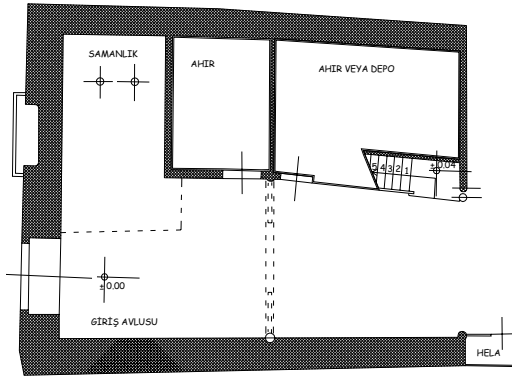
Şekil 4.55. Bandımzade Evi

Zemin Kat Planı

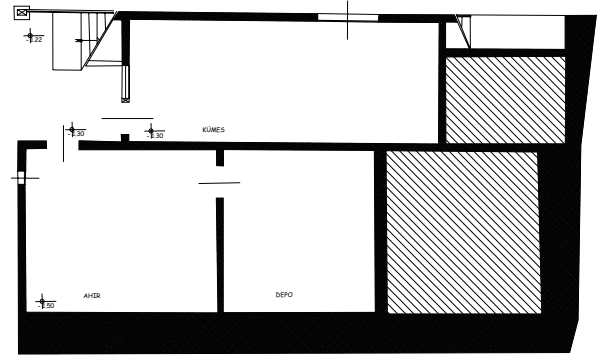
Şekil 4.56. İsmail Çakır Evi

-**Ahır**, kümesler: Evlerin alt katları ahır, kümes, samanlık, depo mekânlarına ayrılmıştır (Ali Paşa Evi, Bandırmzade Evi, İsmail Çakır Evi).

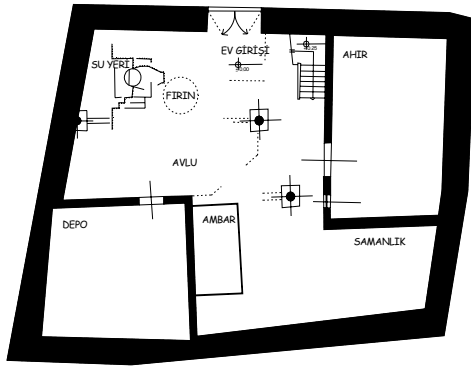
Zemin Kat Planı

Şekil 4.57. Ali Paşa Evi

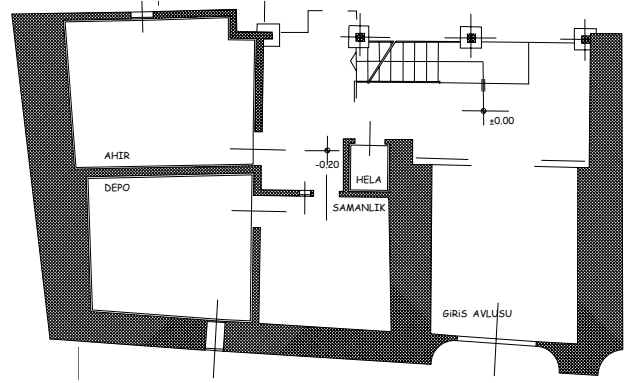
Bodrum Kat Planı

Şekil 4.58. Bandırmzade Evi

Zemin Kat Planı

Şekil 4.59. İsmail Çakır Evi

Zemin Kat Planı

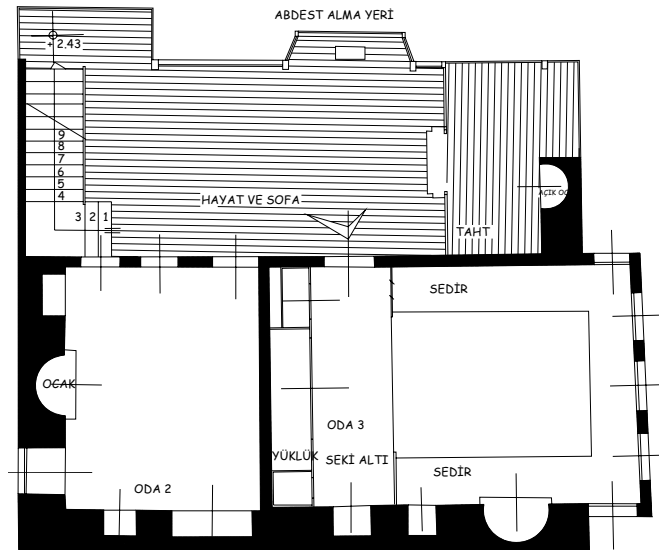
Şekil 4.60. Defterdar Konağı

Kütahya evlerindeki plan gelişimini incelediğimizde; ilk dönem Kütahya evleri dış sofalı (hayatlı) plan tipinde yapılmıştır. Kütahya evlerinde hayatlı evden merkezi plana geçiş eyvan ve oda şekillenmeleriyle açıkça görülmektedir:

İlk dönem Kütahya evleri plan tipleri:

1. Dış sofalı evler:

Odalar kullanım amaçlarına göre sıralanmıştır, tüm odalar sofaya açılır (Yarlıgayan Evi).

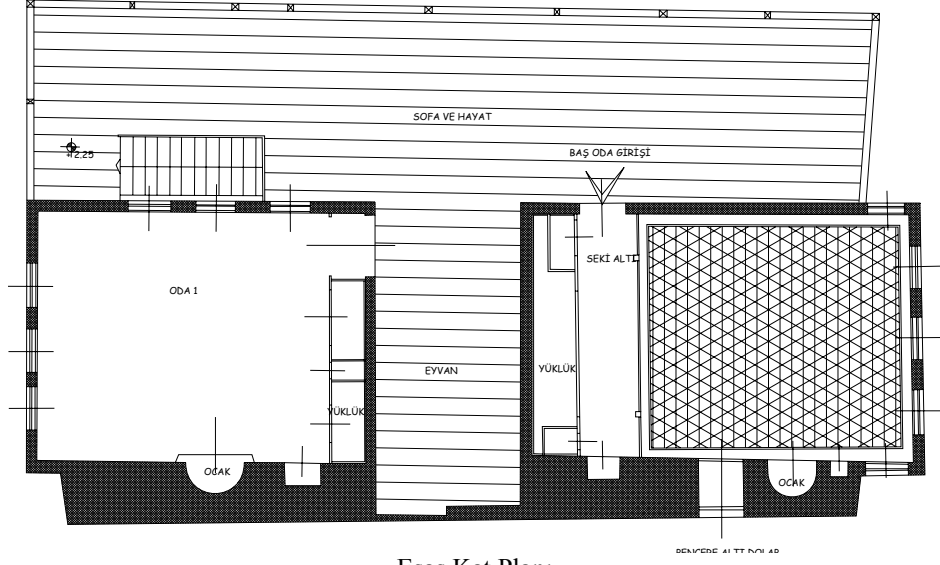

Ara Kat Planı

Şekil 4.61. Yarlıgayan Evi

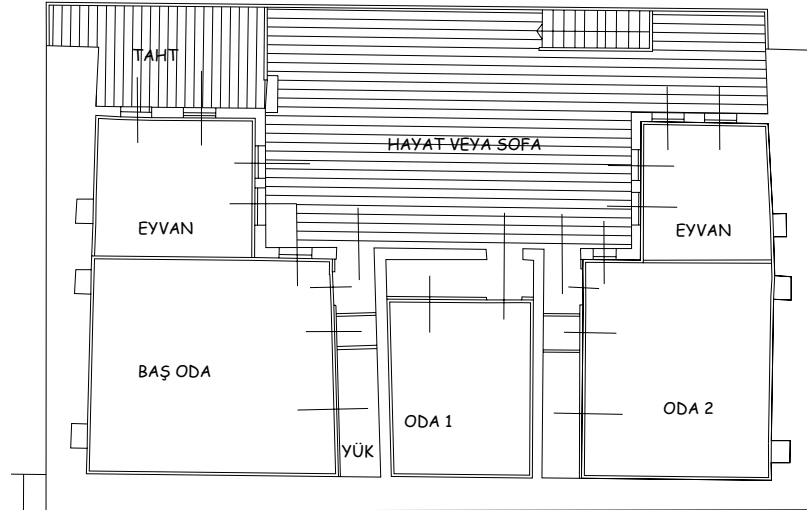
2. Dış sofalı, eyvanlı evler:

Dış sofaya eyvan ilavesi ile yapılan plan tipidir, eyvanda oturma yeri vardır (BandıMZade Evi). Eyvan sayısı artarak plan U şeklini alır (Mutafzade Evi).

Esas Kat Planı

Şekil 4.62. BandıMZade Evi

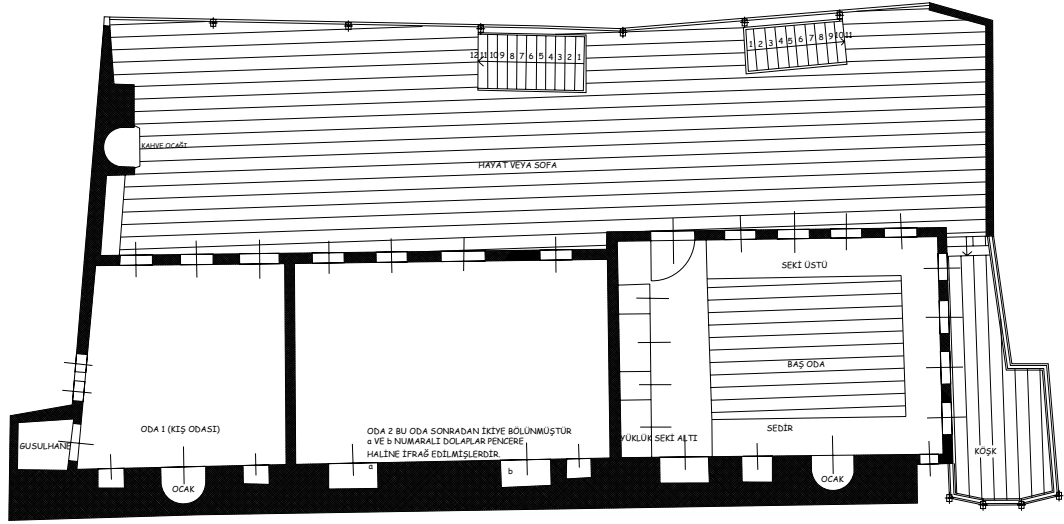

Esas Kat Planı

Şekil 4.63. Mutafzade Evi

3. Dış sofalı L şeklinde olan evler:

Hayat, L şeklinde odaların etrafını sarmıştır (Macar Evi). Köşk binanın bir kanadını oluşturur ve binaya hareketlilik kazandırır.

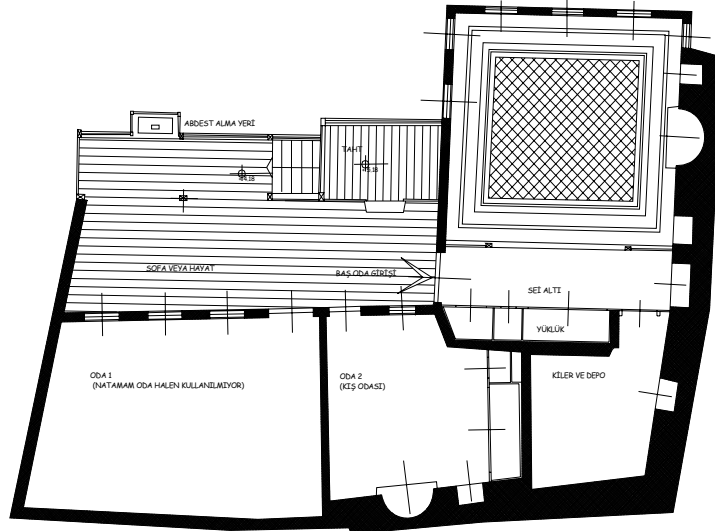

Esas Kat Planı

Şekil 4.64. Macar Evi

4. Dış sofalı, bir ucu odalı L şeklinde olan evler:

Köşkün veya tahtın tamamının oda şeklini alması ile oluşan plan tipidir. Hayat küçük ve kısadır (İsmail Çakır Evi).

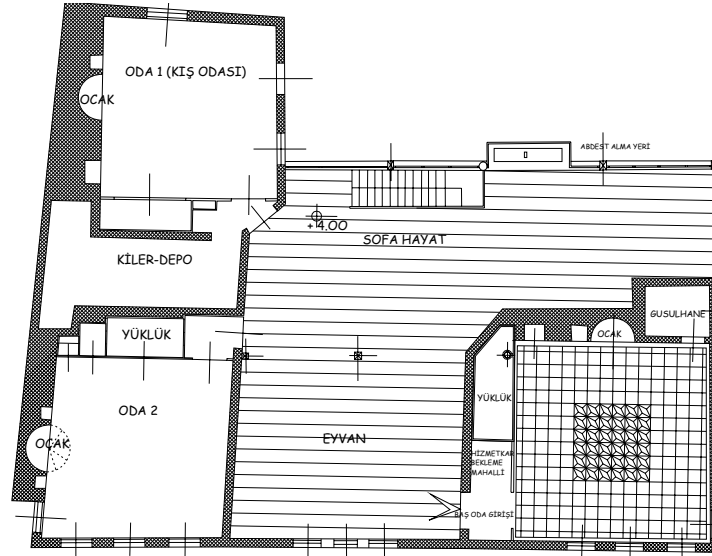
Esas Kat Planı

Şekil 4.65. İsmail Çakır Evi

5. Dış sofalı, bir ucu odalı ve eyvanlı plan tipi:

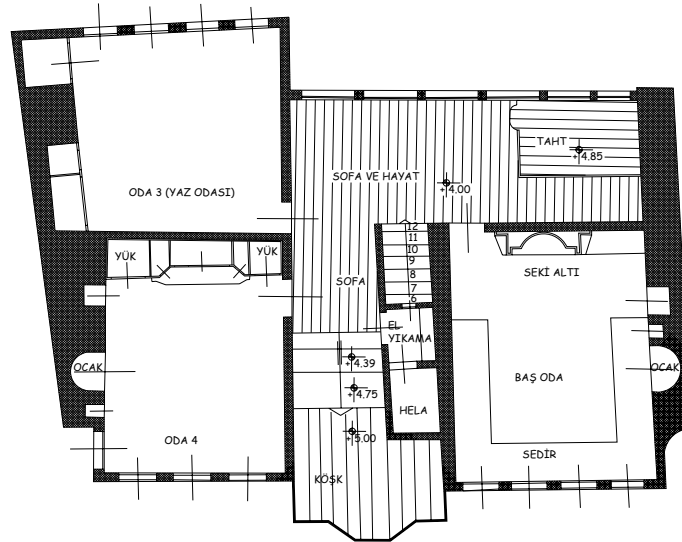
Bahçeye bakan hayat bir eyvan ile sokak cephesine açılır (Hacı Efendi Evi) .

Bazen de bu eyvan dış cephede bir köşk ile son bulur (Defterdar Konağı).

Esas Kat Planı

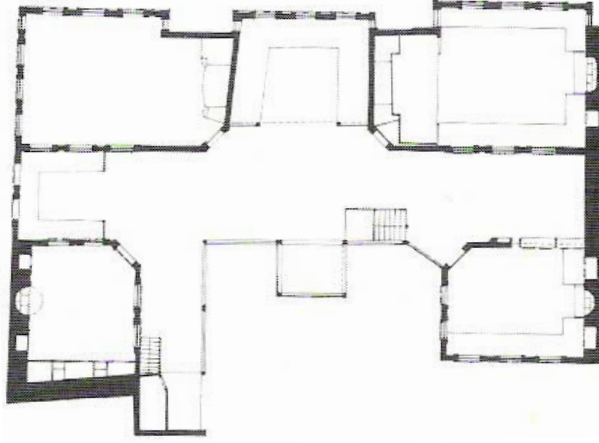
Şekil 4.66. Hacı Efendi Evi

Esas Kat Planı

Şekil 4.67. Defterdar Konağı

Türk Evinde; hayatın kenarına dizilen odaların sayısını arttırma sorunu U-şeklinde plan ile çözülmüştür. Bu şekilde hayat kalır evin uzunluğu artmaz, oda sayısı artar (Kuban ,1995). U şeklindeki plan merkezi plana geçişte basamak olmuştur.

Şekil 4.68.18. Yüzyıl Birgi-Çakırağa Konağı

19-20. yüzyıl Kütahya evlerinde kırsal yaşamdan uzaklaşıp kentsel yaşama dönüşün başlaması ile daha çok oda ihtiyacı doğmuştur (odaların sayısının artması ile hayat uzamış ya da odalar hayatı sarmaya başlamıştır). Bununla birlikte hayatlı evden merkezi plana geçiş (iç sofalı plan tipine) gerçekleşmiştir.

Hayatlı Ev'in değişimi ile yarı kırsal nitelik kaybolmaya başlar. Evler daha küçük arsalar üzerine ve sıralar halinde yapılmaya başlamıştır. Oda büyüklüklerinde çok büyük farklılık yoktur ancak eyvan ya kalkmıştır ya da odaya dönüşmüştür.

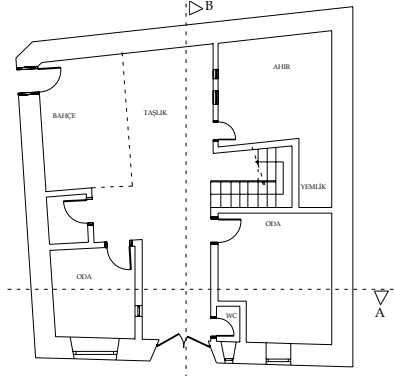

Resim 4.1. Kütahya Sokaklarından Görünüş

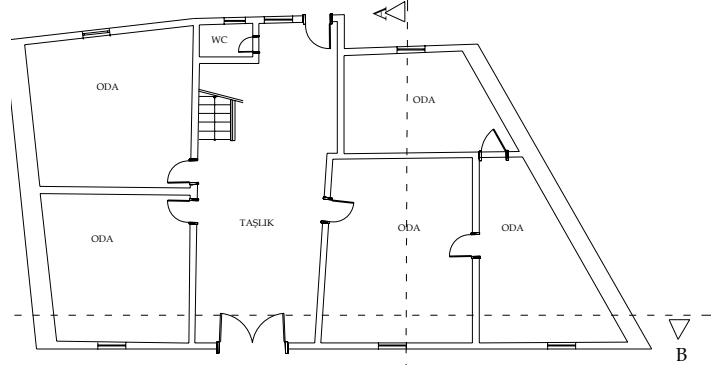
Resim 4.2. Kütahya Sokaklarından Görünüş

Bu dönemdeki evlerde giriş doğrudan içeriye açılır. Bazı örneklerde taş döşeli olduğu için “taşlık” adı verilen büyük giriş holü çevresinde sıralanan bazı hizmet odaları (ahır, samanlık, depo, v.b.) vardır (Ertokuş Evi, Ekmekçioğlu Evi)

Zemin Kat Planı

Şekil 4.69. Ertokuş Evi

Zemin Kat Planı

Şekil 4.70. Ekmekçioğlu Evi

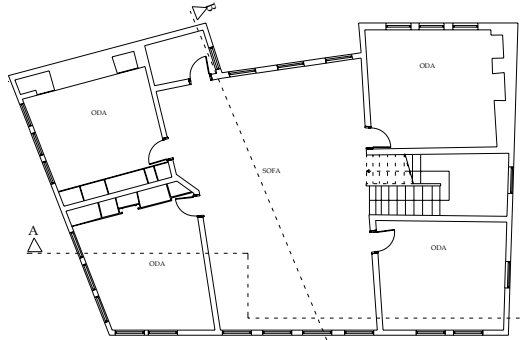
Kat adetleri genel olarak iki veya üçtür. Zemin kattaki odalar günlük kullanım olarak kullanıldığı gibi, samanlık-depo olarak da kullanılır. Zemin kat oldukça sağlam yapılmıştır ve dışarıya kapalıdır.

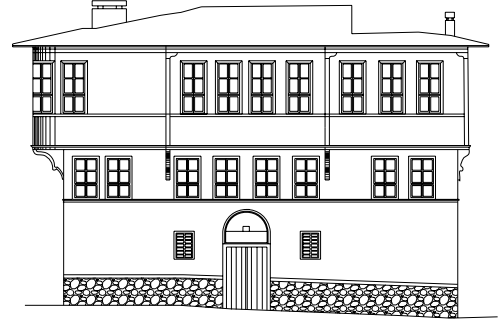
Resim 4.3. Kütahya Evlerinden Görünüşler

Ara kat kullanımı devam etmiştir. Bu kat basık tavanlı, küçük pencereli kış odalarını barındırır (Karaa Evi, Ülker Evi).

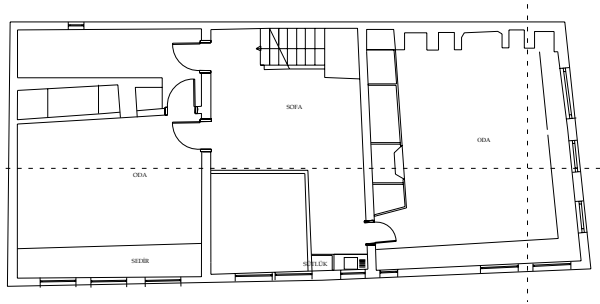

Birinci Kat Planı

Giriş Cephesi

Şekil 4.71. Karaa Evi

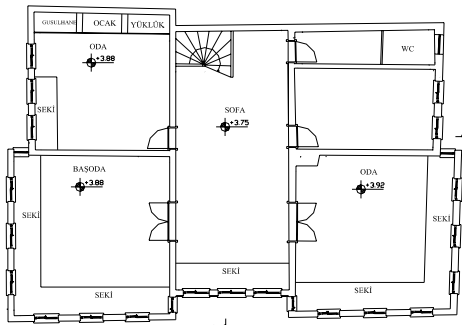
Birinci Kat Planı

Ön Cephesi

Şekil 4.72. Ülker Evi

Planlamada esas kat (en üst kat) önem taşır. Esas katın en önemli ögesi olan Başoda fonksiyonunu devam ettirmektedir. Başoda misafir kabul edilen ve aile reisinin oturduğu odadır. Başodada birden fazla yönde çıkma yapılarak görüş imkânı genişletilmiştir (Elifoğlu Evi, Ülker Evi). Bazı örneklerde kat planlarındaki adaların dizilimi aynıdır (Kara Evi, Ekmekçioğlu Evi) bazı örneklerde ise kat planlarında farklılıklar vardır; sofanın yerini üst katlarda odalar almıştır (Gürer Evi, Ölçücü Evi).

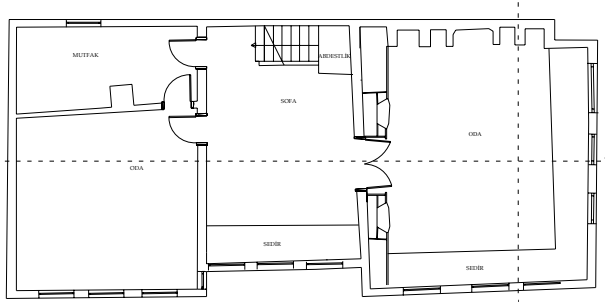

İkinci Kat Planı

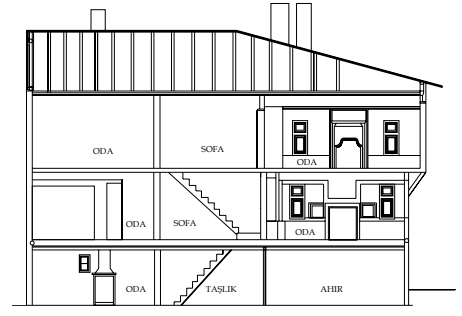

Ön Cephesi

Şekil 4.73. Elifoğlu Evi

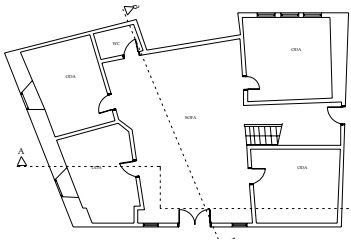

İkinci Kat Planı

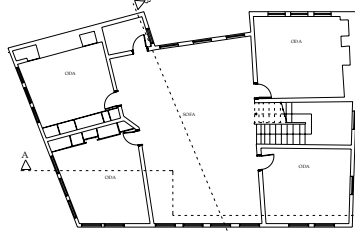

Kesit

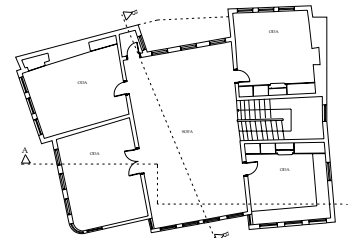
Şekil 4.74. Ülker Evi

Zemin Kat

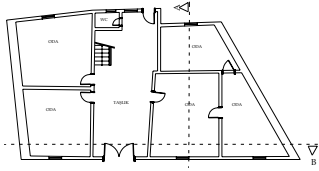

Birinci Kat

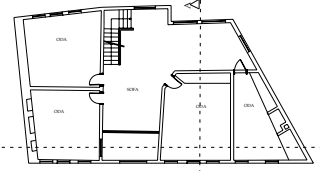

İkinci Kat

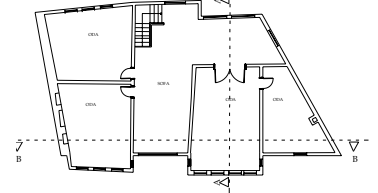
Şekil 4.75. Karaa Evi

Zemin Kat

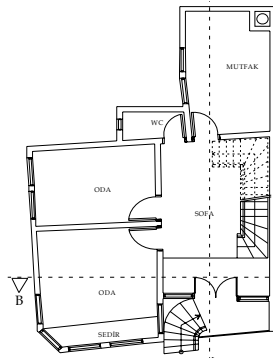

Birinci Kat

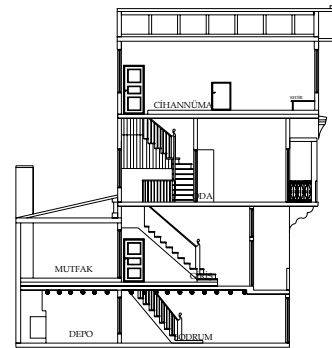

İkinci Kat

Şekil 4.76. Ekmekçioğlu Evi

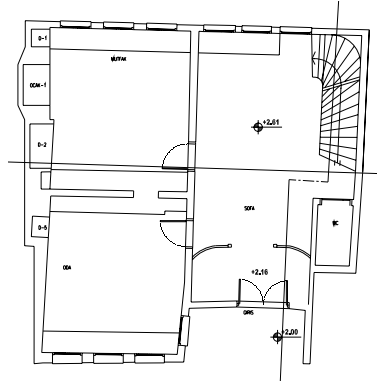

Zemin Kat Planı

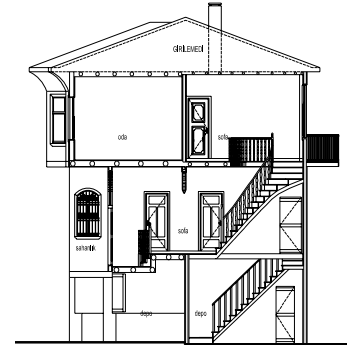

Üst Kat Kesiti

Şekil 4.77. Gürer Evi

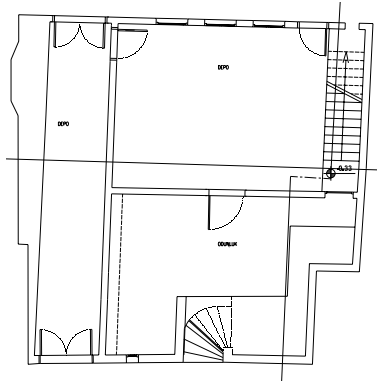
Zemin Kat Planı

B-B Kesiti

Şekil 4.78. Ölçücü Evi

Bazı örneklerde girişe 8-10 basamakla ulaşılır. Bu örneklerde bodrum kat kullanımı yaygındır (Ölçücü Evi, Gürer Evi, Elifoğlu Evi).

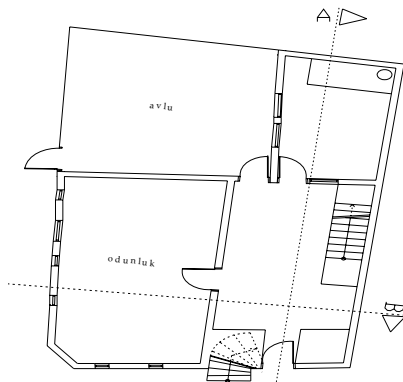

Bodrum Kat Planı

Ön Cephe

Şekil 4.79. Ölçücü Evi

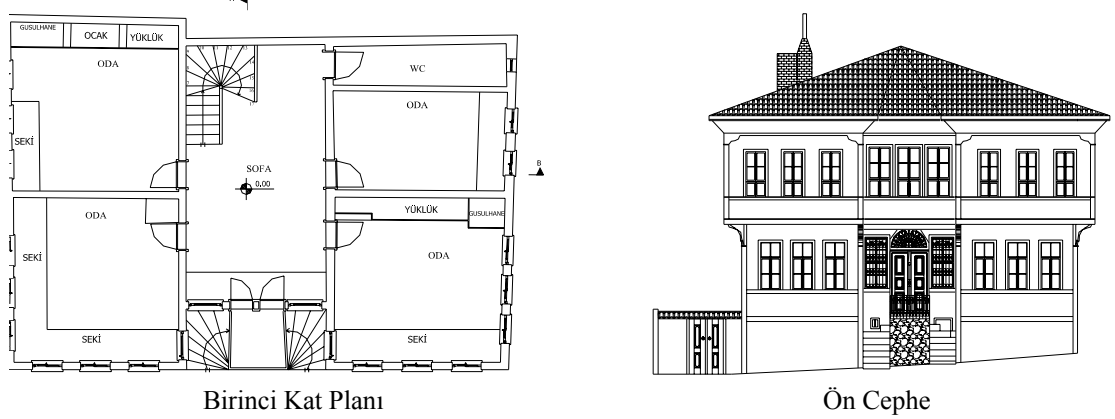

Bodrum Kat Planı

Ön Cephe

Şekil 4.80. Gürer Evi

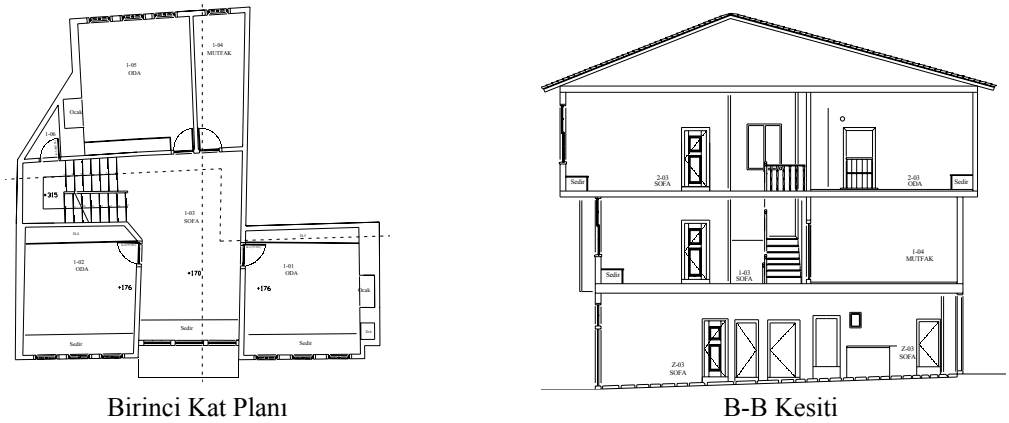

Birinci Kat Planı

Ön Cephe

Şekil 4.81. Elifoğlu Evi

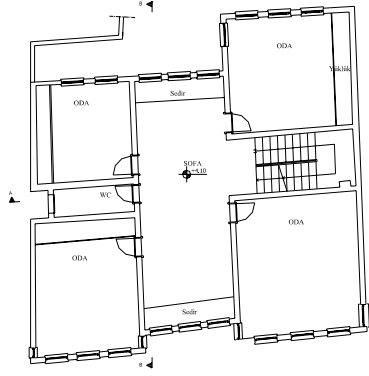
Sofanın iki yanına odalar yerleştirilmiştir. Sofaya bir veya yönde ışık aldırılarak sofa aydınlatılmıştır. Bazı örneklerde sofanın pencere tarafına sedirler koyulmuştur (Defter Evi, Demirbağ Evi). Sofa taht ve köşk alanlarıyla zenginleştirilmiştir (Aşman Evi). Birinci kat sofası kimi örneklerde giriş üzerinde açılarak üst kattan zemin katın algılanması sağlanmış, galeri boşluğu yapılmıştır (Aşman Evi, Bahşi Evi). Haremlik-selamlık olarak planlanmış örneklerde ya sofaları birleştiren geçişler yapılmış ya da üst katlarda sofalar tamamıyla birleştirilerek tek sofa haline getirilmiştir (Bilge Evi, Erçetin Evi).

Birinci Kat Planı

B-B Kesiti

Şekil 4.82. Defter Evi

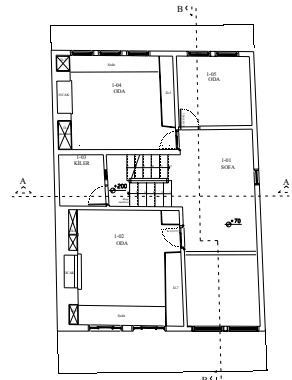

Birinci Kat Planı

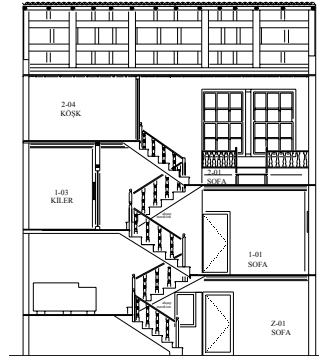

B-B Kesiti

Şekil 4.83. Demirbağ Evi

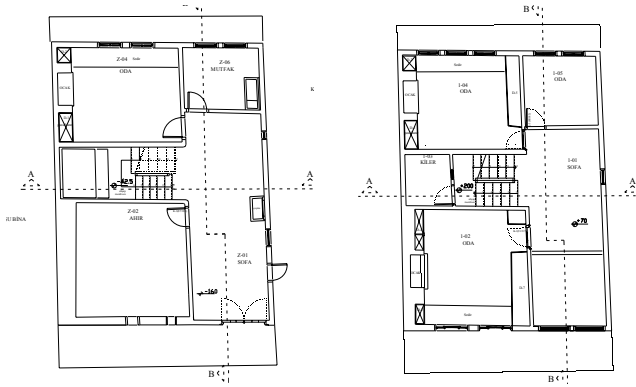

Birinci Kat Planı

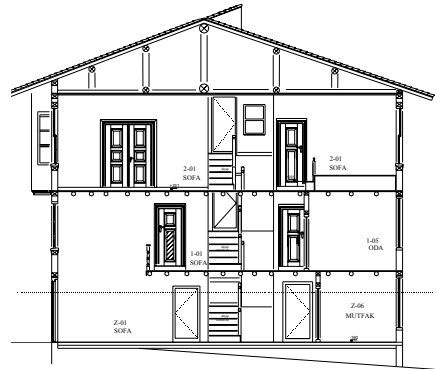
A-A Kesiti

Şekil 4.84. Aşman Evi

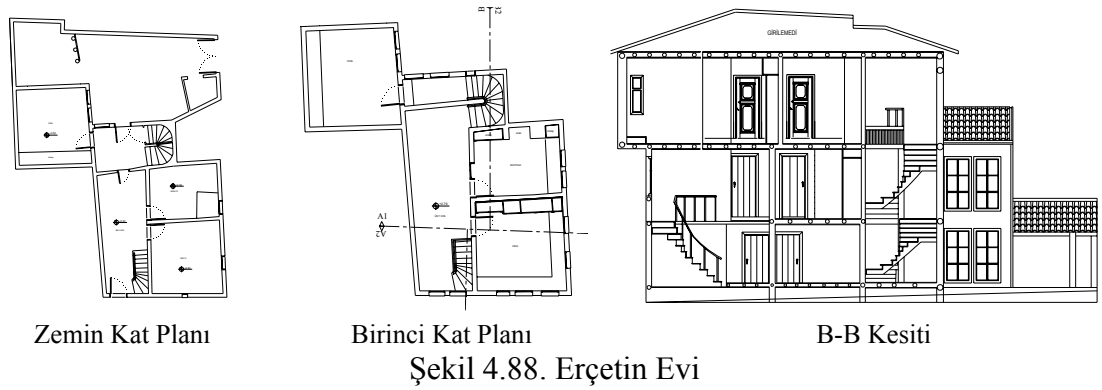
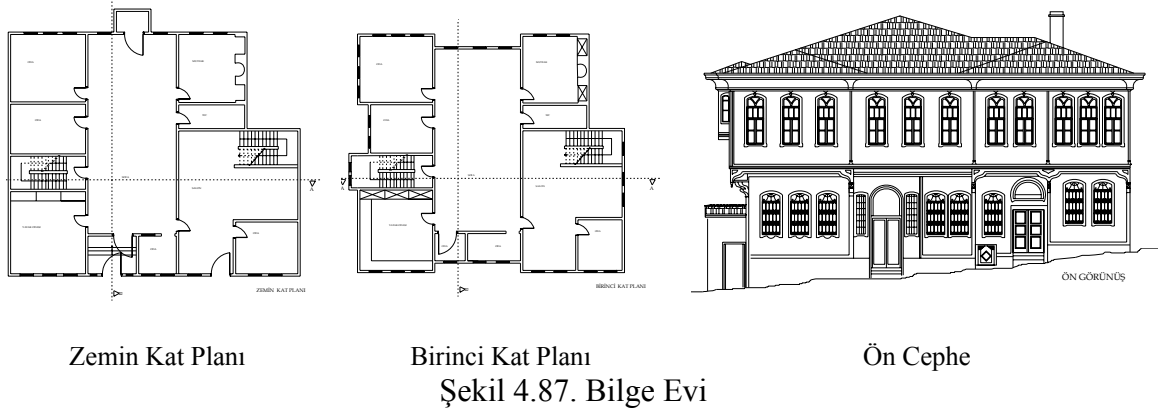
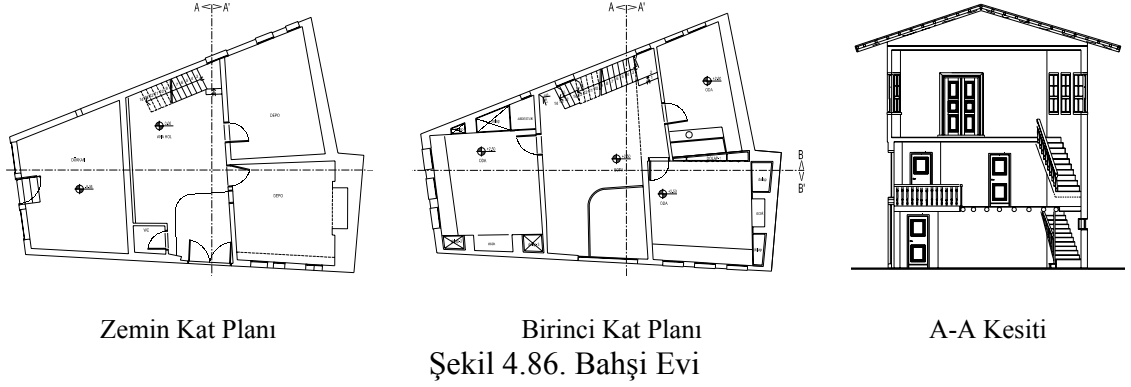
Zemin Kat Planı

Birinci Kat Planı

B-B Kesiti

Şekil 4.85. Aşman Evi

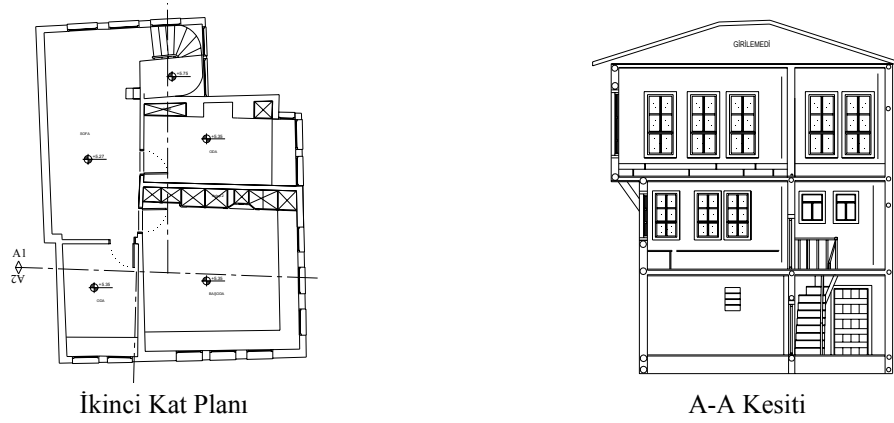

İç sofalı plan tipiyle birlikte daha serbest bir yerleşim sağlanır ve çeşitlilik artar. Evler dışarıya daha açıktır. Odaların evin köşelerindeki durumları yeni olanaklar yaratır, çıkmalar bir veya iki yönde yapılır ve böylece 3 hatta 4 yönde görüş sağlanır. Böylece 18. yüzyıldaki, kendi içine kapalı ev yerine, her yönde dışarıya uzanan ve girinti çıkıntılılarıyla dış dünyayla sıkı sıkıya kaynaşan bir ev tipi ortaya çıkar.

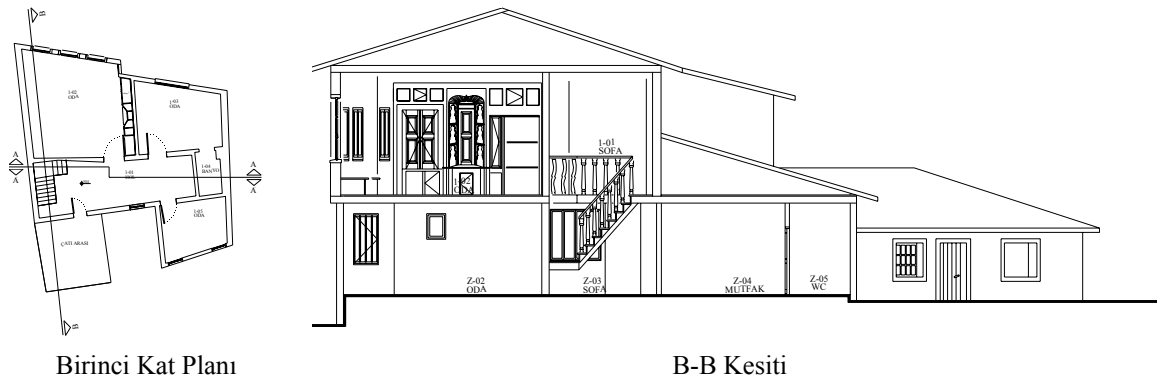

Resim 4.4. Kütahya Evlerinden Görünüşler

İkinci katlarda sokak cephesine çıkma yapılarak genişletilmiş başoda ve odalar bulunur. Başoda diğer odalara göre daha yüksek tavanlıdır ve daha detaylı tefriş (şömine-dolap-gusülhane-v.b.) edilmiştir (Erçetin Evi, Seki Evi).

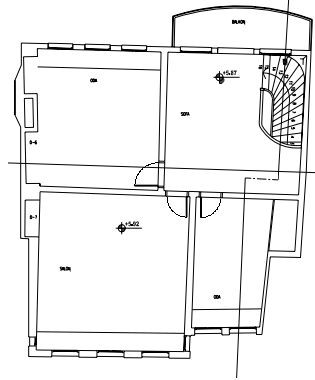
Şekil 4.89. Erçetin Evi

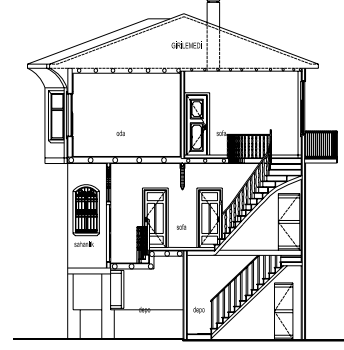
Şekil 4.90. Seki Evi

19-20. yüzyıl Kütahya Evlerinde; 18. yüzyıl Kütahya Evlerindeki odaların tüm fonksiyonları içermesi yerine; bazı odalar yatak odası, bazı odalar oturma, yemek odası ve mutfak olarak kullanılır. Buna paralel olarak yüküklerin önemi azalmıştır.

Kütahya evlerinde balkon kullanımı yaygın değildir (Ölçücü Evi). Bazı örneklerde çatı katı değerlendirilerek, cihannüma katı planlanmıştır (Nuri Bozbay Evi, Demirbağ Evi, Gürer Evi).

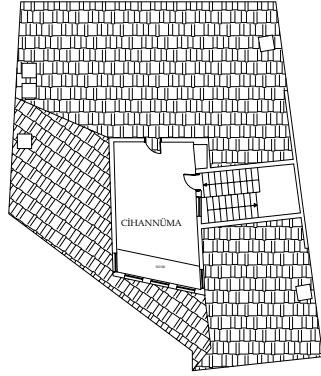

Birinci Kat Planı

B-B Kesiti

Şekil 4.91. Ölçücü Evi

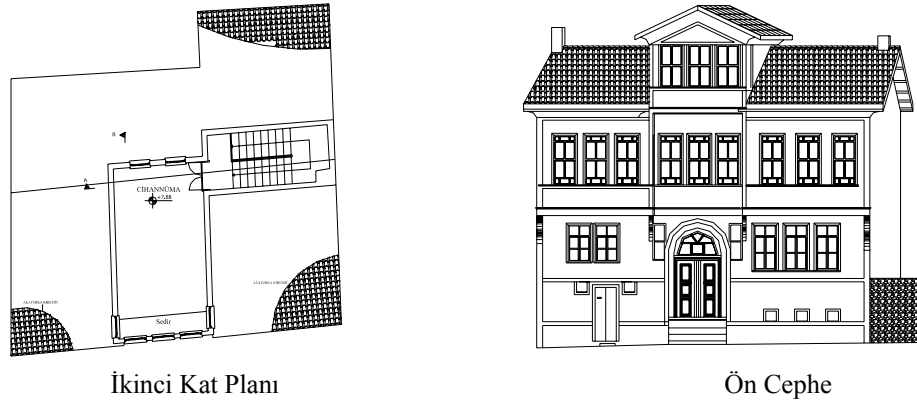
İkinci Kat Planı

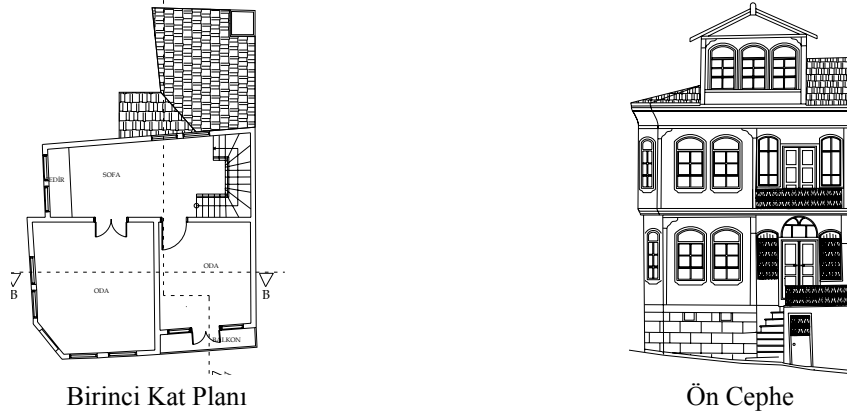
Ön Cephe

Şekil 4.92. Nuri Bozbay Evi

Şekil 4.93. Demirbağ Evi

Şekil 4.94. Gürer Evi

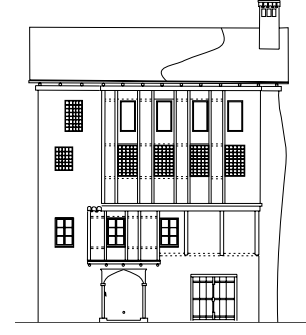
19-20. yüzyıl Kütahya evlerinde iç mekânlar alabildiğine yalınlaşmış, buna karşılık dış yüzeylerde pencere pervazları, saçaklar, cumba payandaları ve kafesler ile süslenmeye başlamıştır.

4.2.2. Cephe-Kesit Özellikleri

18. yüzyıl Kütahya evleri “ Hayatlı Ev ” plan tipindedir. Bu planlama anlayışından dolayı sokakla direk ilişkili değildir, içe dönük bir yapısı vardır. Asıl cephesi olan hayat cephesi bahçeye yönelmiştir. Giriş katları genellikle sağırdır. Ara katlardaki (1. katlar) odalar kış odaları olarak düşünüldüğü için alçak tavanlı ve küçük pencerelidir (İsmail Çakır Evi, Ali Paşa Evi).

Ön Cephe
Şekil 4.95. İsmail Çakır Evi

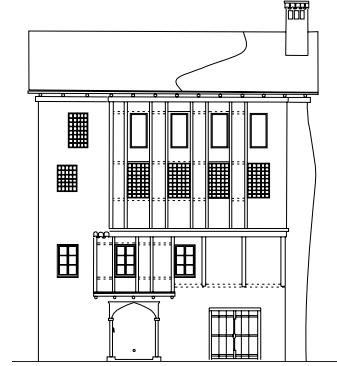

Ön Cephe
Şekil 4.96. Ali Paşa Evi

Hayat cephesi incelendiğinde; hayatın üstü çatı ile kaplıdır. İklim şartlarından dolayı iki yan cephesi sağırlandırılmıştır (Ali Paşa Evi, Macar Evi). Mahremiyet için ise dikmelerin araları kafeslerle veya ahşaplarla örtülmüştür (Yarlıgayan Evi, İsmail Çakır Evi). Soğuğa karşı tedbir olarak da hayatla direkler arasında camekânlar büyük pencereler şeklinde binanın bünyesine dahil edilmiş ve açık sofa kapalı hayat haline getirilmiştir (Defterdar Konağı).

Giriş Avlusu
Şekil 4.97. Macar Evi

Ön Cephe
Şekil 4.98. Ali Paşa Evi

Giriş Avlusu

Şekil 4.99. Yarılgayan Evi

Ön Cephe

Şekil 4.100. İsmail Çakır Evi

Hayat Cephesi

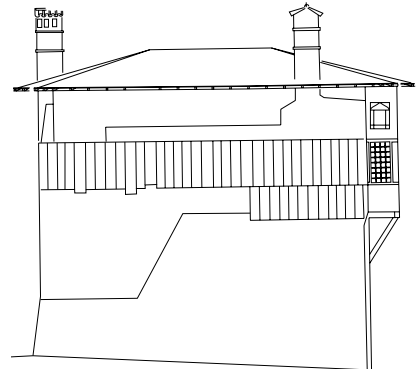
Şekil 4.101. Defterdar Konağı

İkinci katlarda (esas kat) cepheye daha çok önem verilmiştir. Esas katın en önemli ögesi olan başoda yüksek tavanlıdır. Başoda da yapılan çıkma ile birden fazla yönde pencere açılarak manzara, hava ve güneşten daha fazla yararlanma sağlanmıştır (Macar Evi, İsmail Çakır). Bazı örneklerde bir alt bir de üst pencere (Kafa penceresi) mevcuttur (İsmail Hacı Çakır, Ali Paşa Evi).

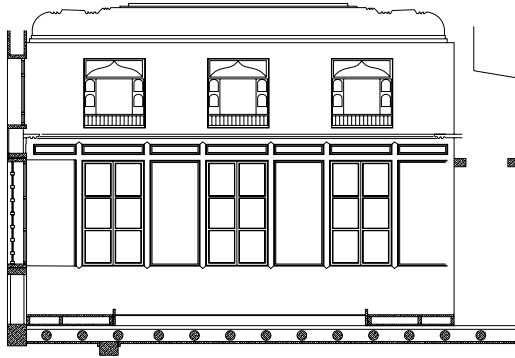
Giriş Avlusu

Şekil 4.102. Macar Evi

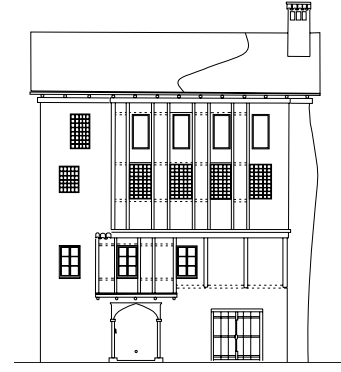
Yan Cephe

Şekil 4.103. İsmail Çakır Evi

Baş Oda Sokak Cephesi

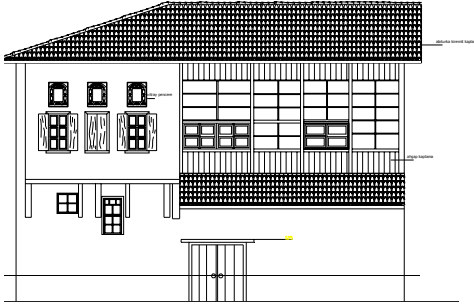
Şekil 4.104. İsmail Çakır Evi

Ön Cephe

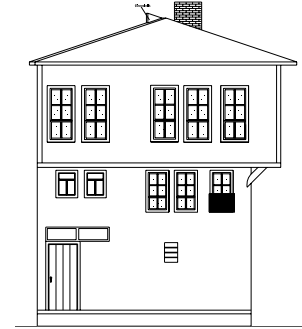
Şekil 4.105. Ali Paşa Evi

Kütahya evlerinde katlarda oda pencereleri birbirine çok yakın boyutta ve belli aralıklarla yapılmıştır. Pencereler kemerli ve dikdörtgen formdadır. Bazı pencereler kafesli ve kepenklidir (Özşahin Evi). Ara katlarda pencere boyutları esas kata oranla daha küçüktür (Erçetin Evi).

Ön Cephe

Şekil 4.106. Özşahin Evi

Ön Cephe

Şekil 4.107. Erçetin Evi

18. yüzyıl Kütahya Evlerine çoğunlukla bir bahçe kapısından girilir. Hayatlı evlerde odaların kapıları dolaşım merkezi olan sofaya direk açılır.

Kütahya Evlerinde çıkma mimari üslubun en önemli ögesidir. Sokaklar çok dar olsa bile saçakları birbirine çok yakın çıkmalar yapılmıştır. Çıkmalar genellikle payandalı ve üç katlı evlerde kademelidir (Germiyan Sokak).

Resim 4.5. Kütahya Sokaklarından Görünüş

19. - 20. yüzyıl Kütahya evlerinde; 18. yüzyıl Hayatlı Evi'nin iç dönüklüğünün yerini, sokakla direk bağlantılı iç sofalı evler almıştır. Bu evlerin birden fazlada giriş kapısı olabilmekte, evin esas giriş kapısı evin ortasında, yüksek ve genel olarak kemer formuyla şekillenmiştir. Giriş kapısının üstü ve iki yanı pencerelidir. Kapının üstündeki pencere çoğunlukla kemer formundadır ve bu pencereler sayesinde sofa aydınlatılmıştır (Gürer Evi, Bilge Evi, Tezgah Evi, Elifoğlu Evi).

Ön Cephe

Şekil 4.108. Gürer Evi

Ön Cephe

Şekil 4.109. Bilge Evi

Ön Cephe

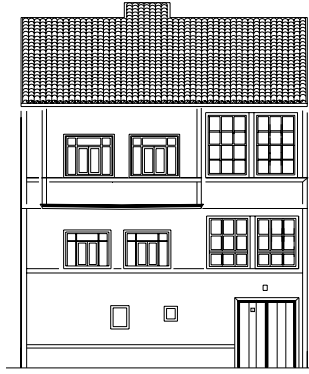
Şekil 4.110. Tezgah Evi

Ön Cephe

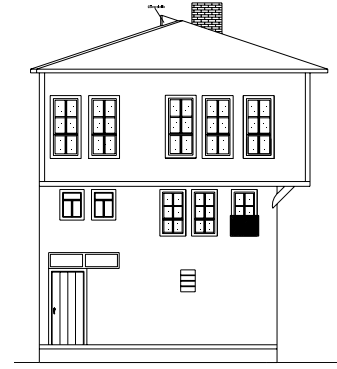
Şekil 4.111. Elifoğlu Evi

Giriş katları çoğunlukla sağırdır (Asman Evi, Erçetin Evi). Ara katlar esas kata göre daha alçak tavanlı ve küçük pencerelidir (Karaa Evi, Ülker Evi).

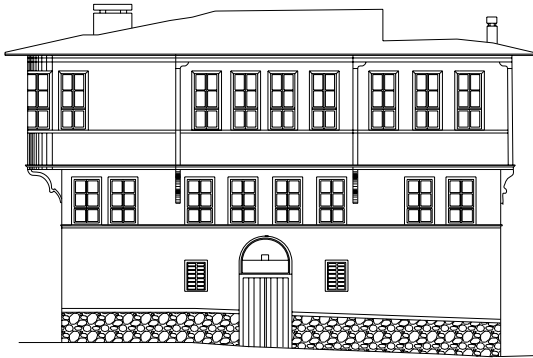
Ön Cephe

Şekil 4.112. Aşman Evi

Ön Cephe

Şekil 4.113. Erçetin Evi

Ön Cephe

Şekil 4.114. Karaa Evi

Ön Cephe

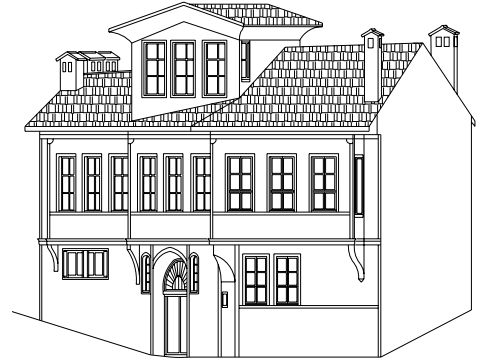
Şekil 4.115. Ülker Evi

İkinci katlarda çıkma yapılarak cepheye hareketlilik kazandırılmıştır. Özellikle başoda cephesi bir veya iki yönde yapılan çıkmalarla vurgulanmıştır. Çıkmalar eli böğründelerle desteklenmiştir (Elifoğlu Evi, Nuri Bozbay Evi). Aynı kattaki oda pencereleri çoğunlukla birbirine çok yakın boyutta ve belli aralıklarla yapılmıştır (Karaa Evi, Ertokuş Evi). Bazı örneklerde ise katlar arasında pencere modüllerinde farklılık görülmektedir (Tabaklar Evi, Tezgah Evi, Ölçücü Evi).

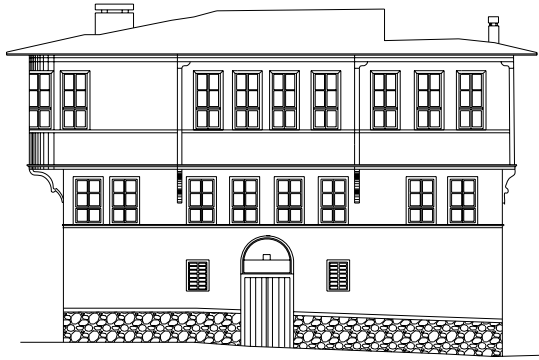
Ön Cephe

Şekil 4.116. Elifoğlu Evi

Ön Cephe

Şekil 4.117. Nuri Bozbay Evi

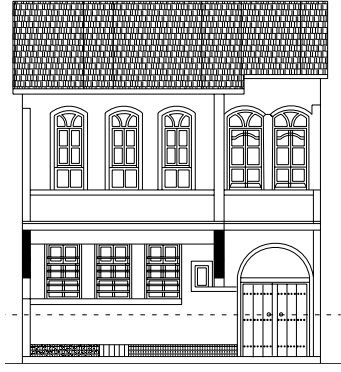
Ön Cephe

Şekil 4.118. Karaa Evi

Ön Cephe

Şekil 4.119. Ertokuş Evi

Ön Cephe

Şekil 4.120. Tabaklar Evi

Ön Cephe

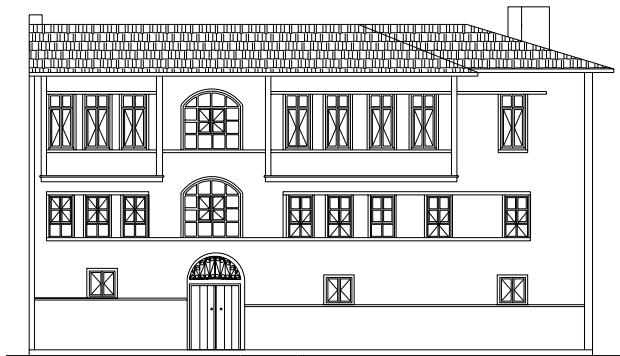
Şekil 4.121. Tezgah Evi

Ön Cephe

Şekil 4.121. Ölçücü Evi

Sofa kısmında bulunan pencereler, oda pencerelerinden daha farklı boyutta ve formda yapılmıştır (Ekmekçioğlu Evi, Kahraman Evi). Bazı pencerelerde kafes veya kepenk kullanılmıştır (Bahşi Evi, Erçetin Evi).

Ön Cephe

Şekil 4.122. Ekmekçioğlu Evi

Ön Cephe

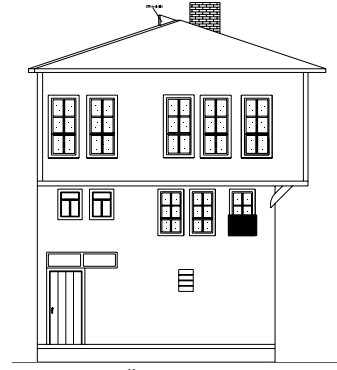
Şekil 4.123. Kahraman Evi

Ön Cephe

Şekil 4.124. Bahşı Evi

Ön Cephe

Şekil 4.125. Erçetin Evi

Pencere pervazları, ana dikmeler, kirişler ve payandalar ahşabın tabii renginde, yüzey ise beyaz, kirli sarı, çivit mavisi, aşı boyası rengi ile boyanmış bağdadi sıvadır. Cepheye yatay ve dikey silmelerle hareket kazandırılmıştır (Bilge Evi).

Şekil 4.126. Bilge Evi Ön Cephe

Resim 4.6. Bilge Evi Ön Cephe

- Konstrüksiyon Bakımından Kütahya Evleri

Kütahya Evlerini konstrüksiyon bakımından incelediğimizde;

Temellerde taş ve kireç harçlı duvar kullanılmıştır. Yuvarlak veya dikdörtgen kesitli ahşap dikmeler büyüklüğü fazla olmayan tek bir taş üzerine oturur. Bu yüzden birçok evde deformasyon vardır. Diğer bir yapım tekniği de 0.50-0.80m derinlikte 0.60-0.70m genişlikte moloz taştan duvar yapımıdır. Bu taş duvarlar zeminden en fazla 0.80m'ye yükselir ve üstlerine ahşap hatıllar konulur.

Kütahya Evlerinde yapı malzemesi olarak taş yalnız temel duvarlarında ve bazı örneklerde ise zemin katın belli bir kısmına kadar kullanılmıştır.

Kütahya Evlerinde iki şekilde taşıyıcı sistem kullanılmıştır (Eser, 1955)

- a. Blok (masif) Kerpiç inşaat
- b. Ahşap Karkaslı Kerpiç Dolgulu inşaat

Bunlardan birincisinde kerpiç duvar masif olarak çatı ve döşeme yüklerini taşır. İkincisinde ise kerpiç sadece dolgu vazifesini görür. Çatı ve döşemeden gelen yükler ahşap iskelet tarafından taşınır.

Blok duvar inşaatı tuğla ve tuğla ebadından büyük killi toprak bloklarının (kerpiç tuğlası) tuğla örgü sisteminde örülmesi esasına dayanır. İnşaatlarda iki tip kerpiç tuğlası kullanılır. Büyüğüne ana küçüğüne kuzu denir. Masif kerpiç duvarlar 1.50 metrede bir duvarın biri iç diğeri dış yüzünden olmak üzere ahşap hatıllarla takviye edilirler. Bu hatıllar da yer yer ahşaplarla birbirine bağlanırlar.

Ahşap karkaslı inşaatlarda kerpiç tuğlaları yalnız dolgu vazifesini görürler. Taşıyıcı sistem yalnız ahşap karkastır. Ahşap dikmeler döşemelerde, pencere alt ve üstlerinde, çeşitli noktalardan birbirine bağlanırlar. Deformasyonu önlemek için yer yer yanlamalar konulmuştur.

Bölme duvarlar kerpiç tuğlası ile veya ahşap kaplama ile yapılmıştır (Hacı Çakır Evi gibi).

Giriş katın döşeme kaplaması genelde sıkıştırılmış topraktır. Bazı örneklerde döşeme kaplaması kısmen taştan yapılmıştır (Yarlıgayan Evi). Diğer kat döşeme kirişlerinde genellikle yuvarlak kesitli (13-15cm) ahşap kullanılır. Bu kirişlerin üstleri döşeme kaplama tahtaları ile kaplanır. Altları ise çoğunlukla ahşap kaplama tahtası ile kaplanır bazı örneklerde ise açık bırakılmıştır.

Kütahya ve yakın çevresinde çam ormanlarının bulunmasından dolayı doğramalarda sarıçam kullanılmıştır.

18. yüzyıl Kütahya Evlerinin pencerelerinin hemen hemen hepsine ahşap parmaklıklar konmuştur. 19-20. yüzyıl Kütahya Evlerinde de bazı örneklerde birinci katlarda parmaklık ve kepenk kullanılmıştır.

Pencere Tipleri;

- a. Çift kanatlı normal pencereler (Halit-Macar, İsmail H.Çakır, Defterdar Konağı)
- b. Üstü ve altı, çift kanatlı, ayrı ayrı açılan pencere tipi (Bandımzade, Yarlıgayan, Defterdar Konağı)
- c. Sürme Pencere tipi (Defterdar Konağı-Halit Macar Evi)

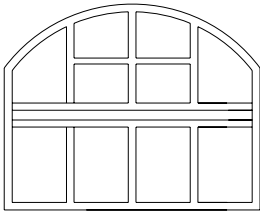
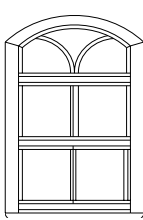
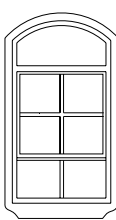
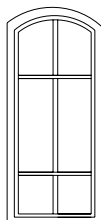
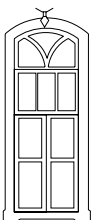
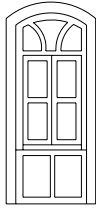
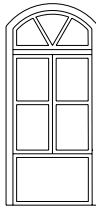
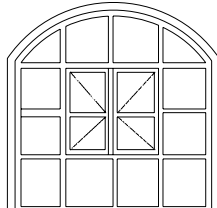
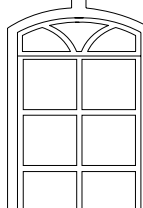
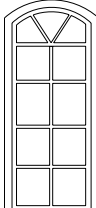
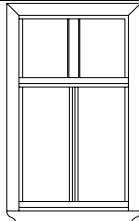
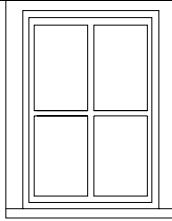
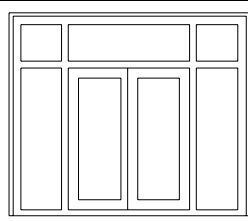
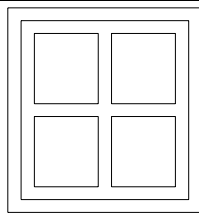
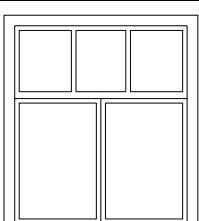
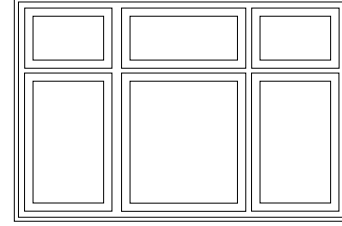
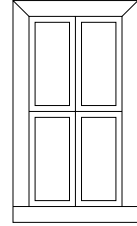
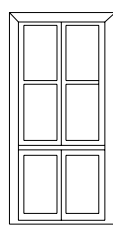
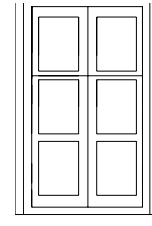
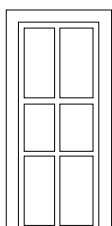
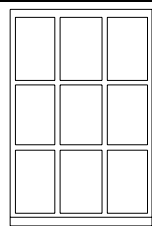
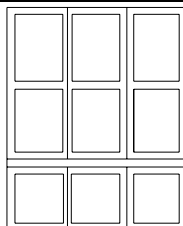
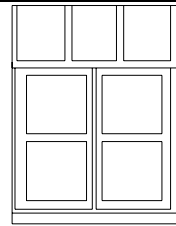
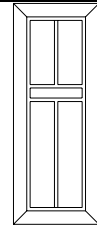
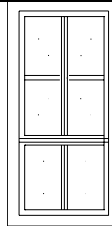
Kafa Pencereleri sabittir. Kasa ahşaptır, kayıtlar ve çerçeve dökme alçıdandır. Bu pencerelerde bazen renkli camlar kullanılarak ışık oyunları yapılmıştır.

Kapı tipleri;

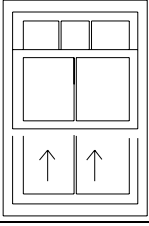
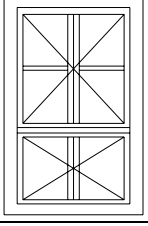
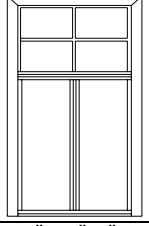
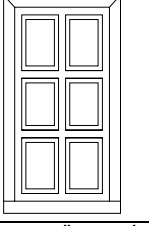
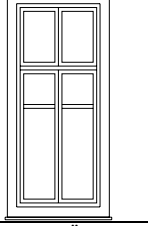
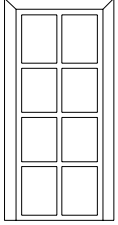
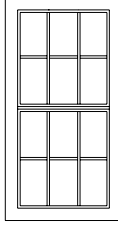
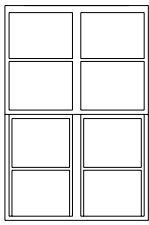
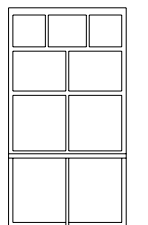
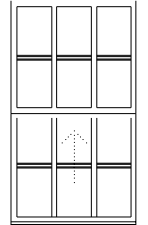
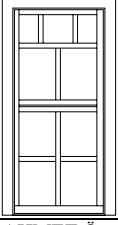
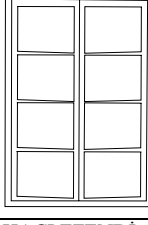
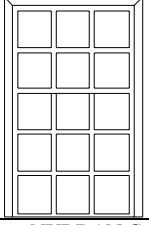
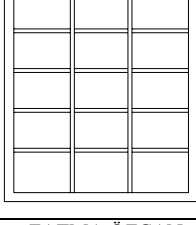
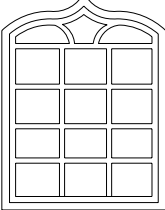
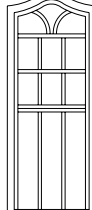
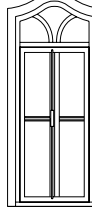
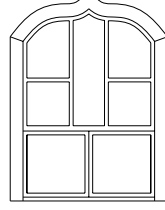
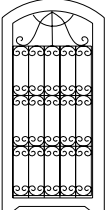
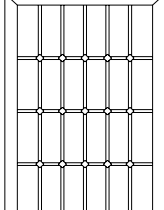
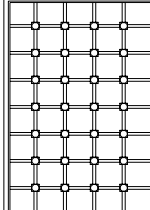
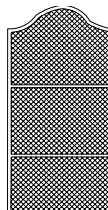
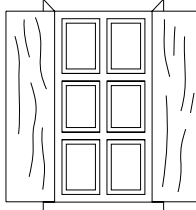
İç kapı yükseklikleri 1.70-1.90m aralığındadır. Genişlikleri 85-95 cm arasında değişir. Kapı önlerine eşik yapılmıştır. İç kapıları konstrüksiyon bakımından aynalı veya aynasız olmak üzere iki kısma ayırabiliriz.

Dış kapılar; 18. yüzyıl Kütahya Evlerinde bir sokak kapısıyla bahçeye geçilir, buradan eve ulaşılır. Bu kapılar genellikle çift kanatlıdır.

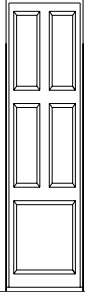
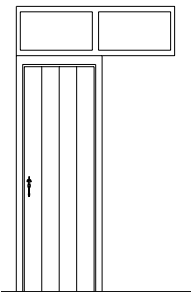
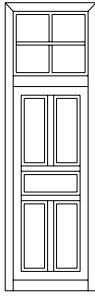
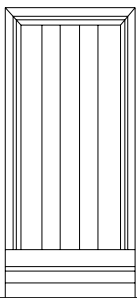
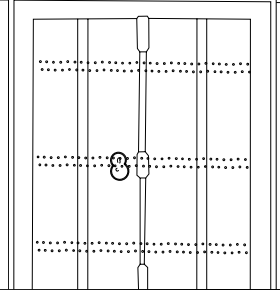
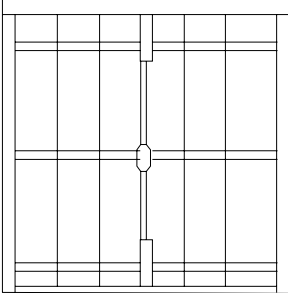
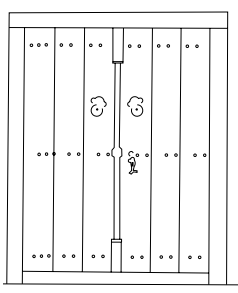
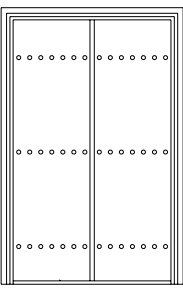
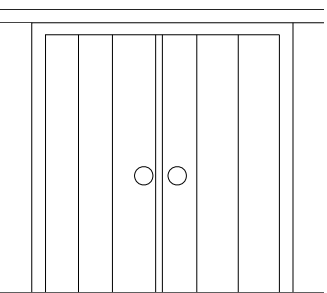
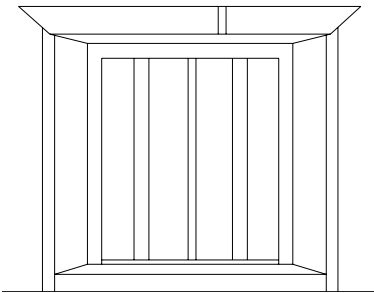
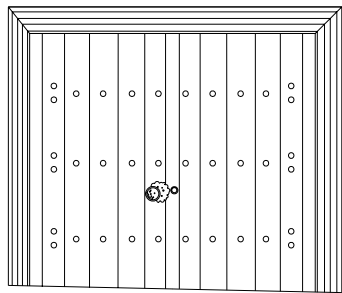
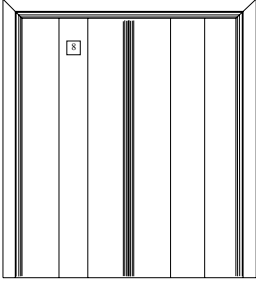
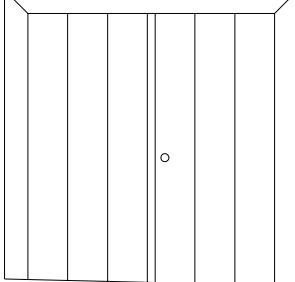
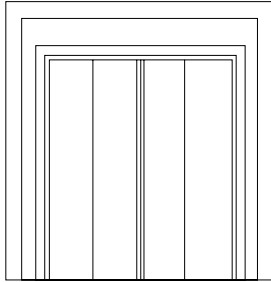
19-20. yüzyıl Kütahya Evlerinde dış kapılar direk sokağa açılır. Evlerin birden fazla kapısı vardır. Bu kapılar bazı örneklerde Haremlik-Selamlık kapılardır. Selamlık kapıları daha gösterişlidir.

PENCERE TIPLERİ				
BASIK KEMERLİ PENCERE				
				
HAKİME TEZGAH	ÖLÇÜCÜ	HEDİYE GÜRER		BİLGE
İKİ PARÇALI		ÜÇ PARÇALI		DÖRT PARÇALI
				
MUSTAFA TABAK	NURDAN C.	EKMEKÇİOĞLU	BOZBAY	NURDAN C.
DÖRT PARÇALI				BEŞ PARÇALI
DİKDÖRTGEN PENCERE				
				
ÖLÇÜCÜ	RIZA ERTOKUŞ	AŞMAN	BİRSEN T.	MOLLABEY
İKİ PARÇALI		ÜÇ PARÇALI		
				
AHMET ÖZŞAHİN		MUSTAFA KARAA	MUSTAFA T	RIZA ERTOKUŞ
İKİ PARÇALI		ÜÇ PARÇALI		
				
EKMEKÇİOĞLU	AŞMAN	AŞMAN	ERÇETİN	
ÜÇ PARÇALI				

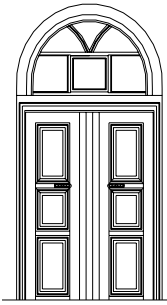
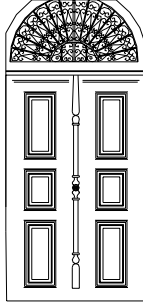
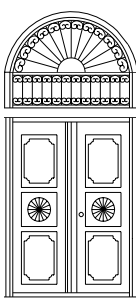
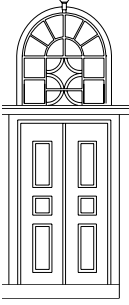
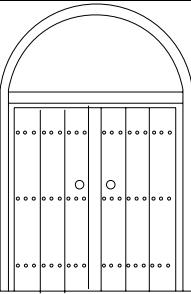
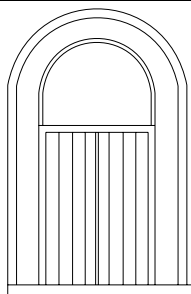
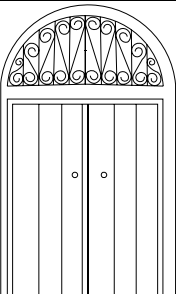
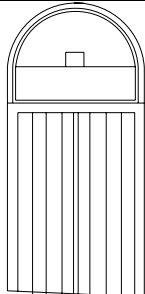
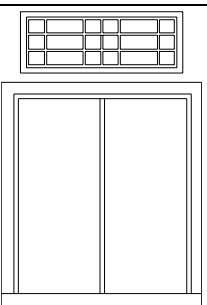
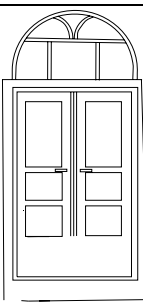
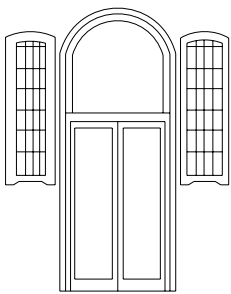
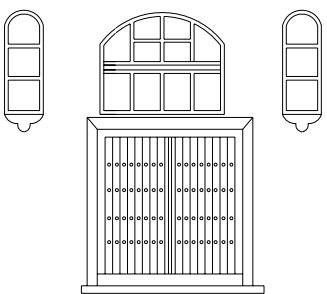
Şekil 4.127. Pencere Tipleri 1

PENCERE TIPLERİ				
				
SEKİ	ÖLÇÜCÜ	AHMET ÖZŞAHİN	FATMA ÖZCAN	
ÜÇ PARÇALI				
				
NURDAN C.	ERÇETİN	BAHŞI	DEFTER EVİ	
DÖRT PARÇALI				
				
AHMET Ö.	HACI EFENDİ	NURDAN C.	FATMA ÖZCAN	
DÖRT PARÇALI		BEŞ PARÇALI		
DİLİMLİ				
				
KEMAL K.	HAKİME TEZGAH	MOLLABEY		
PARMAKLIKLİ-KEPENKLİ				
				
BİLGE	ÖLÇÜCÜ	BANDIMZADE	DEFTERDAR	AHMET Ö.

Şekil 4.128. Pencere Tipleri 2

KAPI TIPLERİ			
TEK KANATLI			
			
İSMAİL E.	KAZIM ERÇETİN	SEKİ	KEMAL K.
ÇİFT KANATLI			
			
DEFTERDAR K.	ALİ PAŞA EVİ	İSMAİL ÇAKIR	BAHŞİ
ÇİFT KANATLI			
			
AHMET ÖZŞAHİN	HAKKI ÜLKER	ALİ FUAT	
			
AŞMAN	FATMA ÖZCAN	RIZA ERTOKUŞ	

Şekil 4.129. Kapı Tipleri 1

KAPI TIPLERİ			
TEPE PENCERELİ			
			
M. DEMİRDAĞ	ELİFOĞLU.	HACER ÖLÇÜCÜ	BOZBAY KONAKLARI
			
M. TABAKLAR	N. CANTÜRK	EKMEKÇİOĞLU	KARAA
			
HAŞİM KAHRAMAN	HEDİYE GÜRER		
TEPE VE İKİ YANI PENCERELİ			
			
NURİ BİLGE	HAKİME TEZGAH		
Şekil 4.130. Kapı Tipleri 2			

Tavanlar; konstrüksiyon bakımından Kütahya Evlerinde üç şekil tavan vardır (Eser, 1955):

- a. Ahşap tavan kaplaması üzerine çıtalarla şekiller verilmiş boyalı veya boyasız tavanlar (Bandımezade, Ali Paşa, Yarılgayan, İsmail Hacı Çakır, Defterdar Konağı, Halit Macar Evi).
- b. Ahşap tavan kaplaması üzerine bez gerilerek ve bunun üzerine çıtalarla şekiller verilen boyalı tavanlar (Hacı Efendi Evi)
- c. Ahşap tavan kaplaması üzerine çıtalarla formlar yapılan ve bu formların aralarına aynı şekildeki ufak tahta parçaları çakılarak yapılan tavanlar (Mutafzade Evi)

Tavanlarda en fazla kullanılan renkler: Altın sarısı, açık sarı, kırmızı, koyu nefti, yeşil, beyaz ve siyahtır.

Çatılar; Kütahya evlerinde çatıda alaturka kiremit kullanılır. Çatı formu beşik ve kırmadır. Kütahya Evlerinde saçak genişlikleri fazladır (80-140). Saçak altları kaplanmaz. Bazı örneklerde bina köşelerinde saçaklar kırılır (Yarılgayan Evi).

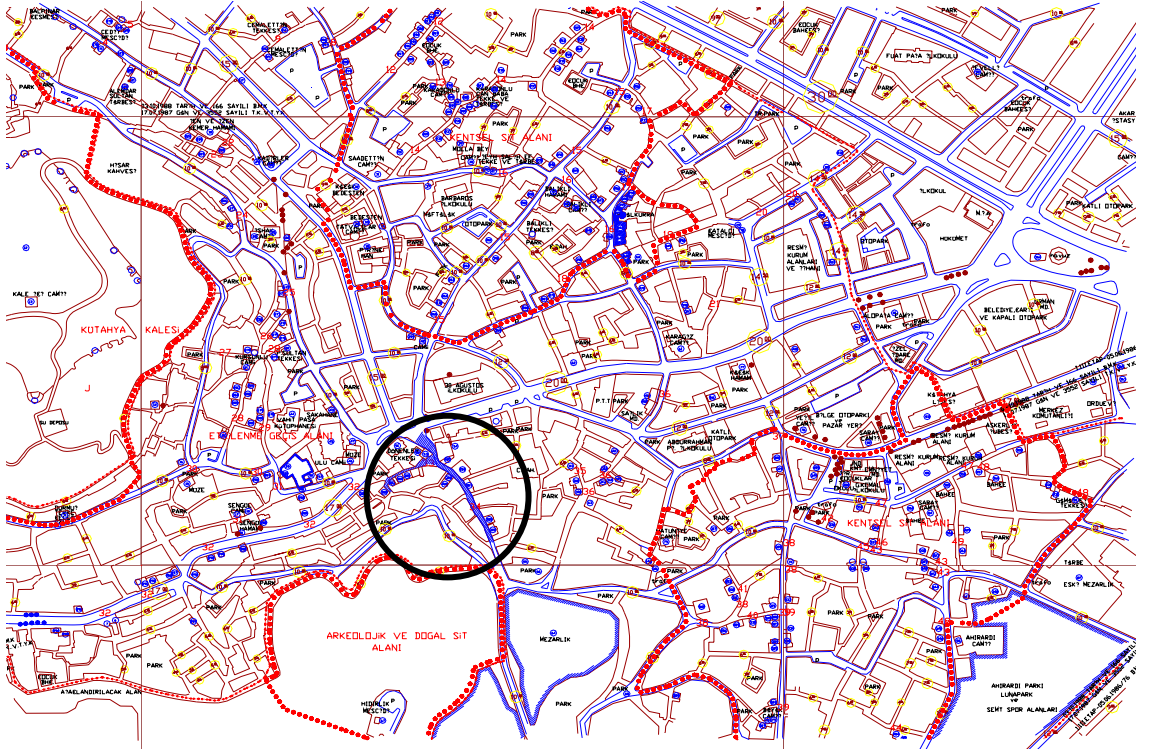
5. AHİERBASAN SOKAĞI ANALİZİ VE SOKAKTA YER ALAN GELENEKSEL KONUTLARIN YENİDEN KULLANIMINA YÖNELİK ÖNERİLER

5.1. Alan Verileri

Çalışma alanı olarak seçilen Ahierbasan Sokağının kent içindeki konumu; sokakta yer alan yapıların mimari verileri incelenmiştir.

5.1.1 Fiziksel Verileri

Kütahya'nın ilk yerleşim alanları olan kalenin doğu eteklerine paralel gelişen Ahierbasan Sokağı; Hıdırlık Tepesinin eteklerinde; tarihi çekirdeğin güneyinde yer almaktadır.

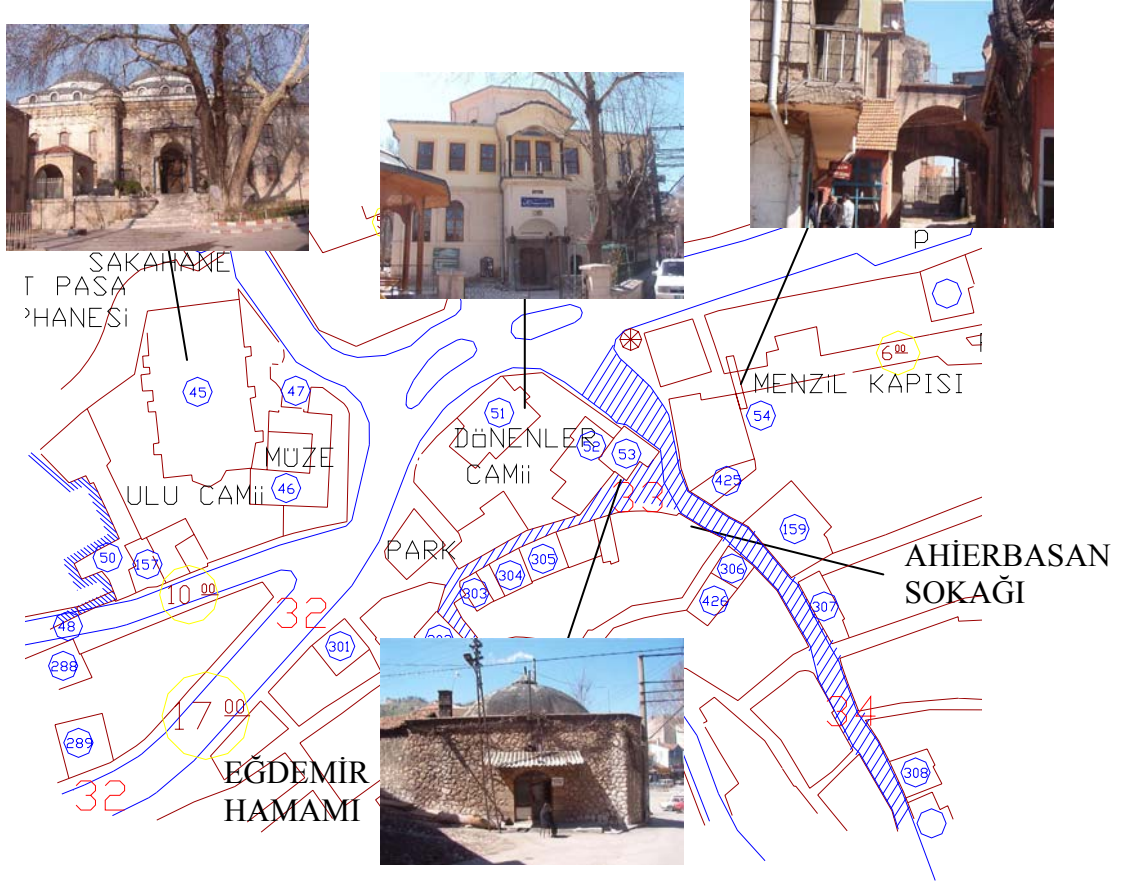

Şekil 5.1. Ahierbasan Sokağının Kent İçindeki Konumu

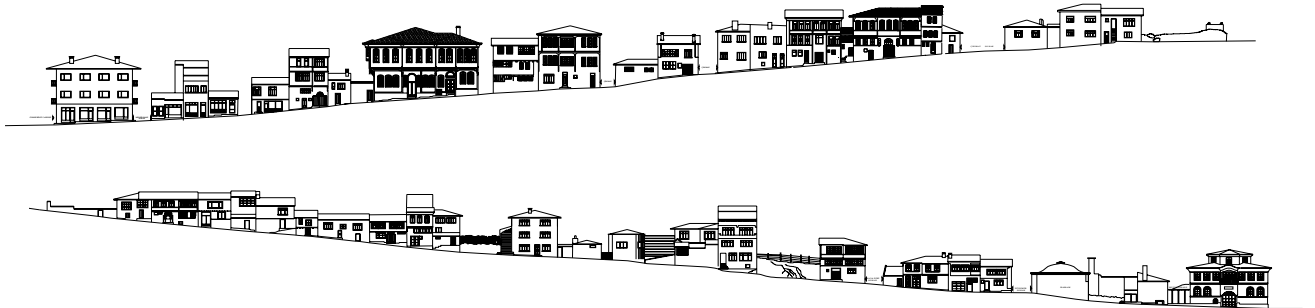
Tarihi ticaret merkezi olan Ulu cami ile Sadettin Cami arasındaki kesime ve günümüzde ticaret faaliyetlerinin en yoğun olduğu Cumhuriyet Caddesine yakınlığı Ahierbasan Sokağı'nın önemini arttırmaktadır.

5.1.2. Mimari Verileri

Ahierbasan Sokağı, Gazi Kemal ve Börekçiler Mahallelerinin kesişim noktasında yer almaktadır. Ulu Cami' nin güneyinde yer olan sokağa Dönenler Camii ile Menzil Sokak arasından ulaşılmaktadır. Sokağın girişinde tescilli eser (53 envanter) Eğdemir Hamamı bulunmaktadır. Sokakta 12 adet tescilli Sivil Mimarlık örneği yapı ve tescille değer yapılar bulunmaktadır.

Şekil 5.2. Ahierbasan Sokağının Bölge İçindeki Konumu

Şekil 5.3. Ahierbasan Sokağı Silüetleri

5.2. Örnekleme Alanı Öneri Çalışması

Yapının ilksel kullanımına dönmek ya da ona planimetrik ve strüktürel kurgusuna ters düşmeden yeni bir işlev kazandırmak ve bunu sağlamak için bazı değişiklikler ve yenilemelere girişmek olağandır. Burada önemli olan, söz konusu binayı ya da çevreyi tam anlamıyla iyi tanımak, mütevazı, saygılı, dikkatli ve dürüst olmaktır (Eldem, 1992).

Ahierbasan Sokağında yer alan tarihi yapıların gerek tekil ölçekte gerekse doku ölçeğinde iyileştirme çalışmalarını; mevcut yapıların orijinal kurgusuna uygun, yapısal düzeyde ve ulaşım düzeyinde yapılacak çalışmalar olarak iki farklı bakış açısıyla değerlendirmek olumlu bir yaklaşım sağlayacaktır.

5.2.1. Yapısal Düzeyde İyileştirme

Kamu mekânının süreç içinde oluşan imajını olumsuz etkileyen nedenler:

- Mekânı sınırlandıran tarihi yapılarda plan ve cephe bazında yapılan değişiklikler,
- Tarihi yapılar dizisi arasındaki boşluklarda mevcut dokuyla bütünleşmeyen yeni oluşumların estetik ve işlevsel olarak bütünleşmemesi ile ara yüzlerdeki sürekliliğin bozulması,
- Tarihi yapılar üzerinde; renk, boyut ve malzeme açısından etüt edilmeden gelişigüzel konmuş reklâm panolarının yarattığı görsel kirlilik,
- TV anteni, klima, aspiratör, güneşlik gibi tarihi yapılara uymayan ekleme elemanların yarattığı görsel kirlilik,
- Yüklenmiş olduğu taşıt trafiği ile yaya kullanımının kısıt hale gelmesi,
- Özellikle dinamik kamu mekânı olan cadde ve sokaklarda park eden araçların yaratmış olduğu karmaşa,
- Çöp kutusu, aydınlatma ve oturma elemanları gibi kent mobilyalarının bilinçsiz kullanımı,
- Zemin döşeme kaplaması ile ilgili malzeme seçimindeki isabetsizlikler, şeklinde açıklanabilir (Sirel ve Sirel, , 2005).

Ahierbasan Sokağı Arkeolojik- Doğal Sit Alanları ve Kentsel Sit Alanları arasında “Etkileşme Geçiş Alanı” olarak tespit edilen alan içerisinde bulunmaktadır. “Kentsel Sit ve Etkilenme Geçiş Alanları” planlama çalışmasında “Karakteri Korunacak Sokak” olarak tanımlanmış ve önemi belirtilmiştir. Tarihi dokunun yoğunluklu olduğu, birçok tescilli eseri barındıran bölgenin “Sit Alanı” dışında olması tartışma konusudur. T.K.T.V.Y.K. ‘nun kriterlerine göre yapılanmaya izin verilmektedir. “Kentsel Sit ve Etkilenme Geçiş Alanları” planlama çalışmasında (Ek B) yapılan silüetlerde; gabariler belirtilmiş ve 12.50 yüksekliğe kadar çıkılabildiği görülmektedir. Bu yüksekliğin yoğunluklu bir yapılaşma getirmesi kaçınılmazdır.

Ahierbasan Sokağı’nın yapısal sorunları;

- İmar planı ile belirlenmiş gabarilerin düşeyde ihlal edilmesi,
- Özgün cephelerde yapılan değişiklikler
- Bakımsız, yıkılmaya yüz tutmuş tescilli eserler
- Renk, malzeme ve boyut karmaşası,
- Sokakta yer alan sivil mimarlık örneği yapılar arasında yer alan yeni mimari oluşumların caddenin silüetini bozması (ara yüz sorunu),
- Caddeyi kaplayan asfalt döşeme kaplaması
- Kent mobilyalarının (çöp kutusu, aydınlatma direkleri gibi) bilinçsiz yerleşimi

şeklinde sıralanabilir.

Ahierbasan Sokağı’nın yapısal sorunları dikkate alınarak; tekil ölçekte ve doku ölçeğinde öneri çalışmaları bir bütün içinde ele alınmalıdır. Kentsel mekânların; çevreleriyle bağı koparılmadan, kent bütünü dikkate alınarak değerlendirildiğinde yaşaması mümkündür.

5.2.1.1- Cephe İyileştirmesi:

Cephe kelimesi mimari kavramlar arasında “görünüş” olarak geçer. Cephe veya görünüş, gözün ilk bakışta veya aklın dolaysız olarak algıladığı şeydir. Zaman zaman yanlış ta olsa o nesne hakkında ona bakan kimseye bilgi verir (Sezgin, 1988).

Üst ölçekte, kentsel strüktür içinde arayüz olgusu ise; yapılanmış alanlarda kentsel dış mekânlar arasında kalan sınır ögesidir. Kentlerde bir defada ortaya çıkmayan, farklı zaman kesitlerinde dönemlerin toplumsal değerleriyle biçimlenen bir fiziksel oluşumdur.

Kentsel dış mekânları sınırlayan yapıların mimari cephe dizilerinden oluşan “ARAYÜZ” olgusu; bu yüzde yer alan cephenin mimari bileşenleri ve varsa tretuar görüntüsü de dahil olmak üzere mekânın düşey kesit çizgisine giren görünümün toplamından oluşur (Özaydın, 1993).

Ara yüzeylerin karakteristikleri tarihi ve tarihi olmayan alanlarda farklılık göstermektedir. Tarihi olmayan alanlardaki ara yüz, varolan ancak tarihi niteliği olmayan kentsel yapıya yeni ürünlerle eklenmiş bir bütünden oluşmaktadır. Tarihi alanlardaki ara yüz olgusu ise; yerel özelliklerle (mekân, tipoloji, yapı, malzeme, biçim, estetik) yeni ürünlerin birbirini tamamlayan bütünden oluşmaktadır. Bu yönüyle koruma eylemine sahne olan yapı grupları, yerleşmeler ya da bölgelerden oluşmaktadır (Özaydın, 1993).

Ara yüzlerin düzenlenmesi ile ilgili teknik çalışmaların süreci şöyle detaylandırılabilir (Sirel, 2005).

1. Bölüm: Ön araştırmalar: Mekânı sınırlandıran mevcut yapıların cephelerinin (bütünde ara yüz) fotoğraf ve çizimle tespit edilerek rölövelerinin çıkarılması,

2. Bölüm: Dokusal- yapısal- hacimsel- yasal analiz çalışmaları ile restitüsyonun yapılması,

3. Bölüm: Yönlendirici tasarım ilkelerinin belirlenmesi;

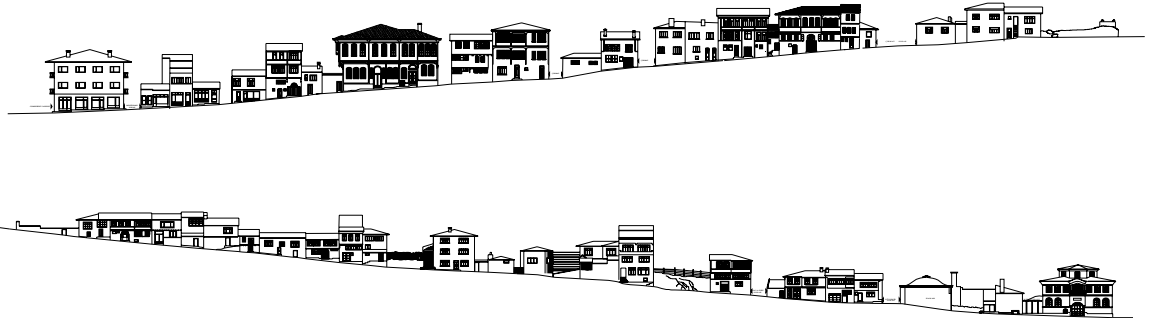
a) Mevcut bozulmuş tarihi cephelerde yapılacak iyileştirmeler,

b) Korunması gerekli tarihi yapılarla bu yapılar arasında kalan boş parsellerde yapılacak yeni yapılar arasında biçimsel ve strüktürel ilişkileri belirlemede tasarımın temel eğilimlerinin vurgulanması.

4. Bölüm: Sonuç Kararları içeren tasarım rehberinin hazırlanması.

Tasarım rehberlerinin gücü; onu yorumlamasını bilen plancı, mimar, kent tasarımcısı ve yatırımcı ile oluşabilir. Ancak bu çerçevede geliştirilen ara yüzler, kişisel tavırlardan uzak bir temele oturmakta ve tasarım sürecinin sonraki aşamalarına veri sağlamaktadır. Özellikle tarihi kentlerde kamu mekânlarını sınırlandıran yapılardaki ara yüz düzenlemelerinde, yapılar tek başına değil, çerçevesi çizilmiş sınırlar içinde bir bütün olarak ele alındığında bir anlam kazanmaktadır. Gerçektende Kentsel tasarım projeleri aracılığı ile mekâna yapılan fiziksel müdahalelerde; iki boyutlu iyileştirmeler yanında (zemin düzenlemeleri); üçüncü boyutta yöntem olarak belirtilen teknik ve aşamaların kullanılmasıyla “ARA YÜZ” lere getirilen iyileştirmeler, o “yer” in mekânsal değerini artırır, zenginleştirir ve kolektif bir imaj oluşmasına neden olur (Sirel, 2005).

Ahierbasan Sokağı’ nın silüetindeki temel sorunlar; gabarilerin ihlali, özgün cephelerde değişiklik, yıkılmaya terkedilmiş tescilli ve tescile değer yapılar, malzeme ve renk karmaşasıdır. Yerel özelliklerin(mekân, tipoloji, yapıım, malzeme, biçim, estetik, v.b.) analizi ile üçüncü boyut dikkate alınarak(ara yüz) yapılacak cephe iyileştirmesi sokağın prestijini ve değerini arttıracaktır.

Şekil 5.3. Ahierbasan Sokağı Silüetleri

5.2.1-2 Yeniden İşlevlendirme

Çalışma alanı içerisinde seçilen konutlara uygun fonksiyonlar yüklenmeden önce; mevcut kullanımlar ve çevre özellikleri irdelenmiştir. Çalışma alanı konut bölgesi içerisinde aynı zamanda kent merkezine yakın bir noktada yer almaktadır. Bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde; uygun fonksiyon seçiminde, konutların çevre ve yapısal özellikleri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik yönden fayda amaçlanmıştır.

Ahierbasan Sokağı' nın “Tarihi kent merkezine”(Ulu Cami ve Çevresi) ve günümüz yoğunluklu ticaret alanına (Cumhuriyet Caddesi) yakınlığı dikkate alınarak, belirtilen kriterler ışığında sokaktaki üç adet tescilli konuta aşağıdaki yeni işlevler önerilmiştir.

➤ 159 Envanter Numaralı konut :

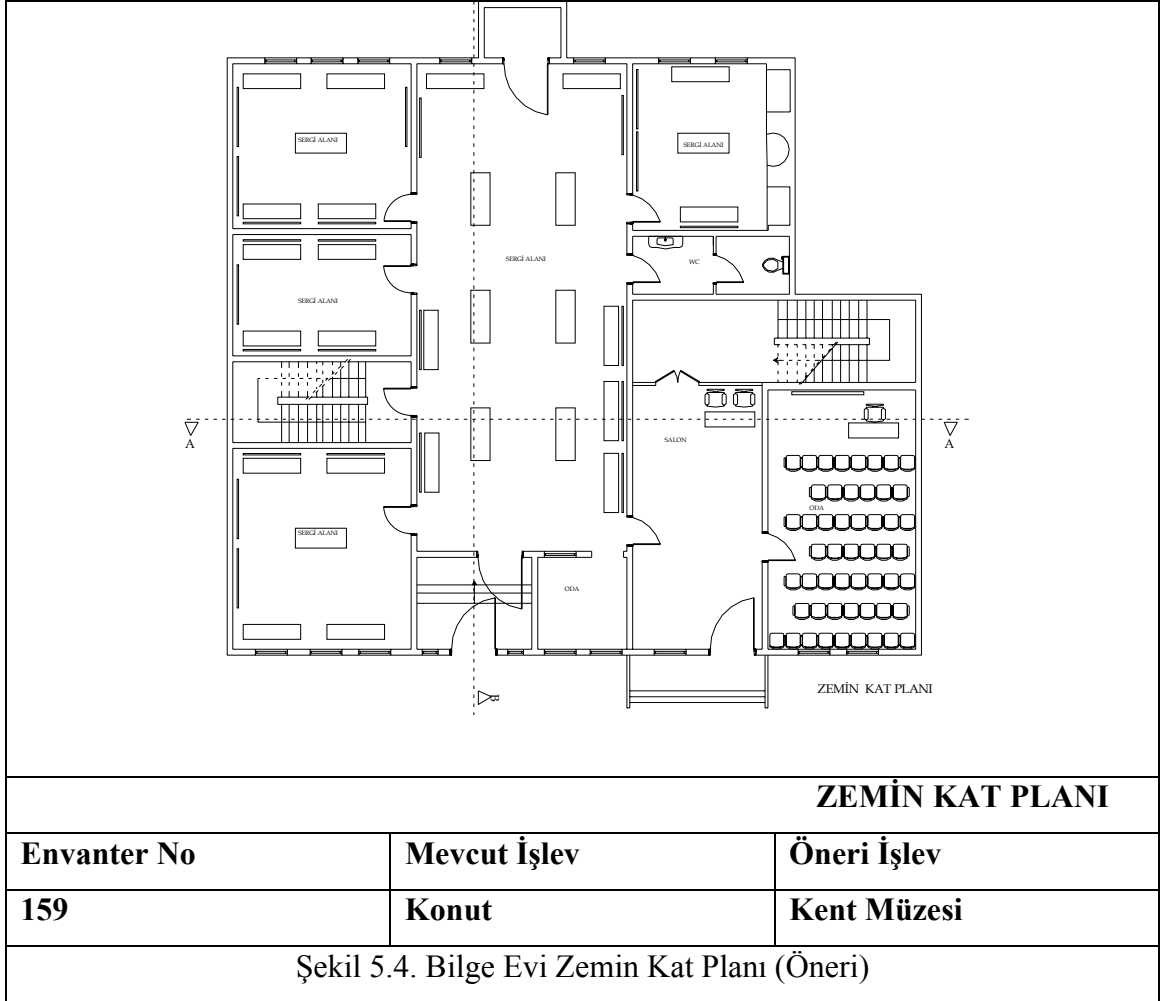
Önerilen Yeni İşlev : “**Kent Müzesi**”

Yapı restorasyon çalışması yapıldığından dolayı iyi durumdadır. Yapının rölöve, restitüsyon ve restorasyon çizimleri yapılmış ve tablolaştırılmıştır (Şekil 5.10). Yapının orijinal durumu (restitüsyon) dikkate alınarak yeniden işlevlendirme amaçlanmıştır. Yapının kent içindeki konumu ve yapısal özellikleri dikkate alınarak “Kent Müzesi” önerisi getirilmiştir.

Yapının mekânsal oluşumu, hacimsel boyutları işlevsel ilişki kurgusu, kent içinde bulunduğu konum dolayısıyla “Kent Müzesi” fonksiyonuna uyum olasılığı olan, kültürel, toplumsal ve ekonomik yararlar göz önüne alındığında mevcut koşulları zorlamayan bir yapıdır.

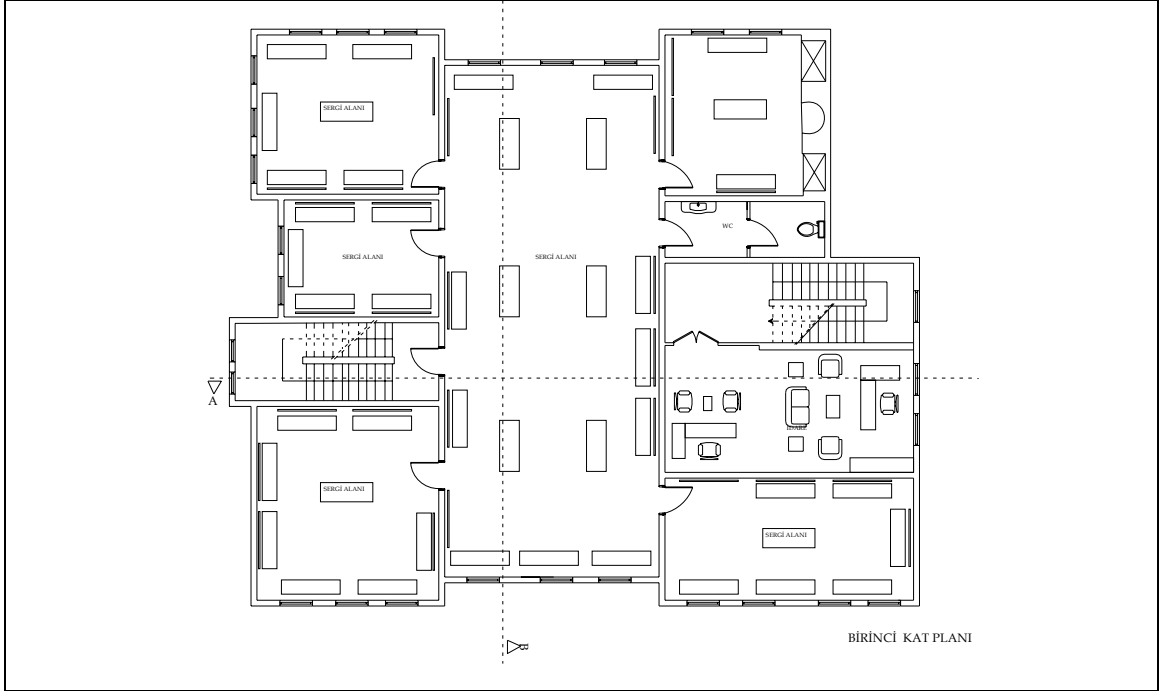
Kent müzeleri, kentlerin tarihsel serüvenini canlı tutacak, tarihsel yapıları ve mekânları tanıdık hale getirecek, tarih içindeki yaşamın değişim dinamiklerini ortaya koyacak çalışmalar ile geçmişle günümüzün bağdaşmasını sağlayacaktır. Bu bakış açısıyla değerlendirdiğimizde, kent müzeleri; kentin tarihini görsel olarak sunan birimlerdir (Akansel, vd., 2006).

Konut işlevinin getirdiği mekânlarda herhangi bir müdahale de bulunulmamış, özgün planı korunmuştur. Yapının yeni fonksiyonuna uygun olarak, yeni eylemler ve mekânlar belirlenmiştir. Sergileme panoları ile yapının özgün karakterine zarar verilmemiştir. Yapının mekânsal kurgusu dolaşım ve sergilemeye olanaklıdır.

ÖNERİLEN FONKSİYONLAR	ZEMİN KAT
Kent Bilgi Kioksları	
Kronolojik Kütahya Tarihi	
Tarihi Eserler	
Seminer Salonu	

BİRİNCİ KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI		
Envanter No	Mevcut İşlev	Öneri İşlev
159	Konut	Kent Müzesi
Şekil 5.5. Bilge Evi Birinci Kat Planı (Öneri)		

ÖNERİLEN FONKSİYONLAR	BİRİNCİ KAT PLANI
Kent ve Eğitim	
Konut Mimarisi	
Kütahya Mutfağı	
El Sanatları	
Ekonomi	

Resim 5.1. Bilge Evi Görünüşleri

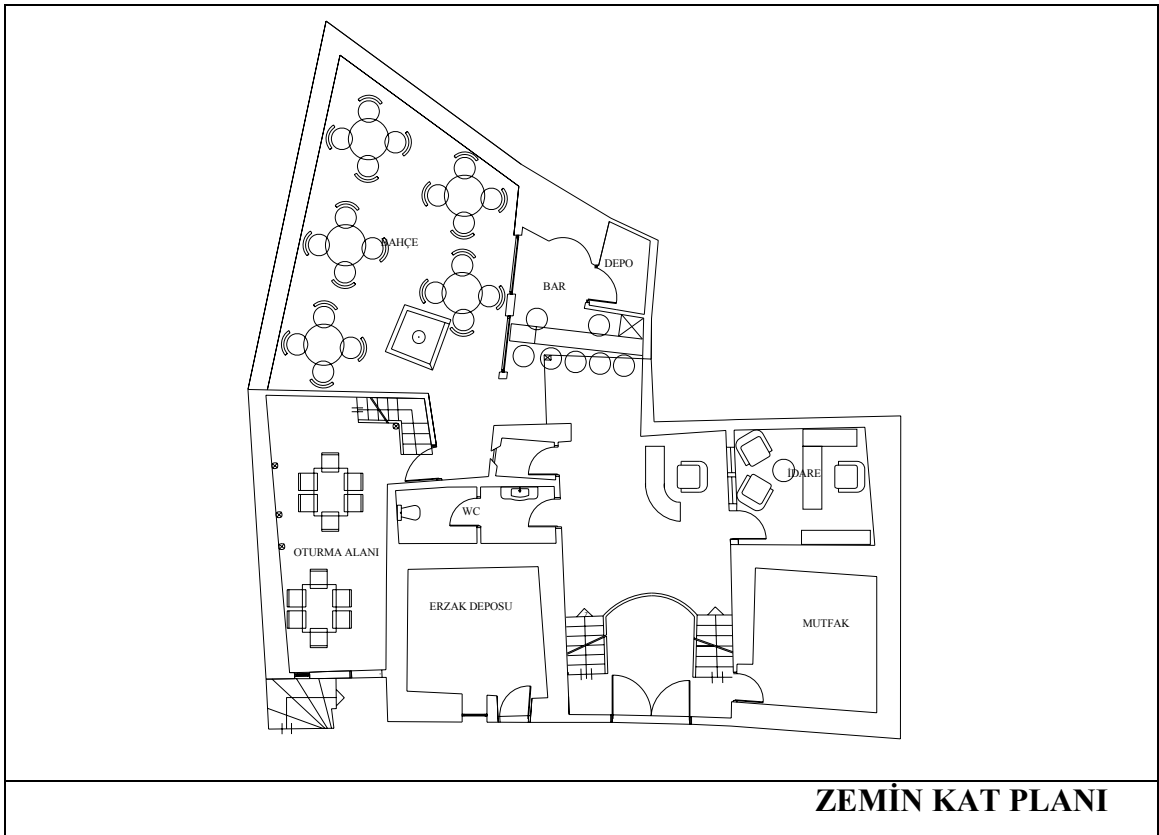
BİLGE EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	
13	100	27	159	19.yy	
KAT PLANLARI					
rölöve		restitüsyon		restorasyon	
					
Zemin Kat Planı					
					
Birinci Kat Planı					
					
Ön Görünüş					
Şekil 5.6. Bilge Evi Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Çizimleri					

➤ 309-1 Envanter Numaralı konut:

Önerilen Yeni İşlev : “**Restoran**”

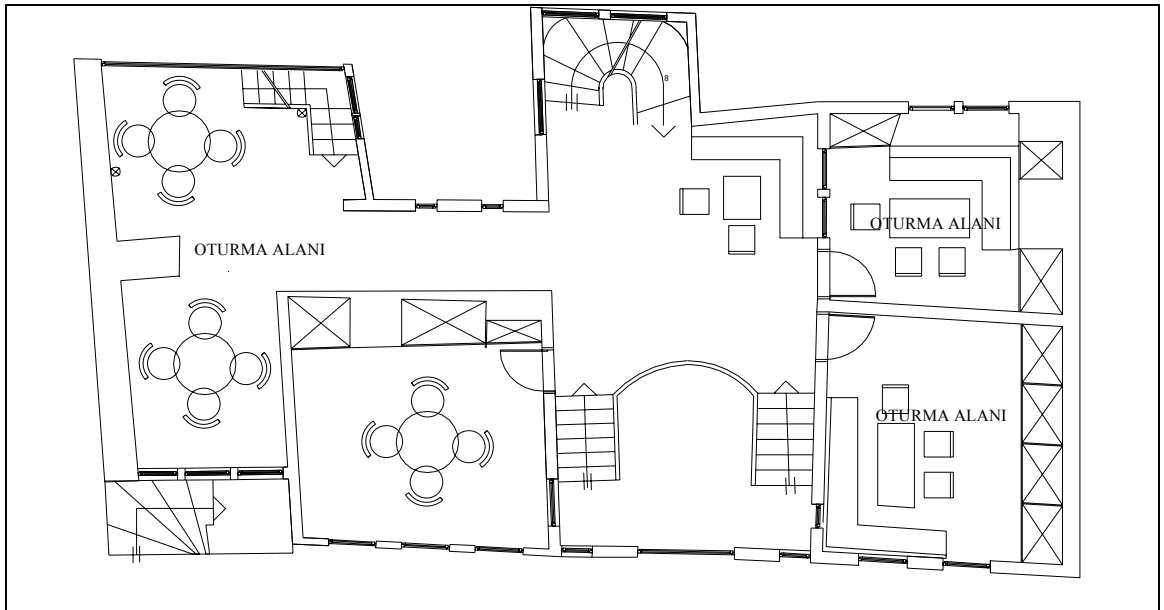
Yapı ”Cephe İyileştirilmesi” çalışmaları kapsamında onarım görmüştür. Konstrüksiyon bakımından da köklü müdahaleler gerektirmemektedir. Yapının rölöve, restitüsyon ve restorasyon çizimleri yapılmış ve tablolaştırılmıştır (Şekil 5.14). Yapının orijinal durumu (restitüsyon) dikkate alınarak yeniden işlevlendirmenin gereklerini sağladığı izlenmiştir. Yapının kent içindeki konumu ve yapısal özellikleri dikkate alınarak yöresel yemeklerin yapıldığı “Restoran” önerisi getirilmiştir.

Konut işlevinin getirdiği mekânlarda yapısal değişikliğe gidilmeden “Restoran” fonksiyonuna göre düzenlenmiştir. Yapının yeni fonksiyonuna uygun olarak, yeni eylemler ve mekânlar belirlenmiştir. Yapı üç katlıdır. Zemin katta servis alanları, bar ile bahçe düzenlemesi, birinci ve ikinci katta ise oturma alanları düzenlenmiştir. Yöresel yemeklerin yapılacağı restoranda buna uygun tefriş elemanları tasarlanmıştır.

Envanter No	Mevcut İşlev	Öneri İşlev
309-1	Konut	Restoran
Şekil 5.7. Tezgah Evi Zemin Kat Planı (Öneri)		

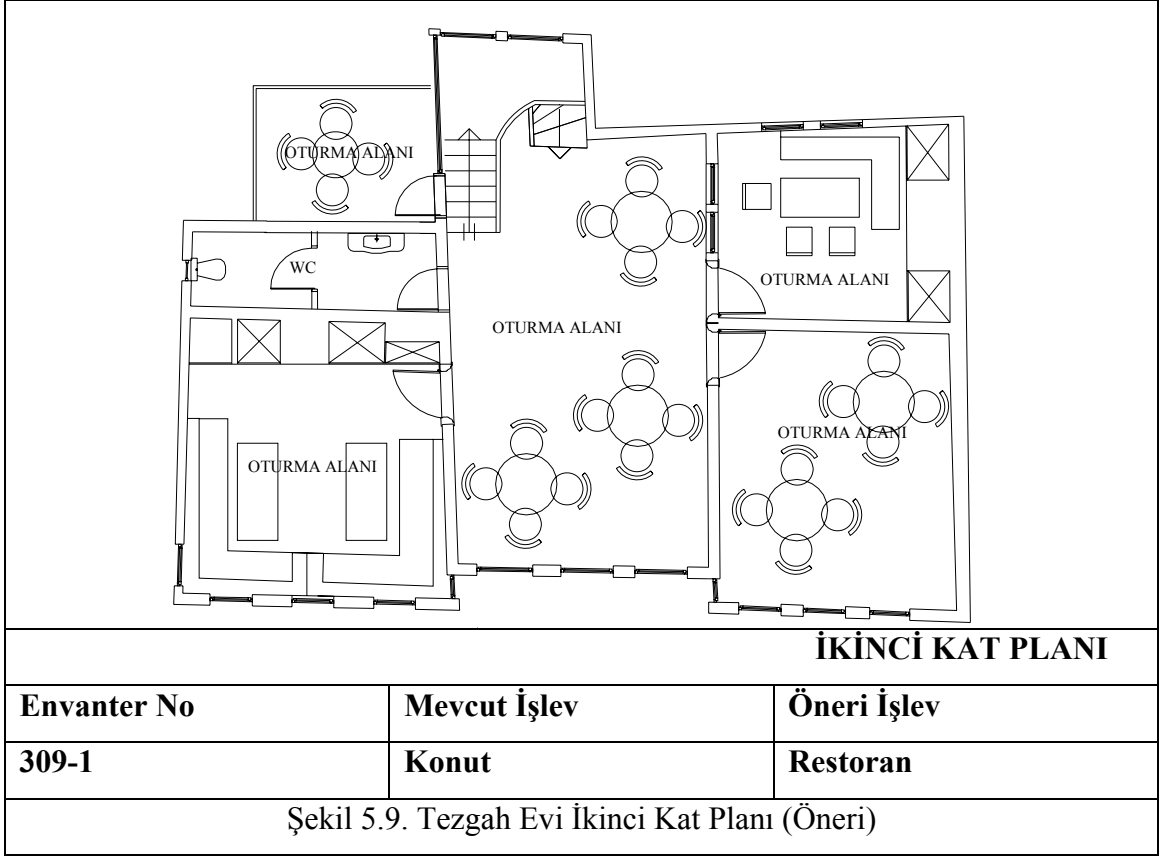
ÖNERİLEN FONKSİYONLAR	ZEMİN KAT
Mutfak	
Depo	
İdare	
Bar	
Bahçe Oturma Alanı	

BİRİNCİ KAT PLANI

Envanter No	Mevcut İşlev	Öneri İşlev
309-1	Konut	Restoran
Şekil 5.8. Tezgah Evi Birinci Kat Planı (Öneri)		

ÖNERİLEN FONKSİYONLAR	BİRİNCİ KAT PLANI
Oturma Alanları	

ÖNERİLEN FONKSİYONLAR	BİRİNCİ KAT PLANI
Oturma Alanları	

Resim 5.2. Tezgah Evi Görünüşleri

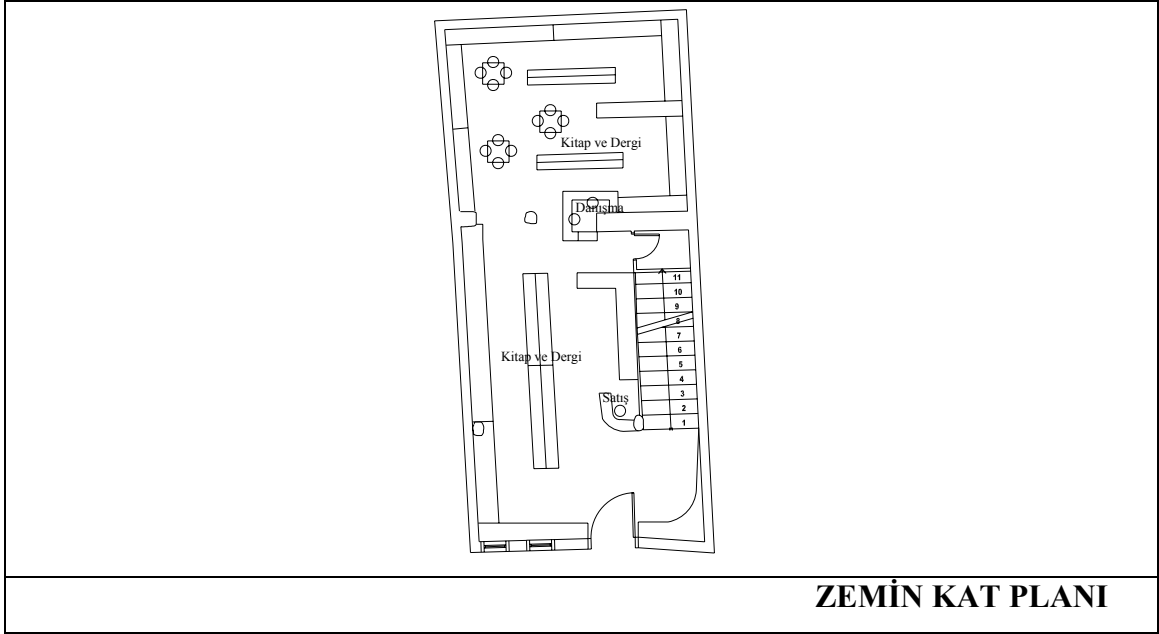
TEZGAH					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	
13	99	69	309	20.yy	
KAT PLANLARI					
rölöve	restitüsyon	restorasyon			
Zemin Kat Planı					
Birinci Kat Planı					
İkinci Kat Planı					
Ön Görünüş					
Şekil 5.10. Tezgah Evi Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Çizimleri					

➤ 309-2 Envanter Numaralı konut :

Önerilen Yeni İşlev : “**Kitap&Kafe**”

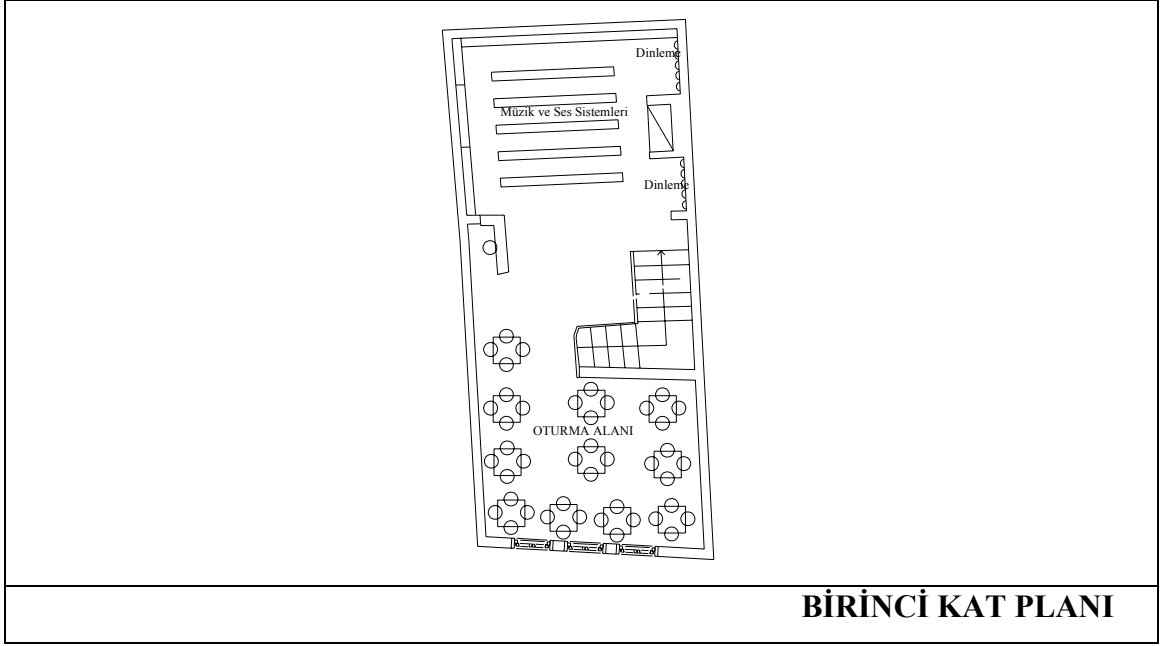
Yapı Konstrüksiyon bakımından kötü durumdadır, yıkılmaya yüz tutmuştur. Yapıya konstrüksiyon bakımından köklü müdahaleler yapılması gerekmektedir. Yapının rölöve, restitüsyon ve restorasyon çizimleri yapılmış ve tablolaştırılmıştır (Şekil 5.18). Yapının kent içindeki konumu, ticari alan içerisinde yer alması ve yapısal özellikleri dikkate alınarak “**Kitap&Kafe**” önerisi getirilmiştir.

Yapının yeni fonksiyonuna uygun olarak, yeni eylemler ve mekânlar belirlenmiştir. Yapı üç katlıdır. Zemin katta kitap-dergi satış ve okuma, birinci katta ise kaset-cd satış ve oturma alanları, ikinci katta ise oturma alanları ve idare düzenlenmiştir.

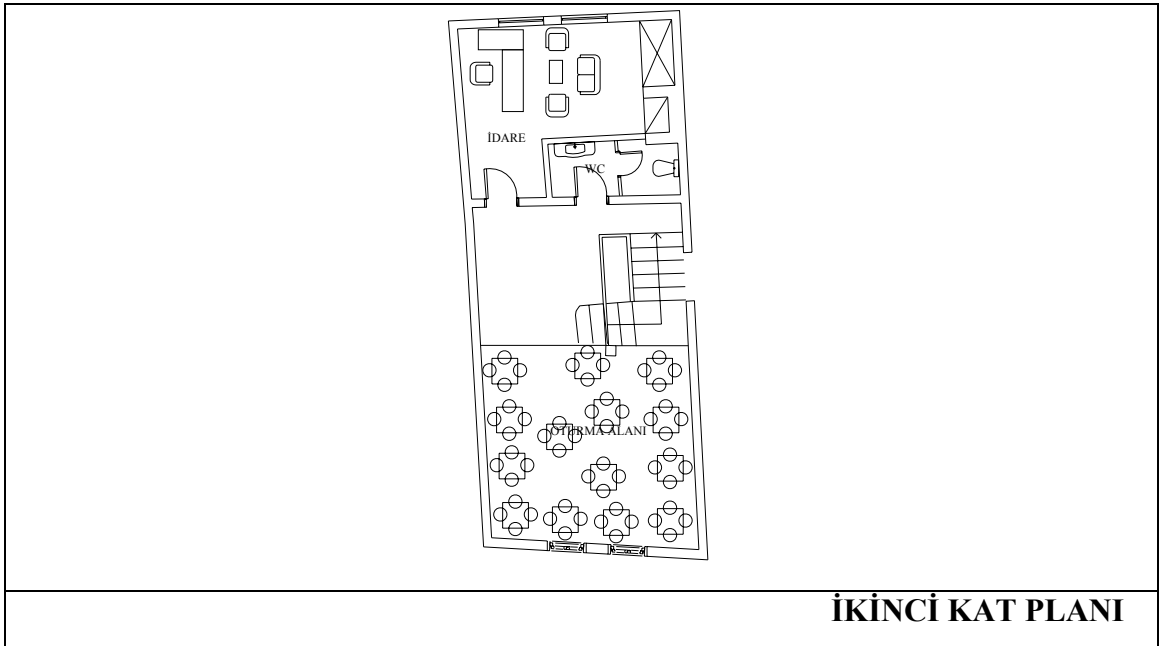
Envanter No	Mevcut İşlev	Öneri İşlev
309-2	Konut	Kitap&Kafe
Şekil 5.11. Emekli Evi Zemin Kat Planı (Öneri)		

ÖNERİLEN FONKSİYONLAR	ZEMİN KAT
Kitap-Dergi Satış	
Kitap-Dergi Okuma	

Envanter No	Mevcut İşlev	Öneri İşlev
309-2	Konut	Kitap&Kafe
Şekil 5.12. Emekli Evi Birinci Kat Planı (Öneri)		

ÖNERİLEN FONKSİYONLAR	BİRİNCİ KAT
Müzik Cd Satış	
Oturma Alanı	

Envanter No	Mevcut İşlev	Öneri İşlev
309-2	Konut	Kitap&Kafe
Şekil 5.13. Emekli Evi İkinci Kat Planı (Öneri)		

ÖNERİLEN FONKSİYONLAR	İKİNCİ KAT
Oturma Alanı	
İdare	

Resim 5.3. Emekli Evi Görünüşleri

EMEKLİ EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	
13	99	68	309-2	19.yy	
KAT PLANLARI					
rölöve		restitüsyon		restorasyon	
Zemin Kat Planı					
Birinci Kat Planı					
İkinci Kat Planı					
Ön Görünüş					
Şekil 5.14. Emekli Evi Rölöve-Restitüsyon-Restorasyon Çizimleri					

5.2.2. Ulaşım düzeyinde iyileştirme (Sokağın yayalaştırılması) :

Ulaşım ile ilgili sorunlar

- Cadde kenarına ve girişine park eden araçların yaratmış olduğu karmaşa,
- Yayıların güvenli dolaşımı, şeklinde açıklanabilir.

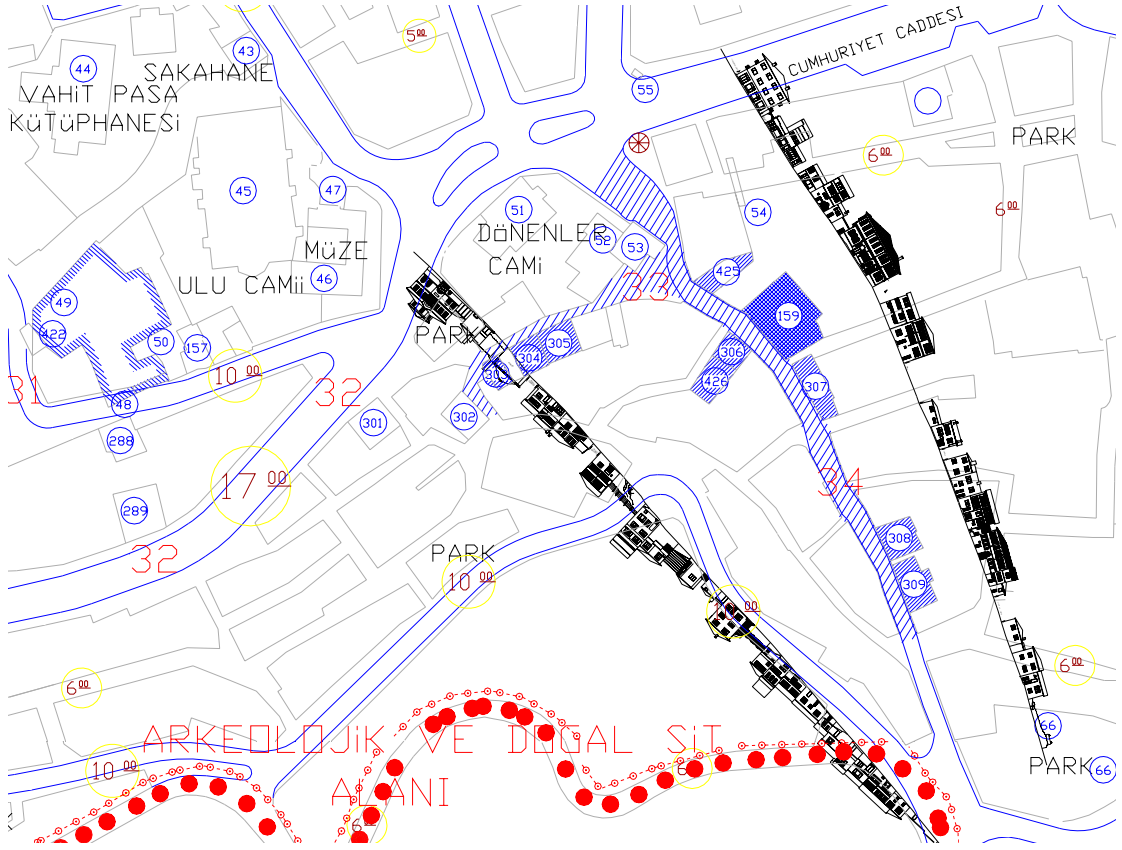
Koruma Alanları, yapılaşmayı ve kısıtlayıcı plan kararlarıyla içinde yaşanılmaz çöküntü alanları olmak yerine, olumlu plan yaklaşımlarıyla, yaşam kalitesi yükseltilerek ve yeni işlevler yüklenerek, kent bütünüyle entegre olmuş yaşayan bir kent parçası haline getirilmelidir (Solmaz, 1994).

Korumanın en önemli amacı, yeni kentsel işlevler kazandırmak yolu ile tarihsel çevreyi canlı olarak yaşatabilmektir. Böyle bir amaca ulaşabilmek için ise yine yalnızca yasaklamaya dayanan bugünkü pasif ve kısır koruma anlayışının terk edip, gerekli ekonomik ve toplumsal çözümleri sağlayabilen türden aktif ve çok yönlü bir koruma yaklaşımını benimsemek zorunludur (Sökmen, 1983).

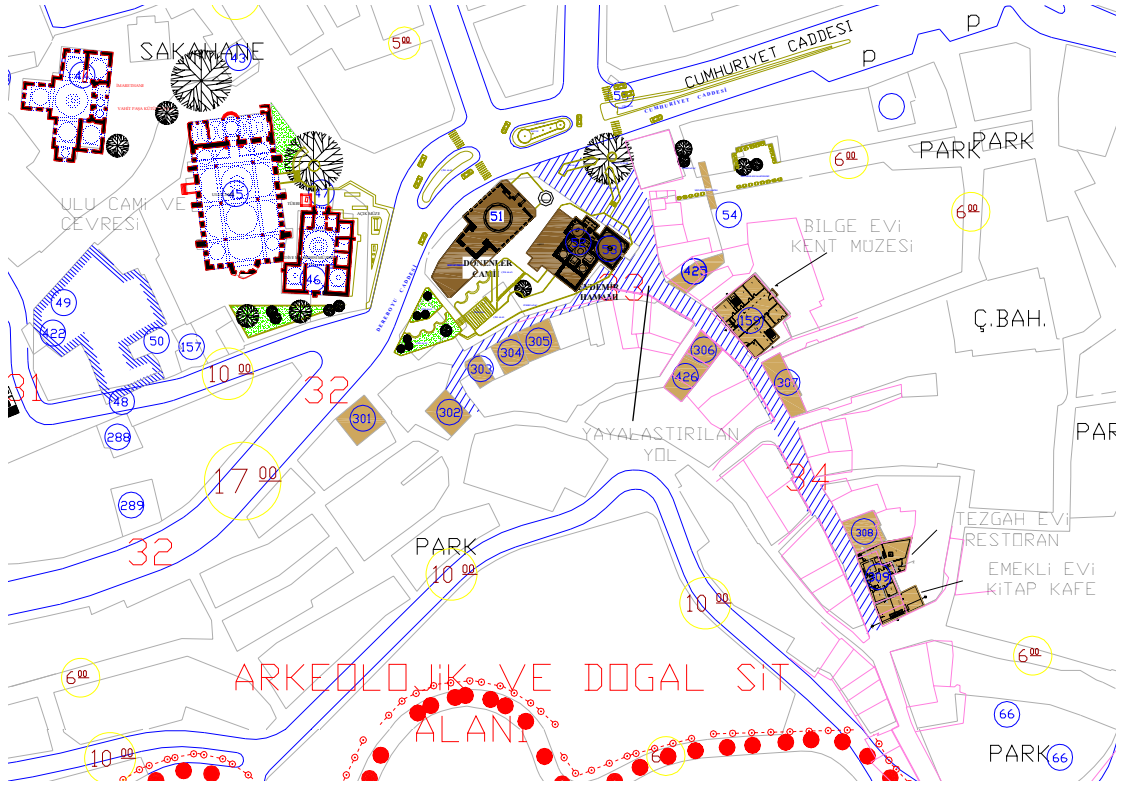
Tarihi ticaret merkezlerinde, dinamik kamu mekânı olan cadde ve sokak kesitlerinin yetersizliği nedeniyle, ulaşım ve park sorunu yoğun olarak yaşanmaktadır.

Üst ölçekte ele alınan ulaşım planına bağlı olarak; sokağın trafik yükünden arındırılarak yayalaştırılması uygun bir çözüm olacaktır. Sokağın yeniden düzenlenmesi ile bölgenin yaya trafiğinin artacağı göz önüne alınarak ticaretin yoğun olduğu saatlerde trafiğe kapatılarak yayalaştırılmalıdır.

Bölgenin konumu yayalaştırma projesinde belirleyici bir unsurdur. Bölge “Ulu cami ve Çevresi” ve “Cumhuriyet Caddesi” ile direk bağlanmalıdır. Önerinin bu alanlarla bütünleşmesi gerekmektedir. Bu amaçla; Koruma İmar Planı’na paralel olarak 1987 yılında Cengiz Eruzun ve ekibi tarafından yapılan “Ulu cami ve Çevresi” kentsel tasarım projesi ile bütünleşen bir proje tasarlanmıştır. Ahirerbasan Sokağı girişi ve Menzil Kapısı çevresi çeşitli fonksiyonlar ve kent mobilyaları ile değerlendirilmiştir. Yayalaştırma çalışmasına paralel olarak sokağın zemin kaplama malzemesinde ve kent mobilyalarında düzenlemeler gereklidir.

Şekil 5.15. TARIHİ ÇEVRE MEVCUT DURUM

Şekil 5.16. TARIHİ ÇEVRE İÇİNDE ULAŞIM VE FONKSİYON ÖNERİSİ

SONUÇ

Kütahya tarihi içerisinde farklı kültürleri barındıran, Anadolu'nun en eski yerleşimlerinden biri olmasından dolayı birçok döneme ait mimari esere ev sahipliği yapmaktadır. Geleneksel konutlar bu eserlerin en önemlilerindedir ve gün geçtikçe sayıları azalmaktadır. Geleneksel konutların çeşitli nedenlerle yok olması; geçmişteki yaşam biçimini yansıtan en önemli unsur olan kültürel mirasımızın yok olması anlamına gelmektedir.

En eski Kütahya Evleri (18. yy.) çoğunlukla bir veya iki katlıdır ve dış sofalı (hayatlı) plan tipindedir. Değişen sosyo-kültürel yapı ile birlikte 19.-20. yüzyılda “ İç Sofalı ” plan tipine geçiş olmuştur. “ Hayatlı Ev ” plan tipindeki örnekler sokakla direk ilişkili değildir. İçe dönük yapıdadır ve avludan hayata ulaşılır. İç sofalı plan tipinde ise giriş doğrudan içeri açılır. Kat adetleri genel olarak iki veya üçtür. 18.yüzyıl Kütahya Evleri'ndeki odaların tüm fonksiyonları içermesi yerine bazı odalar yatak odası bazı odalar oturma, yemek odası ve mutfak olarak düşünülmüştür. Planlamayı belirleyen esas kattır. Esas katın en önemli ögesi ise başodadır.

Cephe özelliklerini incelediğimizde; 18.yüzyıl Kütahya Evleri'nin içe dönük yapısından dolayı asıl cephesi olan “ Hayat Cephesi ” bahçeye yönelmiştir (19-20. yüzyıl örnekleri ise sokakla direk bağlantılıdır). Giriş katları genellikle sağırdır. Ara kat pencereleri esas kata oranla daha küçüktür. İkinci katlarda (esas kat) cepheye daha çok önem verilmiştir. Esas katta; başodada yapılan çıkma ile birden fazla yönde pencere açılarak manzara, hava ve güneşten daha fazla yararlanma sağlanmıştır. Katlarda oda pencereleri birbirine çok yakın boyutta ve belli aralıklarla yapılmıştır. Pencereler kemerli ve dikdörtgen formdadır. Sofa kısmında bulunan pencereler, oda pencerelerinden daha farklı boyutta ve formda yapılmıştır.

Konstrüksiyon bakımından Kütahya Evlerinde; temellerde taş ve kireç harçlı duvar kullanılmıştır. Kütahya Evleri'nde yapı malzemesi olarak taş; yalnız temel duvarlarında ve bazı örneklerde ise zemin katın belli bir kısmına kadar kullanılmıştır.

Kütahya ve civarında zengin ormanların olmasından dolayı gerek karkasta gerekse doğramalarda ahşap (sarıçam) kullanılmıştır.

Fiziksel ve fonksiyonel özelliklerini kaybetmiş geleneksel konutların sağlıklı ve yaşanabilir alanlara dönüşümü için çözüm yollarının ortaya konması gerekmektedir. Geleneksel konutların korunabilmesi ve yaşatılabilmesi; hızlı ve sağlıklı envanter, planlama çalışması ile bugünün kullanıcı ihtiyaçlarının bu mekânlara kazandırılmasıyla mümkündür.

Koruma; amacı belirleyen, kaynağı bulunan, programı belli bir sürece oturtulan bir işlem dizisi olmalı, böylece soyut bir kavram, bir slogan olmaktan kurtarılmalıdır (Madran, 1994).

Geleneksel konutlar genellikle ilk kullanıcıları tarafından terk edilmiş ve el değiştirmiştir. Geleneksel konut sahipleri; daha kullanışlı ve bakım zorlukları açısından sorunsuz olduğunu düşündükleri yeni ve prestijli semtlere yerleşmişlerdir. Yeni kullanıcılar ise genellikle dar gelirli ve göç ile gelmiş kimselerdir veya konutlar tamamen kullanıcısız kalmıştır. Bunun temel nedeni bu konutlara herhangi bir müdahalenin maddi imkânsızlıklar ve tarihi eser olma niteliklerinin getirdiği prosedürler sebebi ile yapılamıyor olmasıdır.

Yeniden işlevlendirmede, binanın; mekânsal oluşumu, hacim boyutları, işlevsel ilişki kurgusu ve bulunduğu konum tasarımcı için belirleyici unsurlardır. Bu unsurlar dikkate alınarak yapılacak çalışmaların; kültürel, toplumsal ve ekonomik açıdan yararları olacaktır.

Korumanın kültürel boyutunun yanında, çok kuvvetli bir ekonomik ve toplumsal boyutunun da bulunduğu gerçeği üzerinde önemle durulmalıdır. Uygulamada etkin olanaklarının, yasal ve yönetsel çerçevenin sağlanmasının yanı sıra, parasal kaynakların sağlanması da gereklidir. Bu nedenle, “ Koruma ” nın faturası sadece korunması gerekli bina sahiplerine çıkarılmamalı; bu kişilere devlet tarafından el uzatılmalı, teknik ve parasal yardımlarda bulunulmalıdır (Solmaz, 1994).

Geleneksel konutların günümüze kazandırılması; bu konutlarda bulunmayan ancak günümüzde ihtiyaç haline gelmiş olan eylem alanlarının bu mekânlarda düzenlenmesi ile mümkündür. Bu eylem alanları konut fonksiyonu içinde olabileceği gibi, mevcut potansiyele uygun yeni fonksiyon (Kent Müzesi, Konukevi, Restoran vb.) alanları içinde de çözümlenebilir.

Geleneksel konutlar; çağdaş restorasyon ilkeleri ile günümüz kullanıcı ihtiyaçları dikkate alınarak, yaşamla bağı koparılmadan korunmalı ve yaşatılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z., 1996, "Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon", Yapı Yayın, İstanbul, s.116
- Akansel, S., Varlı,E., Minez,B., 2006, "Kentsel Sit Alanı İçerisindeki Geleneksel Konutların Yeniden İşlevlendirilmesine Bir Örnek 'Hafızağa Konağı-Vali Fahri Yücel Edirne Kent Tarihi Müzesi", II. Uluslar arası Sinan Sempozyumu, Trakya Üniversitesi, Edirne
- Akçura, T., Çapar, M., 1973, "Sanayileşmemiş Bir Ülke Olarak Türkiye'de Tarihi Çevre Korunması ve Restorasyon", Mimarlık Dergisi, sayı.8, s.5
- Altınoluk, Ü., 1998, "Binaların Yeniden Kullanımı", YEM Yayınları, İstanbul, s:19
- Altun, A., 1981, "Kütahya'nın Türk Devri Mimarisi 'bir deneme'", Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Armağan 'Kütahya' ,s.171-700
- Arkon, C., 1989, Şehir Planlama Terimleri Sözlüğü, İzmir, s: 80-107
- Arık, Ş., 1995, "Evliya Çelebi Zaviyesinde Kütahya", Yedi iklim, Onuncu cilt, s.68-69
- Avcı, N., 2003, "Anıtsal Yapılara Uygulanabilecek Eklerin Çeşitlerinin Araştırılması ve Örneklerle Açıklanması", YTÜ Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Aysu, E., 1977, "Eski Kent Mekânlarını Düzenleme İlkeleri", Doktora Tezi, I.D.M.M.A., Akademi Baskı Atölyesi, İst.
- Broker, G., Stone. S., 2004, "Rereading-interiar architecture and design principles of remadelling existing building", RIBA Enterprises, Londra
- Çakıroğlu, N., 1952 Kayseri Evleri, İstanbul, s.23-29
- Douglas, J., 2002. "Building Adaptation", Reed Educational and Professional Publishing, Heriot Watt University- Edinburg, s.2-10
- Dönmez, Y., 1981, "Kütahya ve Çevresinin Fiziki Coğrafyası", Atatürk'ün Doğumunun 100. yılına Armağan Kütahya, s.3
- Ekinci, O. , 1993, "Koruma ve Çevre Değerleri", 2. Kentsel Koruma ve Yenilemeler Kolokyumu, M. S. Ü., İstanbul, , s.71
- Eldem, N. , 1992," Tarih Bilinci ve Çağdaş Kişilik" , Arredamento, sayı: 37, s. 100
- Eldem, S. H., 1986, "Türk Evi", TAÇ Vakfı Yayını, Cilt I, s.50-51

- Erder,C., 1975, ”Tarihi Çevre Bilinci, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayın no:24, Ankara, s.84-87
- Erdinç, S., 2002, “Endüstri Arkeoloji Kapsamında İstanbul’ daki 19.yy. Endüstri Yapılarında İşlev Dönüşümüne Bağlı Mimari Mekân Analizi”, YTÜ Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Eruzun, C., 1987, “Kentsel Sitlerin Korunmasında Yerel Yönetimlerin Önemi” Tarihi Kentlerde Planlama, Düzenleme Sorunları, 2. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Edirne, Bayındırlık İskân Bakanlığı Basımevi, s.47
- Erzurum, C., 1988, “Kütahya Kentsel Sit Planlaması”, Mimarlık, sayı. 228, s.45
- Eser, L., 1955, “Kütahya Evleri”, İTÜ Doçentlik Çalışması, s.60-98
- Hasol, D. , 1995,Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, YEM, İst, s.272
- Kemal Ahmet Aru, 1998, “Türk Kenti”, YEM Yayınları, İstanbul, s.57
- Kuban, D., 1970, “Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar”, Vakıf Dergisi, sayı:8,Ankara, s.342-343
- Kuban, D., 1995, “Türk ‘Hayat’lı Evi”, Ziraat Bankası Yayını , s.145
- Kuban, D., 2000, “Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu-Kuram ve Uygulama”, YEM Yayınları, İstanbul
- Madran, E., 1994, “ Ulusal Koruma Planlaması Semineri II Üzerine ”, Mimarlık, sayı.256 s.62
- Özaydın, (Kılıçreis), G., 1993, “Kentsel Tasarım Kapsamında Tarihi Kentsel Mekânlarda Ara yüzlerin Düzenlemesine Sistemli bir Yaklaşım” Yayınlanmamış Doktora tez, M.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s:13
- Özel, B., 2006, “Eski Yapıların Yeni İşlevlerle Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ, İstanbul
- Papajeargiou, A. 1971, “Continuity and Change, Praeger Publishers, London
- Sarıcı, S., 1990, “Yapılarda Fonksiyonel Eskimeye Bağlı İşlev Değişmeleri”, YTÜ Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Sezgin, H., 1988, “Geleneksel Türk Evinde Cephe”, Yapı Dergisi, No:47, s:33
- Sirel, A., Sirel, Ü. , 2005, “Tarihi Kentlerin Unutulan Ara yüzü: Edirne- Kaleiçi’nde Saraçlar Caddesi Örneği ”, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokiyumu, s.402,

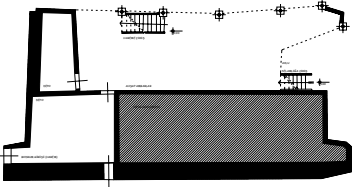
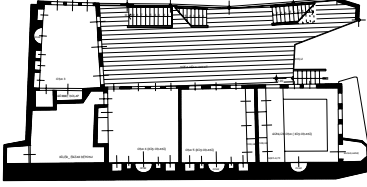
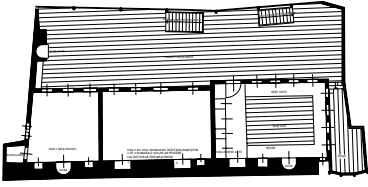
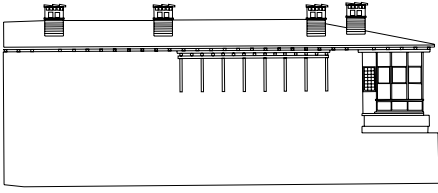

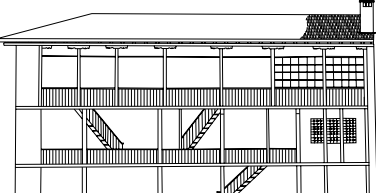
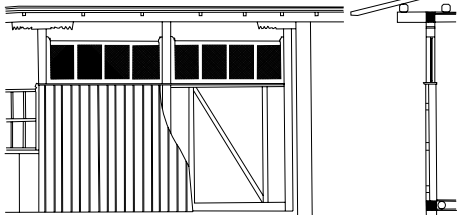
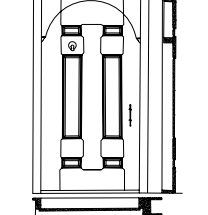
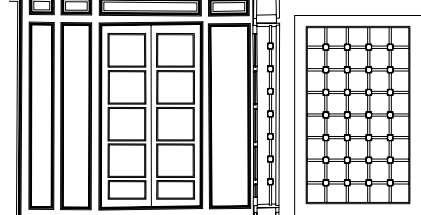

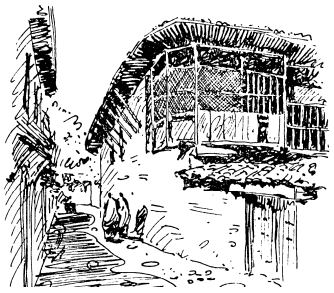

- Solmaz, N.,A., Taşkınsu, F., 1994, “Kütahya Koruma İmar Planı” Planlama-Uygulama Sürecinin İrdelenmesi” , 2. Kentsel Koruma Yenileme ve Uygulamalar Kolokyumu, MSÜ, s.46
- Sökmen, P., 1983 “Tarihi Çevre Korumamızın Bugünkü Çıkmazı”, Mimarlık 83/3, s. 9
- Tokman, Z.,1989, “İşlevsel ve Fiziksel Eskimeye Uğramış Binaların Değerlendirilmesi ve Yeni İşlev Seçimi: Bir Bilgisayar Modeli”, İTÜ Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Tuğlacı, Pars, 1985, “Osmanlı şehirleri”, Milliyet Yayınları, İstanbul, s.221
- Tuna, N., Günay, B., Topaktaş, L.,..., 1996, “Türkiye’de Toplu Konut Uygulamalarının kentsel gelişmeye etkileri”, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Yayınları, Ankara, s.51
- Tümer, S., 2003, “Kentsel Alanda İşlevini Yitirmiş Sanayi Tesislerinin Dönüştürülme Sürecine Yönelik Bir Model”, MSÜ Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Uzunçarşılı, İ.,H., 1932, “Kütahya Şehri” Devlet Matbaası, Ankara, s.7
- Ülker, H., 1985, “Koruma Amacına Yönelik Bir Yenileme Çalışması”, İTÜ, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Velioğlu ve Öztürk, 1993, “Tarihi çevrelerde Mimari değerler ve tasarım üzerine bazı ölçütler”, Yapı Dergisi, sayı 138, s. 37-40
- Yıldız, H. D., 1981, ”Atatürk’ün Doğumunun 100. Yılına Armağan Kütahya” İstanbul, s.48
- Weber, Max, 2000, “Şehir” , çev: Musa Ceylan, Bakış Yayınları, s.87

EKLER

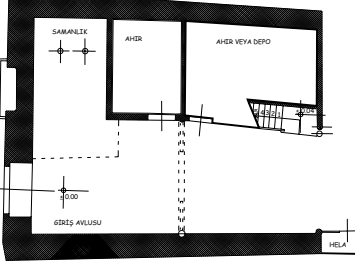
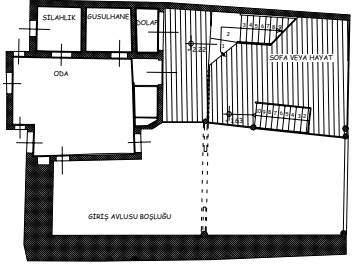
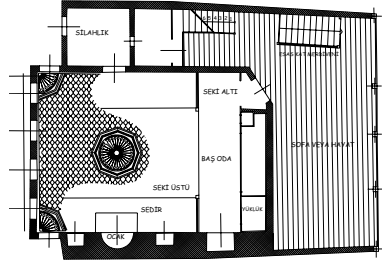
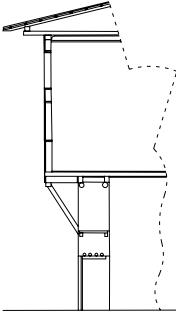
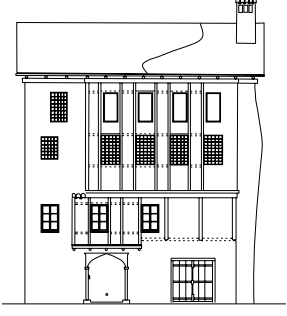
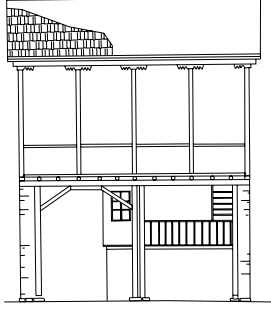
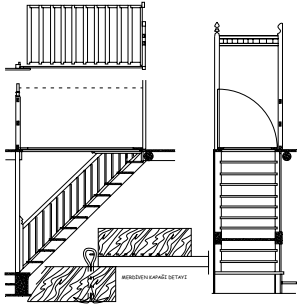
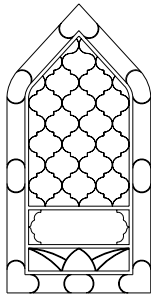
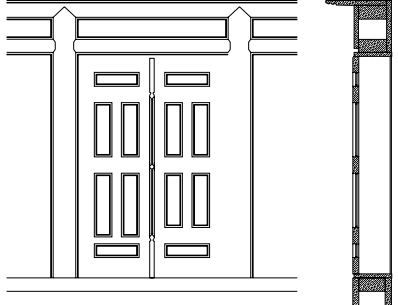

Ek A. Geleneksel Kütahya Evleri

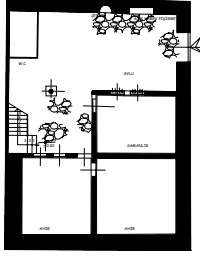
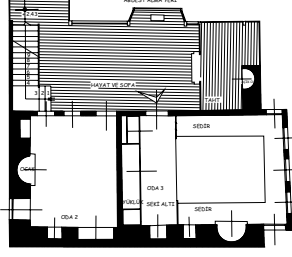
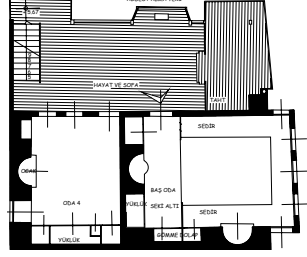

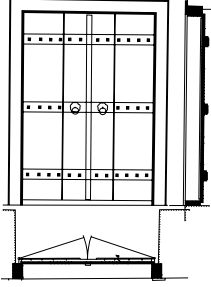
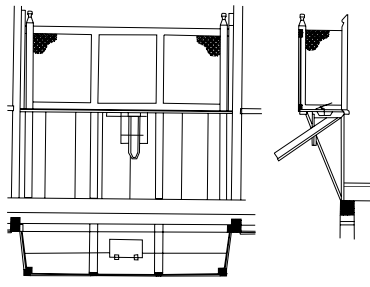
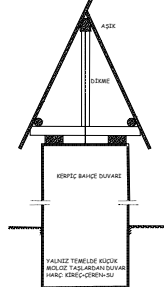
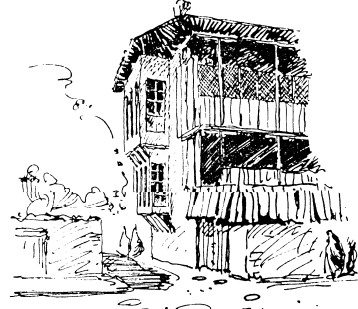
Ek B. Kütahya Kentsel Sit ve Etkilenme Geçiş Alanları Plan Raporu

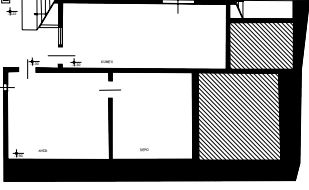
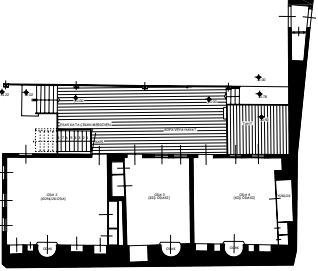
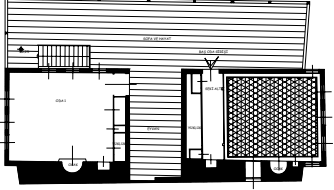
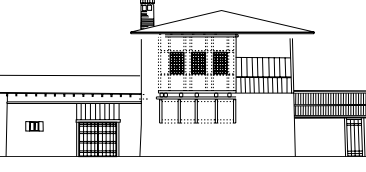
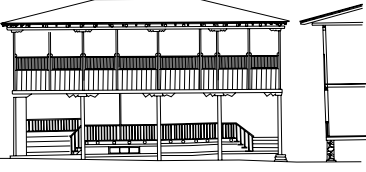
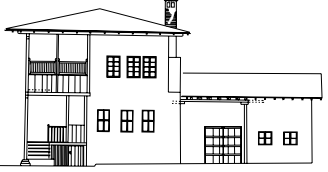
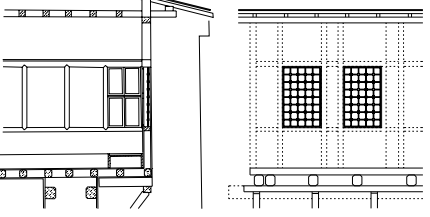
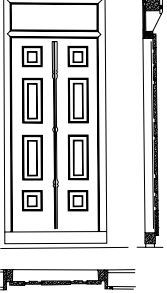
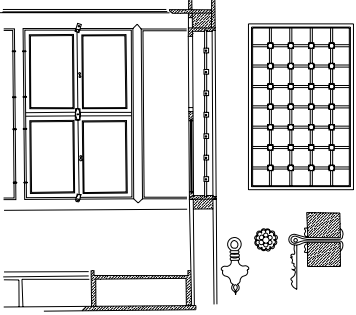
HALİT MACAR					
P	A	P	Envanter No	Dönemi	Tablo No
58	375	31	15	18.yy	1
KAT PLANLARI					
					
Zemin		Ara		Esas	
KESİT - CEPHE					
					
Giriş		Giriş Avlusu		Hayat Cephesi	
DETAYLAR					
					
Yan Hayat Cephe Detayı		Baş Oda Kapı Detayı		Pencere Detayı	
FOTOĞRAFLAR					
					

DEFTERDAR KONAĞI					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
65	450	54	158-	18.yy	2
KAT PLANLARI					
Zemin		Ara		Esas	
KESİT - CEPHE					
Giriş Cephesi			Hayat Cephesi		
DETAYLAR					
Hayat Sürme Pencere Detayı			Ocak Detayı		
FOTOĞRAFLAR					

ALİ PAŞA EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
-	-	-	-	18.yy	3
KAT PLANLARI					
					
Zemin	Ara	Esas			
KESİT – CEPHE					
					
Kesit	Giriş	Ön Görünüş			
DETAYLAR					
					
Merdiven Detayı	Kafa Penceresi	Kapı			
FOTOĞRAFLAR					
					

YARLIGAYAN EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
-	-	-	-	18.yy	4
KAT PLANLARI					
					
Zemin	Ara	Esas			
KESİT - CEPHE					
					
Kesit - Avlu Görünüşü	Giriş				
DETAYLAR					
					
Bahçe Kapısı Detayı	El Yıkama Yeri Detayı	Bahçe Duvarı Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

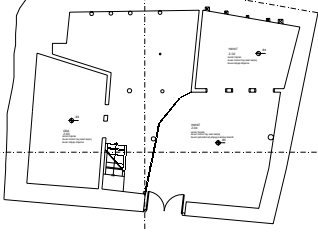
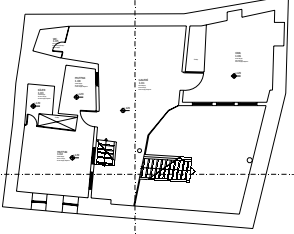
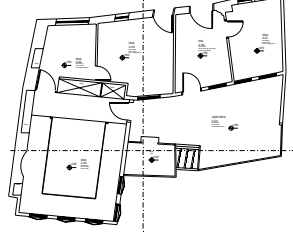

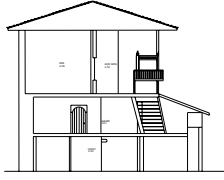
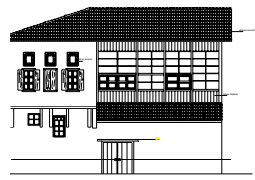
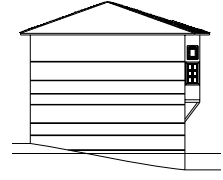
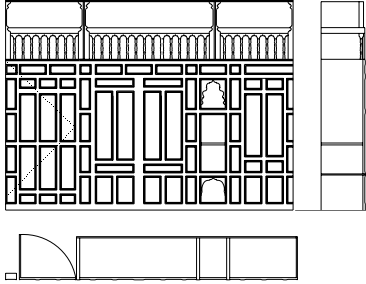
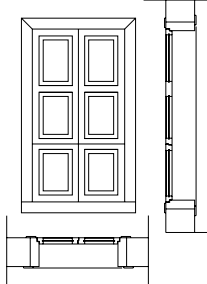
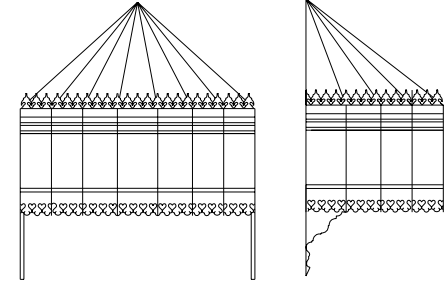

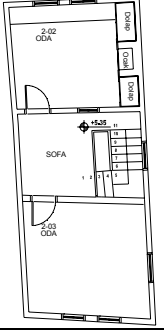
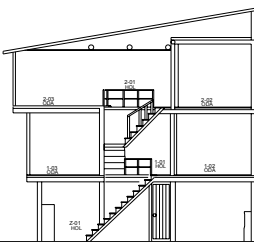
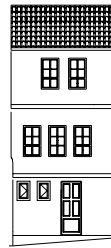
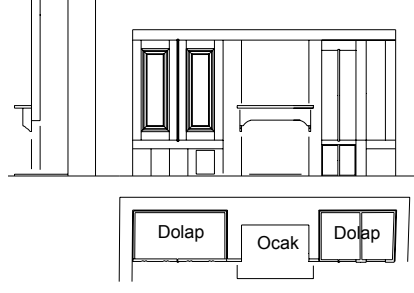

BANDIMZADE EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
-	-	-	-	18.yy	5
KAT PLANLARI					
					
Bodrum	Zemin	Esas			
KESİT – CEPHE					
					
Giriş	Hayat	Yan			
DETAYLAR					
					
Şahnişin Detayı	Baş Oda Kapı Detayı	Pencere Detayı			
FOTOĞRAFLAR					

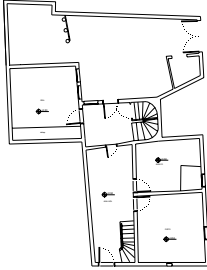
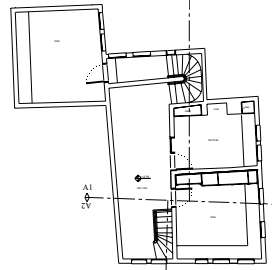
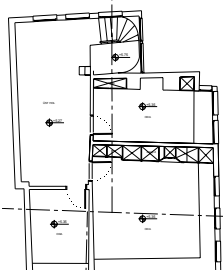

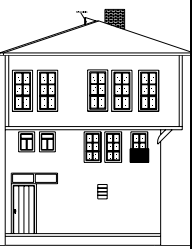

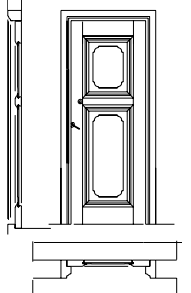
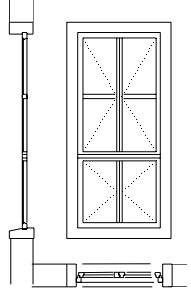
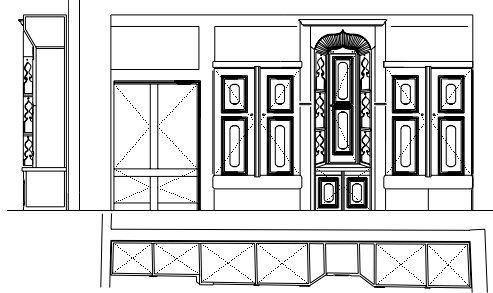

İSMAİL ÇAKIR					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
-	-	-	-	18.yy	6
KAT PLANLARI					
Zemin		Ara		Esas	
KESİT - CEPHE					
A-A Girişi		B-B Girişi		Ön Görünüş	
		Yan Görünüş			
DETAYLAR					
Baş Oda Sokak Cephesi		Kafa Cephesi		Baş Oda Ocak Detayı	
FOTOĞRAFLAR					

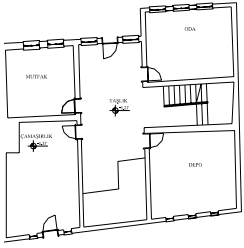
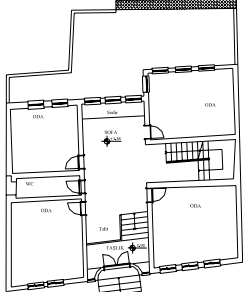
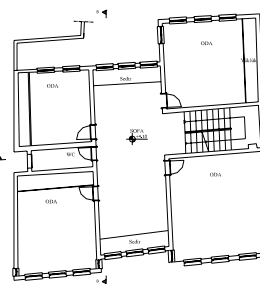
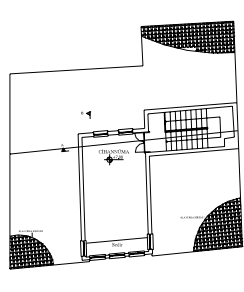

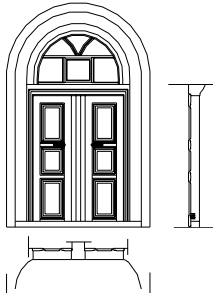
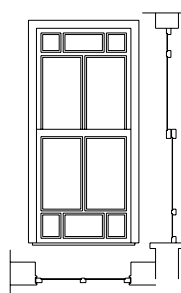
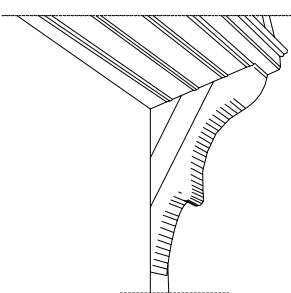

MUTAFZADE EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
-	-	-	-	18.yy	8
KAT PLANLARI					
Esas Kat KESİT – CEPHE					
DETAYLAR					
Yüklük Detayı		Tavan Motifi		Kapı Detayı	
FOTOĞRAFLAR					

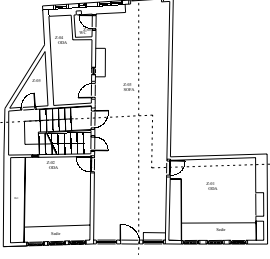
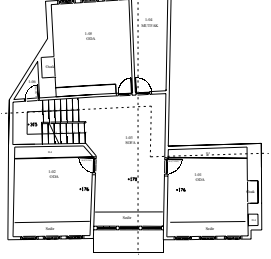
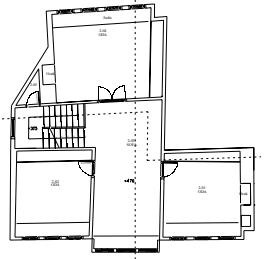
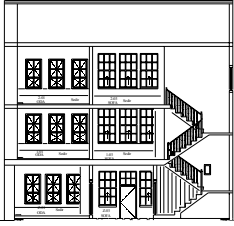

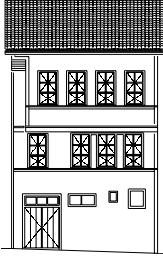
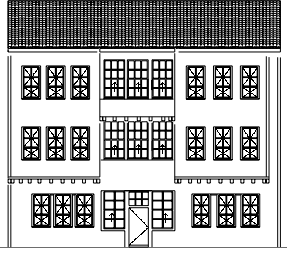
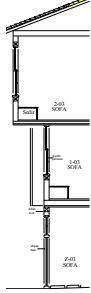
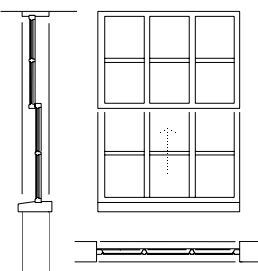
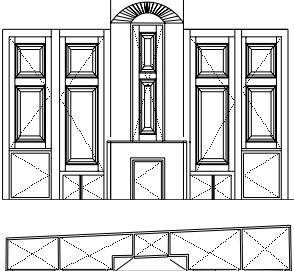

ÖZŞAHİN EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
31	131	14	156	19.yy	9
KAT PLANLARI					
					
	Zemin	Birinci	İkinci		
KESİT – CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti	Ön Görünüş	Sol Yan Görünüş		
DETAYLAR					
					
Dolap Detayı	Pencere Detayı	Ocak Üstü Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

EMEKLİ EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
13	99	68	309-	19.yy	10
KAT PLANLARI					
					
	Zemin	Birinci	İkinci		
KESİT - CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti	Ön Görünüş			
DETAYLAR					
					
Kapı Detayı	Pencere Detayı	Dolap Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

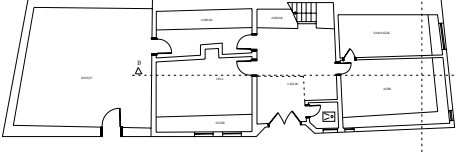
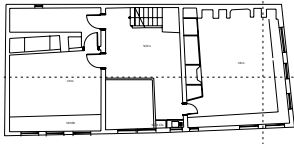
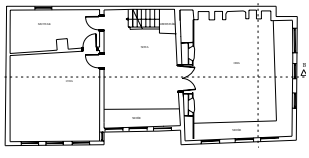
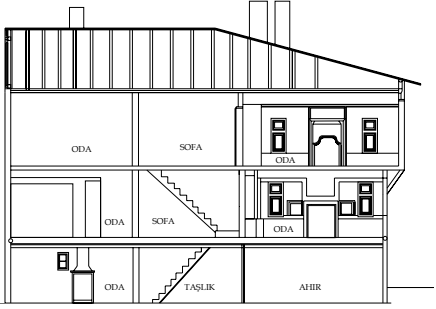

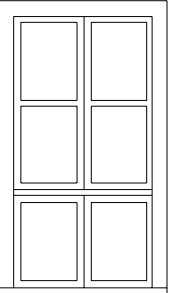
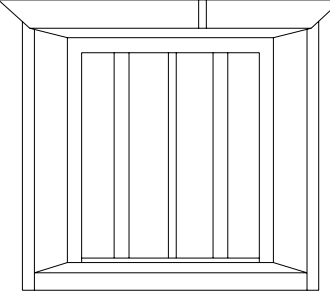
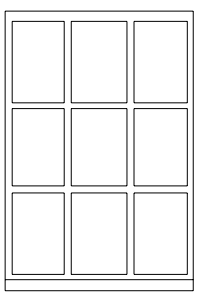

ERÇETİN EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
58	375	17	287	19.yy	11
KAT PLANLARI					
					
	Zemin	Birinci	İkinci		
KESİT – CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti	Ön Görünüş	Sağ Yan Görünüş		
DETAYLAR					
					
Kapı Detayı	Pencere Detayı	Dolap Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

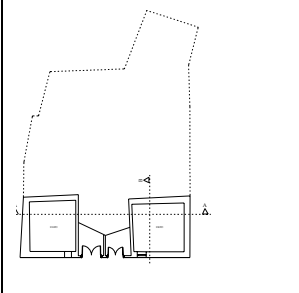
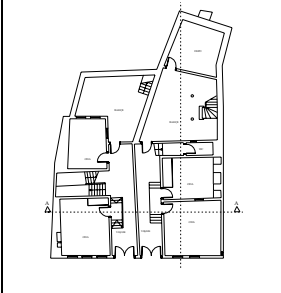
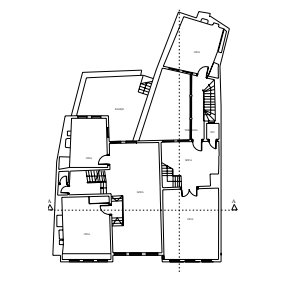
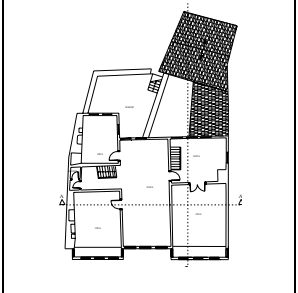

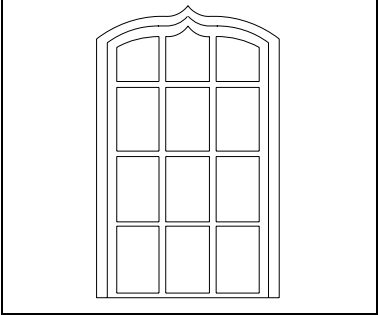
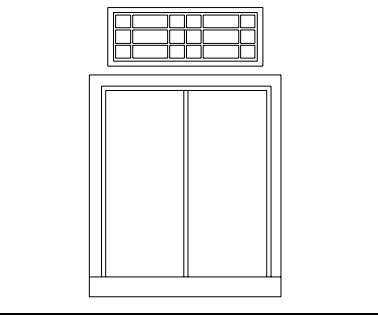
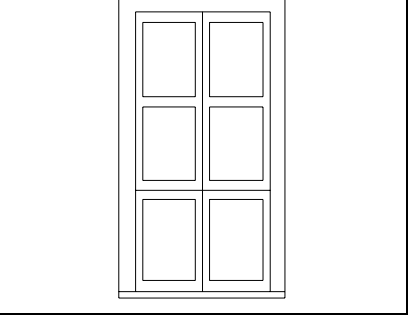

DEMİRDAĞ EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
1	16	4	351	19.yy	12
KAT PLANLARI					
					
Bodrum	Zemin	Birinci	İkinci		
KESİT – CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti	Ön Görünüş	Arka Görünüş		
DETAYLAR					
					
Kapı Detayı	Pencere Detayı	Eliböğünde Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

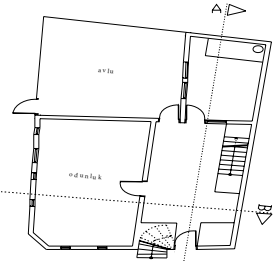
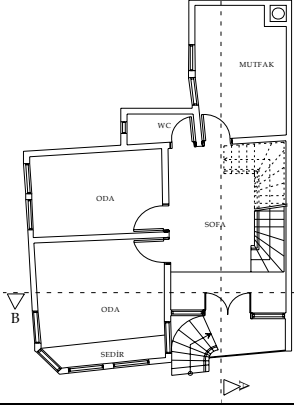
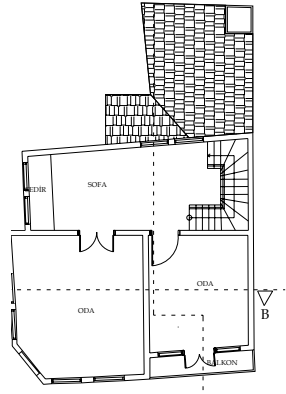
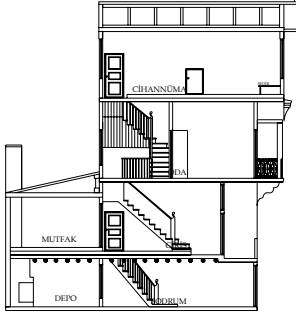
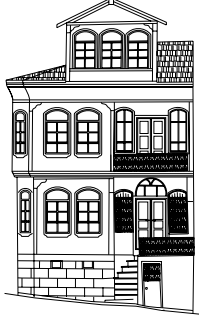
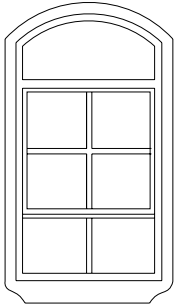
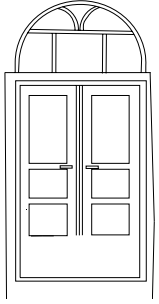
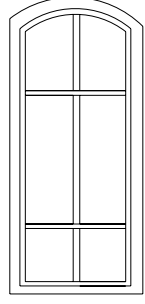

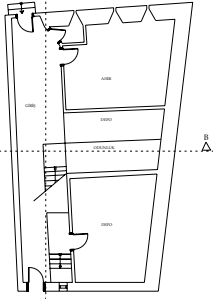
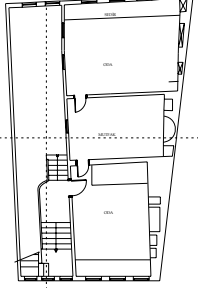
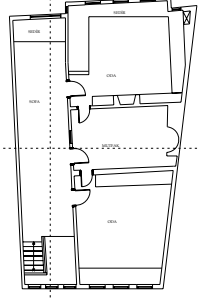

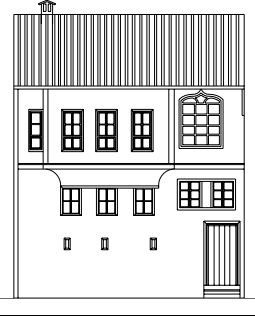
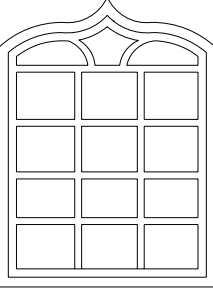
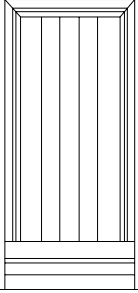
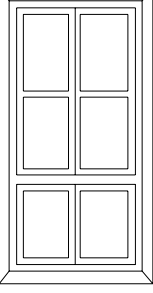

DEFTER EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
33	930	71	214	19.yy	13
KAT PLANLARI					
					
	Zemin	Birinci	İkinci		
KESİT - CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti	Ön Görünüş	Arka Görünüş		
DETAYLAR					
					
Sistem Detayı	Pencere Detayı	Dolap Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

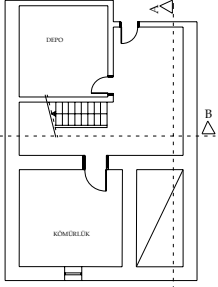
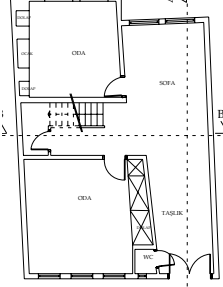
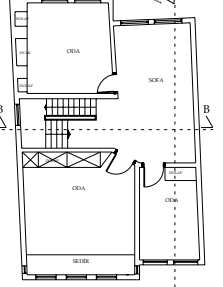
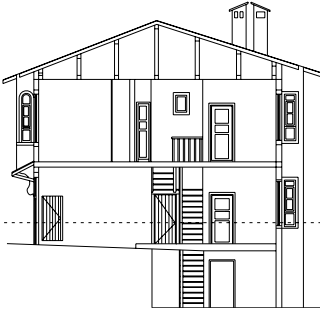
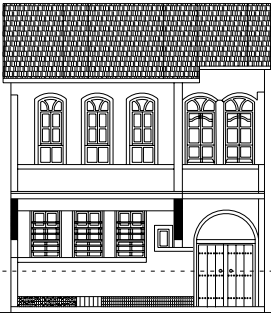
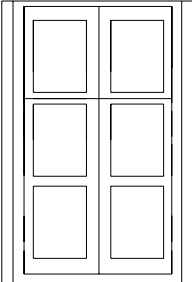
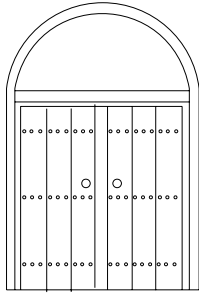
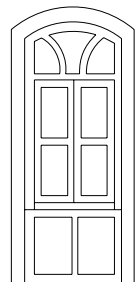

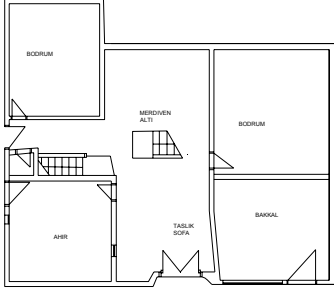
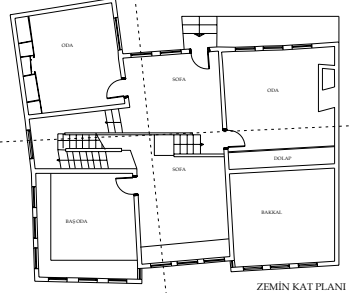
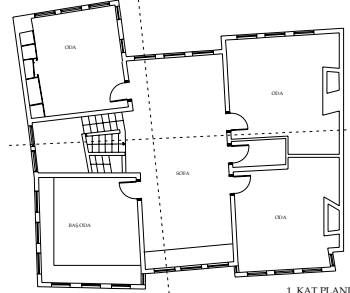
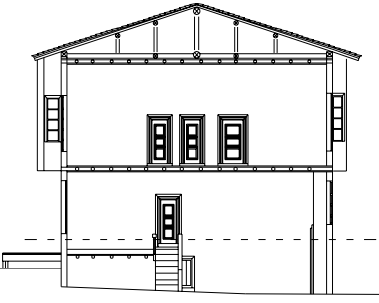

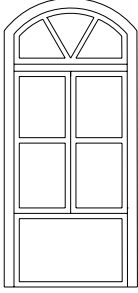
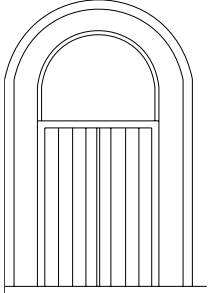
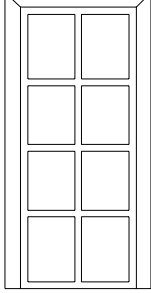

ÜLKER EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
1	18	1	356	19.yy	15
KAT PLANLARI					
					
Zemin		Birinci		İkinci	
KESİT – CEPHE					
					
Kesit			Ön Görünüş		
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı		Kapı Detayı		Pencere Detayı	
FOTOĞRAFLAR					
					

KAHRAMAN EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
1	17	5	354	19.yy	16
KAT PLANLARI					
					
Bodrum	Zemin	Birinci	İkinci		
KESİT – CEPHE					
					
Kesit	Ön Görünüş				
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı	Kapı Detayı	Pencere Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

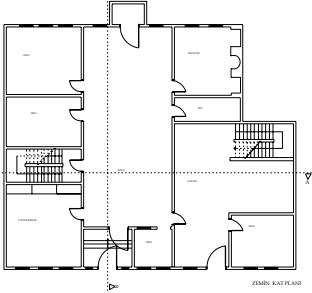
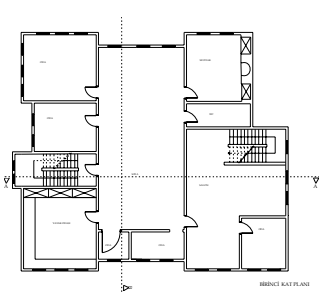

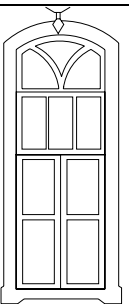
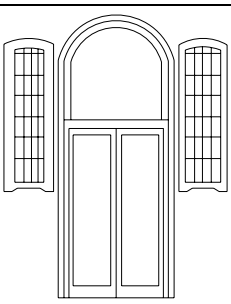
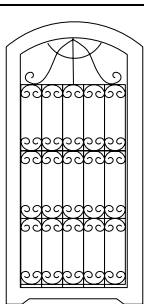

GÜRER EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
11	25	87	319	19.yy	17
KAT PLANLARI					
					
Bodrum	Zemin	Birinci			
KESİT - CEPHE					
					
Kesiti	Ön Görünüş				
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı	Kapı Detayı	Pencere Detayı			
FOTOĞRAFLAR					

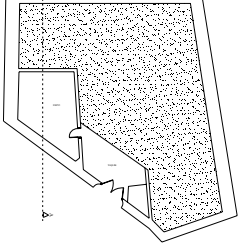
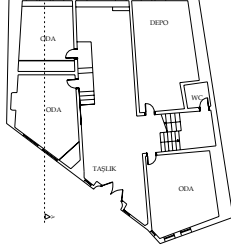
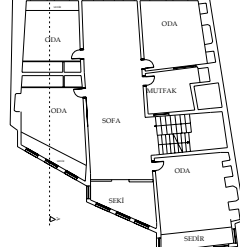
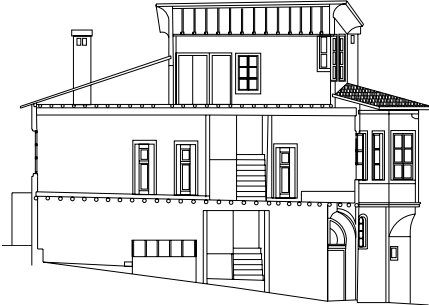

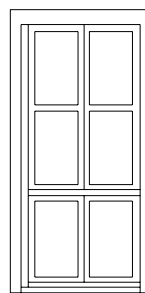
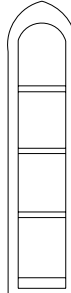

KIZILASLAN EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
62	442	4	176	19.yy	18
KAT PLANLARI					
					
Zemin	Birinci	İkinci			
KESİT – CEPHE					
					
Kesit	Ön Görünüş				
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı	Kapı Detayı	Pencere Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

TABAKLAR EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
31	140	2	277	19.yy	19
KAT PLANLARI					
					
Bodrum	Zemin	Birinci			
KESİT – CEPHE					
					
Kesit	Ön Görünüş				
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı	Kapı Detayı	Pencere Detayı			

CANTÜRK EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
28	106	80	207	19.yy	20
KAT PLANLARI					
					
Bodrum	Zemin	Birinci			
KESİT - CEPHE					
					
Kesiti	Ön Görünüş				
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı	Kapı Detayı	Pencere Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

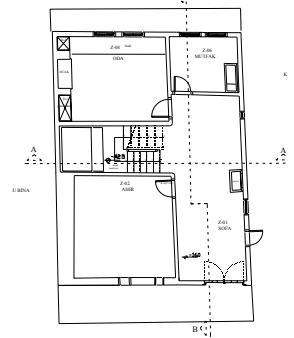
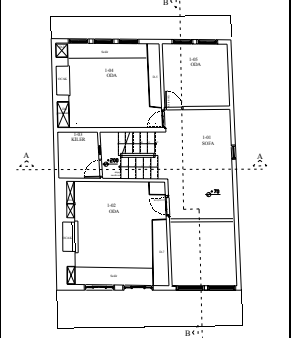
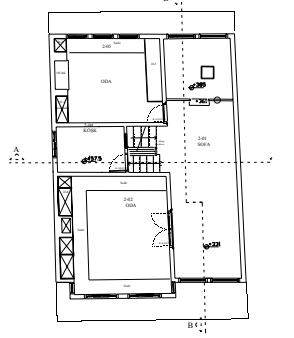
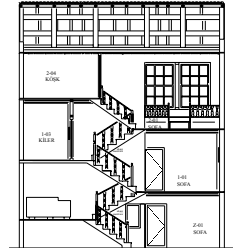
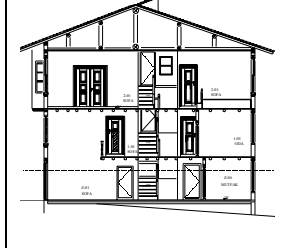
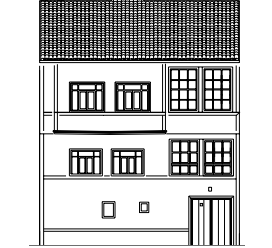
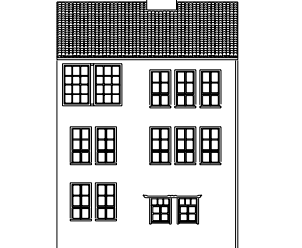
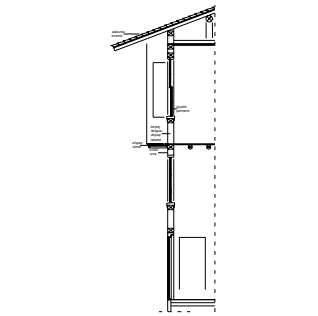
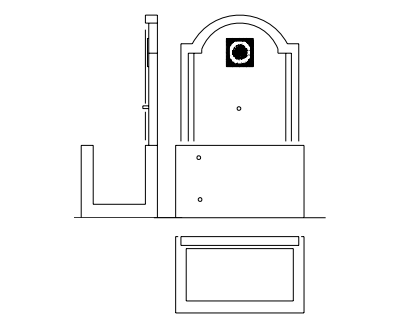
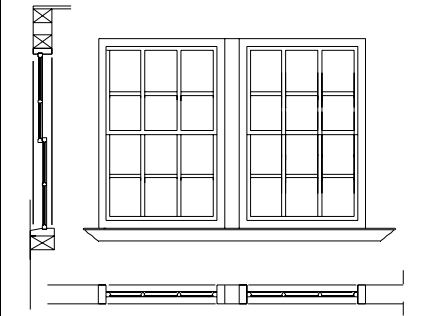

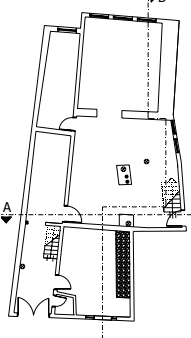
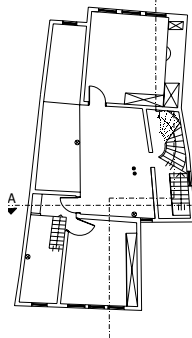
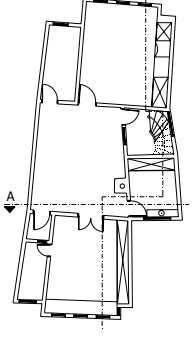

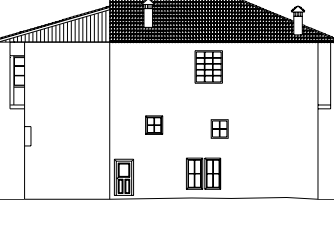
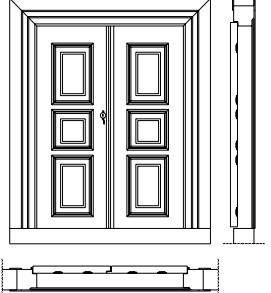
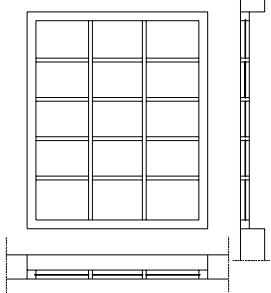
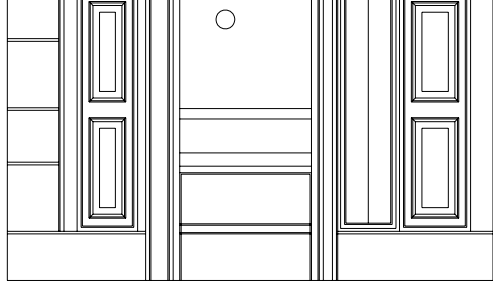

BİLGE EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
13	100	27	159	19.yy	21
KAT PLANLARI					
					
Zemin			Birinci		
KESİT – CEPHE					
					
Kesit			Ön Görünüş		
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı	Kapı Detayı	Pencere Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

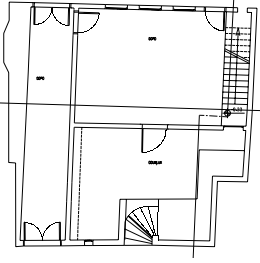
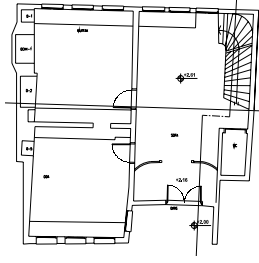
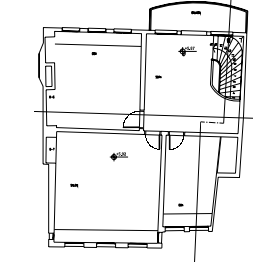

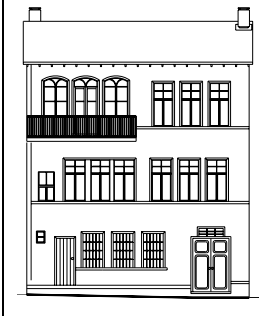
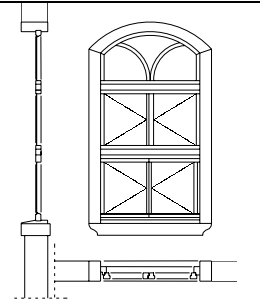
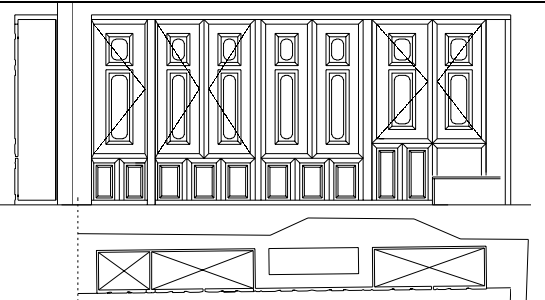
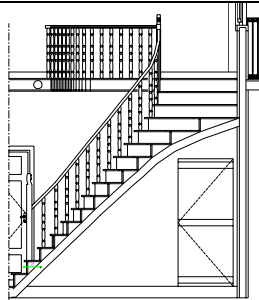

BOZBAY EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
1	18	6	357	19.yy	22
KAT PLANLARI					
					
Bodrum	Zemin	Birinci			İkinci
KESİT – CEPHE					
					
Kesit				Ön Görünüş	
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı		Pencere Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

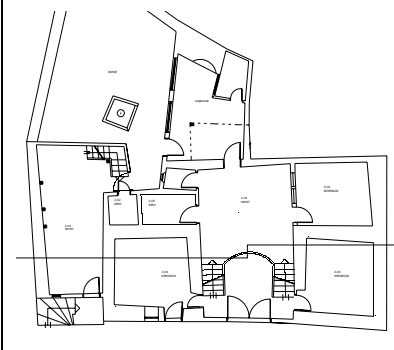
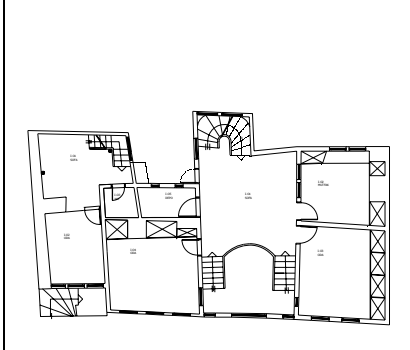
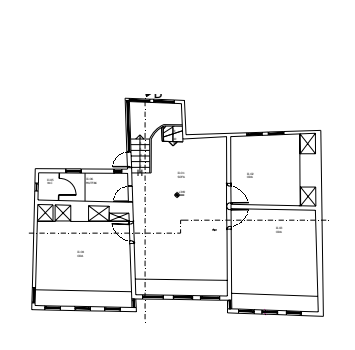

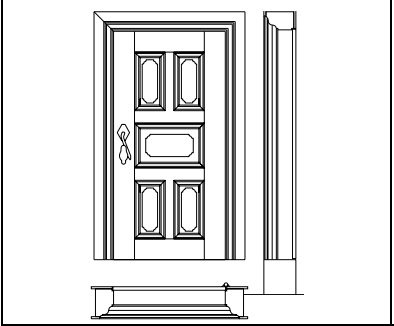
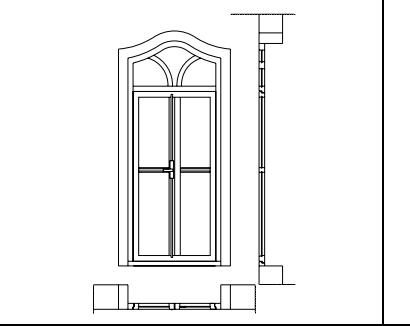
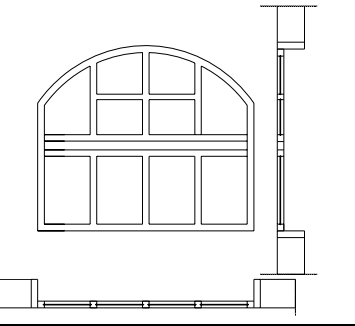

ERTOKUŞ EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
12	29	163	333	19.yy	23
KAT PLANLARI					
					
Zemin		Birinci		İkinci	
KESİT – CEPHE					
					
Kesit			Ön Görünüş		
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı		Kapı Detayı		Pencere Detayı	
FOTOĞRAFLAR					
					

FUAT EVİ					
P	A	P	Envanter No	Dönemi	Tablo No
65	450	53	158	20.yy	24
KAT PLANLARI					
					
Zemin		Birinci		İkinci	
KESİT - CEPHE					
					
A-A Kesiti		B-B Kesiti		Ön Görünüş	
DETAYLAR					
					
Kapı Detayı		Pencere Detayı		Ocak Detayı	
FOTOĞRAFLAR					
					

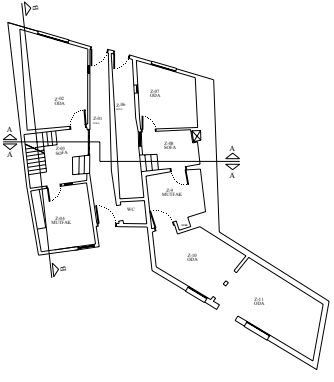
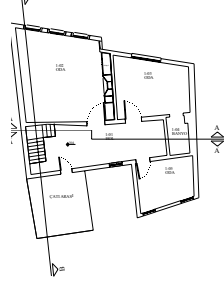
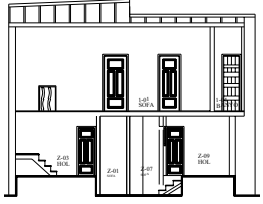
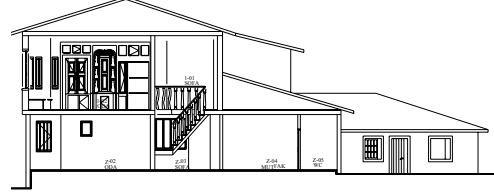
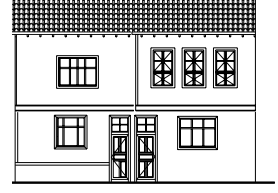
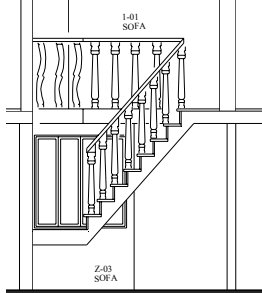
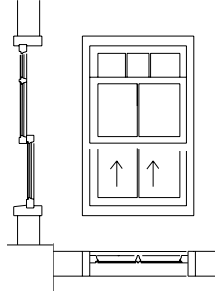

AŞMAN EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
47	209	22	163	20. yy	25
KAT PLANLARI					
					
	Zemin	Birinci	İkinci		
KESİT – CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti	Ön Görünüş	Arka Görünüş		
DETAYLAR					
					
Sistem Detayı	Çeşme Detayı	Pencere Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

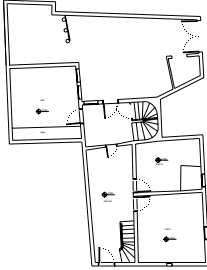
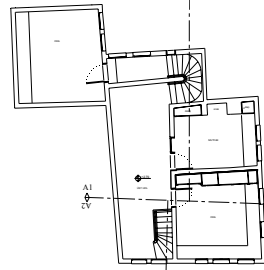
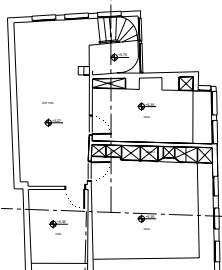

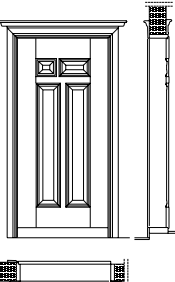
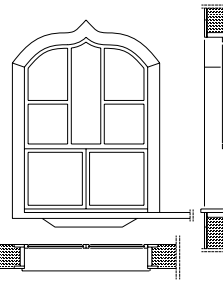
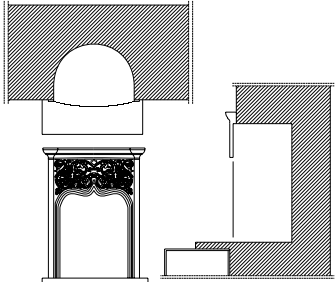

ÖZCAN EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
14	84	13	393	20.yy	26
KAT PLANLARI					
					
	Zemin	Birinci	İkinci		
KESİT – CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti	Ön Görünüş	Sağ Yan Görünüş		
DETAYLAR					
					
Kapı Detayı	Pencere Detayı	Dolap Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

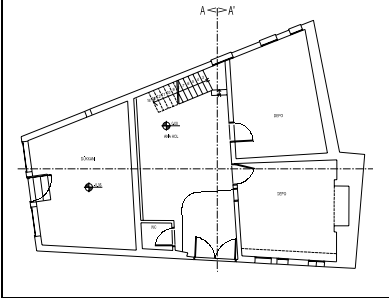
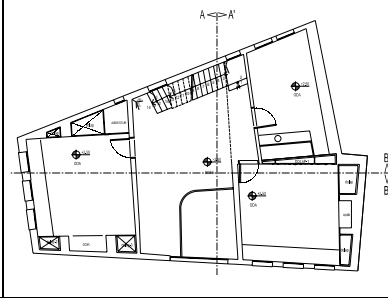
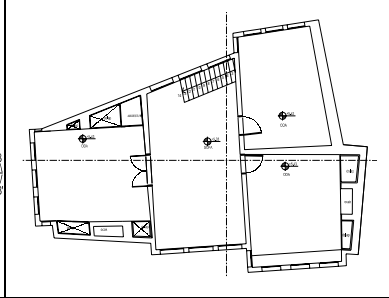
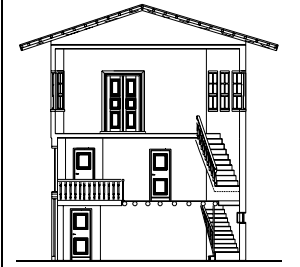

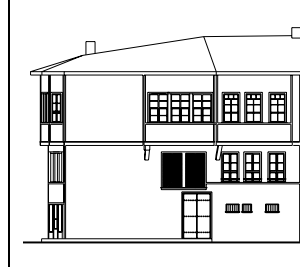

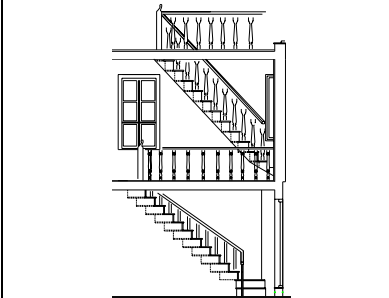
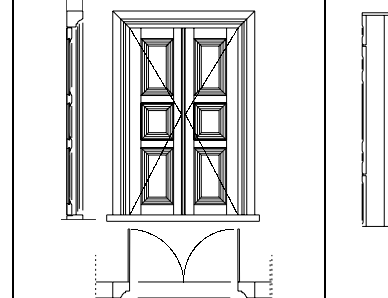
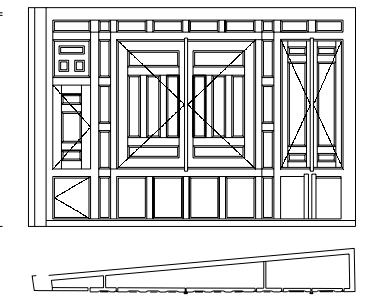
ÖLÇÜCÜ EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
16	87	44	269	20.yy	27
KAT PLANLARI					
					
Bodrum	Zemin	Birinci			
KESİT – CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti	Ön Görünüş	Arka Görünüş		
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı	Dolap Detayı	Merdiven Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

TEZGAH EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
13	99	69	309	20.yy	28
KAT PLANLARI					
					
Zemin	Birinci	İkinci			
KESİT - CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti	Ön Görünüş	Arka Görünüş		
DETAYLAR					
					
Kapı Detayı	Pencere Detayı	Pencere Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

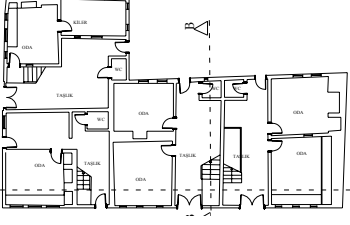
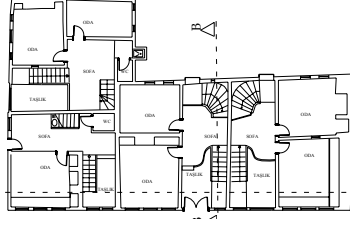
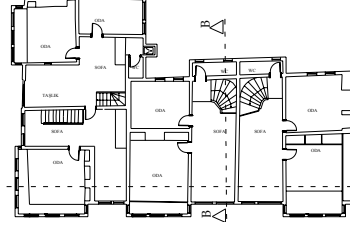
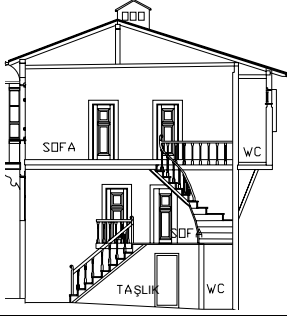

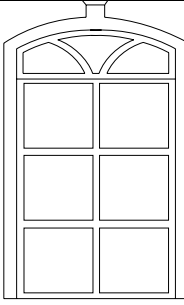
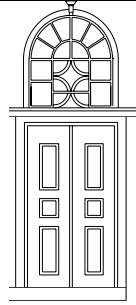
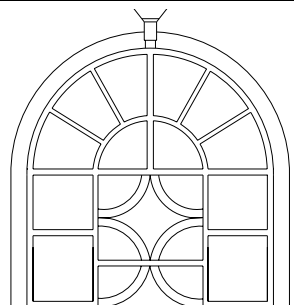

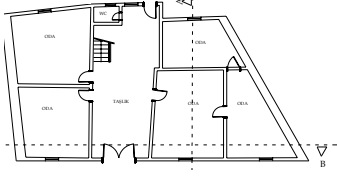
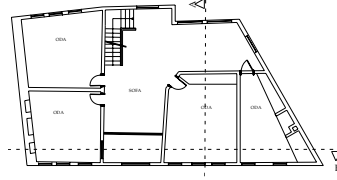
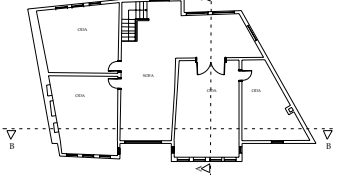
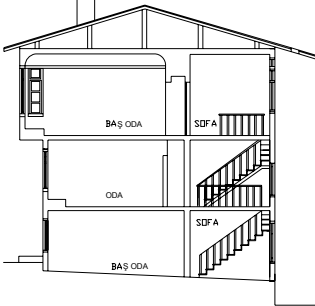
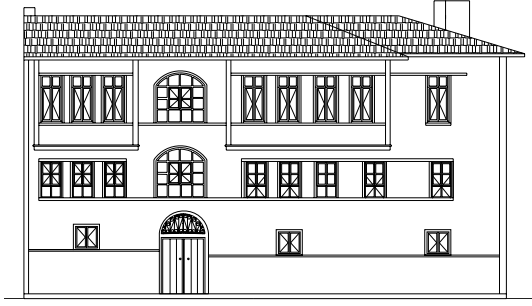
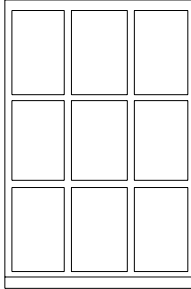
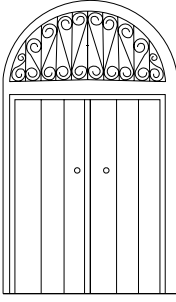
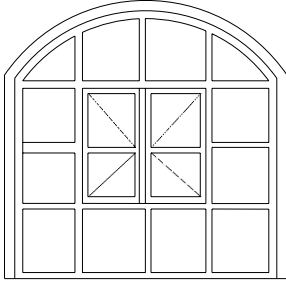

SEKİ EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
14	84	4	433	20.yy	29
KAT PLANLARI					
					
Zemin		Birinci			
KESİT - CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti		Ön Görünüş		
DETAYLAR					
					
Merdiven Korkuluk Detayı	Pencere Detayı	Dolap Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

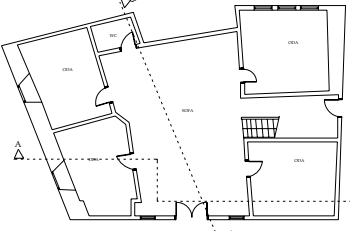
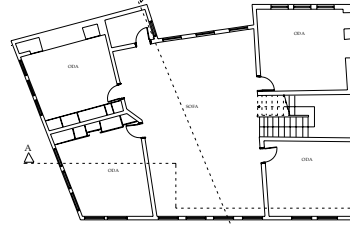
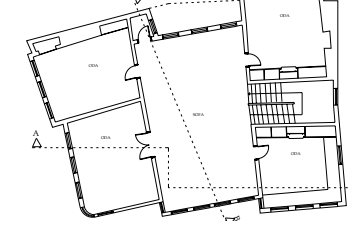
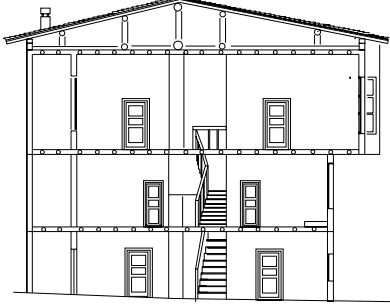
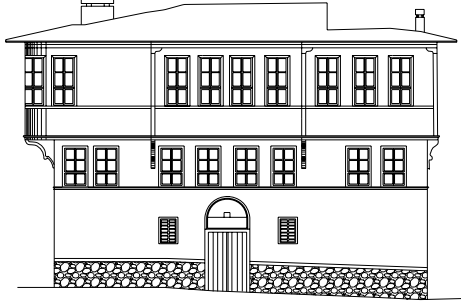
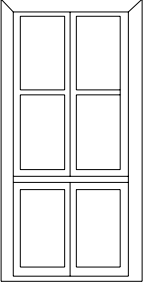
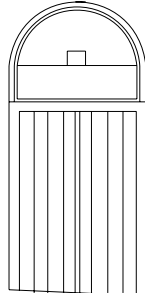
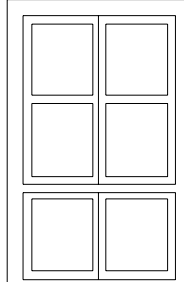

MOLLA BEY EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
36	157	113	192	20.yy	30
KAT PLANLARI					
					
	Zemin	Birinci	İkinci		
KESİT – CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti	Ön Görünüş	Sağ Yan Görünüş		
DETAYLAR					
					
Kapı Detayı	Pencere Detayı	Şömine Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

BAHŞI EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
16	87	7	247	20.yy	31
KAT PLANLARI					
					
Zemin	Birinci	İkinci			
KESİT - CEPHE					
					
A-A Kesiti	B-B Kesiti	Ön Görünüş	Yan Görünüş		
DETAYLAR					
					
MerdivenKorkuluk Detayı	Kapı Detayı	Dolap Detayı			
FOTOĞRAFLAR					

BOZBAY KONAKLARI					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
1	17	11	?	20.yy	32
KAT PLANLARI					
					
Zemin	Birinci	İkinci			
KESİT - CEPHE					
					
Kesit	Ön Görünüş				
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı	Kapı Detayı	Pencere Detayı			

EKMEKÇİOĞLU EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
35	159	24	167	20.yy	33
KAT PLANLARI					
					
Zemin	Birinci	İkinci			
KESİT – CEPHE					
					
Kesit	Ön Görünüş				
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı	Kapı Detayı	Pencere Detayı			
FOTOĞRAFLAR					
					

KARAA EVİ					
Pafta	Ada	Parsel	Envanter No	Dönemi	Tablo No
14	81	46	256	20.yy	34
KAT PLANLARI					
					
Zemin		Birinci		İkinci	
KESİT – CEPHE					
					
Kesiti			Ön Görünüş		
DETAYLAR					
					
Pencere Detayı		Kapı Detayı		Pencere Detayı	
FOTOĞRAFLAR					
					

KÜTAHYA

KENTSEL SİT VE ETKİLENME GEÇİŞ ALANLARI PLAN RAPORU

Y.MİMAR POLAT SÖKMEN
ŞEHİR PLANCI

Y.MİMAR DR. CENGİZ ERUZUN
Y.MİMAR ERDAL KÜPELİ

**KÜTAHYA KENTSEL SİT VE ETKİLENME GEÇİŞ ALANLARI
PLAN RAPORU**

GİRİŞ	2
1- ARAŞTIRMALAR	4
1.1. Kütahya'nın Tarihi Gelişimi	4
1.2. Tarihi Kentsel Miras Yönünden Kütahya	10
1.3. Kentleşme Yönünden Kütahya	15
2- YERİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	18
2.1. Sokak Silüetlerinin Çıkarılması	18
2.2. Zemin Kat Kullanımlarının Saptanması	18
2.3. Fotoğraflarla Belgeleme	19
3- PLANLAMA	19
3.1. Genel Yaklaşımlar	19
3.2. Yapılaşma Düzeni	21
3.3. Ulaşım Ağı ve Cephe Hatları	23
3.4. Donatım Alanları	25
3.5. Arazi Kullanma Özeti ve Sonuç	27
4- KORUMA İMAR PLANININ İÇERDİĞİ BİLGİ ve KARARLARLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR	28
4.1. Genel İmar Planı Uygulama Kararları	28
4.2. Koruma Kararları	28
4.3. Koruma Planının Uygulanması	30

**KÜTAHYA KENTSEL SİT VE ETKİLENME GEÇİŞ ALANLARI
PLAN RAPORU**

GİRİŞ:

Kütahya Kentsel Sit Alanları Koruma İmar Planı çalışmalarına Kent Plancısı Y.Mimar Polat Sökmen tarafından hazırlanmış olan 1/5000 ölçekli Kütahya Nazım İmar Planının onay aşamasında olduğu 1981 yılı yazında başlanmıştır.

Nazım İmar Planı genel kararlarına göre tüm Kütahya kentini kapsayan uygulama imar planı çalışmasına veri teşkil edecek araştırmalar sürdürülürken Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından saptanan sit sınırları içinde sivil yapıları kapsayan tescil çalışmaları tamamlanmıştır. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu sit alanları içinde özel araştırmalara dayanan bir "Koruma İmar Planı " hazırlanıp yürürlüğe girmeden her türlü imar faaliyetini durdurmuştur. Kentin taşınmaz değerlerinin en yoğun olduğu bu kesimde halk kesiminden önemli gerilimler ve baskılar ortaya çıkmıştır. Kütahya Belediyesi sit alanlarının imar faaliyetine bir an önce açılabilmesi için "Koruma İmar Planını" ivedilikle yaptırmayı kararlaştırmıştır. Kütahya İmar Planı yüklenicisinin sit alanı içi uygulama imar planının "Koruma, yaşatma, geliştirme" prensipleri doğrultusunda bir "Koruma İmar Planı" niteliğinde olması gerektiği ve bu konuda uzmanlaşmış bir ekibin çalışmaları daha doğru yönlendirebileceği önerisi üzerine Kütahya Belediyesi anlayış göstermiş ve böylece koruma planı çalışmalarına başlanmıştır.

Genelde bir "Uygulama İmar Planı" özelde ise "Koruma İmar Planı" olarak ele alınan Kütahya Tarihi Sit Alanı planlaması, bu iki yönlü koordinasyon anlayışı ile yürütülmüştür. Sonuçta, Kütahya Uygulama İmar Planının bir bölümünü oluşturan bu çalışma 1983 yılında bitirilmiş ve Belediyesine teslim edilmiştir. Ancak mahalli seçimlerin yaklaşması üzerine Kütahya Belediyesi'nin o dönemdeki yönetim kadrosu "Koruma İmar Planı"nın onay mercine gönderilmesini daha sonra gelecek yönetime bırakmıştır. Mahalli seçimlerin yapıldığı tarihlerden hemen sonra "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu" ile ilgili yasa değiştirilerek "Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu" oluşturulmuştur. Daha önce saptanmış olan sit alanları ve tarihi eser sayılarının yeniden gözden geçirilme kararı üzerine Kütahya Belediyesinin yeni kadrosu talepte bulunmuştur. T.K.T.V.Y.K. nun Kütahya'da yaptığı çalışmalar sonunda, Sit Alanı daraltılmış eski sit sınırlarına kadar olan kesimlerin Etkilenme-Geçiş Alanı olarak planlanması kararlaştırılmıştır.

Tüm bu değişiklikler planın yeniden ele alınmasını zorunlu kılmış ve bir yılı aşkın bir sürede tamamlanabilmiştir.

Planlama çalışmalarını yazılı kaynaklar ve belgelerin tamamlanmasından oluşmaktadır ;

- 1- Araştırmalar
- 2- Yörede sürdürülen araştırmalar
- 3- Planlama

Olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmiştir.

1- ARAŞTIRMALAR:

Öncelikle plan kararlarının üretimine veri olabilecek bilgilerin toplanmasına çalışıldı. Bu bağlamda Kütahya konusunda yayınlanmış yazılar, makaleler, ansiklopediler, yıllıklar, bilimsel araştırmalar, rölöve çalışmaları, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu saptamaları, 1/5000 ölçekli Kütahya Nazım İmar Planı, 1/1000 ölçekli halihazır harita ve yürürlükteki mevcut imar planı, 1/500 ölçekli kadastral haritaları ve son olarak Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun saptamaları taranmış ve incelenmiştir.

1.1. Kütahya'nın Tarihi Gelişimi

Kütahya kentinin kuruluş tarihi ile ilgili kesin bilgiler yoktur. Hitit Devletinin tüm Anadolu'ya egemen olduğu dönemlerde, kentin bulunduğu yöre de bu devletin sınırları içindeydi. Ancak Kütahya'nın o çağlarda var olup olmadığı konusunda kanıtlayıcı bilgiler bulunmamaktadır.

1.1.1. Frigler Dönemi:

Kütahya kentinin klasik eski çağdaki adı COTYAEUM'dur. Friglerin Cotyaeum'u M.Ö. XII. yüzyıl sonlarında Anadolu'ya gelip yerleşmeleri ile kurdukları kabul edilmektedir. Çeşitli kaynaklarda ve özellikle Stabo'da kentin adı Frikyia Epiktetos'un (Küçük Frigya) bir kenti olarak geçmektedir. Küçük Frikyia kuzeyde Sangaryus (Sakarya), doğuda Galati ve güneyde Lidya ile sınırlı idi. Antik çağın yöredeki diğer kentleri Aizani (Çavdarhisar), Kadai (Gediz), Angir (Simav), Tibereyepolis (Emet) dir.

Frigler'in "Larisa" adını verdikleri kentlerini hakim tepelere kurmaları geleneğine uygun olarak Cotyaeum da ilk olarak bugünkü Hisar'ın bulunduğu tepede inşa edilmiştir. Eski kaynaklarda Suidas tarafından klasik çağın ünlü düşünürü Ezop'un (M.Ö. VI. yy.) memleketi olarak sözü edilen Kütahya'nın o çağlarına ait bazı mezar ve çanak çömlek kalıntılarına az da olsa zaman zaman rastlanmaktadır. Kütahya Müzesi'ndeki bu örneklerden anlaşıldığı üzere, Kütahya'nın seramik ve çini kenti olarak tanınmasına daha o çağlardan başladığı anlaşılmaktadır.

1.1.2. Frigler Sonrası:

Cotyaeum M.Ö. VI. yy. sonlarına doğru Lidyalıların eline geçmiş, aynı yüzyılın içinde de Pers İmparatoru Kyros tarafından fethedilmiştir.

M.Ö. IV. yy. da Anadolu'yu baştan başa geçerek Frigya Devletine son veren Büyük İskender Kütahya'yı da eline geçirmiştir. Ölümünden sonra kent onun kumandanlarından Antigon'un egemenliğine girmiştir.

Daha sonra Kütahya Bitinya ve Bergama Devletlerinin sınırları içine alınmıştır.

1.1.3. Romalılar Dönemi:

M.Ö. II. yüzyıldan itibaren Anadolu'yu ele geçirmeye başlayan Romalılar, 62 yılında Sezar'ın damadı Pompe kumandasında bir ordu ile Kütahya'yı zaptetmişlerdir. Bu yüzyıldan başlayarak kent hıristiyanlığın önemli merkezlerinden biri olmuştur. Helenistik ve Roma çağı eserleri yönünden oldukça zengin olan Kütahya Müzesinde bu çağa ait bcl sayıda keramik eserler, sikkeler ve mezar kalıntıları mevcuttur.

1.1.4. Bizanslılar Dönemi:

M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılmasıyla Kütahya Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğunun sınırları içinde kalmıştır. 1074 yılına kadar Bizans yönetiminde kalan Kütahya'nın önemi daha da artmış İstanbul-İznik-Afyon-Konya yolu üzerinde önemli bir uğrak yeri olarak ticaret ve piskoposluk merkezi niteliği kazanmıştır. Frigler zamanından kalma iki sur içinde kurulmuş olan Kütahya'nın bulunduğu tepeye (bugünkü Hisar) Bizanslılar tarafından stratejik açıdan büyük önem taşıyan yeni bir kale yapılmış, sarp kısımlar burçlarla tahkim edilerek kale içine bir şato, kilise ve su hazneleri inşa edilmiştir. Bu kısım tarihi Kütahya Surlarının bugün "Yukarı Hisar" olarak bilinen bölümüdür. Şarl Tekriye'nin 1832 yılında Kütahya'yı ziyareti sırasında görüp sözünü ettiği bu Bizans şato ve kilisesinden çağımızdan hiçbir iz kalmamıştır. Şimdiki kale kalıntıları, Bizanslılar tarafından yaptırılmış ve daha sonra Osmanlılar tarafından restore edilmiş olan kısımlardır. Kentte Bizans döneminden kalma hisardan başka taş levhalardan oluşan birkaç tarihi esere rastlanabilmektedir.

Kütahya yöresinin Roma ve Bizans çağlarındaki diğer önemli kenti, Kütahya'nın 60 km. güneybatısındaki Aizani (Çavdarhisar) dır. Bu kente ait bulunmuş en eski belgeler M.Ö. I. yy. a ait paralardır. Kent M.S. II. yy. da başlayan Roma dönemi ile zenginleşerek Bizans döneminde piskoposluk olmuştur. Bugün örenyerinde görülebilen yapılar Zeus Tapınağı, stadyum, tiyatro, iki rihtim kalıntısı ve çeşitli mezar taşlarından oluşan çevrenin en önemli Roma ve Bizans dönemi eserleridir.

1.1.5. Selçuklu Dönemi:

Kütahya Malazgirt Savaşı'ndan sonra Türklerin Anadolu'nun büyük kesimine yayılmaları ile Selçukluların eline geçmiştir. Kurtulmuşoğlu Süleyman kardeşi tarafından 1074 tarihinde fethedilen Kütahya Anadolu Selçuklu Devleti'nin bir uç kenti olmuştur. Daha sonra Melik Mansur'un Kütahya'da beyliğini ilan etmek üzere Selçuklu hükümdarına karşı ayaklanması üzerine, Melik Şah Porsuk Bey komutasında bir ordu ile Timberius Çayında Melik Mansur'u yenmiş (1090) ve kent Anadolu Selçuklu Devletine katılmıştır. Malazgirt Savaşından sonra Türklerin Anadolu'ya yerleşme yılları boyunca Anadolu'nun birçok kesiminde görüldüğü gibi Kütahya yöresi de Orta Asya, İran ve Horasan'dan gelen ve getirilen Türklerle iskan edilmiştir.

Bir süre Bizanslıların ve daha sonra Haçlı Ordularının saldırısına karşı koyan Kütahya kenti, 1101 tarihinde tekrar Bizanslıların eline geçmiştir. Bundan sonra Konya Selçukluları tarafından desteklenen Türkmenlerin devamlı saldırılarına uğrayan Kütahya 1234 yılında II. Alaaddin Keykubat'ın komutanlarından Ümmaüddin Hezarı Dinari tarafından geri alınarak kesin olarak Türk egemenliğine bağlanmıştır. Hezar-ı Dinari kale muhafızı olarak uzun süre Kütahya'da kalmış ve kentte birçok eser bırakmıştır.

Kütahya ve çevresinde Selçuklu Çağına ait birçok eser vardır. Hezar-ı Dinari Mescidi (1236), Balıklı Camisi (1237), Hıdırlık Mescidi (1243), Sakahane, Yoncalı Kaplıcası Camii, Altıntaş Kasabasındaki Sultan Alaaddin Camii ve Karacaviran köyündeki Tekke bunların başlıcalarıdır.

1.1.6. Germiyanlı Beyliği Dönemi

Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türk aşireti Germiyan XII. yy. da Malatya dolaylarında iken önce Konya Selçuklularının hizmetine girmiştir. Selçuklu Hükümeti tarafından 1283 yılında Kütahya ve Denizli çevrelerinde yerleştirilen Germiyan Aşireti bu devletin uç beyliklerinde bulunmuşlardır.

Anadolu'nun en güçlü beyliklerinden ve Ankara kentinin kale komutanı olan Germiyanlı Alişiroğlu I. Yakup Bey Selçuklu Devletinin içten çöktüğünü görerek beyliğini ilan etmiş ve Germiyan Devletini kurarak Kütahya'yı başkent yapmıştır. Kurulduğu 1302 yılından 1429 yılına kadar 127 yıl hüküm süren Germiyan Devleti I. Yakup Bey'in oğlu Mehmet Bey zamanında Bizanslılardan alınan topraklarla kısa sürede gelişmiş ve Kütahya-Tavşanlı-Gediz-Simav-Uşak-Kula-Denizli-Birgi-Balıkesir-Edremit-Manisa gibi kent ve kasabaları kapsamı içine almıştır. Mehmet Bey'den sonra yerine geçen oğlu Süleyman Şah, Karaman

Beyliği ile arası açıldığından Osmanlılarla iyi geçinmek zorunluluğunu duymuştur. Kızını I. Bayezit'e veren Süleyman Şah Çeyiz olarak, Kütahya-Simav-Emet-Tavşanlı yöresini Osmanlı Devletine terketmiştir. Süleyman Şah'ın ölümünden sonra yerine geçen II. Yakup Bey, Murat Gazi'nin Kosova Savaşında şehit olması üzerine, Osmanlılara babası tarafından çeyiz verilen Germiyan topraklarını geri almaya girişmiş, ancak Rumeliden dönen Yıldırım Bayezit tarafından esir alınmış ve tüm Germiyan ülkesi toprakları Osmanlı topraklarına katılmıştır. 12 yıl boyunca Osmanlılara esir kalan II. Yakup Bey daha sonra Suriye'ye kaçmış, Ankara Savaşında Timur'un yanında Yıldırım Bayezit'e karşı yer almıştır. Timur'un savaşı kazanmasıyla Beyliğine kavuşan II. Yakup Bey Osmanlı Devletini yeniden kuran Çelebi Mehmet ve II. Murat ile iyi geçinerek Beyliğini korumuştur. 1429 yılında ölümünden önce Osmanlı Sultanı II. Murat'a gönderdiği vasiyetnamesinde erkek çocuğu olmadığını açıklayarak Beyliğini Osmanlı Devletine bağışladığını bildirmiştir.

Kütahya'da Germiyanogulları devrinden kalma birçok eser vardır. Bunların başlıcaları, Hisar Çeşme ve kitabesi (1377), Küpecik Camii ve kitabesi, Analıca Mescit ve kitabesi (1359), Kala-i Balâ Camii ve kitabesi (1377), Kurşunlu Camii ve kitabesi (1377), Çatal Mescit ve kitabesi (1381), İshakfakih Camii, Çeşmesi ve kitabesi, Paşamsultan Türbe ve kitabesi (1421), II. Yakup Bey Medrese, İmarat ve Mescidi, Taşvakfiye Kitabesi (1411), Vacidiye Medresesi ve kitabesi (1314), Mevlevihanedir.

1.1.7. Osmanlı Dönemi:

1429 yılında Osmanlı Devletine katılan Kütahya 1451 yılına kadar Ankara Eyalet Merkezine bağlı Paşa Sancağı olarak yönetilmiş, sonra Anadolu Beylerbeyi'nin merkezi olmuş ve uzun süre Eyalet Merkezi olarak kalmıştır.

Osmanlı tahtına çıkmadan önce Şehzade II. Bayezit (1542-1558) ve Şehzade I. Selim (1558-1566) Kütahya'da Sancak Beyi olmuşlardır. Yine Osmanlı tarihinin tanınmış isimlerinden olan Gedik Ahmet Paşa, Kara Davut Paşa, Herrekzade Ahmet Paşa, Köprülü Mehmet Paşa (1650) sadrazam olmadan önce Kütahya'da Anadolu Beylerbeyi olarak görev almışlardır. Kütahya Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman zamanında yapılan Anadolu seferlerinde hem-bir toplanma yeri hem de önemli bir yol uğrağı olmuştur. Bu nedenle devrin önde gelen seçkin ve tanınmış kişileri zaman zaman Kütahya'ya gelmiş ve buradan geçmiştir.

XVI. yy. sonları ile XVII. yüzyılın ilk yarısında Celali isyanları sırasında Kütahya birçok defa Celalilerin eline geçmiş ve yakılıp yıkılmıştır. 1832 yılında Osmanlılara karşı ayaklanan Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın kumandasında Anadolu'ya yolladığı ordu Konya civarında Osmanlı ordusunu yendikten sonra Kütahya'yı da işgal etmiştir. Avrupa devletlerinin araya girmesi ile Kütahya'da Mısır-Osmanlı görüşmeleri yapılmış ve 1833 yılında "Kütahya Anlaşması" imzalanarak Mısır ordusu geri çekilmiştir. 1842 yılından sonra Kütahya-İzmit-Eskişehir-Balıkesir-Bolu-Afyon sancaklarını kapsayan Hüdavendigâr Eyaleti oluşturulmuş ve Kütahya Sancağı Eyalet Merkezi olan Bursa'ya bağlanmıştır. 1848-49 yıllarında Macarların Avusturya İmparatorluğu'na karşı yürüttükleri Macar Bağımsız Savaşı'nı yöneten Lajos Koschuth daha sonra yakın çevresi ile birlikte Osmanlı Devletine sığınmış ve Kütahya'ya yerleştirilerek konuk edilmiştir. Macar mültecilerinin 1849-51 yılları arasında Kütahya'da kaldıkları bugünkü Börekçiler mahallesi, Ulu Cami arkasındaki 17. yy. Türk Evi Macarların yardımları ile restore edilerek bugün müze durumuna getirilmiştir.

Kütahya Osmanlı Devrinde önde gelen bir çinicilik merkezi olmuştur. Bugün Kütahya'daki Osmanlı anıtsal eserlerinde bu çinicilik örneklerine pek rastlanamamaktadır. Müzedeki örneklerin çoğu İstanbul Topkapı Sarayından getirilmiştir.

Kütahya'da belli başlı Osmanlı Eserleri; Ulucami (1410), İshakfakih Camii (1434), Bedesten binaları (1472), Hisarbeyi Camii (Saray Camii) ve Küçük Hamam (1488), Menzilhane (1506), Şenoğul Camisi ve hamamı (1494), Şeyh Muslihittin Tekke ve Haziresi (Balıklı Tekkesi), Karagöz Paşa Camisi ve Medresesi ile Sıbyan Mektebi (1510), Balıklı Hamamı (1549), Rüstem Paşa Medresesi (1550), Çukurçeşme Mescidi (1550), Lala Hüseyin Paşa Camii ve Hamamı (1570), Darülkurra (1579), Kemer Hamamı (16. yy.) Balıklı Minaresi (1642), Hatuniye Camii (1651), Müftü Efendi Kütüphanesi (1737), Ala Paşa Camii ve Külliyesi (1747), Tekvacılar Camii (Demirtaş Paşa Camii), Sakahane Kitabesi (1765), Çatalçeşme (1782), Sultanbağı Çeşmesi (1803), Muvakkithane (1832), Kaditler Camii (1835), Gümüşeşik Türbesi (1838), Balıklı Çeşmesi (1845), Mollabey Camii ile Medresesi ve Kütüphanesi (1855), Sadettin Camii (1870), Aslanbey Camii, Ahırardı Camii, Özbek Camii.

1.1.8. Osmanlı Sonrası (Milli Mücadele) Dönemi:

Milli Mücadele yıllarında Kütahya ve çevresi yoğun ve önemli olaylara tanıklık etmiştir. 1921-22 yılları içinde I. Dumlupınar ve Altıntaş Savaşları, Çerkez Ethem Ayaklanması ve 30 Ağustos 1922 Başkumandanlık Meydan Savaşı hep Kütahya il sınırları içindeki topraklarda geçmiştir. 20 Eylül 1919 yılında Kütahya'da Kuvai Milliye Teşkilatı kurulmuş ve Kütahya Milli Almayı oluşturulmuştur. 6 Ağustos 1920'de Mustafa Kemal Paşa Kütahya'ya gelmiş ve Kütahyalılara T.B.M.M. adına şükranlarını bildirmiştir.

Milli Mücadelenin başladığı yıllarda Çerkez Ethem Kütahya havalisi Kuvay-ı Seyyare Kumandanıydı. Ankara Hükümetinin nizami ordu birliklerine katılma teklifini reddeden Çerkez Ethem kuvvetleri üzerine Çarp Cephesi Kumandanı Miralay İsmet (İnönü) Bey 11. ve 16. furkalarını yollamış ve mağlup olan Çerkez Ethem Gediz'e sığınmak zorunda kalmıştır. İnönü Savaşları devam ederken, Çerkez Ethem kuvvetleri tekrar Kütahya'ya saldırmış ve günlerce süren kanlı çarpışmalardan sonra 13 Ocak 1921'de bozguna uğratılmıştır.

İnönü Savaşlarından sonra takviye alan Yunan Ordusu 1921 yılı yazında yeniden saldırıya geçmiş, 14-21 Temmuz tarihlerinde yapılan şiddetli çarpışmalar sonucunda ordumuz Sakarya'nın doğusuna çekilmiştir. Kütahya 17 Temmuz 1921'de tekrar Yunanlıların eline geçmiştir.

Milli Mücadeleyi zafere ulaştıran Başkumandanlık Meydan Savaşı, 26 Ağustos 1922'de Dumlupınar'da başlamış ve 30 Ağustos 1922'de Adatepe'de kazanılan zaferle sonuçlanmıştır. Aynı gün Yunan kuvvetleri Kütahya'dan çekilmiş ve ertesi gün ordumuz Kütahya'ya girmiştir.

Savaştan sonra Atatürk 30 Mart 1923 günü Kütahya'yı ziyaret etmiş, 30 Ağustos 1924 günü meçhul şehit anıtına temel atma töreni için Zaferte'ye gelmiştir. 23 Ocak 1933 günü ziyaretini bir kez daha yinelemiştir.

1.9. Cumhuriyet Dönemi:

Cumhuriyet'ten önce "Müstakil Mutasarrıflık" olan Kütahya 8.10.1923 tarihinden itibaren il olmuştur. Emet, Gediz, Simav, Tavşanlı ve Uşak ilçelerine daha sonra 1947'de Altıntaş katılmıştır. 1953 yılında Uşak il olarak Kütahya'dan kopmuş ancak 1960 yılında Domaniç ilçe olmuş ve ilçe sayısı tekrar 6'ya çıkmıştır.

Milli Mücadele döneminde insan gücü ve ekonomik bakımdan kayıplara uğrayan Kütahya 1932 yılında Kütahya - Balıkesir demiryolunun açılması, Değirmisaz, Dağardı, Tunçbilek, Seyitömer, Gediz, Muratdağı linyit ocaklarının, Tunçbilek ve Seyitömer termik, Kayaköy hidroelektrik santrallerinin, Emet boraks madenlerinin çalışmaya açılmasıyla tekrar gelişip canlanmaya başlamıştır. 1954 yılında kurulan Şeker ve Azot fabrikaları ekonomik gelişmeye katkıda bulunmakla birlikte Azot Fabrikasının yer seçimindeki yanlışlıktan ötürü çevre kirliliğine neden olmaktadır.

1.2. Tarihi Kentsel Miras Yönünden Kütahya

Kütahya, kuruluşundan bu yana çeşitli medeniyetlerin etkinliğini sürdürdüğü bir kenttir. Özellikle Türklerin gelişi ile büyüyen ve kale dışına taşan kent, asıl karakterini bundan sonra bulmuştur. Tarih içinde birçok önemli olaylara tanık olması, Türklerin yaşam kültürünün büyük bir bölümünün günümüze kadar ulaşması, çinicilik başta olmak üzere, dokuma ve diğer küçük el sanatlarının halâ geçerli oluşu, geleneksel ticaretin tarihi merkezde canlılığını koruması, dini, sosyal, sivil mimari örneklerin herşeye rağmen çoğunlukla korunmuş olması, kent insanların geleneklerine oldukça bağlılığı v.b. gibi değerler bu kentin korunup yaşatılması ve gelecek kuşaklara miras bırakılmasına değerli niteliklerdir.

Turizm açısından ele alındığında, tüm tarihi değerlerinin yanısıra, yakında bulunan kaplıcalar, doğal güzellikler ve arkeolojik zenginlikler bu yöreyi ilgi çekici kılmaktadır. Anadolu turlarının güzergâhı üzerinde bulunan Kütahya, tarihi kimliği ile kent ekonomisine katkıda bulunacak turizm potansiyeline sahiptir. Böylece, korumanın gerçekleştirilmesinde gerekli ekonomik boyutun oluşturulabileceği ortaya çıkmaktadır.

1.2.1. Yerleşme:

Kütahya Kalesinin doğu eteklerindeki, bugün kent merkezi sayılabilecek yerleşme, Türk Devri iskanının çekirdeğini oluşturmuştur. Balıklı ve Paşam Sultan Mahallesi ile Servi ve Pirlar mahallesi en eski kale dışı yerleşmeleridir. Yerleşmenin bir diğer kolu vadi içinden Sultanbağı mahallesine uzanmaktadır. İlk yerleşmelerin geliştiği kale içindeki Maruf mahallesinin bugünkü durumu eski yerleşme hakkında bilgi vermekten yoksundur.

Güneyi, Hıdırlık tepesi ve ardındaki yükselti ile kapanmış olan Kütahya, ova olmasına rağmen kuzeye doğru değil doğu-batı doğrultusunda yamaç boyunca gelişmiştir.

Kütahya'nın son yıllarda daha çok ovaya doğru gelişmekte oluşu mimari mirasın aşırı tahribatını belli bir ölçüde engellemiştir. Ancak, eski ticaret merkezinin henüz canlılığını koruması, eski yerleşmelerdeki arsaların değerinin artmasına neden olduğundan, yani yapılanma talepleri bağlamıştır.

1.2.2. Kentsel Doku:

Kentsel yerleşme dokusunu oluşturan en önemli birim konutlardır. Tarihi karakteristik dokusunun günümüze ulaşmış örnekleri sur dışında ama onun çevresinde yer alan yerleşmelerde görülmektedir. Ticari ve dini merkez etrafında genellikle işinsal olarak gelişen spontane sokaklar üzerine sıralanan bitişik ve ayırık evlerin oluşturduğu yerleşme sokak boyunca lineer olarak gelişmiştir. Evlerin arka bahçeleri çeşitli meyva ağaçlarının, çiçeklerin süslediği sebze yetiştirilmesine de olanak veren zengin büyükçe bahçeleri bulunmaktadır.

Genellikle bir cami merkezinde gelişen yerleşme grupları mahalleleri meydana getirmiştir. Hemen hemen her mahallede çoğu bugün de kullanılan hamamlar mevcuttur. Yerleşme dokusu içinde bu yapılar fonksiyonlarına göre değişik biçimlenişine rağmen gerek yerleşme biçimleri ile gerekse yükseltileri ile kentin estetiğini belirleyen bir bütün oluşturmaktadır.

Ulucami ile Sadettin Camii arasındaki kesim Kütahya'nın günümüzde de yaşayan ticari merkezini oluşturmaktadır. Han ve bedestenlerin yer aldığı Pekmez-pazarındaki çok küçük dükkanlar eski karakterini belli bir ölçüde yitirmiş olsalar bile halû geleneksel canlılıklarını korumaktadır.

Bugün Kütahya'da Timurtaş Paşa Camii ile Sadettin Camii arasında Kavaflar Sokağının geçtiği iki "Arasta" vardır. Daha çok birer kapalı çarşı görünümündeki bu iki yapı, birbirlerinden farklı zamanlarda yapılmış olmakla birlikte çevresinde dükkanların yapılmasıyla Kütahya Çarşısının merkezi durumuna gelmiştir.

1.2.3. Tarihi Yapılar:

Kentsel dokuyu oluşturan yapılar başta konut olmak üzere Cami, mescit ve türbe, tekke, hamam, han, bedesten, çeşme v.b. yapılardır.

Konut:

Kütahya konut mimarisi bakımından Anadolu'nun ahşap bölgesi içinde kalmaktadır. Yapı sistemi temel üstünde tümü ile ahşap malzeme ile kurulduğundan ömrü pek uzun olamamıştır. En eski örnek müze olarak restore edilmiş olan ve "Macar Evi" olarak bilinen 17. yy. Türk evidir. Bugün ancak birkaç tanesinin harap bir durumda zamanımıza ulaşabildiği 18. yy. evlerinin plan şemaları genellikle iki ve üç katta gelişir

Giriş katı taşlık olarak planlanmıştır. Burası at ahırları, tarım araçları deposu, çamaşırılık, odun deposu v.b. ihtiyaçlara ayrılmıştır. Çoğu örneklerde bir yemek pişirme köşesi vardır. Giriş kapıları atların girişine de olanak verecek derecede büyüktür. Pencereler oldukça az sayıda ve küçük tutulmuştur. Sokak kapısından başka arka bahçeye açılan ikinci bir kapısı bulunmaktadır. Yaz aylarında bahçe kapısı sürekli olarak açık tutulur. Bazı örneklerde bu kapıya hiç gerek duyulmamış arka bahçe adeta konut zemin katı ile bütünleştirilmiştir.

Üst katlar ise insanların yaşamına ayrılmış. 17. ve 18. yy. evleri açık sofulıdır. Sofa genellikle manzara yönünde bulunmaktadır. Burası odaları birbirine bağlayan bir sirkülasyon alanı olmakla birlikte, seki ya da köşk adı verilen döşemesi yükseltilmiş dinlenme köşeleri de bulunmaktadır.

Tandırın yer aldığı zemin kattaki pişirme köşesinden başka ayrı bir mutfak yoktur. Günlük oda yemek pişirme ve oturma için kullanılır. Genellikle kadınlar burada erkekler ise baş odada bulunurlar. Odalar oturma, yatma, yemek yeme ve hatta yıkanma eylemlerinin yapılabildiği çok amaçlı kullanıma elverişlidir. Çepçevre sedirli ve ocaklı olan bu odaların öncelikle baş oda olmak üzere tavanları, dolap kapakları, kapıları ve ocak davlumbazları ahşap oyma süslemeleriyle bezenmiştir. 19. yy. ve 20. yy. başlarına tarihlenen örneklerde dış sofa yerine iç ve orta sofa yaygınlaşmıştır. İç mekanlar alabildiğine yalınlaşmış, buna karşılık dış yüzeylerde pencere pervazı, saçaklar, cumba payandaları ve kafesleri süslenmeye başlamıştır.

Kütahya evlerinde çıkma mimari üslubun en önemli ögesidir. Sokak çok dar olsa bile saçaklar birbirine değmesesine çıkmalar yapılmıştır. Çıkmalar verev plan üzerine kurulmuş olan binanın üst katlarındaki mekanları düzeltmek için ve iç mekanın üst katlarda sokaklar dikey algılanacak biçimde alabildiğine dışa açılımını sağlamak için yapılmıştır. Çıkmalar genellikle payandalı ve üç katlı evlerde kademelidir. Pencere pervazları, ana dikmeler ve girişler, payandalar ahşabın tabii renginde yüzey ise beyaz, kirli sarı, çivit mavisi, aşı boyası rengi ile boyanmış bağdadi sıvadır. Karakteristik Kütahya evi genellikle büyüktür. Sonraları arazinin aşırı bölünmesi ve parasal olanakların azalmasıyla bitişik düzende daha küçük evler yapılmıştır.

Cami, Mescit ve Külliye ler:

Son dönem dini yapılarda küçük mescitlere bile mimber konması nedeniyle cami ile mescit ayırımı adeta olanaksız hale gelmiştir. Kütahya'da Ulucami, Saray Camii, Karagöz Ahmet Paşa Camii, Lala Hüseyin Paşa Camii ve Timurtaş Paşa Camii dışındakiler kayıtlarda mescit olarak geçmektedir.

Kütahya'da Türk Devri Mimarisi içinde külliye biçiminde gelişmiş yapılar önem kazanmaktadır. Bunlara Timurtaş Paşa, II. Yakup Çelebi, İshak Fakih ve Mollabey Külliyelerini örnek gösterebiliriz.

XIII. yy. başlarından günümüze kadar uzanan dönem içinde Kütahya Camilerinde uygulanan başlıca tipler şöyle sıralanabilir:

- a) Ulu Cami'de uygulanan ve desteklerle taşınan tavanlı "Ulu Cami" tipi.
- b) Tek kubbeli kare planlı, bazen son cemaat yeri eklenmiş küçük mescitler.
- c) Hıdırlık Mescidinde uygulanmış tek bir örnekle, kubbeli mekana kuzeyden bitleştirilmiş küçük eyvanlı eski geleneğin küçük bir modeli.
- d) Yan mekanlı, zaviyeli, ters T tipi plan şemasına giren yapılar.
- e) Tek kubbeli, revaklı son cemaat yeri olan klasik Osmanlı Camii tipinde büyük yapılar.
- f) XIX. yy. da uygulanmış iki katlı son dönem Osmanlı mimarisini yansıtan yapılar.
- g) Tek katlı kiremit örtülü, ahşap detayları ilgi çekici mahalle mescitleri.

Eğitim Yapıları:

Bugün Kütahya'da yalnızca Müze olarak kullanılan Vccidiye Medresesi ayakta durmaktadır. 1925 tarihli bir cetvelde bir kısmı harap ya da başka amaçlarla kullanılan 22 medrese görülmektedir. Bunların bir kısmı ahşap son dönem medreseleridir. Bir kısmı yapı olarak pek önemli sayılmayan Cumhuriyet öncesi eğitim kurumlarıdır.

Tekke ve Türbeler:

XVI. yy. kayıtlarına göre Kütahya'da 18 tekkenin adı vardır. Bunlardan önemli bir kısmı XIX. yy. içinde oluşmuş mahalle aralarındaki küçük zaviyelerdir. Çoğu onarımlar sonucu büyük değişikliklere uğradığından mimari değeri hakkında pek bilgi verememektedir. Bunların içinde en önemlileri "Dönenler Tekkesi" olarak bilinen "Mevlevihane" XVI. yy. dan Ahi Evren (Han Evren) Zaviyesi ve XIX yy. dan bugün mescit olarak kullanılan Şeyh Salih Tekkesidir.

Türbeler bakımından da mimari bir değer ortaya koyamamaktadır. Hemen her sokakta "türbe" adı verilen mezarlar halkın ziyaret yerleri haline gelmiştir.

Hamamlar:

Suları ve kaynakları zengin olan Kütahya'nın Hamamları da önemli bir yer tutmaktadır. Tarihlenebilen en eski hamamlar XIV. yy. sonlarına kadar indirilebilmektedir. Kütahya hamamları, geleneksel sıcaklık tipleri yanısıra, Saray ve Şengül Hamamları ile Küçük Hamam ve Eğdemir Hamamında uygulanan ara denemeler de bulunmaktadır. İçlerinde şadırvanlı havuzların bir kısmı orjinaldir. Hemen hepsi son yıllarda onarım geçirdiğinden tarihi niteliklerini büyük ölçüde yitirmişlerdir.

Diğer Yapılar:

Kütahya çarşısı, Ulu Cami uli Timurtaş Paşa Camii arasındaki bölgede yoğunluk kazanmıştır. Günümüze ulaşan sokak isimlerine bakılırsa buralarda esnaf birliklerinin (Loncaların) bulunduğu anlaşılmaktadır. Kazancılar, Çemberciler, Pekmezpazarı, Pamuk vb. sokak adları bu savı doğrulamaktadır.

Timurtaş Paşa Camisi çarşının merkezini oluşturmaktadır, hemen yanında "Küçük Bedesten" yer almaktadır. Daha sonra Gedek Ahmet Paşa Vakfı olarak "Büyük Bedesten" in kurulması çarşıya daha da canlılık getirmiştir.

Hemen yakın çevrede yakın zamana kadar kapısı ve genel planı belli olan avlulu iki katlı, kısmen kargir "Çukur Han" tarihi karakterini yitirdiği gerekçesiyle yıktırılmıştır.

Karşı sırada "Piring Han" olarak bilinen binanın yalnızca geniş basık kemerli kapısı ve iki yandaki tonozlu dış dükkanlar durmaktadır.

1.2.4. Geleneksel El Sanatları:

Kütahya el sanatlarının başında çinicilik gelir. XV. yy. dan günümüze kadar varlığını sürdüren çini sanatı, İznik ve Kütahya'da gelişmiştir. İznik'te oturan çinicibaşı, çoğu kez İstanbul'da oturan saray nakkaşlarına çizdirilen örneklerle uygun çinilerin yapımını denetlemekteydi. Bir saray sanatı olarak XV. ve XVI. yy. da gelişen çinicilik Kütahya'da daha değişik bir anlam kazanmıştır. Genellikle geleneksel dokuma sanatının motiflerinin tekrarlandığı ve daha çok halk sanatına yönelik bir üslup ortaya koyduğu gözlenmektedir. Bu özelliğini günümüze kadar yitirmemiştir. XX. yy. Kütahya çinilerinde kızıl kahverengi ve sarı çini sanatına yeniden katılan renklerdir. Lacivert zemin üzerinde fırça darbelerinin belirgin olduğu iri gül motifleri, hançer yaprakları ve geometrik mozaik çini taklitleri devrin üslubunu yansıtmaktadır.

El sanatlarının bir bölümünü de dokumalar oluşturur. Halı ve kilim dokumaları kendine özgü yöresel karakteri ortaya koyar.

Giyim kuşam için el tezgahlarında dokunan ve sonra alabildiğine emek sarfedilerek işlenen kadın kıyafetleri başlıbaşına birer hazine değerindedir. Kütahya'da dokunan kumaşların kadife, şal, çitane, çiçekli, altıparmak, sopalı, tirşe, alkumaş, mor-kumaş, İzmirli v.b. özelliklerine göre çok çeşitli mahalli isimleri vardır.

Buraya kadar yazılı kaynaklardan elde edilen bilgilerle koruma açısından Kütahya'nın tarihi kimliği ortaya konmaya çalışıldı. Kuruluşundan bu yana yaşanan önemli tarihi olaylar, bu kente yerleşen toplumların ortaya koydukları medeniyetler, Türklerin gelişi ile Anadolu Eyalet Merkezi olarak uzun süre önemli bir görev üstlenmesi ve en son olarak Milli Mücadele yıllarında birçok kanlı çarpışmalardan sonra Başkumandanlık Meydan Savaşı'nın bu topraklarda yapılmış olması Kütahya'nın titizlikle korunmaya değer nitelikleridir.

1.3. Kentleşme Yönünden Kütahya

Kütahya'nın kentleşmesindeki etkenlerin saptanmasında, öncelikle Nazım İmar Planı ve araştırma raporu olmak üzere, 1/500 ölçekli kadastral haritaları, 1/1000 ölçekli 1960 - 65 yılları arasında çıkarılmış halihazır harita ve yine aynı yıllarda yapılmış 1/1000 uygulama imar planından yararlanılmıştır.

1.3.1. Nüfus - Konut İlişkisi:

Kütahya'da Nazım İmar Planı'nın hazırlandığı sıralarda kent merkezi yerleşmelerinde nüfus yoğunluğu 125 ki/ha ın üzerinde olduğu saptanmıştır. Son 10 yılda büyük artış gösteren nüfusun önemli kesiminin var olan konut alanları tarafından emildiğini göstermektedir. Bunun en önemli nedeni kentin arazide yayılmasını güçleştiren bazı doğal etkenler, büyük askeri alanlar ve kamu kuruluşları alanlarıdır. Bu bakımdan mevcut yerleşmelerde son yıllarda kişi başına düşen konut alanı standardı bakımından büyük bir düşüş görülmekte, yoğunluk ise artmaktadır. Artan nüfusun diğer bir bölümü ise yeni konut alanları açısından mevcut imar planı sınırları yetersiz kaldığından, yerleşme dışı alanlara kaymak zorunda kalmıştır.

Kadastro haritaları incelendiğinde nüfus artışının kent içi konut alanları tarafından emilmesinin iki yekilde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bunlardan biri büyük ailenin yaşamına göre yapılmış tarihi evlerin miras yoluyla bölünmesidir. Mülkiyet sınırları incelendiğinde eski bir evin bazen üç yada dört parselde oturduğu saptanabilmektedir. Bu durum

çoğu kez tarihi evin bölüm bölüm ortadan kalmasına ve yerini daha yüksek betonarme apartmana bırakmasına neden olmuştur. İkincisi ise tarihi evlerin geniş bahçelerinden imar yolları geçirilip bunların ifraz yolu ile yapılanmaya açılmasıdır.

Tarihi konutların dışında kentteki yeni konutların yarısından çoğu ruhsatsız ve kaçak yapılardan oluşmaktadır. Bu durum ülkemizin hızlı gelişen kentleri için de geçerli olmasına rağmen, Kütahya da ruhsatsız yapılaşmanın eriştiği yüksek düzey, yasal imar planının sınırları dışına taşma zorunluluğundan doğduğu söylenebilir. Kent merkezinin dışına taşan kaçak yapılaşma tarihi dokunun bozulmasını belli bir ölçüde önlemiş olduğu da bir gerçektir. Ancak yine de mevcut imar planında açılan geniş yollar yüksek yapılaşmaya olanak sağladığından, Cumhuriyet caddesi, Hürriyet caddesi, Kıbrıs caddesi gibi kesimlerde tarihi yapılar büyük ölçüde zarar görmüştür.

1.3.2. İş Kolları - Konut İlişkisi:

Tarihi yerleşmenin bulunduğu kesimlerde çalışan nüfusun ekonomik kolları dağılımı mahallelere göre değişmektedir. Maltepe, Saray, 30 Ağustos, sanayide çalışan nüfusun çoğunlukta olduğu mahallelerdir. Ticaret ve küçük sanatlarda çalışan nüfus daha çok Lala Hüseyin Paşa, İstiklal, Börekçiler, Balıklı, Servi, Pirlar, Paşamsultan, Cedid, Mecidiye, Hamidiye, Gazi Kemal, Maruf mahallelerinde toplanmıştır. Evliya Çelebi, Yıldırım Bayezit, Sultanbağı, Meydan, Yenidoğan, Cemalettin mahallelerinde ise çalışan nüfusun devlet hizmetleri, sanayi, ticaret ve küçük sanatlar kolları arasında eşit olarak dağılmaktadır.

1.3.3. Sosyo Ekonomik Yapı - Konut İlişkisi:

Ailede ortalama çalışan sayısı genel ortalamanın üzerinde olan mahalleler Saray (1,5), Ali Paşa (1,48), Sultanbağı (1,51) ve Balıklıdır (1,41). Eğitim durumu belli bir düzeyin üzerinde olan mahalleler Maltepe, Mecidiye, Servi, Alipaşa, 30 Ağustos mahalleleridir.

Gelir durumu sıralamasına göre ilk dört sırayı alan mahalleler Meydan, Gayluefendi, Yenidoğan, Ali Paşa, 30 Ağustos mahalleleri, son dört sırayı alan mahalleler ise Sultanbağı, Lala Hüseyin Paşa, Paşamsultan ve Cemalettin mahalleleridir.

Kira ortalaması en yüksek mahalleler Balıklı, Pirlar, Meydan, en düşükler ise İstiklal, Sultanbağı, Paşamsultan ve Maruf mahalleleridir.

1.3.4. Sit Kararları - Konut İlişkisi:

Kütahya Nazım İmar Planı araştırmaları sürdürülürken Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından sit alanları belirlenmiş ve tarihi eser tescil çalışmaları yapılmıştır. Tarihi Kentsel Sit Alanı ile birlikte üç adet de Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı saptanmış iken daha sonra Maltepe kesimi içeren III. Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı KRütahya Belediyesinin itirazı üzerine Danıştay tarafından iptal edilmiştir.

G.E.E.A.Y.K. kararına "Sit Alanı Koruma İmar Planı" hazırlanıp yürürlüğe girinceye kadar Kentsel Sit Alanı içindeki her türlü imar uygulamalarının durdurulması öngörülmüştür. Bu karar kentin taşınmaz değerlerinin en yüksek ve imar hareketlerinin yoğun olduğu bu kesimde önemli gerilimler ve boşluklar doğurmuştur.

Artan konut talebini de gözönünde bulunduran Belediye Sit Alanlarının imara açılabilmesi için "Korumaya İmar Planı" nın öncelikle ele alınmasını istemiştir. Nazım İmar Planının onaylanması için geçen sürede tamamlanması hedeflenen Koruma İmar Planının koruma, yaşatma, geliştirme ilkeleri doğrultusunda kentsel tasarım ölçeğine varan özel çalışma gerektirmesi planın hedeflenen süre içinde bitirilmesini aksatmıştır. Sonuçlandırılıp Belediye Meclisinin onayına sunulduğu tarihlerde G.E.E.A.Y.K. yasası değişmiş ve "Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu" oluşturulmuştur.

T.K.T.V.Y.K. belediyenin isteği üzerine Kütahya'da sit alanlarını yeniden gözden geçirmiş ve daraltılmasına karar vermiştir. Eski sit sınırlarına kadar olan kesimin ise Etkilenme-Geçiş Alanı olarak planlanması uygun görülmüştür. Ayrıca daha önce tescilli yapılmış yapılarda da azaltma yapılmıştır.

Bu durum planın yeniden ele alınmasını gerektirdiğinden belli bir süre daha çalışmaların devam etmesi zorunluluğu doğmuştur. Bu süre içinde dondurulmuş olan yapılanma faaliyetlerine Etkilenme-Geçiş Alanlarında eski imar planına göre izin verilmiş ve halkın mağduriyeti giderilmeye çalışılmıştır. Ancak eski yönetmelik ile ortaya çıkan yapıların tarihi kentsel dokuya uyum sağlayamaması, bir geçiş dönemi "Korumaya İmar Yönetmeliği" hazırlanmasını gerektirmiştir. Hazırlanan bu yönetmelikle Kentsel Sit Alanı içinde dahi 3 kata kadar yapılanmalara olanak verilmiştir. Böylece planın sonuçlanması kadar geçecek sürede konut talepleri bir ölçüde karşılanabilmiştir.

2- YERİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR:

Planlamaya veri olabilecek bilgilerin bir bölümü yerinde yapıla çalışmalarla saptanmıştır. Bu çalışmalar sırasında zaman zaman Kütahya halkının koruma konusundaki yaklaşımları hakkında bilgiler toplanmıştır. Bu arada gerek serbest çalışan gerekse Belediye'de görevli teknik elemanlarla toplantılar düzenlenerek korumanın sorunları tartışılmıştır.

2.1. Sokak Siluetlerinin Çıkarılması

Yerinde yapılan çalışmalar içinde sokak silüetleri, koruma imar planlarındaki kararların üretilmesinde çok önemli veri oluşturmaktadır. Eski karakterini tümü ile koruyan çok az sokak kalmıştır. Bunların en önemlileri Germiyan Caddesi ile Meydan Caddesidir. Hemen ardından kısmen bozulmuş olan Balıklı Caddesi, Kapan Sokak, Ahi Erbasan Sokak, Lala Hüseyin Paşa Caddesinin belli başlı bölümleri, Mahvel Sokak v.b. örnekler sayılabilir.

Sokak silueti çalışmalarına 1981 yılı yazında başlanmış ve 15 kişilik bir ekiple bir ayda tamamlanmıştır. Bu çalışma sırasında tarihi belgelere ve yerinde toplanan bilgilere dayanılarak bazı evlerin içine girilmiş, ilginç olanların rölöveleri çıkarılmıştır.

Ayrıca bu siluetlerin gerek Kültür ve Turizm Bakanlığı arşivlerinde, gerekse Kütahya Belediyesinde belge olarak kalmasıyla, gelecek kuşakların yapacağı çalışmalarda önemli veri oluşturacağı düşünülmüştür.

Geleneksel sokak dokusunu oluşturan tarihi yapıların tipolojilerini araştırmak yerine 1/100 ölçekli silüetlere işlenerek, geleneksel yapı sistemi, detay çözümleri, dönemlerine göre mimari üslup özellikleri çok daha ayrıntılı olarak saptanmıştır.

Tarihi eserlerin yanısıra mevcut tüm yapılar işlenerek, buralara önerilecek yeni yapıların kararlarının üretilmesine kolaylık getirilmeye çalışılmıştır.

Büyük ölçüde eski karakterini yitirmiş olan cadde ve sokakların silüetlerinin çıkarılmasına gerek duyulmamış, buradaki yapılanmalar için 1/1000 ölçekli Koruma İmar Planı ve Yönetmelik Hükümleri uygulanacağı varsayılmıştır.

2.2. Zemin Kat Kullanımlarının Saptanması

Kütahya Nazım Planı çalışmalarında saptanmış olan verilerin, koruma planı açısından yeniden değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Bu amaçla genellikle konut yapılarından oluşan Kentsel Sit ve Etkilenme Alanlarında barınma dışındaki fonksiyonlar daha çok zemin kat kullanımında önem kazanmaktadır. Zemin kat kullanımları daha çok ticaret, küçük sanatlar ve hizmet sektörleri biçiminde gelişmiştir.

Özellikle Pekmezpazarı çevresinde han, bedesten, küçük dükkanlar vb. eski binalar hala ticari canlılıklarını korumaktadır. Yeni yapılanma talepleri tarihi tarihi de zorladığından, bu kesimin geleneksel karakterini yozlaştıracak baskılar altında bulunduğu saptanmıştır. Cumhuriyet Caddesi, Hürriyet Caddesi ve yeni açılan Kıbrıs Caddesi çevreleri yeni ticari faaliyetlerin gittikçe ağırlık kazandığı kesimler olarak gelişimlerini sürdürmektedirler.

2.3. Fotoğrafla Belgeleme

Sokak biluveleri çıkarılırken bu belgeleri desteklemek amacıyla tarihi yapılar öncelikli olmak üzere sokakların fotoğrafları çekilmiştir. Böylece silueti çıkarılmamış cadde ve sokakların mevcut durumları da saptanmıştır.

Fotoğraflarla yapılan saptamalar 1/500 kadaströ paftaları, 1/1000 halihazır harita, yürürlükteki uygulama imar planı ile değerlendirilmiş, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nun sit alanı ve tarihi eser tespitleri ile karşılaştırılarak plan kararlarına veri oluşturulmuştur.

3- PLANLAMA

Planlama kararlarının oluşturulmasında 1/5000 ölçekli Kütahya Nazım İmar Planı kararlarına büyük ölçüde uyulmaya çalışılmıştır. Ancak Nazım Planın koruma ile çelişen genel kararları tüm Kütahya İmar Planını üstlenen plan müellifi ile tartışarak ortaklaşa çözüm yolları aranmıştır. Böylece Nazım Planın Uygulama İmar Planına dönüşmesinde kentin eski tarihi merkez kesimi üzerindeki bugünkü ve gelecekteki gelişme boşluklarını belli sınırlar içinde tutabilmek plan kararlarını yönlendiren temel amaç olmuştur.

3.1. Genel Yaklaşımlar

Kütahya Sit ve Etkilenme - Geçiş Alanlarını kapsayan kesimle ilgili uygulama imar planı kararları, farklı düzeyde geliştirilen iki yaklaşımın entegre bir sentezi olarak üretilmiştir. Önce makro düzeyde Kütahya kent bütünü içindeki tarihi merkez konumu ve işlevi yorumlanarak "Koruma, yaşatma, geliştirme" ana ilkeleri doğrultusunda gelecekteki gelişme baskılarını önleyecek kararlar, daha sonra mikro düzeyde günümüze ulaşabilmiş tarihi kentsel dokunun olanak ölçüsünde korunması, bu dokuya uyumlu yapısal ve mekansal gelişmeyi sağlayacak kararlar üretilmiştir.

3.1.1. Makro Düzeydeki Kararlar:

Tarihi merkez bölgesinin kent bütünü içinde yüklenmediği işlevlere sınırlandırmalar getirilerek, burarlarda geleneksel ticaret merkezinin aşırı derecede özendirilmesine ve kontrol altında tutulabilmesine ve yerleşme yoğunluklarının belli sınırları aşmamasına çalışılmıştır..

Bu kararların işlerlik kazanmasında kentsel sit alanının önemli rolü vardır. Ancak sit alanlarında yapılanma yoğunluklarına sınır getirilebilmekte, sit dışında ise ister istemez yoğunluk talepleri zamanla geçerlilik kazanabilmektedir. Konuya bu açıdan yaklaşıldığında eski kentsel sit alanının daraltılması kararının yeniden irdelenmesi zorunlu luğu doğmuştur.

Çeşitli dökümanlar ve yerinde yapılan saptamaların ışığında sit alanları gözden geçirildiğinde, kale dışı yerleşmelerin çekirdeğini oluşturan Gazi Kema ve Börekçiler mahallelerinin sit sınırları dışında kaldığı görülmektedir. Oysa bu kesimde Kütahya'nın en önemli dini ve sosyal yapıları yer almaktadır. Bu kesimde sırasıyla: Ulucami, Ulucami Sakahanesi, Vecidiye Medresesi, Mevlevihane, Eşdemir (Elvan Bey) Hamamı, Şengül Hamamı, Şengül (Celal Efendi) Mescidi, Kurşunlu Camii, İshak Fakih Külliyesi, Kaditler Camii, Paşamsultan Türbe ve Zaviyesi, II. Yakub Çelebi Külliyesi, Pekmezpazarı Mescidi ve Halit (Macar) Evi bulunmaktadır. Ayrıca bu kesimde I. Grup olabilecek Defterdar Konağı, Hasan Yardım Evi, Hocazade Nuri Bilge Konağı, İsmail Çaler Evi sit dışında kalan tarihi eserlerdir.

Gazi Kemal ve Börekçiler Mahallelerinin belli bir kesiminin sit alanı içine alınmasıyla bu kesimde esasen belli ölçülerde varolan spekülatif baskıları sınırlandırma olanağı elde edilecektir. Sivil mimarlık eserlerinin de önemli yoğunlukta olduğu bu kesimin plan kararları üretilirken Sit ve Etkilenme - Geçiş Alanlarını gösteren 1/500 ölçekli haritada görüldüğü gibi kentsel sit alanı sınırlarına alınması önerilmiştir. Bu düzeltmeler sit alanlarını genişleten yeni bir karar değildir. Gerçekten de çok geniş olan eski sit sınırlarının daraltılması ve geri kalan bölümün etkilenme - geçiş alanları olarak daha yumuşak kararlarla planlanması olumlu bir yaklaşımdır. Ancak Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'nca kısa sürede yapılan saptamaların planlama aşamasında konu ile ilgili kurul üyeleri ile görüşbirliğine varıldıktan sonra böyle bir revizyon önerilmiştir. Bu arada yeni imar yolu olan Menderes Caddesi'ne 8 katlı blokların gelmesi ve Saray Mahallesi'nin arka kesiminde tarihi dokunun son derece yeni yapılaşmalarla bozulması bu kesimlerde sit sınırının biraz daha daraltılmasını gerektirmiştir.

Tarihi merkez kesiminde geçmişten gelen mevcut yol dokusunun belli ölçüler içinde korunmasına ve tarihi yerleşme alanları için ulaşılabilirlik olanaklarının gereksiz ve aşırı derecede yoğunlaştırılmamasına özen gösterilmiştir.

Böylece tarihi kesim üzerindeki yerleşme baskıları da belli bir ölçüde önlenmeye çalışılmıştır.

3.1.2. Mikro Düzeydeki kararlar

Tarihi kentsel sit ve etkilenme geçiş alanlarında yapı yüksekliklerine ilişkin kararlarda parsel ölçğine kadar inen titiz ve ayrıntılı bir çalışma yapılmıştır. Özellikle geleneksel mimari karakteri büyük ölçüde bozulmamış kesimlerde çıkarılan sokak silüetleri yeni yapılaşma biçimini saptayacak yükseklik, cephe genişliği, çıkma v.b. verilerin üretilmesinde kıymetli ve etkili bir araç olmuştur.

Geçmişten günümüze ulaşmış tarihi çevrenin olanak ölçüsünde bozulmadan kültür sürekliliği içinde geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara bırakılması herşeyden önce günümüze ulaşabilen mimari örneklerin daha uzun süre ayakta kalmasını sağlayacak onarım ve restorasyon kararlarının geliştirilmesine bağlıdır. Bunların onarım ve restorasyonundaki ana ilkeleri gruplarının saptanmasıyla belirlenebileceği düşünülerek Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu'na gruplama önerisi sunulmaktadır.

1. Grup Yapılar: Grupları belirli 1. grup dini ve sosyal yapılar ile grupları yeni önerilen 1. grup sivil yapıların (sayıları 16 adettir) onarım, bakım ve restorasyonunda kamu karar ve denetiminin doğrudan ve en yüksek düzeyde olması öngörülmüştür. Bunlarla ilgili hükümler, Kütahya Kentsel Sit ve Etkilenme-Geçiş Alanları Koruma İmar Yönetmeliği'nde ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

2. ve 3. Grup Yapılar: Bu yapıların korunmasında ve yakınındaki yeni yapılaşmalarda daha dolaylı bir karar ve denetim ile yetinilmiştir. Yine bu kesimler için Koruma İmar Yönetmeliği'nde ayrıntılı hükümler getirilmiştir.

3.2. Yapılaşma Düzeni

Kentsel Sit ve Etkilenme-Geçiş Alanlarında gerek tarihi eserler, gerekse yeni yapılaşma kararlarının uygulanmasında "Kentsel Sit ve Etkilenme-Geçiş Alanları Koruma İmar Planı", "Koruma İmar Yönetmeliği" ve "Sokak Silüetleri" bir bütün oluşturmaktadır. Plan notunda da önemle belirtildiği üzere uygulamada bunlar beraberce kullanılacaktır.

Planda yapı yükseklikleri, kat adetleri aracılığıyla belirtilmiştir. Yapı kat adeti dağılımında eski plan ve yönetmelik hükümlerine göre sokak genişliğine bağlı olarak oluşmuş bulunan halihazır yapılaşma durumu da gözönünde bulundurularak, tescilli yapıların yakınında tarihi karaktere uyumlu bir çevre oluşturulmasına çalışılmıştır.

Belli bir tarihi ve mimari niteliği olan hassas kesimlerin içinden ve yakınından geçen ana cadde ve sokakların yer aldığı bölgelerdeki yeni yapı yüksekliklerinin saptanmasında yer yer çözümlü güç, gelişkili durmlarla karşılaşmıştır. Bir taraftan kat yüksekliklerinin saptanmasında tarihsel yapıları hiç dikkate almamış olan eski plan ve yönetmeliğe göre oluşmuş bulunan yüksek saçak katlarına uyabilmek, diğer taraftan ise tarihsel yapıların çevrelerinde kabul edilebilecek saçak kotlarına inebilmek gelişkinliğini ayabilmenin "en iyi çözümü" soruna yaklaşırken yapılacak görelî seçmeye göre değişik olmaktadır. Bu nedenle böyle kritik kesimlerde getirilecek her çözüm daima bir ölçüde tartışma ve eleştiriye doğal olarak açıktır. Sunulan planda böyle kritik kesimlerde ana cadde üzerinde bugüne kadar oluşmuş bulunan yapı yüksekliklerine elden geldiğince uyulmaya çalışılmış, ancak tarihi yapılara yaklaşırken belli bir mesafeden itibaren yapı yükseklikleri kademeli olarak düşürülerek dengeli ve ortalama çözümler elde edilmeye çaba gösterilmiştir.

Sit alanının oluşturduğu kentin bu tarihi merkez kesiminde, gerek bugüne kadarki büyük ölçüde oluşmuş mevcut yapılaşma düzeni ve gerekse genelde ufak parsellerden oluşan mülkiyet dokusu nedeni ile "bitişik düzen" bir yapılaşma öngörülmüştür. T.K.T.V.Y.K. nun son değerlendirmelerine göre Etkilenme-Geçiş alanlarında mevcut imar planına göre yapılanmaya izin vermektedir. Bu bakımdan Cumhuriyet caddesi 8 kat, Kıbrıs caddesi ise 6 kat olarak yapılaşmakta olması, ara sokakların ise birdenbire 3 ya da 4 kata düşmesi Kentsel Sit dışında da olsa etkilenme alanı için olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Bu nedenle hiç olmazsa yüksek binalarla, sokaklardaki alçak binalar arasında yaya yolları geçirilerek bu kontrast kütlelerin birbirinden koparılması daha uygun görülmüştür.

Sit alanı içinde yer alan kentin merkez ticaret bölgesi işlevsel olarak belli biçimlerde farklılaşmış 2 bölgeden oluşmaktadır. Tarihi hanlar çevresinde kırsal talebe dönük karakteri daha hakim olan geleneksel ticaret merkezi yer almaktadır. Cumhuriyet caddesi boyunca ve Belediye Meydanı çevresinde ise kentsel karakteri hakim olan yeni ticaret merkezi ve idari merkez oluşmuş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi nisbeten ağır bir gelişme ve durağan bir yapı göstermekte, yeni ticaret alanlarında ise kentin gelişmesine paralel olarak daha hızlı bir gelişme ve farklılaşma gözlenmektedir. Gerek gelişme karakterindeki bu belirgin fark ve gerekse tarihi hanlar ve çevresindeki karakteristik geleneksel yerleşme dokusunu koruyabilmek amacıyla geleneksel ticaret merkezi için mekanda ancak sınırlı bir gelişme öngörülmüş ve bu merkezin bugün yayılmış olduğu alanı gelecekte de büyük ölçüde kullanmaya devam edeceği varsayılmıştır. Bu sınırlı geleneksel ticaret bölgesi gelişmesinin duhi olanaklar ölçüsünde çevredeki karakteristik konut sokaklarına doğru olmamasına özellikle dikkat edilmiştir. Böylelikle bu sokakların spekülâtif bir yenilenme baskısı altına düşme olasılıkları düşük tutulmaya çalışılmıştır.

Yeni ticaret merkezinin gösterdiği daha dinamik gelişme genellikle Belediye Meydanı çevresi ve buraya açılan ana ulaşım arterleri boyunca olmaktadır. Bu eğilime uygun olarak kent planı ile yapılan ortak çalışmalarla yeni ticaret alanları büyük ölçüde Cumhuriyet caddesi, Mithatpaşa caddesi ve Adnan Menderes caddesi boyunca düzenlenmiştir. Cumhuriyet caddesine açılan karakteristik konut sokaklarını koruyabilmek amacıyla bu sokaklara ticaretin yayılmasına çaba gösterilmiştir.

Plan lejantında görüleceği gibi ticaret bölgelerinde 2 tür ticaret gelişmesi getirilmiştir. Bunların birisinde tüm yapı katlarının, diğerlerinde ise yalnız zemin katın ticari amaçla kullanılabilceği öngörülmüştür. Ticaret gelişmesinin büyük bir olasılıkla yayılacağı sanıldığı karakteristik konut alanı kesimlerinde olanaklar ölçüsünde yalnız zemin katın ticaret amacıyla kullanılabilceği koşulu getirilerek tarihi dokunun üzerinde oluşacak yenilenme baskılarının sınırlandırılması amaçlanmıştır.

Bugüne kadar yürürlükte olan İmar Yönetmeliğinde ticaret bölgelerinde yer alan yapıların zemin katları için öngörülen 1.00 TAKS sunulan planda 0.70'e düşürülmüştür. Böylelikle, özellikle tarihi doku içinde gelişen ticaret yapılarının bu kesimde parsellerin bir kısmında mevcut arka bahçeleri tümü ile yoketmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Adnan Menderes caddesi boyunca verilmiş olan ölçülü blok düzende ise, zemin katların bu ölçülerin dışına taşamayacağı koşulu getirilmiştir.

3.3. Ulaşım Ağı, Yol Düzeni ve Cephe Hatları

Sit alanının yer aldığı kentin bu merkezi kesiminde yıllar boyunca oluşmuş bulunan mevcut yol şebekesinin an yapısı hemen bütünüyle korunmuştur. Mevcut şebeke içindeki yolların işlevsel önem ve hiyerarşileri genellikle korunmuştur. Kentin merkezini oluşturması nedeniyle KentSEL Sit ve Etkilenme Geçiş Alanı içinden kent bütününe ulaşım hizmeti sağlayan önemli birkaç ana arter geçmektedir. Bunlar sırasıyla Cumhuriyet caddesi, Kıbrıs caddesi, Lala Hüseyin Paşa caddesidir. Hisarlı Ahmet Caddesi de kısmen bunlar arasında sayılabilir. Bu ana arterlerin kent içindeki önemli işlevlerinin gelecekte devam edecekleri kabul edilmiştir. Aslında Lala Hüseyin Paşa, Hisarlı Ahmet ve Meydan caddelerinin işlevleri gereği önerilenden daha geniş olması gerekirdi. Ancak önemli tarihi yapıların sınırlaması nedeniyle bazı bölümlerinin olduğu gibi kalması uygun görülmüştür. Bu durum 10 m. genişliğindeki bir yolun 7 m. ye düşen araç pistinin devam edebilmesi için trotuvarların daraltılmasına ya da tamamen ortadan kalkmasına yol açmıştır. Yine sit alanı ve etkilenme geçiş alanı içinde ortalama genişliği 6 m. yi aşan bazı eski karakterli yollar çok defa konut alanları içi kaldırımsız tali araç yolu olarak fiilen kullanılmaktadır. Bu kullanımın belli bir gereksinme karşılığı olduğu ve gelecekte de eski doku içindeki

bu tür yolların konut alanları için tali araç yolu olarak kullanılmaya devam edeceği gerçeği kabul edilerek bu nitelikteki yollara trafiğin girebileceği, planda kabul edilmiştir. Ortalama genişliği 6 m. den dar olan, belli bir kesimde çok daralan ve genişletilmesi sakıncalı görülen veya araç dolaşımına elverişli olmayan köşeler taşıyan türden eski doku yollarının araç trafiğine kapalı kalacağı kabul edilmiştir. Normal yol standartlarının dışında kalan yukarıda açıklanan türden özel çözümleri düzenlenen planda kabul etmek, koruma endişesinin egemen olduğu ve kentin çok özel bir kesimini oluşturan sit alanının tarihi yerleşme dokusu içinde kuşkusuz kaçınılmaz olmaktadır. Eski tarihli haritalar üzerinde çalışma zorunda kalınılmış olmasına karşın fiilen oluşmuş bulunan mevcut yol düzeni dikkatle incelenmiştir. Bu amaçla, hem arazi üzerindeki fiili yol durumu ayrıntılı olarak gözlenmiş, hem de açılmış mevcut yollar eski imar planı üzerine Belediyece işlettilerilerek bu belge eşliği ile çalışılmıştır. Halen plana göre açılmamış fiili birçok yol da mevcuttur. Planın öngördüğü imar yollarının ise bir bölümü uygulanmamıştır. Sit ve etkilenme geçiş alanı için planlamasında fiili mevcut yollar, eski planın önerilen, sit ve etkilenme geçiş alanının özellikleri ve gerçekleri, yeni planın kabul ve ilkeleri topluca irdelenerek, önerilen yol düzenine böyle bir geniş kapsamlı yaklaşım sonucu varılmıştır.

Kentsel Sit ve Etkilenme Geçiş yerleşme alanlarının ancak gerekli olabilecek düzeyde bir araç trafiği ile beslenebilmiş olmalarına dikkat edilmiştir. Ticaret alanlarında daha yaygın bir araç trafiği öngörülmüş olmasına karşılık özellikle tarihi doku içinde konut alanlarına gereğinden fazla araç trafiği sokulmaması ilkesi benimsenmiştir. Böylelikle eski konut alanları dokusunun oluşmuş yol ağı büyük ölçüde mevcut karakterleriyle korunabilmiştir. Eski doku içinde araç trafiği yolu olarak, genellikle belli bir devamlılığı ve genişliği olan ve ötedenberi araç trafiği tarafından kullanılan yollarla yeni açılan bazı yollar kullanılmıştır.

Özellikle tescilli yapı gruplarının yer aldığı yolların cephe hatlarının aynen muhafaza edilmesine büyük bir dikkat gösterilmiştir. Sokak silüeti çıkarılmış olan karakteristik kesimlerde mevcut cephe hatlarına çok büyük oranda uyulduğu planda işlenmiş olan bilgiler sayesinde kolaylıkla görülebilmektedir. Ancak zorunlu kılınan bazı durumlarda bu tür karakteristik kesimlerde mevcut cephe hatlarına uyulmayıp bunların bir ölçüde değiştirilmelerini, hatta çok sınırlı sayıda da olsa bazı tescilli yapıların cephe hatlarının geriye çekilmesini teklif etmek kaçınılmaz olmuştur. Bu tür zor ve kritik durumlarda, getirilmiş olan çözümün sağladığı yarar ile taşıdığı sakıncayı karşılamak olarak tartmak kuşkusuz bir yerden ötede çok defa bir değer yargısı sorunu olmaktadır. Bu nedenle her zaman için yeniden değerlendirmeye açıktır.

3.4. Donatım Alanları

Kütahya Sit ve Etkileme Geçiş Bölgesi içi donatım alanları donatım türüne göre farklı görüntüler sunmaktadır.

Dini kurum alanlarının kentte en yoğun olduğu kesim sit ve etkilenme geçiş alanıdır. Bu durum, kentin en eski yerleşim bölgesini oluşturan bu kesimde tarihi dini yapıların hemen tamamının yer alıyor olmasının doğal bir sonucu olmaktadır. Yüzyıllar boyu Anadolu'da bugünkü öneminin çok ötesinde önem taşıyan bir kent olmuş olan Kütahya'da bu tarihi nedene bağlı olarak birçok dini ve sosyal işlevli yapı yapılmıştır. Bu nedenle, sit alanı içinde yer alan dini kurum alanları bu bölge içinde yaşayan kentsel nüfusun bugünkü gereksinimlerinin çok ötesindedir. Bu durum kuşkusuz yukarıda açıklanan özel tarihi nedenlerin bir sonucunu oluşturmaktadır.

İlkokul alanlarının kent bütünü içindeki dağılışı açısından sit ve etkilenme geçiş alanı kentin en şanslı kesimini oluşturmaktadır. Nüfusa oranla ilkokul sayısının yüksekliğine karşılık sahip oldukları yapı ve alanların nitelik ve nicelik yönünden genellikle düşük olduğu görülmektedir. Sit ve etkilenme geçiş alanında boş kamu parselinin hemen hemen hiç kalmamış olması yeni okul alanı açma şansını da kısıtlamaktadır.

Her Türk kentinde olduğu gibi Kütahya'nın mevcut kentsel yerleşim bölgesi de aktif yeşil alanlar bakımından büyük bir yetersizlik göstermektedir. Bu yetersizlik, kentin sit ve etkilenme geçiş alanı içinde kalan eski tarihi yerleşme dokusu içinde daha da belirgindir. Bu donatım yetersizliği, kişi başına düşen aktif yeşil alanda olduğu gibi otopark alanı ölçülerinde de özellikle çarpıcı olmaktadır. Bu nedenle planda öncelikle bu alanların yeterli ölçülere çıkarılması için çaba gösterilmiştir.

Sit ve etkilenme geçiş alanı içindeki eski tarihi yerleşme dokusu içinde bu konularda karşılaşılan en büyük güçlük, bu dokunun yıllar boyu büyük ölçüde oluşmuş bulunması nedeniyle bu tür yeni donatım alanlarının düzenlenebilmesi için gerekli boş alanların bulunabilmesinde olmaktadır. Bu temel engelin aşılabilmesi, yeni aktif yeşil alan ve otopark alanı düzenlemelerinin oluşmuş yapı adalarının belli büyüklüklerde boş kalmış olan iç kesimlerinin kullanılmasına yolu ile yapılması sayesinde mümkün olabilmektedir. Bu amaçla arazide ayrıntılı bir araştırma yapılmış ve bu tür büyük yapı adası ve boşlukların hepsi saptanmıştır. Geleneksel yerleşme dokusu içindeki eski evlerin arka bahçeleriyle bir bütün oluşturdukları, geleneksel konutların ancak bu bütünlük içinde orjinal karakterlerini muhafaza edebilmiş olacakları ve bu alanların çok defa evlerin arka bahçeleri olarak esasen yapılaşmalar arasında bakımlı toplu yeşil alan boşlukları oluşturuyor olmaları bu yaklaşımın temel nedenleri olmuştur.

Yapı adası içi boş alanların planlaması eski planın getirilmiş olduğu çözümden bağımsız olarak yeni bir yaklaşımla ele alınmıştır. Yeni yaklaşımın temel amacı, bu tür yapı adası içi büyük boşluklardan kamusal donatım alanlarına ayrılacak kesimin olanaklar ölçüsünde çeşitli parsellerden alınacak parçalardan oluşturulması ve gerekecek kamulaştırmanın bu yolla çeşitli parsellere dağıtılması olmuştur. Parsellerin kamusal donatım alanına ayrılan parçaları dışında kalan kesimlerine yeni yapılaşmalar yolu ile değerlendirme olanaklarının sağlanması izlenen yaklaşımın diğer bir yönü olmuştur. Kamusal donatım alanına ayrılan toplu kesimin genellikle bir yeni imar yolundan cephe alamayacak biçimde bir iç alan olarak düzenlenmesine özellikle dikkat edilmiştir. Böylelikle kamulaştırılmalarının yapılamadığı süre boyunca bu kesimlerin yerleşim alanına dönüştürülme ve yapılaşma baskısından uzak tutulmasına çalışılmıştır.

Planda bu yolla kazanılan yeni aktif yeşil alanların özellikle bunların en yetersiz olduğu tarihi merkez ve yakın çevresinde düzenlenmelerine çaba gösterilmiştir. Ayrıca Maltepe kesiminde kentin mevcut en büyük bakımlı yeşil alanını oluşturan Ahırardı Parkı vardır. Bu geniş park alanı içinde lunapark, çeşitli spor alanları, eğlence yerleri gibi çeşitli rekreatif amaçlı faaliyetler öngörülmüştür.

Bu düzenlemeler sonucu sit ve etkilenme geçiş alanı içi ve yakın çevresinde bugün mevcut olanlarla beraber elde edilen toplam aktif yeşil alan 26 ha. civarındadır. Arazi kullanım bölümünde daha ayrıntılı olarak görülebileceği gibi, böylelikle bu bölümde planlanan ve aktif yeşil alan bakımından kentin en problemlili kesimini oluşturan bu merkezi yerleşme bölgesinde kişi başına 7 m² lik aktif yeşil alan standardı rahatlıkla elde edilebilmiş olmaktadır.

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu nun kararına göre I. Arkeolojik ve Doğal Sit Alanını oluşturan tarihi Kütahya Kalesi ve çevresindeki büyük boşluğun, Nazım Plan kararı doğrultusunda büyük ve toplu bir yeşil arkeolojik ve tarihi alan olarak düzenlenmesi öngörülmüştür. Çerek topoğrafik yapısı, gerek kent bütünü içindeki özel konumu ve gerekse içinde yer alan çok değerli ve anlamlı anıtsal kalıntılar nedeniyle toplu olarak özel bir peyzaj planlaması yaklaşımıyla ele alınarak değerlendirilmesi düşünülen bu geniş alanın büyük bir rekreasyon ve kültür alanı olarak kentin bütününe hizmet edecek bir ölçek ve anlamda düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle bu bölge sit alanı içi aktif yeşil alan standardının hesaplanmasında dikkate alınmamıştır. Kale ve çevresini içine alan bu bölgenin toplu bir yaklaşımla ele alınarak değerlendirilmesini öngören bu plan kararı, adı geçen bölgenin sınırları belirtilerek özel bir plan notu biçiminde planın Uzerine yazılmıştır.

Tarihi merkez kesiminin özellikle ticaret alanları bölgesinde halen yetersizliği duyulan diğer bir önemli donatım elemanı otopark alanlarıdır. Bu nedenle yapı adası içi büyük boşluklardan özellikle merkez ticaret alanları içinde ve yakın çevresinde yer alanların bir kısmının planda otopark alanı olarak düzenlenmeleri öngörülmüştür. Tarihi ticaret merkezi içinde çevre kırsal alanına çalışan minibüs ve otobüslerin kalkış ve park yeri olarak kullandıkları birkaç alan da otopark alanı olarak planlanmıştır. Ayrıca işlevsel bir neden taşımadıkları halde ticaret bölgesi içinde gereğinden geniş açılmış bazı yol kenarlarının da park amacıyla kullanılabilmesi varsayılmıştır.

3.5. Arazi Kullanma Özeti ve Sonuç

Kentsel Sit, Arkeolojik ve Doğal Sit ve Etkilenme Geçiş Alanları toplam 202.16 ha. kadardır.

Bu toplam meskun alanla ilgili, plan kararlarına bağlı arazi kullanım özeti şöyledir:

Konut Alanları	48.90 ha	% 23.74
Ticaret Alanları	33.53 ha	% 16.51
Eğitim Kurumu Alanları	5.46 ha	% 2.68
İdari Kurum Alanları	2.66 ha	% 1.30
Dini ve Tarihi Yapı Alanları	17.50 ha	% 8.62
Aktif Yeşil Alanlar	26.48 ha	% 13.03
Mezarlıklar	7.95 ha	% 3.91
Otoparklar	17.36 ha	% 8.07
Yollar	49.00 ha	% 24.14
Toplam	202.16 ha	% 100

Sit ve Etkilenme Geçiş Alanı planlamasının en temel amaçlarından birisi bu bölge içindeki nüfus yerleşmesini sınırlayabilmek ve bu yolla tarihi yerleşme dokusunun yenilenmesini makul ve kabul edilebilir sınırlar içinde tutabilmektir. Sit ve Etkilenme Geçiş Alanı içinde yerleşip oturacak konut (gece) nüfusu için yaklaşık 35.000 kişi global bir tavan olarak düşünülmüştür. Bu donatım alanları dışında kalan toplam meskun alan içinde yaklaşık 400 ki/halık bir ortalama net yerleşme yoğunluğunun karşılanması gerekmektedir. Geceleleri tamamen boşalacak nitelikte ticaret alanları da düşünülürse gerçekte bu ortalama net yerleşme yoğunluğu bir ölçüde daha yüksek olacak demektir. Ancak özellikle taşra merkez ticaret ve konut alanları daima büyük ölçüde bir arada ve iç içe olmaktadır. Bu nedenle ticaret alanları dolayısıyla bu ortalama net yoğunluğun 400 ki/ha'ın çok üzerine çıkacağı söylenebilir. Sit alanı içinde düzenlenen aktif yeşil alanlar da böyle bir tavan yerleşme nüfusuna göre düşünülmüştür. 35.000 kişilik bir tavan nüfusa dağıtıldığında, planlanan toplam aktif yeşil alandan kişi başına düşen miktar yaklaşık 7.5 m² olmaktadır.

Kütahya Nazım Planının 1995 yılı için öngördüğü nüfus tahmini 247.000 kişi ve bunun için gerekli toplam yerleşme alanı 7225 ha'dır. Böyle bir kent makroformuna ulaşıldığında planlanan 203 ha. lık merkezi sit ve etkilenme geçiş alanı bölgesinin toplam kent alanı içindeki oransal payı doğal olarak düşecek ve bugünkü % 16.40 tan % 9.48 e inecektir. 1995 yılında sit ve etkilenme geçiş alanı bölgesinin öngörülen nüfus tavanına eriştiği varsayıldığında, bu merkezi bölgenin kent bütünü içindeki bugünkü % 20 ila % 25 lik nüfussal oranı da yaklaşık % 14 e düşecek demektir. Merkezi bölge için öngörülmesi bulunan bu nüfus tavanı, geleceğe dönük bu oransal kıyaslama ışığında da makul görünmektedir.

Gelişmekte olan tüm tarihi kentlerimizde olduğu gibi Kütahya'da da Kentsel Sit ve Etkilenme Geçiş Alanlarının korunup geliştirilebilmesi dar kapsamlı bir "eski eser korunması" anlayışının çok ötesinde kentleşmenin bütün boyutlarını içeren karmaşık bir olgudur. Bu nedenle başarılı bir koruma ve sağlıklılaştırma sonuçlarına, tüm bu boyutları kapsayan yaklaşımlar ve uygulamalarla olanak kazanabilecektir.

4- KORUMA İMAR PLANININ İÇERDİĞİ BİLGİ ve KARARLARLA İLGİLİ AÇIKLAMALAR:

Kütahya Kentsel Sit ve Etkilenme Geçiş Alanları Koruma İmar Planının içerdiği uygulama imar kararları, genel nitelikteki imar planı kararları ile özel koruma kararları entegre bir bütün olarak sunulmaktadır.

4.1. Genel İmar Planı Uygulama Kararları

1/1000 ölçekli paftalar bilinen uygulama imar planı tekniği ile çizilmiştir. Burada uygulanan çizim tekniği bilinen, İller Bankasınca ortaya konmuş standartlara uygundur. Çizim tekniği lejant paftasında açıklanmış ve tüm bilgiler plandaki yerine işlenmiştir. Örneğin kat yükseklikleri, yapı düzenleri, yol genişlikleri v.b.

4.2. Koruma Kararları

Korumaya konu olan yapılarla ilgili kararlar ise özel ifade biçimleri ile gösterilmiştir. Örneğin 1. grup eserler çapraz iki yönlü tarama ile, 2. grup eserler çapraz tek yönlü tarama ile 3. grup yapılar içi boş kalın çizgilerle ifade edilmiştir. Bunun gibi 1/100 siluet paftalarının numaraları 1/1000 ölçekli imar paftalarında ilgili yerlerine işlenmiştir. Ayrıca lejant paftalarında özel kararlarla ilgili açıklamalar yapılmıştır.

4.2.1. Tarihi Eserlerin Numaralanması:

Bütün tescilli eserler sırasıyla numaralanmış ve 1/1000 ölçekli plandaki yerlerine işlenmiştir. Yeni numaralamada Doğal Anıtlar, Anıtsal Mimari Yapılar, 1. Grup Sivil Mimari Yapılar, 2. Grup Sivil Mimari Yapılar ve 3. Grup Sivil Mimari Yapılar birbirlerini izleyen bir sıra içinde numaralanmıştır. Böylece doğal anıta verilmiş bir numaranın Anıtsal Mimari Yapılarda ya da Sivil Mimari Yapılarda tekrarlanmasının getireceği güçlükler önlenmiştir.

4.2.2. Tescil İşleminde Düzeltmeler:

Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulunun yapmış olduğu tespitlerden sonra planlama çalışmalarında farkına varılan bazı yanlış ve eksikler düzeltilmiştir. Örneklenirse, dış görünüşü ile pek etkili olmamakla birlikte içteki plan şeması, oda biçimi, tavan, dolap ve ocaklardaki süslemelerle günümüze ulaşabilmiş 18. yy. evlerinden bazıları tescilsiz görünürken Koruma Planında 1. grup olarak tescilli önerilmektedir. Bu evlerle ilgili dökümanlar ekler bölümünde arka sayfalarda verilmektedir. Çok az sayıdaki bazı yapıların düşük nitelikli olması nedeniyle tescilden düşülmesi önerilirken, diğer bazıları 3. grup olarak tescil edilmiştir. Bu bağlamda, sit sınırlarında da küçük düzeltmeler yapılmış, Ulucami ve çevresinin özel olarak daha büyük ölçekte yeniden ele alınması uygun görülmüştür.

4.2.3. Cadde ve Sokak Silüetleri:

Tarihi sit alanının planlanmasında üçüncü boyutun gözardı edilemeyeceği kabul edilerek 1/100 ölçekli olmak üzere karakteristik cadde ve sokakların silüetleri çıkarılmıştır. Plan eki olarak sunulmakta olan bu silüetlerin herbirinin baş tarafına 1/1000 pafta içindeki yerini gösteren 1/1000 ölçekli ayrıntı eklenmiştir. Bu ayrıntıda arazi mülkiyet durumları parsel numaraları ile belirlenmiştir. Böylece 1/100 ölçekli cadde ve sokak silüetleri tarihi eserler, yeni yapılanmalar ve boş parseller tüm ayrıntıları ile gösterilmiştir. Herbir parselin altına parsel numaraları ve tarihi eser numaraları işlenmiştir. 1/1000 ölçekli imar planı paftalarında yeni yapılanmalar için önerilen kat yükseklikleri 1/100 ölçekli silüetlere kalın nokta nokta teknikle çizilmiş altına bina yükseklikleri rakamla yazılmıştır.

1/100 ölçekli silüet paftalarına parsellerin üzerindeki tarihi yapılar ya da boş parseller için getirilecek özel kararlar ilgili parsellerin altına plan notu olarak yazılmıştır.

4.2.4. Kütahya Kentsel Sit Alanları Koruma İmar Yönetmeliği:

Koruma amaçlı imar planında yapılanma hükümleri ayrıntılı bir biçimde özel yönetmelikte toplanmıştır. Bu yönetmelik, mevcut imar yönetmeliklerinden farklı olarak, tarihi çevreye uygun yeni yapılanmalara olanak veren özel hükümlerden oluşmaktadır. Genel hükümler için mevcut standart imar yönetmeliklerine başvurulacaktır.

4.3. Koruma Planının Uygulanması

Bu planın uygulanmasında önemle üzerinde durulması gereken nokta imar durumunun parsel sahiplerine ayrıntılı olarak verilebilmesidir. Onarım, restorasyon ve yeni yapılanma için verilecek imar durumlarında ya da ruhsatlarda plan kararları 1/1000 ölçekli Koruma İmar Planı, 1/100 ölçekli cadde ve sokak silüeti ve Koruma İmar Yönetmeliği birlikte kullanılacaktır. Uygulama sırasında ortaya çıkabilecek maddi hatalar için öncelikle plan müelliflerinin görüşü alınacak ve Kütahya Belediye Meclisinin onayı ile uygulamaya geçilebilecektir.

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi : 02.08.1979

Doğum yeri : Kütahya

Lise : 1993-1997 Kütahya Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi

Lisans : 1998-2002 Trakya Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi
Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans : 2004-2006 Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık
Ana bilim Dalı

Yabancı Dil : İngilizce